

*0: EK
*1: 2012-2013
*2: 2
*3: WordXP
*4: 2de vergadering
*5: Dinsdag 2 oktober 2012
*6: 13.30 uur

**

Voorzitter: Fred de Graaf

Tegenwoordig zijn 61 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Dupuis, Duthler, Engels, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Knip, Koffeman, Koole, Kuiper, De Lange, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Nagel, Noten, Postema, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Van Rey, Reynaers, Ruers, Schaap, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Smaling, Sörensen, Van Strien, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Vliegthart, Vlietstra en Vos,

en mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegthart, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de heer De Krom, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

alsmede de heer Bashir en de heer Monasch.
**

*N

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Franken, Van Dijk, Broekers-Knol, Strik, Kox, Elzinga en De Vries, wegens verblijf buitenslands in verband met de deelname aan de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa;

De Vries-Leggedoor en Van der Linden, wegens verblijf buitenslands;

Essers, wegens bezigheden elders;

Thissen.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De voorzitter: Aan de orde is de beëdiging van de heren Van Beek en Kok.

Ik deel aan de Kamer mee dat door mij zijn benoemd tot leden van de commissie tot onderzoek van de Geloofsbrieven van de benoemde leden der Kamer, de heren M.J. van Beek en C.J. Kok:

mevrouw Meurs (voorzitter), de heer Smaling en mevrouw Duthler.

Ik deel aan de Kamer mee dat de ingekomen missives van de voorzitter van het Centraal Stembureau en de geloofsbrieven van de heren Van Beek en Kok inmiddels in handen zijn gesteld van de commissie tot onderzoek van de Geloofsbrieven.

Het is mij gebleken dat de commissie haar taak reeds heeft verricht. Dat was een zware taak, heb ik begrepen.

Ik geef derhalve het woord aan mevrouw Meurs, voorzitter van de commissie tot onderzoek van de Geloofsbrieven van de heren Van Beek en Kok, tot het uitbrengen van het rapport.

**

Mevrouw Meurs, voorzitter der commissie: Voorzitter. De commissie die de geloofsbrieven van de te benoemen leden van de Kamer de heren M.J. van Beek en C.J. Kok heeft onderzocht, heeft de eer te rapporteren dat de geloofsbrieven en de daarbij ingevolge de Kieswet overgelegde bescheiden in orde zijn bevonden.

De rapporten van de commissie zijn neergelegd bij de Griffie ter inzage voor de leden.

De commissie adviseert de Kamer om de heren M.J. van Beek en C.J. Kok als leden van de Kamer toe te laten.

De voorzitter: Ik dank mevrouw Meurs voor het uitbrengen van de rapporten en de commissie voor het verrichten van haar taak. Ik stel aan de Kamer voor, het advies van de commissie te volgen en de rapporten in de Handelingen te doen opnemen.
**

Daartoe wordt besloten.

(De rapporten zijn opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

De voorzitter: Ik verzoek de griffier, de heren Van Beek en Kok binnen te leiden.
**

Nadat de heren Van Beek en Kok door de griffier zijn binnengeleid, leggen zij in handen van de voorzitter de bij wet voorgeschreven verklaringen en beloften af.

De voorzitter: Ik wens u beiden van harte geluk met uw benoeming. Ik verzoek u, nog even te blijven staan zodat de overige leden u met uw benoeming kunnen feliciteren.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Hamerstuk!

Aan de orde is de behandeling van:

- het voorstel van wet van het lid Biskop houdende wijziging van de Wet op het onderwijstoezicht inzake de aanscherping van het toezicht bij nieuw bekostigde scholen (32007).

Dit voorstel van wet wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: De aanwezige leden van de fractie van de ChristenUnie en de SGP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met wetsvoorstel 32007 te hebben kunnen verenigen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het voorstel van wet van de leden Monasch, Bashir, Van Tongeren en Verhoeven tot wijziging van de Wet personenvervoer 2000 teneinde inbesteding van openbaar vervoer mogelijk te maken in een plusregio die de gemeente Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam of Utrecht omvat (Wet aanbestedingsvrijheid OV grote steden) (32845).

(Zie vergadering van 25 september 2012.)

De voorzitter: Ik heet de heren Monasch en Bashir van harte welkom, evenals de staatssecretaris van SZW namens de regering. De minister van Infrastructuur en Milieu laat zich verontschuldigen. De staatssecretaris neemt de honneurs namens de regering waar.

Ik geef de heer Schouwenaar, mevrouw Martens en de heer Ester gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer Schouwenaar (VVD): Voorzitter. Na alle argumenten die vorige week aan de orde geweest zijn, wil mijn fractie nog twee dingen benadrukken.

Ten eerste wordt met dit initiatiefwetsvoorsel een wijziging beoogd van de Wet personenvervoer 2000. Mijn fractie is van mening dat onder het regime van die wet de gemeentelijke autonomie geen geweld wordt aangedaan. De grote steden hebben en behouden het recht om het openbaar vervoer in hun stad aan hun eigen vervoersbedrijf te gunnen. Alleen, zij moeten voordat zij dat besluit nemen wel even buiten de deur kijken om te zien welke aanbiedingen andere marktpartijen hebben.

Daarmee wordt dus eerder een verplichting toegevoegd dan een recht ontnomen.

Ten tweede hebben wij recentelijk berichten over de HTM vernomen. De HTM zou voor 49% zijn overgenomen door NS. NS heeft te kennen gegeven dat een soortgelijke situatie bij het GVB in Amsterdam niet uitgesloten moet worden geacht. Wij hebben ook geschriften gezien die erop wijzen dat dat zou kunnen leiden tot toestanden die in strijd zijn met de Europese regelgeving, de PSO-Verordening.

Om die twee redenen zullen wij tegen dit wetsvoorstel stemmen.

*N

Mevrouw Martens (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie zal tegen dit wetsvoorstel stemmen. De fractie verwacht dat het voorliggende wetsvoorstel niet in lijn is met de Europese verordening. De fractie betreurt het dat de stemming plaatsvindt op het moment dat er nog geen reactie van de Europese Commissie is op de vragen die haar hierover zijn gesteld. Daarnaast merkt de fractie op dat ook zonder de goedkeuring van het wetsvoorstel, dus ook bij verplichte openbare aanbesteding, de autonomie in hoge mate bij de steden zelf blijft. Zij maken immers het program van eisen en houden zelf de keuze aan wie de concessie gegund wordt. Dat kan dus ook het gemeentelijk vervoerbedrijf zijn. Voor de CDA-fractie wegen in dit geval de kostenbeheersing, het belang van de reiziger en de burger en de transparantie zwaarder.

*N

De heer Ester (ChristenUnie): Voorzitter. De ChristenUnie hecht aan de keuzevrijheid en de lokale autonomie van de grote steden als het gaat om de inbesteding en aanbesteding van het openbaar vervoer. De complexe multimodale vervoerssystemen in grote steden vereisen sterke gemeentelijke regie. Openbaar vervoer is cruciaal in een vitale stedelijke economie. Het op elkaar afstemmen van bus, tram, metro en trein is in dat licht elementair. Het gaat daarbij om de belangen van meer dan 1 miljoen reizigers per dag.

Ook wij hebben kennisgenomen van het op handen zijnde minderheidsbelang van de NS in HTM. Mijn fractie meent dat het principe van overwegende invloed van de gemeente Den Haag, zij het in de meest minimalistische versie, redelijk overeind blijft. Geredeneerd vanuit de versterking van het lokale openbaar vervoer is een alliantie met de NS misschien zo gek nog niet. Wel moeten we, wellicht in een ander verband, regelen dat er geen sluipende monopolisering van het openbaar vervoer gaat optreden. Alles afwegend meent de ChristenUnie-fractie dat de borging van het publieke belang tot haar recht komt in dit initiatiefwetsvoorstel en zij zal derhalve voorstemmen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor dit voorstel van wet hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat het is aangenomen.

**

De voorzitter: Ik feliciteer de heren Monasch en Bashir met de aanneming van dit wetsvoorstel. Ik neem aan dat zij nu andere dingen te doen hebben en daarom zal ik ...

**

Mevrouw Barth (PvdA): Kunt u niet even schorsen zodat we hen kunnen feliciteren?

De voorzitter: Ja, dat was ik van plan. Zodra u hier zit, mag u het doen.

**

Mevrouw Barth (PvdA): Dat is een goed idee.

De voorzitter: Ik schors de vergadering dus even kort om de beide heren geluk te kunnen wensen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de wetgeving op het beleidsterrein van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de harmonisatie en aanscherping van de sanctiemogelijkheden ter versterking van de naleving en handhaving en bestrijding van misbruik en fraude (Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving) (33207).

(Zie vergadering van 25 september 2012.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer Ruers (SP): Voorzitter. Op verzoek van de SP-fractie in de Tweede Kamer is daar over dit wetsvoorstel hoofdelijk gestemd. De SP-fractie in de Eerste Kamer deelt de conclusie dat invoering van de hoofdstukken IV en V wenselijk zou zijn, maar in deze Kamer kunnen we slechts over het gehele wetsvoorstel stemmen en moeten we dus een totaalafweging maken. Wat betreft de overige hoofdstukken is de SP-fractie ook na het debat niet overtuigd van nut, noodzaak en effectiviteit. Middels de toegezegde evaluatie zullen die pas achteraf vastgesteld kunnen worden en daarom overtuigt die evenmin. Bovendien vindt de SP-fractie de aanscherping van sancties voor mensen die niet moedwillig frauderen mogelijk

disproportioneel. Omdat via de bestuurlijke boete geen weging van de omstandigheden wordt gemaakt, steunt de SP-fractie de aanpak van het voorliggende wetsvoorstel niet. Zij zal alles afwegende daarom tegen het wetsvoorstel stemmen.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Het besluit om fraudebestrijding te intensiveren is een legitieme politieke keuze, maar mijn fractie heeft grote bedenkingen bij de manier waarop dit kabinet dit wil vormgeven. De staatssecretaris heeft deze bedenkingen niet kunnen wegnemen. We zijn er niet van overtuigd dat een verhoging van de sancties als zodanig een effectieve vorm van fraudebestrijding zal blijken. Dit is des te bezwaarlijker nu dit wetsvoorstel tevens tot gevolg heeft dat mensen in Nederland voor kortere of langere tijd van hun inkomensvervangende uitkering verstoken blijven. Mijn fractie acht het van cruciaal belang voor onze rechtsstaat dat een sociaal vangnet voor iedereen toegankelijk blijft. Wij vergroten liever de pakkans bij fraude zodat het strafrecht zijn werk kan doen, dan dat we het risico nemen dat mensen onder het bestaansminimum zakken. Wij zullen daarom tegen dit wetsvoorstel stemmen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA, de ChristenUnie, de SGP en D66 voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de SP, de PvdD, de OSF, 50PLUS en de PvdA ertegen, zodat het is aanvaard.

Wij zouden nu gaan stemmen over het wetsvoorstel Een regeling in de sociale zekerheid van de rechtsgevolgen van het niet aantonen van de leefsituatie na het aanbod van een huisbezoek (31929). Mij is echter gebleken dat we, voordat we eventueel tot stemming overgaan, een korte derde termijn zullen moeten hebben omdat er vanochtend nog informatie is gewisseld tussen de staatssecretaris en ten minste één fractie in deze Kamer.

**

*B

!Rechtsgevolgen niet aantonen leefsituatie!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Een regeling in de sociale zekerheid van de rechtsgevolgen van het niet aantonen van de leefsituatie na het aanbod van een huisbezoek (31929).

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. De staatssecretaris heeft vorige week in het debat toegezegd dat hij bij Algemene Maatregel van Bestuur een aantal voorwaarden zal opnemen

waaronder de uitvoeringsambtenaar woningen mag binnentreden. Dat was voor onze fractie, en voornamelijk voor de Partij van de Arbeid, die daar nog veel eerder op aandrang, van cruciaal belang. Deze toezegging was voor ons een reden om het wetsvoorstel goed te keuren. Mijn gedachte daarachter was later dat deze AMvB niet zelf in de wet is opgenomen. Deze zal via een veegwet moeten worden aanvaard. We hebben in het debat niet over de veegwet gesproken. Ik heb daarom vanmorgen de staatssecretaris opgebeld en gevraagd hoe dit in het vat moet worden gegoten. Deze derde termijn is daarvan het gevolg.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik dank mevrouw Scholten voor deze vraag. We hebben elkaar inderdaad vanochtend gesproken, maar het is goed om wat wij telefonisch besproken hebben met de Kamer in haar geheel te bespreken. Ik ben u erkentelijk, voorzitter, voor de gelegenheid om dat te doen.

Ik heb vorige week in het debat inderdaad aangegeven dat ik, om een zorgvuldige uitvoering te garanderen, bereid ben om het protocol tot het afleggen van huisbezoeken wettelijk te verankeren. Ik zal het verankeren via een Algemene Maatregel van Bestuur om het UWV, de SVB en de gemeenten te verplichten om een protocol op te stellen met daarin de regels die de rechten en plichten van de belanghebbenden bij een huisbezoek omschrijven. De volgende artikelen bieden de wettelijke grondslag voor de AMvB. Voor het UWV gaat het om artikel 32d, tweede lid van de Wet SUWI. Voor de SVB gaat het om artikel 34a, eerste lid van de Wet SUWI. Voor de gemeenten gaat het om artikel 67, tweede lid van de WWB. Uiteraard moet een zorgvuldige procedure rond de totstandkoming van de AMvB worden gevolgd. Dit houdt in dat deze uiteraard aan de Raad van State zal worden voorgelegd. Afhankelijk van de voortgang verwacht ik dat ik voor het einde van dit jaar de AMvB zal kunnen invoeren.

De voorzitter: Ik constateer dat de beantwoording van de staatssecretaris voor de leden afdoende is.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Een regeling in de sociale zekerheid van de rechtsgevolgen van het niet aantonen van de leefsituatie na het aanbod van een huisbezoek (31929).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Het wetsvoorstel beoogt een uitkerende instantie meer handvatten te bieden om de leef- of woonsituatie van een uitkeringsgerechtigde te verifiëren. Als een

uitkeringsgerechtigde weigert de instantie achter de voordeur te laten kijken, kan dat gevolgen hebben voor het recht op een uitkering. Mijn fractie acht een dergelijke dwang om huisbezoek toe te staan een vergaand middel, dat bij een verkeerd gebruik strijd kan opleveren met het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Wij kunnen uiteindelijk instemmen met het voorstel, omdat het tevens voorziet in de noodzakelijke waarborgen met betrekking tot de vereiste noodzaak van het huisbezoek, de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit en de mogelijkheid om het gebruik van dit middel te laten toetsen in bezwaar en beroep omdat een motiveringsplicht bestaat. De staatssecretaris heeft zojuist aangegeven dat hij dit zal regelen met een AMvB. Hij heeft daarnaast gezegd via welke artikelen dit wettelijk verankerd kan worden. Hij heeft ons daarmee gerustgesteld dat dit op een zorgvuldige wijze tot stand zal komen. Wij zullen de evaluatie kritisch toetsen aan deze voorwaarden en uiteraard aan de effectiviteit van deze extra stok achter de deur.

*N

De heer Ruers (SP): Mijnheer de voorzitter. Hoewel de toezegging van zojuist om via AMvB te komen tot verplichte openbare protocollen omtrent de uitvoering van huisbezoeken een belangrijke toezegging aan de Kamer is, blijft de SP-fractie overwegende bezwaren houden omtrent proportionaliteit. Daarenboven zijn we onvoldoende overtuigd van noodzaak en evenredigheid. Daarom zullen wij tegen het wetsvoorstel stemmen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, de PvdA, het CDA, de SGP, GroenLinks en D66 voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van 50PLUS, de OSF, de PvdD, de SP en de ChristenUnie ertegen, zodat het is aanvaard.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Beperking ziekteverzuim vangnetters!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Ziektewet en enige andere wetten om ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid van vangnetters te beperken (Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters) (33241).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nogmaals welkom in de Eerste Kamer.

**

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Het ziekteverzuim en de instroom in de arbeidsongeschiktheidsregelingen is het afgelopen decennium fors gedaald. Deze daling is echter vooral opgetreden bij werknemers met een vast dienstverband. Voor degenen met een uitkering op grond van de Ziektewet (ZW) geldt evenwel dat het langdurig ziekteverzuim en de instroom in de Wet WIA op onverminderd hoog niveau liggen en bovendien stijgen. Vandaag behandelen wij een wetsvoorstel met als doel de activerende werking van de ZW te versterken en de prikkelwerking van de financieringssysteem van de Werkhervattingsregeling gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) uit de Wet WIA te verbeteren.

De PvdA fractie heeft er begrip voor dat het kabinet paal en perk wil stellen aan de instroom in de Ziektewet en de Wet WIA ook door zogenaamde vangnetters. Wij vragen ons echter af of dit doel met het wetsvoorstel in de huidige vorm gehaald zal worden.

Een belangrijk punt van zorg betreft de onderbouwing van het voorliggende wetsvoorstel. Graag breng ik een aantal citaten uit de Memorie van Antwoord onder de aandacht. Op pagina 3 staat "De regering is er van overtuigd dat dit vruchten af zal werpen" en bovendien "heeft de regering de overtuiging dat de voorgestelde maatregelen effectief zijn." Op pagina 6 staat: "De regering is er van overtuigd dat met de in het wetsvoorstel opgenomen voorstellen ook voor vangnetters hierin een belangrijke stap te zetten is." Het mantra in de memorie van antwoord is dus "wij zijn ervan overtuigd dat het zal werken". Dit behoeft naar de mening van mijn fractie nadere onderbouwing.

Graag vraagt mijn fractie aandacht voor onderzoeken die aan een mogelijke onderbouwing kunnen bijdragen. Momenteel lopen er namelijk twee onderzoeken, te weten het onderzoek WGA 80-100 en het onderzoek naar de stabiliteit van het hybride stelsel van de WGA, die in het vierde kwartaal van 2012 gereed zijn. Het verbeterplan ZW/arbo van het UWV is nog niet in alle facetten doorgevoerd en de effecten c.q. resultaten van het verbeterplan zijn nog niet helemaal in beeld. De gewijzigde dienstverlening van het UWV inzake de zieke vangnetters is nog niet geëvalueerd waardoor de gevolgen en de effectiviteit niet inzichtelijk zijn.

Werkgevers en werknemers, verenigd in de Stichting van de Arbeid, plaatsen ook vraagtekens bij de onderbouwing van het voorliggende wetsvoorstel. In een brief van 6 september lees ik: "De Stichting van de Arbeid is van mening dat op basis van de in het wetsvoorstel aangedragen feiten en cijfers niet aangegeven kan worden dat de voorgenoemde maatregelen gericht op werkgevers en werknemers noodzakelijk dan wel effectief zijn. Bovendien is volgens de Stichting onvoldoende inzichtelijk gemaakt wat de effecten van de voorgestelde maatregelen zijn."

Is er dan een alternatief? Welnu, werkgevers en werknemers stellen voor om een

Projectgroep Reductie ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters in te stellen om op kritische wijze tot oplossingen te komen om het ziekteverzuim van vangnetters te beperken en hun re-integratie te verhogen. Is de staatssecretaris bereid om de prikkels voor werknemers uit te stellen om ruimte te creëren voor inzicht in de onderzoeksresultaten alsmede in mogelijke alternatieven?

Voor mijn fractie is uitstel tot 1 januari 2014 dan een logische keuze. Dat is ook de beoogde datum voor de inwerkingtreding van het onderdeel van het wetsvoorstel dat de premiedifferentiatie regelt.

De heer Terpstra (CDA): Wat vraagt mevrouw Sent nu eigenlijk aan de staatssecretaris? Is dit exact hetzelfde als wat volgens persberichten aan de overkant is afgesproken tussen twee heren?

Mevrouw Sent (PvdA): Dat is juist en ik kom nog op een nadere onderbouwing van dit verzoek.

De heer Terpstra (CDA): Hoe weet mevrouw Sent nu dat dit precies zo is geregeld? Ik weet als Kamerlid totaal niets van die afspraak, behalve wat ik in mijn ochtendblad heb gelezen. Ik heb geen enkel papier gekregen van wie dan ook waarin staat dat dit wetsvoorstel zal worden gewijzigd.

Mevrouw Sent (PvdA): Dit papier is gisteren beschikbaar gesteld aan de leden van de Tweede Kamer en is vandaag ook naar ons gestuurd. Ik heb niet meer informatie dan hetgeen ook aan de heer Terpstra is toegezonden.

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter, mag ik u dan vragen of u dat papier hebt? Ligt het aan mij dat ik het niet heb?

De voorzitter: Nee hoor, wij hebben dat papier niet. Het is wel naar de leden van de Tweede Kamer gezonden, voor zover ik weet, maar niet naar de leden van de Eerste Kamer.

**

Mevrouw Sent (PvdA): Voor zover ik weet, is het vandaag door de Griffie naar de leden van de Eerste Kamer gestuurd.

De heer Terpstra (CDA): Is dit dan geen argument om de behandeling van dit wetsvoorstel uit te stellen tot volgende week? Dan kunnen wij het rustig nog eens bestuderen.

De voorzitter: Is dit een vraag aan mevrouw Sent?
**

De heer Terpstra (CDA): Nee, het is een vraag aan de voorzitter. Ik hoor nu tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel, waarop iedereen zich diepgaand heeft voorbereid, van een van de collega's -- en daar ben ik dankbaar voor -- dat het kabinet of iemand een brief heeft geschreven dat de zaak helemaal is veranderd. Ik hoor dat de brief net binnengekomen is. Mocht dit zo zijn, dan is mijn

vraag of wij de behandeling van het wetsvoorstel kunnen uitstellen tot volgende week. Dan kan iedereen intern nog een keer bespreken wat men met dit wetsvoorstel wil.

De voorzitter: Zo werkt het niet, mijnheer Terpstra, u weet dat de voorzitter daar niet in zijn eentje over beslist. Het uitstellen van dat debat zou een beslissing van de Kamer moeten zijn. Dat moet u met uw collega-woordvoerders bespreken, naar mijn mening.

**

De heer Terpstra (CDA): Mijn voorstel is om de behandeling uit te stellen tot op zijn vroegst volgende week. Al de dingen die ik nu net hoor, kan onze fractievoorzitter om 12.45 uur nog niet gehoord hebben.

De voorzitter: Ik stel voor dat wij op verzoek van de heer Terpstra een kort ordedebat inlassen over de vraag of de behandeling van dit wetsvoorstel nu wel of geen voortgang moet vinden. Aangezien mevrouw Sent toch achter het spreekgestoelte staat, is het misschien goed dat ik met haar begin.

**

Mevrouw Sent (PvdA): Naar de mening van mijn fractie kan de behandeling op reguliere wijze plaatsvinden, aangezien mijn fractie toezeggingen vraagt die zij ook had gevraagd onafhankelijk van de voorstellen of de overeenkomst die er eventueel zijn. Dit soort toezeggingen is gebruikelijk in plenaire debatten in deze Kamer. Wat ons betreft is er daarom geen uitstel noodzakelijk.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb een meer inhoudelijke vraag aan mevrouw Sent. Wat zij zei, is volgens mij anders dan wat ik lees over wat er blijkbaar in het Herfstakkoord is geregeld. Maar goed, mijn fractie heeft niet direct behoefte aan uitstel. Wij kunnen dit debat vandaag voeren. Er is een tekst aan ons geleverd waarin precies staat wat er is veranderd. Overigens heeft dit voor mijn fractie eventueel consequenties bij de stemmingen, maar dat is een andere vraag. Daar hebben wij het reeds over gehad.

De heer Ruers (SP): Ik heb de tekst nog niet gelezen, terwijl anderen die wel gelezen hebben. Ik zou graag de gelegenheid hebben om de tekst even te lezen. Kunnen wij daarvoor misschien even pauzeren? Ik heb mij daarop niet kunnen voorbereiden voor dit debat.

De voorzitter: Mijnheer Ruers, u bent nog niet aan de beurt. U bent de derde spreker in de rij. Wellicht kunt u de tekst lezen voor uw inbreng?

**

Mevrouw Scholten (D66): Mijn fractie is er helemaal niet tegen om dit debat volgende week of op een ander moment te voeren. Ik sluit mij aan bij de opmerkingen van de woordvoerder van de fractie van het CDA.

Mevrouw Dupuis (VVD): Ik heb de tekst wel gelezen. Het zijn vijf regels. Wat mij betreft kan het debat van vandaag doorgaan.

De voorzitter: Mijnheer Ruers, het zijn vijf regels, zoals ik begrijp. Die kunt u tussentijds toch wel lezen?

Dan stel ik vast dat de meerderheid van de woordvoerders van mening is dat we het debat moeten voortzetten, mijnheer Terpstra. En dat gaan we dan ook doen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb de tekst voor me die ons vanochtend is toegestuurd. Daarin staat dat de invoering van een prikkel voor werknemers uit de modernisering van de Ziektewet (verkorting duur uitkering) met een jaar wordt uitgesteld. Binnen een jaar wordt een alternatief gevonden om de hoge instroom van werknemers zonder vast contract het hoofd te bieden. Nu zei mevrouw Sent net dat de maatregel in het kader van premiedifferentiatie zou worden uitgesteld, maar die maatregel geldt voor de werkgevers. Of heb ik haar verkeerd begrepen?

Mevrouw Sent (PvdA): De premiedifferentiatie voor werkgevers zal al per 1 januari 2014 worden ingevoerd. Met het uitstel van prikkel voor werknemers tot 1 januari 2014 treden beide delen van het wetsvoorstel dus op dezelfde datum in werking.

Voor mijn fractie is uitstel tot 1 januari 2014 dan een logische keuze. Dat is zoals gezegd ook de beoogde datum voor de inwerkingtreding van het onderdeel van het wetsvoorstel dat de premiedifferentiatie regelt. Daarnaast bevat het voorliggende wetsvoorstel maatregelen met een snellere werkhervatting van vangnetters als doel. Zo wordt voor het UWV de mogelijkheid gecreëerd om convenanten af te sluiten met werkgevers en sectoren die gericht zijn op werkhervatting van ZW-gerechtigden. Bovendien wordt de maximale periode van proefplaatsing verruimd tot zes maanden. Uitstel van de prikkels voor werknemers met een jaar biedt de mogelijkheid om zicht te krijgen op het succes van deze maatregelen ter ondersteuning van een snellere werkhervatting van vangnetters. Ten slotte worden de re-integratie- en sollicitatieverplichtingen voor ZW-gerechtigden aangescherpt, conform de verplichtingen die opgenomen zijn in de WGA. Hiermee wordt een snellere werkhervatting van de ZW-gerechtigden beoogd. Een jaar uitstel van de prikkels voor werknemers biedt de mogelijkheid om zicht te krijgen op het succes van deze maatregel. Vandaar onze vraag aan de staatssecretaris of hij bereid is om de beoogde inwerkingtreding van de prikkels voor werknemers uit te stellen tot 1 januari 2014.

De heer Ruers (SP): U wilt de prikkels een jaar uitstellen, maar u wilt toch de effecten ervan na een jaar kennen. Hoe kan dat?

Mevrouw Sent (PvdA): Het voorstel is om de inwerkingtreding van de prikkels voor werknemers, met name de arbeidsverledeneis, uit te stellen tot 1

januari 2014. Dat biedt de mogelijkheid om te evalueren wat het succes is van de andere maatregelen die deel uitmaken van het voorliggende wetsvoorstel. Die maatregelen heb ik zojuist benoemd; zij worden gehandhaafd.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik begrijp dat beperking van de maatregelen rond de werknemers met name gaat om de duur van de uitkering. Maar er is natuurlijk nog een andere beperking opgenomen in het wetsvoorstel, namelijk de verlaging van het ziekengeld. Betekent dit nu dat alle negatieve prikkels richting de werknemers voor een jaar zijn uitgesteld, of blijft er nog een deel staan?

Mevrouw Sent (PvdA): Het voorstel is om de arbeidsverledeneis met een jaar uit te stellen, omdat dat naar de mening van onze fractie de pijnlijkste maatregel is, en omdat we graag de mogelijkheid bieden om alternatieven te bekijken en om de effectiviteit van maatregelen te beoordelen die wel per 1 januari in werking zullen treden.

Mevrouw Vos (GroenLinks): De herkeuring die vanaf het tweede ziektejaar zal plaatsvinden, betekent dat het wel degelijk mogelijk is dat een flexwerker in het tweede jaar in feite op bijstandsniveau terechtkomt.

Mevrouw Sent (PvdA): Dat is juist.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Het verbaast mij dat de fractie van de Partij van de Arbeid daarmee akkoord gaat. Ik heb u eerder uitermate kritisch horen ageren tegen deze heel forse ingreep voor een werknemer zonder vaste werkgever die in het tweede ziektejaar zomaar in de bijstand kan belanden. Waarom acht u dat nu gerechtvaardigd?

Mevrouw Sent (PvdA): De arbeidsverledeneis is het zorgelijkste onderdeel van het voorliggende wetsvoorstel. Als uitstel daarvan kan plaatsvinden, is wat ons betreft de angel uit het wetsvoorstel.

Mevrouw Vos (GroenLinks): De ILO vindt het in strijd met Europese regelgeving op het gebied van arbeidsbescherming dat een zieke werknemer die geen vaste werkgever heeft in het tweede jaar een herkeuring krijgt, waarbij de mogelijkheid bestaat dat de keuring oplevert dat hij minder dan 35% arbeidsongeschikt is, waarna hij teruggaat naar bijstandsniveau. De PvdA vindt dat geen angel die ook uit het wetsvoorstel moet.

Mevrouw Sent (PvdA): Uit de memorie van toelichting blijkt dat het Ziektewetcriterium naar de mening van het kabinet niet in strijd is met verdragen van de ILO. Daardoor zijn wij overtuigd.

Mevrouw Vos (GroenLinks): U hebt net gezegd dat allerlei kabinetsmaatregelen mooie woorden zijn. Maar op dit punt bent u blijkbaar overtuigd. Misschien kunt u bij uzelf te rade gaan: het gaat erom dat zieke werknemers zonder vaste

werkgever al in het tweede jaar worden herkeurd. Dat kan ertoe leiden dat niet-langdurig arbeidsongeschikten naar 70% van het wettelijk minimumloon gaan. Je komt dan terecht op een zeer laag inkomensniveau. Dat acht u aanvaardbaar?

Mevrouw Sent (PvdA): Ik heb aan het begin van mijn inbreng aangegeven dat wij er begrip voor hebben dat er paal en perk wordt gesteld aan de instroom in de ziekwet en de Wet WIA, ook voor de vangnetters. Met de huidige maatregelen ligt er een evenwichtig pakket, waarmee sterk wordt ingezet op ondersteuning, re-integratie en werkgeversprijkkels. Wij wachten graag af wat de effectiviteit gedurende het komende jaar is om te bezien of er alternatieven voor de arbeidsverledeneis moeten worden gevonden.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb hier zeer grote moeite mee. Dit wetsvoorstel betreft namelijk ook nog de werkgeversprijkkels. Hoe zullen die gaan werken? Een werkgever zal een werknemer die langdurig ziek is geweest en daar solliciteert, niet aannemen. Dat is eigenlijk het gevolg van dit wetsvoorstel. Ook zie ik eerlijk gezegd geen enkel ander arbeidsmarktinstrument dat deze werknemers nu echt eens een kans geeft. Wij weten verder dat het UWV voor deze groep mensen ongelooflijk weinig doet, ook omdat er zo ongelooflijk hard bezuinigd is op het UWV. Ik ben heel benieuwd welke geweldige instrumenten u wel in deze wet ziet die deze zieke werknemers zouden kunnen helpen om weer aan het werk te gaan.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik ben die maatregelen al langsgelopen. Ze betreffen de re-integratie- en sollicitatieverplichtingen voor ZW-gerechtigden, die conform de verplichtingen die zijn opgenomen in de WGA worden aangescherpt. Verder betreffen ze de werkgeversprijkkels: door een andere financiering van de ZW en WGA komen er meer financiële prikkels voor grote werkgevers. Ze betreffen de mogelijkheid die gecreëerd wordt voor het UWV om convenanten af te sluiten met werkgevers en sectoren die gericht zijn op werkherleving van ZW-gerechtigden en ze betreffen de uitbreiding van de maximale periode van proefplaatsing tot zes maanden.

De heer Ruers (SP): Mevrouw Sent zegt net dat er wat haar betreft uitstel komt van invoering van de arbeidsverledeneis. In het verslag van 14 september somt de PvdA-fractie een hele reeks bezwaren op, buiten de arbeidsverledeneis. "De leden van de PvdA-fractie vragen aandacht voor de brief van de Stichting van de Arbeid van 6 september 2012." Ze wil daarop graag een reactie van de minister, omdat dat voorstel naar haar mening daarmee strijdig is. "De Stichting van de Arbeid schrijft dat het voorliggende wetsvoorstel geen draagvlak heeft bij de sociale partners. Het baart de leden van de Partij van de Arbeid grote zorgen dat het voorliggende wetsvoorstel niet door de sociale partners wordt gedragen."

Ik hoor graag hoe mevrouw Sent nu aankijkt tegen wat zij twee weken geleden zei. Dit is immers nog steeds een onderwerp dat volgens haar aan de orde is. Als zij toch ermee akkoord gaat, hoe relateert zij dat dan aan de brief van de heer Van der Kolk, voorzitter van FNV Bondgenoten, gisteren in de NRC? Hij is behoorlijk kritisch hierover.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik zie dat niet anders dan in de schriftelijke vragen is aangegeven. Uitstel van de arbeidsverledeneis met een jaar biedt de sociale partners gelegenheid om te komen met alternatieven. Zij hebben aangegeven een projectgroep reductie ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters te willen instellen. De bevindingen van deze werkgroep kunnen in het komende jaar meegenomen worden bij het overwegen van alternatieven voor de arbeidsverledeneis.

De heer Ruers (SP): U gaat nu alleen in op de arbeidsverledeneis. Een paar weken geleden spuide u echter ook kritiek. Die is hierin ook uitvoerig beschreven en die is niet mis. Blijft u achter die kritiek staan of niet?

Mevrouw Sent (PvdA): Die kritiek betreft met name de arbeidsverledeneis.

De heer Ruers (SP): Nee, ik vroeg naar andere aspecten dan de arbeidsverledeneis. Het is een hele serie. Ik zal het niet allemaal oplezen. U kent de tekst ook. Blijft die kritiek staan of trekt u die in?

Mevrouw Sent (PvdA): Wat wij daarin geschreven hebben, blijft staan. De arbeidsverledeneis is het belangrijkste punt van zorg. Ik licht dat nu nog even toe. Ik zou het op prijs stellen als ik de gelegenheid kreeg om dat te doen.

De voorzitter: De heer Terpstra wil nog interrumpen. Mijnheer Terpstra, sluiten uw vragen aan bij wat net verhandeld is?
**

De heer Terpstra (CDA): Exact.

De voorzitter: Mevrouw Sent heeft namelijk ook het recht om te kunnen uitspreken.
**

De heer Terpstra (CDA): Ik schat dat het voor meer dan 100% aansluit bij wat de heer Ruers gezegd heeft. Het betreft namelijk het verwijzen naar de brief van de Stichting van de Arbeid. Beide partijen in de Stichting van de Arbeid, werkgevers en werknemers, hebben ons gevraagd om het hele zaakje uit te stellen. In wezen geeft mevrouw Sent een van beide partijen gelijk. De werknemersprikkel wordt afgeschaft terwijl de werkgeversprikkel blijft bestaan. Mevrouw Sent gaat ervan uit dat de werkgevers in de Stichting van de Arbeid, die eerst unaniem gevraagd heeft om alles af te wijzen, even enthousiast zullen praten over een oplossing. Als twee partijen wat vragen en één partij gelijk krijgt, waarom zou de andere partij dan even enthousiast

zijn in het werken aan beperking van het ziekteverzuim? Waarop baseert mevrouw Sent dat idee?

Mevrouw Sent (PvdA): Ik heb daar twee argumenten voor. Ten eerste raken de werkgeversprijkkels maar een klein deel van de werkgevers. Ten tweede hebben wij een brief van het Verbond van Verzekeraars gekregen over weeffouten die met dit wetsvoorstel worden recht getrokken. In de schriftelijke behandeling heeft mijn fractie daarvoor aandacht gevraagd.

Mijnheer de voorzitter. Ik licht graag toe waarom uitstel met een jaar van juist de arbeidsverledeneis volgens de PvdA-fractie wenselijk is. Analoog aan de Wet WIA wordt in dit wetsvoorstel geregeld dat het recht op ziekingeld wordt opgedeeld in twee delen: een loongerelateerde uitkering en een minimumuitkering. De duur van de loongerelateerde uitkering wordt als gevolg van de arbeidsverledeneis afhankelijk van het opgebouwde arbeidsverleden. De in het wetsvoorstel opgenomen arbeidsverledeneis treft ook vangnetters die volledig arbeidsongeschikt zijn. In de memorie van antwoord lees ik: "Met de arbeidsverledeneis beoogt de regering de vangnetter een financiële prikkel te geven om weer aan het werk te gaan, ook als de vangnetter volledig arbeidsongeschikt is." Mijn fractie vraagt zich af wat er bij deze groep te prikkelen valt. Daar komt bij dat van de groep volledig arbeidsongeschikten onder de WIA geen arbeidsdeelname of pogingen daartoe verwacht worden, zodat zij op loongerelateerd niveau beschermd blijven zolang zij volledig ziek zijn. Waarom moet een volledig zieke vangnetter wel financieel geprikkeld worden en een volledig arbeidsongeschikte in de WIA niet? Ik hoor graag een reactie van de staatssecretaris op dit punt.

Mijn fractie vraagt ook graag aandacht voor mogelijke onbedoelde gevolgen van de prikkels voor werknemers. Laten we ervan uitgaan dat een goed functionerende arbeidsmarkt vraagt om arbeidsmobiliteit. Laten we voorts in ons achterhoofd houden dat we in de toekomst te maken zullen krijgen met krapte op de arbeidsmarkt. Leidt het aanscherpen van het verschil in positie tussen vangnetters en werknemers met een vast contract er dan niet toe dat die zo gewenste vrijwillige arbeidsmobiliteit zal dalen?

Met de reactie in de memorie van antwoord kan mijn fractie geen genoegen nemen. Daarin schrijft het kabinet: "De voorgestelde werknemersprijkkels hebben naar alle waarschijnlijkheid een zeer beperkte impact op eventuele mobiliteitsbeslissingen." Mag mijn fractie hieruit concluderen dat het kabinet van mening is dat prikkels wel werken bij het stimuleren van zieke werknemers om hun werk te hervatten maar niet werken bij arbeidsmobiliteit? Waarom de ene keer wel en de andere keer niet?

Na afronding van de schriftelijke behandeling heeft mijn fractie het artikel van mr. Seip uit het Tijdschrift Recht en Arbeid bereikt. Hierin worden zeven bezwaren aangedragen die

met name betrekking hebben op de verlaging van ziekengeld vanaf het moment dat de vangnetter geen werkgever meer heeft en de beperking van ziekengeld aan vangnetters die geen werkgever meer hebben. De bezwaren zijn als volgt.

1. De maatregel tot beperking en verlaging van ziekengeld is disproportioneel voor zover het beschermde vangnetters betreft.
 2. Met de onderhavige maatregel wordt de anticumulatie ZW en WW materieel langs de achterdeur binnengeloodst.
 3. De relatie met de WW is onvoldoende geregeld.
 4. Er is geen logische aansluiting op de WGA waardoor een "inkomensachtbaan" kan ontstaan, zoals ook gesignaleerd is door de Raad van State.
 5. Een systeemfout bij de verrekening van inkomen ontmoedigt re-integratie.
 6. Het regime voor volledig arbeidsongeschikten is onaanvaardbaar.
 7. Het regime bij re-integratie is inconsistent en staat op gespannen voet met het door het kabinet gekoesterde paradigma van de prikkelwerking.
- Ik hoor graag een reactie op de zeven bezwaren die aangedragen zijn in voornoemd artikel.

Mijn fractie heeft hopelijk duidelijk gemaakt, dat zij grote bezwaren heeft tegen de invoering van een arbeidsverledeneis per 1 januari 2013. Zij hoopt dan ook dat de staatssecretaris bereid is om de inwerkingtreding van dit onderdeel van het wetsvoorstel uit te stellen tot 1 januari 2014. Mijn fractie kijkt uit naar de reactie van de staatssecretaris.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Ik lees in het Herfstakkoord dat er binnen een jaar een alternatief moet worden gevonden zodat wel degelijk die extra instroom in de Ziektewet en de WIA wordt afgeremd. Als dat alternatief niet wordt gevonden, gaat de PvdA-fractie dan toch akkoord met de arbeidsverledeneis? Denkt mevrouw Sent echt dat, los van de arbeidsverledeneis, de wet gaat werken en de rem op re-integratie voor de zieke werknemer zonder vaste werkgever zal worden weggenomen?

Mevrouw Sent (PvdA): Mijn antwoord op de eerste vraag is dat wij moeten afwachten hoe het loopt. Ik ga ervan uit dat de Stichting van de Arbeid, die enthousiast de suggestie doet voor een projectgroep, met waardevolle alternatieven komt. Mijn antwoord op de tweede vraag is dat ik in herhaling zou vallen als ik weer alle maatregelen in het wetsvoorstel zou langslopen die mijn fractie wel steunt omdat zij naar haar inschatting effectief zijn.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Mevrouw Sent zegt dus dat haar fractie het wetsvoorstel op voorhand het voordeel van de twijfel geeft omdat zij ervan uitgaat dat met het uitstellen van de arbeidsverledeneis de zaak uiteindelijk goed geregeld wordt.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik kan niet vooruitlopen op het stemgedrag van mijn fractie. Dat zal afhangen van de antwoorden van de staatssecretaris.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Vandaag bespreken wij het wetsvoorstel Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters. Dit wetsvoorstel heeft doel om mensen met een tijdelijk dienstverband en uitzendkrachten sneller aan het werk te krijgen. De fractie van GroenLinks heeft grote twijfels of dit wetsvoorstel wel gaat werken. Ook de Raad van State heeft die twijfels, evenals werkgevers en werknemers. In diverse onderzoeksrapporten komen ook twijfels naar voren over de inzet op dit punt via dit wetsvoorstel. Allereerst: hoe ernstig is nu de situatie? De instroom in de Ziektewet en de WIA is inderdaad relatief hoog onder flexwerkers, maar wanneer wij kijken naar wat er is gebeurd sinds 2003, dan zou je kunnen zeggen dat het aantal mensen dat in de WIA instroomt, stabiel is. Het ziekteverzuim is wel relatief hoog, maar ten opzichte van de stijging van het aantal flexwerkers is er een dalende trend in de instroom in de WIA. Ik zou daarom van de staatssecretaris graag een reactie willen hebben op deze gegevens.

De regering stelt dat specifieke kenmerken, zoals een slechtere arbeidsmarktpositie en arbeidsrechtelijke positie, een lagere opleiding en een slechtere gezondheid geen verklaring zijn voor een relatief hoge instroom in de WIA in vergelijking met vaste werknemers. GroenLinks is het eens met de Raad van State dat hierin juist wel een kern van het probleem zit. Voor deze groep, die een moeilijkere positie heeft en geen vaste werkgever heeft, is het veel lastiger om weer aan het werk te komen na langdurige ziekte. Er is namelijk geen werkgever naar wie de werknemer kan terugkeren en die zich inzet voor de re-integratie. Het UWV kampt met enorme bezuinigingen en doet weinig voor deze groep, die juist intensieve begeleiding nodig heeft, door middel van face-to-face-contacten, gezien het ontbreken van een werkgever. Wij weten dat ruim 80% van alle zieke werklozen re-integreerbaar is, maar wat er dan nodig is, is dat het UWV zeer veel extra inzet pleegt, juist voor deze mensen. Dat zien wij echter niet gebeuren. Wij vrezen zelfs dat het UWV door die zware bezuinigingen juist nog minder geneigd zal zijn om zich in te zetten voor deze groep, aangezien het goedkoper is om hen in een uitkering te laten, op bijstandsniveau, dan te investeren in de re-integratie. Ik zou graag een reactie van de minister willen hebben op deze stellingname van mijn fractie en van hem willen horen wat hij verwacht van de inzet van het UWV, juist voor deze groep mensen.

De regering gaat ervan uit dat zieke mensen weer aan het werk gaan, wanneer hun financiële situatie maar flink verslechtert. Een negatieve financiële prikkel activeert zieke mensen, dat is de opvatting van het kabinet. Wij vragen ons af waar het kabinet dit op baseert. Is hierbij niet de "eigen-schuld-dikke-bult-ideologie" aan het woord? Ook de Raad van State plaatst grote vraagtekens bij de effectiviteit van dit wetsvoorstel. Ik vraag hierop een reactie van het kabinet.

Het wetsvoorstel omvat een aantal maatregelen die de financiële situatie van de flexwerker flink verslechteren. Ik noem allereerst de verlaging van het ziekgeld. Die is afhankelijk van de arbeidsverledeneis, maar wanneer je relatief kort hebt gewerkt, ben je in no-time teruggevallen tot 70% van het minimumloon, kortom het bijstandsniveau. Daarnaast zal er in het tweede ziektejaar een keuring plaatsvinden op basis van de normering WIA. Als de verzekerde minder dan 35% arbeidsongeschikt is, is er met ingang van het tweede ziektejaar geen recht meer op ziekgeld. Dat is een zeer forse inkomensachteruitgang. Ook de ILO stelt dat Nederland hiermee niet voldoet aan Europese regelgeving. Het herfstakkoord regelt alleen deze arbeidsverledeneis. Daar was mevrouw Sent zojuist ook duidelijk over. Deze wordt met een jaar uitgesteld, mits er een alternatief wordt gevonden. Het andere punt blijft echter gewoon overeind, namelijk de reële kans dat een behoorlijk deel van deze groep mensen in het tweede ziektejaar zeer ver gaat terugvallen in het inkomen.

De financiële positie van zieke flexwerkers, uitzendkrachten en mensen met tijdelijke contracten wordt flink slechter, zeker ook in vergelijking met zieke werknemers die wel een vaste werkgever hebben. De Raad van State vraagt zich dan ook af of dit wel aanvaardbaar is. Geeft dit niet een verscherpte tweedeling tussen de mensen die een vaste baan hebben en de mensen die een tijdelijk contract hebben? De Ziektewet uit 1996 had juist als uitgangspunt dat die tweedeling niet mocht ontstaan en dat er geen verschil mocht zijn in inkomensbescherming bij ziekte, of je nu wel of niet een vaste baan hebt. Wij vinden dan ook dat dit de zieke flexwerkers hard, disproportioneel en onrechtvaardig treft.

En eventueel verstreken WW-duur wordt op de duur van de loongerelateerde uitkering in mindering gebracht. Dat is ook een punt dat wij graag aan de orde willen stellen. Mevrouw Sent heeft die vraag zojuist ook gesteld. Wordt zo in feite de anticumulatie ZW en WW niet alsnog via de achterdeur geregeld? Wij weten dat de Tweede Kamer zich hiertegen heeft uitgesproken. Is de aansluiting op de WGA wel goed geregeld? Is die niet zeer onlogisch?

Mensen die volledig maar niet duurzaam arbeidsongeschikt zijn komen in een zeer slechte positie terecht. Onder de WIA hebben zij een goede inkomensvoorziening, maar met dit wetsvoorstel gaan zij terug naar 70% van het minimumloon, dat wil zeggen bijstandsniveau. Zij zijn vaak lange tijd niet in staat om te werken en gedurende deze tijd vallen zij dus zeer ver terug in hun inkomen. Volgens cijfers van het UWV betreft dit 55% van de WIA-uitkeringen. Op dit moment gaat het om arbeidsongeschikten. Ook zieken die hun restverdien capaciteit volledig benutten en in de WIA worden beloond voor hun re-integratie, vallen onder deze wet terug tot 70% van het minimumloon. Het kan dus zo zijn dat iemand zijn stinkende best doet en inderdaad weer wat gaat verdienen, maar niet meer kan verdienen, omdat hij op dat moment gewoon arbeidsongeschikt is, of in ieder geval niet in staat is om meer te doen.

Toch krijgt zo iemand te maken met een enorme terugval in loon. Het kan zelfs zo zijn dat hij het dan slechter heeft dan iemand die zegt: ik ga helemaal niets proberen en ik ga gewoon op die uitkering wachten. Ik wil daarop graag een toelichting hebben van de staatssecretaris, want het kan toch niet zo zijn dat je, wanneer je je best doet, toch op een nog slechter niveau uitkomt dan het geval zou zijn als je niets deed.

Het wetsvoorstel ontmoedigt flexwerkers en uitzendkrachten om weer te gaan werken. Daarover heb ik zojuist al het een en ander gezegd. Het ontmoedigt ook werkgevers en het UWV om zich in te spannen voor deze groep. Werkgevers moeten extra premie gaan betalen wanneer zij de laatste werkgever zijn van een zieke persoon zonder werk. Wij lezen zelfs dat dit ook het geval kan zijn voor iemand die zwanger wordt, dan wel net bevallen is, of voor iemand die niet kan werken wegens orgaandonatie. Ik zou aan de staatssecretaris willen vragen: acht hij niet het risico zeer groot dat dit tot extra risicoselectie gaat leiden bij werkgevers, wanneer zich iemand aan hun bureau meldt die kort geleden uit een re-integratietraject is gekomen en een langdurig ziekteverleden heeft? Of een vrouw die mogelijk net bevallen is en van wie zij vermoeden dat zij wellicht nog een kind wil? Noem maar op, er zijn allerlei redenen waarom werkgevers zullen zeggen: ik ga jou niet aannemen op een tijdelijk contract, want dan ben ik straks aan zet om een extra premie te betalen wanneer jij ziek wordt. Hierop wil ik ook graag een reactie van de staatssecretaris.

Als wij dan bezien wat dit wetsvoorstel regelt qua verruiming van arbeidsmarktinstrumenten, dan betreft dit met name de proefplaatsing, waarvan de termijn van drie naar zes maanden gaat. Op basis van welk onderzoek blijkt dat dit zal helpen? Waarom geldt dit alleen voor cliënten van het UWV en niet voor personen in de WWB? Is ook bezien of een loonkostensubsidie bij een structureel lagere verdien capaciteit niet veel effectiever is? Waarom is dat onderdeel niet in dit wetsvoorstel opgenomen? Is de verwijzing van het UWV naar gemeente of zorg bij re-integratiebelemmerende factoren zoals schulden wel voldoende? Dient het UWV niet zelf veel meer initiatief te nemen en ervoor zorg te dragen dat de persoon inderdaad wordt geholpen om de re-integratiebelemmerende factoren te overwinnen?

Ik kom tot een afronding. Mijn fractie is uitermate kritisch over dit wetsvoorstel. Wij zien niet hoe dit op enige wijze flexwerkers zal helpen om na hun ziekte sneller te re-integreren en aan het werk te komen. Wij denken dat het voorstel met name belemmeringen oproept om weer aan het werk te gaan en tegelijkertijd een zware inkomensachteruitgang betekent voor de mensen die het betreft.

Wij achten deze disproportioneel. Wij zien dit leiden tot een verscherping van de tweedeling tussen mensen met vast werk en mensen met flexibele werk. Ten slotte vrezen wij ook dat het nieuwe belemmeringen zal opwerpen voor de mobiliteit op de arbeidsmarkt. Als je naar een nieuwe werkgever

gaat, krijg je vaak eerst een tijdelijk contract. Waarom zou je dat risico nog nemen als je al weet dat je in geval van ziekte de pineut bent en het zelf mag uitzoeken?

Het is duidelijk: mijn fractie is uitermate kritisch en wacht het antwoord van de staatssecretaris af.

*N

De heer Ruers (SP): Mijnheer de voorzitter. De twee hoofdpunten van dit wetsvoorstel hangen met elkaar samen: de bezuinigingen en de afbraak van de Ziektewet voor vangnetters.

Aan de bezuinigingen zijn bij de behandeling van het wetsvoorstel relatief weinig woorden vuil gemaakt. Toch gaat het om niet minder dan 75 miljoen als gevolg van alleen al de lagere uitkeringslasten en zelfs om 269 miljoen over een periode van vijf jaar, als er rekening wordt gehouden met alle financiële aspecten. Het is helder dat die bezuiniging het beslissende argument voor dit zeer demissionaire kabinet is, dat koste wat het kost de zwaarste lasten weer op de zwakste schouders legt. Daarbij is het vanuit de neoliberale opvatting van dit kabinet natuurlijk mooi meegenomen als je ook nog en passant de sociale zekerheid verder kunt slopen. Dat is voor dit kabinet twee vliegen in één klap.

De onderbouwing van het wetsvoorstel rammelt aan alle kanten. Het advies van de Raad van State maakt bij verschillende onderdelen van het voorstel duidelijk wat er aan het voorstel schort. Ik noem voorbeelden. Geen of onvoldoende onderbouwing; ontbreken van inzicht in de problematiek van de vangnetters; het negeren van alternatieven; het discrimineren van de vangnetters in vergelijking met de werknemers met een vast dienstverband en het creëren van een tweedeling. En wat stelt de regering daar tegenover? Vooral ronkend taalgebruik als: het versterken van de activerende werking van de Ziektewet en het verbeteren van de prikkelwerking van de financieringssysteem van de werkhervattingsregeling gedeeltelijk arbeidsgeschikten. Dat is het taalgebruik waar het mij om gaat.

Daarmee wordt volgens de regering de werkhervatting van de zieke werknemer zonder werkgever gestimuleerd, het langdurig ziekteverzuim teruggedrongen en de instroom van ziektewetgerechtigden in de WIA voorkomen. Maar wat blijft er, op de keper beschouwd, van die zalvende taal over als we naar de harde realiteit van de vangnetters kijken? Weinig of niets. Immers, de zieke werknemers die de categorie vangnetters vormen, stonden al op alle fronten op achterstand ten opzichte van zieke werknemers met een vast dienstverband. Anderen hebben daar al op gewezen. Die achterstand wordt door dit wetsvoorstel alleen maar uitvergroot.

De groep vangnetters wordt met name gekenmerkt door het feit dat zij gemiddeld lager opgeleid zijn, doorgaans een korter dienstverband hebben, veel vaker een laag persoonlijk inkomen hebben en hun gezondheid vaker als slecht

ervaren. Dat is de omschrijving van deze groep. Met zoveel achterstand is de kans om aan het werk te komen al behoorlijk slecht, zeker op de huidige arbeidsmarkt. Men zou dan verwachten dat de regering die groep mensen zou helpen om hun achterstand weg te werken en een reële kans te krijgen om weer vanuit de Ziektewet aan de slag te komen. Niets is minder waar. De vangnetters krijgen van dit kabinet nog een extra trap na. Maar volgens de minister zal ik dat natuurlijk ook als een extra prikkel moeten zien. Mensen geld afnemen en ze een lagere uitkering geven, is immers een prikkel, al vraag ik mij af in welke richting.

Een deel van de vangnetters wordt in het bijzonder genegeerd, namelijk het niet geringe aantal zieken dat te maken heeft met psychosociale problemen. De rapporten zijn daar duidelijk over. De regering stelt dat zij voor een sociale zekerheid staat die mensen naar vermogen -- ik onderstreep "naar vermogen" -- laat deelnemen aan het arbeidsproces en waar nodig een vangnet biedt. Dan vraag ik echter wel aan de minister en natuurlijk ook aan de staatssecretaris hoe zij tegen het vermogen van deze groep aankijken. Daar ben ik zeer benieuwd naar. Waarom zou dat vermogen versterkt worden door de plannen van de regering? Die twee vragen leg ik heel nadrukkelijk aan de staatssecretaris voor. Wij stellen immers op grond van de rapporten vast dat het vermogen van deze groep heel erg beperkt is, terwijl de regering beweert dat het voorliggende wetsvoorstel dat vermogen zou verbeteren. Ik denk dat de voorstellen averechts werken, maar ik hoor graag dat ik het fout zie en dat deze voorstellen juist een positief effect op het vermogen van deze mensen zullen hebben. Ik ben benieuwd. De regering ziet het afbreken van de toch al niet bepaald florissante regelingen als het probate middel om de zieken naar en aan het werk te krijgen en ze gaat voorbij aan het feit dat veel zieke werknemers, speciaal de grote groep met psychosociale problemen, allesbehalve geïnspireerd of gestimuleerd wordt door de voorgestelde verslechtingen.

Andere partijen hebben al eerder in dit verband gewezen op niet alleen het kritische advies van de Raad van State, maar ook op het rapport van het SCP van 21 augustus 2012, getiteld: Belemmerd aan het werk, alsmede de publicatie van mevrouw mr. Bronnenberg met de titel: Ziek en werkloos: pech of nieuwe kans? Bronnenberg toont aan dat het wetsvoorstel het langdurig ziekteverzuim en de hoge instroom in de WIA door vangnetters niet oplost, maar verschuift. Zij wijst er terecht op dat de zieke vangnetter bijzondere kenmerken heeft en dat het wetsvoorstel daar geen oog voor heeft. Ook stelt zij dat de zieke vangnetter een onevenredig groot deel van de verantwoording voor zijn re-integratie draagt ten opzichte van de werkgever en het UWV. Verder geeft zij op basis van haar onderzoek aan dat het wetsvoorstel de arbeidsmarktpositie van de zieke vangnetter en de uitzendkracht verslechtert. Deze conclusie staat haaks op wat de regering ons in dit wetsvoorstel voorhoudt op basis van het wetsvoorstel. Ik hoor graag de reactie van de regering daarop. Kan de

staatssecretaris mij ervan overtuigen dat de visie van mevrouw Bronnenberg hierop niet klopt? Een van de twee zal moeten kloppen, want het zal linksom of rechtsom moeten. Ik hoor het graag.

Tot nu toe getuigt de reactie van de minister op deze gefundeerde kritiek op het wetsvoorstel niet van een inhoudelijke gedachtewisseling of van discussie. Hij verwees voornamelijk naar het zogenaamde Astri-rapport uit 2011. De titel van dat mooie rapport is: Profilering langdurig zieke vangnetters. Dat is een interessant rapport. Het wordt door de minister creatief uitgelegd. De minister ziet het als ondersteuning van zijn wetsvoorstel en verwijst er meermaals naar. Ik stel echter vast dat het rapport, als men het leest, geen weerlegging van de kritiek is. In het Astri-rapport wordt immers gesteld dat 80% van de langdurig zieke vangnetters voldoende belastbaar is voor re-integratie, maar dat voor deze groep de re-integratie juist belemmerd wordt door een ongunstig context. Dat kan volgens het Astri-rapport verbeterd worden door speciale begeleiding. Daar moet het volgende onder worden verstaan: het inkopen van meer plaatsingstrajecten; meer sturen op probleemoplossing bij psychosociale problematiek; meer sturen op participatie- en herstelgedrag; bij kansarme groepen zoeken naar effectievere of efficiëntere begeleidingsvormen. Ik hoor graag of de staatssecretaris het hiermee eens is, of hij daarop ook wil inzetten en hoe hij dat gaat doen.

De conclusie van het Astri-rapport luidt dat de context waarin de re-integratie moet plaatsvinden de kans op succes verkleint; dat het gegeven dat er geen werkgever meer is die passend werk kan aanbieden, de re-integratie en het herstel compliceert; dat de arbeidsmarktkenmerken van de vangnetters ongunstiger zijn dan die van werknemers, en dat het UWV nooit een even goed resultaat zal kunnen bereiken als de werkgevers. Dat zijn de conclusies uit het rapport waar de minister respectievelijk de staatssecretaris zich op beroepen. Daaruit kun je volgens mij niet de conclusies trekken die de regering in dit wetsvoorstel trekt.

Toch zijn er volgens het rapport waarop de minister de verdediging van zijn wetsvoorstel grotendeels baseert, mogelijkheden. Dan moet er echter wel sprake zijn van een actieve plaatsing in passend werk; van adequate richtlijnen in interventies bij psychosociale problematiek; het consequenter stimuleren van herstel- en re-integratiegedrag; en de handhaving van deze verplichtingen. Er worden alternatieven aangedragen in het rapport waar de minister zo blij mee is. Ik vraag de regering om aan te geven welke alternatieven zij oppakt en waarom zij dat wel doet of juist niet.

Het Astri-rapport geeft dus een heel ander beeld dan de minister ons wil doen geloven. Ik stel verder vast dat de visie van Bronneberg voor een belangrijk deel overeenkomt met de visie van het Astri-rapport.

Kijken we nu naar wat de minister, respectievelijk de staatssecretaris, met deze adviezen en voorstellen doet, dan gaapt hier een

grote kloof. De minister komt niet verder dan een beperkte uitbreiding van de maximumduur van de proefplaatsing en het aangeven dat het mogelijk wordt dat het UWV met werkgevers convenanten afsluit. Wij weten dat convenanten staan voor boterzachte afspraken. Hoe die convenanten zouden moeten werken, waarom die effectvol zouden zijn en hoe de financiering geregeld wordt, laat het wetsvoorstel in het midden.

Wel is de minister heel duidelijk in zijn doel om fors te snijden in de ziekwet voor de vangnetters. Hij voert een grote bezuiniging door, verslechtert de mogelijkheden voor de vangnetters, beperkt de ziekwetuitkering en helpt hen niet maar geeft ze de schuld van hun problemen, alsof je voor je lol ziek wordt. GroenLinks zei het al: eigen schuld, dikke bult. Daarmee duwt hij hen nog verder in de misère. Dat noemt de minister sociaal.

Ik stel vast dat dit wetsvoorstel onrechtvaardig is, niets oplost behalve het tekort van de schatkist en een heel grote groep werknemers tot tweederangs burgers maakt. In de neoliberale visie van het kabinet en de minister is dat helemaal geen probleem, men is er zelfs trots op. Voor ons geldt dat niet. De SP wijst dit voorstel af.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Het beleid om een aantal arbeidsongeschikten bij vaste werknemers te doen dalen, is de afgelopen jaren succesvol verlopen. Daaraan hebben veel partijen in deze Kamer meegewerkt: CDA, PvdA en VVD.

Wij steunen in principe ook het idee om te kijken of je ook een deel van die succesvolle maatregelen kunt gebruiken voor de groep waarom het hier gaat, werknemers zonder werkgever, om het maar ruwweg te zeggen. Van die laatste categorie is de instroom in de arbeidsongeschiktheid nog vrij hoog. In de stukken is uitgebreid gesproken over de vraag hoe hoog dat dan wel is. Dat interesseert mij uiteraard geweldig maar ook weer niet zo veel. Het gaat mij meer om de algemene stelling dat bij deze groep de instroom hoger is dan bij de vaste groep werknemers.

Het Centraal Planbureau heeft er in de MEV ook een hele pagina aan gewijd, dus het idee dat hieraan iets moet gebeuren steunen wij. In de schriftelijke stukken hebben wij twee onderwerpen aan de orde gesteld, namelijk de vraag of dit wetsvoorstel nu het verschil in rechtspositie tussen de flexwerksector en de vaste werksector ongewenst groter maakt. De staatssecretaris heeft ons duidelijk gemaakt dat ten aanzien van de rol van de werkgevers het verschil eigenlijk kleiner wordt, terwijl bij werknemers de verschillen gelijk blijven of iets groter worden.

Daarnaast hebben wij gevraagd hoe de staatssecretaris dit probleem zou willen oplossen, terwijl de Stichting van de Arbeid unaniem heeft gevraagd om dit wetsvoorstel niet aan te nemen. De staatssecretaris heeft ons daarover schriftelijk geantwoord dat de Stichting van de Arbeid inderdaad een brief heeft geschreven om het wetsvoorstel uit te stellen maar dat in de sectoren,

met name in de uitzendsector, wel goed overleg zal plaatsvinden om het probleem van het draagvlak op te lossen. Dat was voor ons voldoende maar nu hebben wij net gehoord in het herfstakkoord dat het wetsvoorstel wordt gewijzigd. In het wetsvoorstel zelf heeft de staatssecretaris eigenlijk onbeperkte bevoegdheden gekregen om bepaalde artikelen wel of niet in te voeren, hoe laat enzovoorts.

De prikkels die men nu uit het wetsvoorstel haalt, met name het deel ervan dat voor werknemers voor werkgevers geldt, blijven over het algemeen bestaan. Nu heeft de staatssecretaris ons vorige week geweldig overtuigd dat je als je prikkelt dan uiteraard iedereen op gelijke wijze evenwichtig moet prikkelen. Wij zijn dus zo overtuigd geraakt van de visie van de staatssecretaris over de evenwichtige prikkeling, een visie die wij zelf eigenlijk ook al hadden maar die nog is bevestigd, dat wij dit principe van de evenwichtige prikkeling op alle wetsvoorstellen willen toepassen, en dus ook op het voorliggende wetsvoorstel.

Vandaar mijn vraag aan de staatssecretaris, nu hij toch de bevoegdheid heeft in een van de laatste artikelen om alles in te voeren wanneer hij dat goed vindt, of het ook mogelijk zou zijn om niet alleen de werknemersprikkeling maar ook de werkgeversprikkeling op te heffen en uit te stellen tot 1 januari 2014 en om in de tussentijd de Stichting van de Arbeid te vragen het probleem op te lossen. Dat heeft de stichting namelijk aangeboden in haar brief. Zij wilde een onderzoek afwachten en dan de zaak zelf oplossen. Is de staatssecretaris bereid om alleen die dingen in te voeren waar iedereen voor is, ook de punten over de brief van de verzekeraars, de prikkeling van beide kanten op te schorten tot 1 januari 2014 en in de tussentijd met de Stichting van de Arbeid te overleggen om de zaak definitief goed op te lossen?

Mevrouw Sent (PvdA): Even ter toelichting, de premiedifferentiatie wordt al per 1 januari 2014 ingevoerd in het huidige voorstel. De vraag aan de staatssecretaris is dus of hij bereid is om die werknemersprikkels ook op diezelfde datum in te voeren.

De heer Terpstra (CDA): Dus u denkt dat de prikkeling voor werkgevers nu eigenlijk helemaal niet meer bestaat in het wetsvoorstel?

Mevrouw Sent (PvdA): Die bestaat wel maar de beoogde invoeringsdatum is 1 januari 2014. Dat is het altijd geweest. De vraag die ik aan de staatssecretaris heb voorgelegd, zou dat alleen maar gelijktrekken.

De heer Terpstra (CDA): Dat zou ik dus ook graag aan de staatssecretaris willen vragen. Klopt het inderdaad dat zijn evenwichtige toestand in het wetsvoorstel niet goed was verwoord en nu wel? Is het juist wat mevrouw Sent zegt?

Mijn tweede punt is van meer principiële aard. Als de Stichting van de Arbeid de regering en de Kamer vraagt een wetsvoorstel niet aan te

nemen, vind ik het voor de werking van het poldermodel niet juist als de regering of formatiepartijen zeggen: ik geef de helft van de Stichting van de Arbeid snel gelijk en ik doe een beroep op beide partijen om die zaak definitief op te lossen. Het lijkt mij op langere termijn structureel geen goede bijdrage aan het poldermodel dat wij in deze sector juist zo hard nodig hebben om ook bij de vangnetters het ziekteverzuim en de instroom in de arbeidsongeschiktheid te beperken.

De heer Ruers (SP): Wij hebben het gewijzigd voorstel van wet van 5 juli voor ons dat wij hier behandelen. In artikel X over inwerkingtreding staat: "De artikelen van deze wet treden in werking op een bij KB te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld". Dus er is eigenlijk nog helemaal niets vastgesteld over de inwerkingtreding. Zie ik dat goed? Alles staat nog open, volgens mij.

De heer Terpstra (CDA): Daarvan maak ik gebruik, want ik heb uit de vijf regels begrepen dat het prikkelen van de werknemers wordt uitgesteld tot 2014. Nu zijn de werkgevers kwaad dat er een onevenwichtige prikkeling ontstaat. Ik vraag aan de staatssecretaris of het niet mogelijk is dat hij dat evenwicht weer herstelt, op grond van de bevoegdheid dat hij volgens dat artikel alles kan. Dan zou hij dus ook de prikkeling evenwichtig kunnen laten ontstaan in het wetsvoorstel, waardoor beide partijen even gelukkig worden. Als werkgevers en werknemers alle twee gelukkig worden, is mijn stelling dat zij harder zullen werken om voor 1 januari 2014 een bijdrage te leveren aan het oplossen van de relatief hoge instroom van de arbeidsongeschiktheid, want daarover gaat het wetsvoorstel.

Ik zie de interruptie van de heer Ruers als een ondersteuning van mijn standpunt.

De voorzitter: Ik hoop, mijnheer Terpstra, dat u evenwichtig geprikkeld blijft.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Onderwijswetten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele onderwijswetten in verband met een herziening van de organisatie en financiering van de ondersteuning van leerlingen in het basisonderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs (33106);

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op de expertisecentra in verband met de kwaliteit van het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs (33812).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van harte welkom in de Kamer. We zijn toe aan de eerste termijn van de Kamer.

*N

Mevrouw Linthorst (PvdA): Voorzitter. Vandaag behandelen we een wetsvoorstel met een lange en roerige geschiedenis. De commotie en emotie over dit wetsvoorstel werd niet zozeer veroorzaakt door de inhoud ervan als wel door de randvoorwaarden. Het wetsvoorstel ging gepaard met een bezuiniging van €300 miljoen en een te snelle invoering. Aan beide bezwaren is tegemoetgekomen. Daar zijn we de Tweede Kamer en de minister erkentelijk voor. Toch zijn onze zorgen daarmee niet van de baan.

Ik begin met onze waardering uit te spreken voor de positieve onderdelen van dit wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is erop gericht dat ieder kind, ook de kinderen die behoefte hebben aan zorg of ondersteuning, het onderwijs krijgt dat bij hem of haar past. Wij juichen dat toe. Het komt nu nog te vaak voor dat een kind niet past in een bepaalde categorie en daardoor verstoken blijft van het juiste onderwijs, of zelfs helemaal geen onderwijs krijgt. Dit wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om de beschikbare gelden te bundelen en daar in te zetten waar het kind het beste geholpen kan worden. Dat moet ertoe leiden dat zo min mogelijk leerplichtige leerlingen thuis zitten. Voor dit uitgangspunt hebben we niets dan lof. Het probleem zit in de randvoorwaarden. Kan het ook? In het verleden hebben wij grote stelselwijzigingen op het onderwijs losgelaten zonder dat de randvoorwaarden afdoende geregeld waren. Dat moeten we niet nog een keer willen.

Er valt over dit wetsvoorstel heel veel te zeggen, maar ik beperk me tot de hoofdlijnen waar mijn fractie zich zorgen over maakt. Op de eerste plaats is dat de financiële spankracht van met name het primair onderwijs. In de afgelopen periode is duidelijk geworden dat de financiering voor veel scholen in het primair onderwijs niet meer toereikend is. Het bedrag per leerling is de afgelopen jaren wel gestegen, maar het onderdeel bestuur en beheer wordt niet meer vergoed en de vergoeding voor huisvesting, verwarming, materialen etc. is niet meegestegen met de kosten ervan. Het bedrag per leerling is weliswaar wel gestegen, maar de financiering per leerling is gedaald. Het komt mij voor dat ook de minister lijkt te erkennen dat de rek er nu wel uit is. Het enige waar veel scholen nog op kunnen bezuinigen is het aantal leerkrachten. En dat gebeurt dus ook. Klassen worden noodgedwongen groter. Het is de vraag of je in een klas met meer dan 30 leerlingen nog kinderen met een zorg- of ondersteuningsbehoefte zo kunt opvangen dat zij en de andere leerlingen optimaal tot hun recht komen.

De financiële situatie van het onderwijs is dus precair. De komende jaren zal dit alleen maar

verslechteren, omdat alle scholen geconfronteerd gaan worden met teruglopende leerlingaantallen en daarmee een teruglopende financiering, terwijl een aantal vaste kosten gewoon blijft. Deze krimp doet zich inmiddels ook al in de Randstad voor.

Wij zouden graag de vinger aan de pols willen houden. Wij zien graag dat een onafhankelijke instantie, zoals de Algemene Rekenkamer, in kaart brengt of de bekostiging van het regulier onderwijs afdoende is om deze stelselwijziging op een verantwoorde manier in te kunnen voeren. Anders geformuleerd, om de stelselwijziging kans van slagen te geven. De uitkomsten van dit onderzoek zouden naar beide Kamers gestuurd en met de minister besproken moeten worden. Wij zullen op dit punt eventueel een motie indienen.

Een tweede zorgpunt voor mijn fractie is de positie van het speciaal onderwijs en de positie van kleine schoolbesturen ten opzichte van grote schoolbesturen.

Binnen de samenwerkingsverbanden is het speciaal onderwijs numeriek in de minderheid. In de regio Amsterdam bijvoorbeeld vertegenwoordigt het speciaal onderwijs 1% van alle leerlingen. De samenwerkingsverbanden krijgen een vastgesteld bedrag. Als dit niet voldoende is om voor alle leerlingen een passend aanbod te bieden, dan moeten de scholen het ontbrekende bedrag uit eigen middelen bijleggen. Gezien de financiële positie waarin veel scholen verkeren, zal dat niet eenvoudig, om niet te zeggen in veel gevallen onmogelijk, zijn. Daarmee is het risico reëel dat het speciaal onderwijs of, anders gezegd, kinderen die speciaal onderwijs nodig hebben, niet krijgen wat ze nodig hebben.

Er is nog een tweede risico. Ook een schoolbestuur dat het beste met het onderwijs voorheeft -- dat zijn de meeste -- zal geneigd zijn om op te komen voor het eigen personeel als er door bezuinigingen ontslagen moeten vallen. En zo hoort dat ook. De gedachte achter de stelselwijziging is dat steeds meer expertise vanuit de expertisecentra wordt overgeheveld naar het reguliere onderwijs. De ambulante begeleiders zouden de leerkrachten daarbij coachen. Maar een schoolbestuur dat leerkrachten moet ontslaan, zal geneigd zijn om de ambulante taken versneld bij de eigen leerkrachten neer te leggen. In het mbo zie je dat al gebeuren.

In beide situaties wordt de expertise van het speciaal onderwijs uitgehold. Een vergelijkbare situatie kan ontstaan tussen grote en kleine schoolbesturen. Denk alleen maar aan Brabant, waar één heel groot schoolbestuur opereert.

In de schriftelijke inbreng is dit punt door mijn fractie naar voren gebracht. De minister heeft daarop geantwoord dat alle schoolbesturen in moeten stemmen met de statuten van het samenwerkingsverband. In deze statuten is opgenomen hoe de besluitvorming plaatsvindt en hoe met geschillen wordt omgegaan. Daarmee, zo zegt de minister, heeft ieder schoolbestuur de facto een vetorecht. Mijn fractie wil graag dat de minister nog eens toelicht wat er gebeurt als een schoolbestuur zich niet in de statuten kan vinden en

hoe zij dit vetorecht ziet. Daar hoort nog een vraag bij. Ieder schoolbestuur moet deel uitmaken van een samenwerkingsverband. Betekent dit dat een schoolbestuur verplicht wordt om in een samenwerkingsverband te gaan zitten, ook als dit schoolbestuur zich niet kan vinden in de statuten van dat samenwerkingsverband? Als dat zo is, is het vetorecht daarmee dan niet feitelijk een wassen neus?

Ook de positie van de gemeenten is een zorgpunt voor mijn fractie. Met de gemeenten is op overeenstemming gericht overleg vereist over het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband. De gemeente heeft dus geen instemmingsrecht. Hierbij kan de situatie ontstaan dat de gemeente geen instemming hoeft te geven, maar wel opdraait voor de financiële gevolgen van de besluiten van het samenwerkingsverband. Als het samenwerkingsverband bijvoorbeeld besluit om een bepaalde voorziening niet in de regio aan te bieden, moet de gemeente zorgen voor het vervoer van de leerlingen naar een voorziening buiten de regio. Of als er geen adequaat aanbod is voor leerlingen, waardoor zij later geen arbeidsplaats kunnen vinden, is de gemeente verantwoordelijk voor het verstrekken van een uitkering. Welke mogelijkheden heeft de gemeente om haar belangen over het voetlicht te brengen als het op overeenstemming gericht overleg niet tot een voor de gemeente bevredigende uitkomst leidt?

Ten slotte vragen wij de minister om nog eens uit te leggen waarom de leden van de medezeggenschapsraad van het samenwerkingsverband per se afkomstig moeten zijn uit de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Wij weten dat de minister sterk hecht aan ouderbetrokkenheid -- dat delen wij met haar -- maar mijn fractie meent dat ouders overvraagd worden als zij zitting moeten nemen in zowel de mr als in de gmr. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat ouders door dit overvragen afhaken? Mijn fractie ziet er de noodzaak ook niet van in. Overleg en afstemming kunnen ook plaatsvinden zonder personele unie.

Wij wachten de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Voorzitter. Het feit we hier in de nadagen van dit kabinet een zo ingrijpende stelselwijziging als die betreffende het passend onderwijs bespreken, heeft ermee te maken dat er over de idealen achter het voorstel weinig verschil van mening is. Wie kan er bezwaar tegen hebben als we zoeken naar de beste plek voor ieder kind en tegelijk proberen de kosten beheersbaar te houden? Daarmee slaagt het wetsvoorstel in elk geval voor de eerste wetgevingstoets: het dient inderdaad een legitiem doel. De vragen ontstaan echter direct daarna. Zal dit doel ook worden bereikt met het voorliggende voorstel? Hoe gaat het uitwerken? Welke positieve en negatieve effecten zijn er? Welke waarborgen zijn er ingebouwd? Enzovoorts.

Hoe meer ik me in de afgelopen maanden heb verdiept in de stof -- ik doel op het uitgebreide wetgevingsdossier, brieven van en gesprekken met belanghebbenden, rapporten en publicaties, werkbezoeken, enz. -- des te meer drong zich een akelig beeld aan mij op, namelijk dat van een kooigevecht. Ik weet niet of de leden het fenomeen uit eigen ervaring kennen, maar het komt erop neer dat je twee of meer mensen in een kooi plaatst en laat vechten. Regels zijn er niet; degene die het meest ongeschonden uit de strijd komt, wint. Er is voor de liefhebbers ook een variant met honden. Je hongert ze eerst een tijd uit, stopt ze in een kooi en gooit er een stuk rood vlees in. Dat beeld gaat maar niet van mijn netvlies. Het samenwerkingsverband als kooi, hongerige schoolbesturen en een stuk rood vlees van 2,2 miljard aan gelden die beschikbaar zijn voor extra ondersteuning van leerlingen die daar behoefte aan hebben.

Om die leerlingen gaat het. Daarom begin ik met de vragen en bezwaren die op dat punt bij mijn fractie leven. Daarna ga ik in op de positie van ouders en leerkrachten en vervolgens op de positie van schoolbesturen. En bij dat alles stel ik steeds de vraag of dat wat we willen, ook kan op deze manier. Collega Linthorst merkte het terecht ook al op: een stelselwijziging zonder de juiste randvoorwaarden is vragen om moeilijkheden.

Ik ga nu in op de leerlingen. In het wetsvoorstel wordt ervan uitgegaan dat de huidige situatie aanzet tot onnodige ondersteuning. Leerlingen zouden te makkelijk een rugzakje aanvragen en te vaak naar het speciaal onderwijs worden verwezen. We hebben daarover schriftelijke vragen gesteld. De antwoorden van de minister zijn niet helemaal bevredigend. De groei van het aantal leerlingen met rugzakjes heeft namelijk verschillende redenen, waaronder een betere signalering van problemen en een veranderende, complexere samenleving. Het gaat dus over kinderen die het gewoon nodig hebben en die dankzij een rugzakje in het regulier onderwijs kunnen meekomen. Dat is precies wat we willen. Dat er ook verkeerde prikkels in het systeem zitten, is waar. De minister heeft op dit punt echter bij herhaling helaas de verkeerde toon gezet, alsof er veel te veel kinderen ten onrechte in het speciaal onderwijs zitten. Het uitgangspunt is: steun aan leerlingen die het nodig hebben.

Op zichzelf is een vorm van budgettering natuurlijk een remedie tegen de ongewenste prikkel van een openeinderegeling. De vraag is alleen wel of dat budget dan ook wordt aangepast als de situatie daarom vraagt. De regering heeft in de beantwoording van onze vragen daarover gezegd dat het budget jaarlijks wordt vastgesteld en gemonitord, maar dat het niet de verwachting is dat het budget zal moeten worden verhoogd. Dat lijkt mijn fractie een vorm van wensdenken. Als het inderdaad zo is dat betere signalering en een complexere samenleving de ondersteuningsvraag doen toenemen, dan zal er ook binnen een budgetteringssysteem meer druk op de voorzieningen ontstaan. Als er dan geen extra geld is, dan wordt de zorg bekostigd uit de nu al krappe

basisfinanciering van de scholen of de zorg wordt gewoon niet geboden. Maar laten we daar alstublieft eerlijk over zijn. Daarom blijft mijn vraag: hoe wordt er gemonitord? Ik lees steeds over de inspectie, maar de minister heeft geregeld dat die alleen risicogericht toezicht houdt. Gaat de inspectie toezien op de kwaliteit van de geboden ondersteuning per leerling of kijkt ze alleen naar het algemene aanbod? We zien graag een preciezer toelichting op dit punt.

Een van de belangrijkste problemen in het huidige systeem is het aantal thuiszitters, leerlingen die helemaal geen passend onderwijs krijgen. We hebben recent het verhaal meegekregen van de zeiljongens, twee jongens die niet op een goede manier een plaats konden vinden. En zonder nu op hun concrete situatie in te gaan, dat zijn natuurlijk wel precies de vragen waar het om gaat. Hoe voorkomen we dat leerlingen tussen wal en schip vallen? De minister meent dat dit wetsvoorstel daarop een antwoord geeft door de zorgplicht en door het ontschotten van de verschillende vormen van ondersteuning. Ja, dat hopen wij ook, maar wetgeving moet op meer zijn gebaseerd dan op hoop alleen. Wat dat betreft is het zorgelijk dat de minister zo achteloos voorbijgaat aan de gedegen kritische analyse van de heren Rutten en Jepma in het Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid. Hun kritiek was niet alleen maar dat de zorgplicht onvolkomenheden zou kennen. Het punt van hun analyse is dat elke regeling bepaalde reacties bij het veld oproept en altijd ongewenste prikkels heeft. Die prikkels zijn in dit geval, naar verwachting, dat precies bij de aansluitingen tussen po en vo, bij verhuizingen, bij terugkeer uit een jeugdinstelling, enz. kinderen tussen wal en schip kunnen vallen. Of neem de wachtlijsten. Of de vraag wanneer een school wel of niet een passend aanbod heeft gedaan aan een leerling die men zelf niet kan plaatsen. Daar geldt bijvoorbeeld dat de zorgplicht ophoudt als de ouders het niet eens zijn met dat aanbod. Negatief -- met een negatief scenario moeten wij ook rekening houden -- gezegd: zo kan een school dus van lastige en dure leerlingen afkomen. De zorgplicht is nu eenmaal niet sluitend. Als er dan druk staat op de bekostiging, dan gaat het financiële belang van samenwerkingsverband en schoolbesturen ook een rol spelen en is dus het risico van thuiszitten groter geworden.

Wij geloven best in de goede bedoelingen van schoolbesturen, maar het is ook onze taak om realistisch in te schatten wat de risico's zijn. Wij willen dan ook zien dat die goed gemonitord worden. Vandaar de vraag of de jaarlijkse leerplichtrapportage voorzien kan worden van een expliciete analyse van de achtergronden van het aantal thuiszitters en de relatie met het stelsel van passend onderwijs. Kan de Kamer die rapportage ontvangen?

We hebben ook problemen met een ander punt: de mogelijkheid om leerlingen in het primair onderwijs te schorsen. De redenatie is dat met het invoeren van een wettelijke mogelijkheid van schorsing het toezicht verbetert en de inspectie de school kan aanspreken op oneigenlijk gebruik van

de schorsingsmogelijkheid. We hebben de regering schriftelijk gevraagd of zij onze verwachting deelt dat vooral kinderen met een cluster 4-problematiek, met gedragsproblemen, vaker geschorst zullen worden. En we kregen een pijnlijk eerlijk antwoord: Ja, dat is inderdaad de verwachting. We bespreken een wetsvoorstel over passend onderwijs, gericht op het maximaliseren van het onderwijsaanbod en de benodigde ondersteuning voor zorgleerlingen. Alle leerlingen moeten het onderwijs krijgen dat ze nodig hebben, met de bijbehorende ondersteuning. Maar vervolgens gaan we leerlingen die te moeilijk worden, schorsen. Wat gaan we doen om te voorkomen dat juist deze kwetsbare groep tussen wal en schip valt? We hebben het niet over stoute kinderen die gestraft moeten worden, maar over probleemkinderen die extra zorg nodig hebben. Kinderen onder de 12 met gedragsproblemen worden niet geholpen door hen te schorsen, maar door hun passende ondersteuning te bieden. En ja, dat kunnen, zoals de minister schrijft, sociaal-emotionele trainingen zijn. Maar het kan ook nodig zijn om hun een duidelijkere en rustigere klassenomgeving aan te bieden. Dit onderdeel van het wetsvoorstel is in onze ogen echt een stap in de verkeerde richting. Ik vraag de minister dan ook wat zij doet om te voorkomen dat leerlingen geschorst worden. Zou een stelsel van passend onderwijs niet juist moeten inhouden dat er voor deze groep leerlingen noodvoorzieningen zijn in plaats van hen naar huis te sturen? Is de minister bereid om de samenwerkingsverbanden daartoe een aanwijzing te geven of om een voorziening te treffen? Ik overweeg een motie op dit punt.

Een problematisch gegeven is ook het niet-definiëren in het hele wetsvoorstel van "basisondersteuning". Opnieuw laat de minister de invulling achterwege en gaat ze ervan uit dat het allemaal wel wordt vormgegeven in de samenwerkingsverbanden. Maar dat betekent dat er ook zomaar grote verschillen kunnen ontstaan in het land en dus rechtsongelijkheid tussen burgers. Je zult maar wonen in het gebied van een samenwerkingsverband waar de basisondersteuning minimaal geformuleerd is. Wat betekent passend onderwijs of passend aanbod als er geen normen zijn waaraan dat wordt afgemeten? En hoe gaat de indicatie vorm krijgen in de verschillende samenwerkingsverbanden? Wat worden daarvoor de parameters en hoe voorkomen we dat die in Friesland totaal anders zijn dan in Rotterdam, om maar eens wat te noemen? Daarom wil mijn fractie graag weten hoe die basisondersteuning en indicatiecriteria per samenwerkingsverband worden gedefinieerd. Als het per samenwerkingsverband van onderaf wordt opgebouwd, dan willen wij graag een overzicht zien: hoe gaat het eruit zien, welke verschillen ontstaan er in de loop der tijd tussen de samenwerkingsverbanden? Wij zitten nu in de fase van opbouw, gevolgd door invoering. Is de minister bereid om nadere aanwijzingen te geven aan de samenwerkingsverbanden als blijkt dat deze verschillen significant zijn? Want alleen dan kunnen we voor alle leerlingen, waar ze ook wonen, gelijke rechten op passend onderwijs garanderen. Kan de

minister dit overzicht van verschillen in basisondersteuning en indicatiecriteria leveren en, zo ja, op welke termijn?

Ik ga verder met de rol van de ouders. Dan gaat het met name over medezeggenschap, maar het is iets breder dan dat. Deze week kwam de Ombudsman met een rapport waaruit blijkt dat ouders vaak onvoldoende informatie krijgen over de invulling van de ondersteuning en dat de inzichten van ouders onvoldoende serieus worden genomen. Volgens dat rapport brengt het wetsvoorstel een aantal verbeteringen met zich mee, maar ook het risico dat de positie van ouders eerder verzwakt wordt; precies wat Rutten en Jepma concludeerden en wat ook in deze Kamer eerder aan de orde is gesteld. De minister mag best vertrouwen hebben dat het allemaal goed komt, maar ook het onderzoek van de Ombudsman laat weer zien dat er lacunes in de wet zitten. Zeker, er is medezeggenschap geregeld, maar dat is primair op groepsniveau. Het is nog maar de vraag of daarmee de individuele belangen van de ouders van een kind met een ondersteuningsbehoefte gedekt zijn. Voor ouders van een kind zonder die behoefte kan het prettig zijn als de school een restrictief toelatingsbeleid voert, omdat elke zorgleerling ook gevolgen heeft voor de rest van de school. Hoe worden de individuele belangen gewogen en serieus genomen? We weten dat deze minister de samenwerking van school en ouders belangrijk vindt. Waarom dan niet een tandje steviger inzetten op de betrokkenheid van ouders bij het vaststellen van de ondersteuning van hun kind? Kan hun rol bij het op overeenstemming gericht overleg inzake de begeleiding van hun kind verbeterd worden? Graag een antwoord van de minister.

Die medezeggenschap is ook essentieel in de ondersteuningsplanraad. De minister kiest ervoor om leden aan te laten wijzen door en vanuit de medezeggenschapsraad van de verschillende scholen. Het risico bestaat dat ouders van kinderen met een ondersteuningsbehoefte minder dan gemiddeld deel uitmaken van medezeggenschapsraden en geen tijd hebben om in zowel de schoolmedezeggenschapsraad als de ondersteuningsplanraad te gaan zitten. We hebben het immers over de ouders van een kind dat toch al meer dan gemiddeld een beroep op hun zorg doet. De extra belasting van een verplicht dubbel lidmaatschap zal hen nog eerder afremmen, terwijl juist de stem van ouders van kinderen met een ondersteuningsbehoefte essentieel is in de ondersteuningsplanraad. Waarom geeft de minister daarvoor geen duidelijkere aanwijzingen? Ja, vertrouwen in de scholen en zo. Allemaal tot uw dienst, maar we willen gewoon dat in deze cruciale fase de stem van ouders optimaal meeklinkt. Kan de minister vertellen hoe dat verloopt? Zijn er al ondersteuningsplanraden in functie? Hoe is daarin de deelname van deze groep direct betrokken ouders? En wat heeft de minister achter de hand om dit te monitoren en waar nodig bij te sturen?

Vragen zijn er ook bij de positie van leerkrachten. Om te beginnen is ook hier de vraag aan de orde hoe hun stem meespeelt in het proces. Niet alle leerlingen hebben al een duidelijk

geïndiceerde ondersteuningsbehoefte als ze op school worden aangenomen. Ik heb het dan over de zittende leerlingen. Zeker in het primair onderwijs kan die behoefte ook geleidelijk ontstaan. Leerkrachten zijn, met de ouders, de eersten die dat waarnemen. Maar wat gebeurt er vervolgens als ze met die waarneming naar hun schoolleiding gaan? Zeker als er gekozen is voor een systeem waarbij het geld gewoon over de scholen verdeeld is, kan de verleiding groot zijn om de indicatie nog even uit te stellen; "laten wij het nog maar even aanzien", "even afwachten hoe het zich ontwikkelt". Zonder centrale richtlijnen, zonder indicatiecriteria, zonder goede sturing heeft de leerkracht dan geen mogelijkheid om de voor zijn of haar leerlingen noodzakelijke ondersteuning aan te vragen. En opnieuw denkt de minister dat het allemaal goed komt omdat we allemaal de beste bedoelingen hebben. Maar zij moet toch ook weten dat waar de geest wel wil, het vlees soms zwak is? Wat kan zij doen om de professionele positie van leerkrachten te versterken, waar nodig ook tegenover het eigen bevoegd gezag, omwille van de leerling? Waar kan deze leerkracht terecht voor een onpartijdige indicatiestelling?

Een andere vraag heeft betrekking op de expertise. Het ideaal van passend onderwijs is mooi, maar het betekent wel dat de leerkracht in de positie moet worden gebracht om dat te kunnen. We hebben het dan niet alleen over specifieke kennis van bepaalde probleemgebieden of ondersteuningsvormen, maar ook over de basale attitude van de leerkracht. Daar wordt in het plan wel geld voor uitgetrokken, maar dat geld wordt niet geoormerkt. Het gaat zo in de grote pot, met de opdracht om er wat mee te doen via de prestatiebox. Het probleem is echter dat als je ondersteuningsgeld dichter bij de lumpsum brengt, het in de praktijk daarvoor gebruikt zal gaan worden, alle goede bedoelingen ten spijt, zeker als de bekostiging onder druk staat. Noch ondersteuning, noch professionalisering wordt geoormerkt. Beide zitten in die prestatiebox waarvan scholen zelf kunnen bepalen hoe het geld wordt ingezet, zo schrijft de minister. Welke garantie is er dan nog dat daarmee de specifieke deskundigheid voor passend onderwijs ook wordt gerealiseerd? Daaraan gekoppeld leeft bij mijn fractie de vraag wat de effectiefste manier is om de expertise van de huidige ambulante begeleiders in het nieuwe stelsel te verankeren. Wordt er vergeleken tussen modellen waarin de begeleiding op schoolniveau wordt georganiseerd en modellen waarin individuele leerlingen worden begeleid door externe begeleiders? En worden er consequenties getrokken uit de uitkomsten van zo'n vergelijking?

Uiteindelijk kom ik bij de vragen naar het stelsel zelf. En naar het kooigevecht. Het stelsel dwingt alle scholen in een bepaald gebied om zich aan te sluiten. Hier zet de minister het schoolbestuur opeens zwaar onder druk terwijl ze dat verder nergens wil. Hoe oordeelt de minister over de situatie waarin een school niet wil deelnemen aan het samenwerkingsverband in een bepaalde regio? Hoe

verhoudt de dwang van dit voorstel zich met de vrijheid van onderwijs?

Ik koppel hier nog een gedetailleerde vraag aan van de AOb. Die stelt dat in het wetsvoorstel is verzuimd te regelen op welke wijze de ondersteuningsplanraad tot stand dient te komen. Het had voor de hand gelegen artikel 44 van de Wet medezeggenschap, dat gaat over de procedure van de instelling van een voorlopige raad, overeenkomstig van toepassing te verklaren op scholen. Door dit verzuim is nu ook onduidelijk welk medezeggenschapsorgaan het feitelijke instemmingsrecht toekomt bij de vaststelling van het medezeggenschapsreglement van de op te richten ondersteuningsplanraad. In dit reglement dient onder meer de samenstelling van deze raad en de procedure voor de verkiezing van de leden te worden geregeld. Nu bestaat het risico dat het bestuur van het samenwerkingsverband eenzijdig dat reglement kan vaststellen. Ik hoop dat de minister deze zorgen kan wegnemen.

Maar goed, dan ontstaat zo'n samenwerkingsverband en zitten al die scholen bij elkaar. Dat is een ideaalplaatje, want tot nu toe loopt met name de deelname van so en vso achter, zoals ook de minister erkent. Dat kan worden ingelopen, maar de structurele vraag is hoe in het samenwerkingsverband de macht geregeld is. Ik zeg het expres zo plat: het gaat ook over macht. We hebben het over grote bedragen: 2,2 miljard in totaal. We hebben het over grote verschillen tussen de deelnemende scholen in een samenwerkingsverband.

De so- en vso-scholen vertegenwoordigen bijvoorbeeld vaak nog geen 2% van de leerlingen en hebben dus de facto een kleine stem. Ook andere kleine schoolbesturen zullen in het samenwerkingsverband slechts een marginale stem hebben. Of regelt de minister het zo dat elk bestuur een gelijke stem heeft? Dat zou ook wonderlijk zijn, gezien de grote verschillen. O nee, ik vergeet het: de minister regelt helemaal niets. U zoekt het maar uit, zegt ze. Dat is het kooigevecht waar ik het over had.

Mijn fractie begrijpt weinig van het toch wat naïeve vertrouwen in de uitkomst van de krachtmeting tussen al deze belanghebbenden. Terwijl kinderen, ouders en leerkrachten te weinig houvast en zekerheden krijgen, krijgen schoolbesturen de vrije hand. Mijn fractie vindt dat een verkeerde balans en meent dat er meer zekerheden moeten worden ingebouwd op de verschillende niveaus. Is de minister daarom bereid om op te leggen dat in de statuten van de samenwerkingsverbanden een arbitragemogelijkheid wordt opgenomen om zo de verhoudingen binnen het samenwerkingsverband beter te beschermen tegen machtsmisbruik? Ik formuleer het iets preciezer: er staat wel in dat er een geschillenregeling moet komen, maar een geschillenregeling is mij nog iets te vriendelijk. Vandaar dat ik vraag om een arbitragemogelijkheid, zodat scholen zich blijvend kunnen verweren wanneer het samenwerkingsverband volgens hen een verkeerde kant opgaat.

Mijn laatste punt betreft de afstemming tussen het samenwerkingsverband en de gemeenten. Volgens de minister wordt die veel eenvoudiger, omdat er nu nog maar twee bestuurlijke partijen zijn. Wij kregen op een gegeven moment een technische briefing met een heel ingewikkeld plaatje van de huidige situatie en een heel simpel plaatje van de nieuwe situatie, maar dat is een beetje boerenbedrog. Het oude plaatje was opzettelijk ingewikkeld getekend en het nieuwe plaatje opzettelijk erg simpel. Ook moeten wij er bij de opmerking dat er nog maar twee bestuurlijke partijen zijn, wel rekening mee houden dat de meeste samenwerkingsverbanden met een hele regio te maken hebben en niet maar met één gemeente, en dat een landelijk samenwerkingsverband te maken heeft met alle gemeenten waar scholen staan.

Belangrijker dan dat is dat de afstemming met jeugdzorg niet werkelijk geregeld is. Die wordt wel genoemd, maar daar blijft het bij. Kan de minister ons op z'n minst een evaluatie toezeggen van hoe deze afstemming zich ontwikkelt, welke problemen zich daarbij voordoen en hoe die problemen kunnen worden aangepakt?

Een bijzonder element hierbij is het leerlingenvervoer. Daarbij gebeurt namelijk iets vreemds, waarover wij graag opheldering zouden hebben. In het hele wetsvoorstel wordt uitgegaan van het adagium "wie bepaalt, betaalt", omdat dat zou helpen om de kosten te beheersen. Dat principe wordt bij het leerlingenvervoer echter losgelaten. Dat betekent dat het samenwerkingsverband bepaalt waar een leerling terecht komt en dat de gemeente vervolgens voor de reiskosten opdraait. Waarom is er niet gekozen voor een overheveling van het leerlingenvervoer naar het samenwerkingsverband? Dat zou toch veel logischer zijn in het geheel van de stelselwijziging? Is de minister bereid, nu daar niet voor gekozen is, om bij te houden op welke wijze de kosten voor leerlingenvervoer zich ontwikkelen en welke invloed het nieuwe stelsel daarop heeft? Zij denkt namelijk dat het allemaal wel mee zal vallen, maar geeft daar geen goede redenen voor.

Het begon met een mooi idee waar we het allemaal wel over eens zijn: ieder kind op de best mogelijke plek en dat ook nog met beheersbare kosten. Als we alles echter op een rijtje zetten, wat onze taak is vandaag, dan zien we dat we straks met een stevige, nieuwe bestuurslaag zitten van samenwerkingsverbanden met directeuren, secretariaten en besturen, waarbinnen de verschillende scholen moeten uitvechten waar het geld heengaat. Die samenwerkingsverbanden -- 2 keer 75, 151 in totaal -- moeten allemaal het wiel uitvinden als het gaat om ondersteuningsprofielen en indicatiestellingen. Daarin is de positie van leerling, ouder en leerkracht onvoldoende geborgd.

Mijn fractie is onder de indruk van het blijmoedige vertrouwen van de minister, maar ons heeft zij daarmee niet overtuigd. Dat is jammer bij een zo ingrijpende stelselwijziging. Wij laten ons graag overhalen om dit wetsvoorstel te steunen, omdat we zien dat het voor het veld belangrijk is dat er toekomstgericht verder gebouwd wordt. Wij

zien dat er veel weerstand is tegen het wetsvoorstel, maar ook dat er behoefte aan is dat er duidelijkheid komt. Wij willen best meedenken over een constructieve vormgeving van het nieuwe stelsel. Om ons over te halen is echter de bereidheid van de minister nodig om waar nodig -- ik heb de punten aangegeven -- duidelijker regieaanwijzingen te geven, zodat wat zij wil bereiken, ook gerealiseerd kan worden. Daarnaast zijn een monitor- en evaluatietraject nodig waarin de kwetsbare punten van deze stelselwijziging kunnen worden gevolgd en bijgestuurd. We hopen oprecht dat de minister ons hierin tegemoet komt, zodat we het wetsvoorstel kunnen steunen.

*N

De heer Kuiper (ChristenUnie): Voorzitter. Een land waar kinderen willen wonen en met plezier naar school gaan; wie wil dat nu niet? Zo'n basisregel geldt natuurlijk voor alle kinderen, maar in het bijzonder voor hen voor wie de school om wat voor reden dan ook een plek is waar ze moeten aanhaken bij de groep en het presteren een hele opgave is. Sinds een aantal jaren hebben we ervoor gekozen kinderen met een "onderwijsbeperking" zo veel mogelijk te laten meedoen binnen het regulier onderwijs. Er zijn woorden aan gehecht als "inclusief onderwijs" en "weer samen naar school".

Via rugzakbekostiging konden scholen bijzondere expertise inkopen en kon aan sommige kinderen meer individuele aandacht worden besteed. Dit is veel kinderen en jongeren ongetwijfeld ten goede gekomen, maar de vraag of het beter is dat kinderen die bijzondere aandacht behoeven, het beste af zijn in het regulier onderwijs, is hiermee niet principieel beantwoord. Die vraag is wel relevant nu we een nieuwe overgang gaan maken. De rugzakfinanciering wordt afgeschaft, er komt een zorgplicht voor scholen en van scholen wordt meer gevraagd om kinderen met leer- en of gedragsmoeilijkheden in te passen in het regulier onderwijs.

Het betekent per saldo een intensivering van de werkzaamheden van leerkrachten en scholen om kinderen te laten meekomen en meedoen. Natuurlijk, er is al langer nagedacht over het binnen het regulier onderwijs houden van leerlingen die vroeger naar het speciaal onderwijs gingen. Ook hebben scholen in de afgelopen jaren ervaring opgedaan met de benodigde pedagogische inspanningen. De sprong die nu gemaakt wordt, is echter fors en het invoeringstempo hoog. Niet met zekerheid valt te zeggen of deze vorm van passend onderwijs voor scholen goed uitpakt en of bijsturing in de toekomst geboden is.

Het idee van inclusiviteit hoeft niet te betekenen dat alle kinderen, met wat voor kwaliteiten of tekortkomingen ook, bij elkaar in de klas of op één school zitten. Een motief voor de huidige operatie is dat kinderen niet langer van allerlei labels worden voorzien. Het rugzakstelsel heeft dat voor een deel uitgelokt. Zo veel mogelijk kinderen bijeenbrengen in het regulier onderwijs maakt daar echter niet per definitie een einde aan. Ook nu en straks kunnen kinderen gelabeld worden

om plaatsing of extra hulp mogelijk te maken. Hoe ziet de minister dat eigenlijk in de afweging van het oude en het nieuwe systeem? Is in het huidige systeem het speciaal onderwijs niet ook een zegen, omdat kinderen worden bevrijd van de druk te moeten presteren of te moeten zijn als andere kinderen, waardoor ze met plezier naar school kunnen gaan? Differentiatie aanbrengen is geen zonde. Als de tekenen niet bedriegen, zullen we die ook weer nodig hebben binnen het regulier onderwijs.

Onze fractie heeft voor de finale beoordeling van dit wetsvoorstel een aantal best stevige vragen. Die betreffen de 300 miljoen aan bezuinigingen die ongedaan zijn gemaakt, vervolgens de werkdruk op scholen en de positie van het speciaal onderwijs, en ten slotte en vooral de positie van de samenwerkingsverbanden. Dat laatste punt weegt voor ons heel zwaar, omdat het een aantasting kan betekenen van de identiteit van scholen.

Ik begin met de bezuinigingen van 300 miljoen die met het Lenteakkoord ongedaan zijn gemaakt. Een zucht van verlichting ging door het veld. Dat betekent dat het extra ondersteuningsbudget op 2,2 miljard euro blijft. Als ik het goed heb begrepen, wordt die 300 miljoen voornamelijk besteed aan ambulante ondersteuning en voor het voortgezet speciaal onderwijs. Dat betekent onder meer dat de expertise die scholen nodig hebben, geleverd kan worden. Daar zijn we uiteraard blij mee. Kan de minister bevestigen dat het geld op deze manier zal worden ingezet? Dit is een belangrijk punt, omdat scholen door het ongedaan maken van die bezuinigingen blijvend kunnen rekenen op expertise die van buitenaf beschikbaar is. Die ambulante ondersteuning kan zowel vanuit scholen voor speciaal onderwijs als vanuit expertisecentra geleverd worden. Hoe vindt de verdeling van het geld precies plaats? Waar komt het terecht? Het behoud van expertise op scholen voor speciaal onderwijs wil mijn fractie daarbij onder de aandacht brengen.

Mijn tweede punt dat hiermee direct samenhangt, is de werkdruk op scholen. Bezuinigingen hebben al geleid tot het vertrek van personeel. Op scholen wordt alom gevreesd dat het werken met grotere klassen en minder assistentie in combinatie met een zorgplicht en de komst van waarschijnlijk meer zorgleerlingen per klas een enorme vergroting van de werkdruk gaan opleveren. Een of twee zorgleerlingen per klas is al een opgave, drie of vier maken het heel zwaar en daarboven ontstaan onhanteerbare situaties. De beperkte mogelijkheid van scholen om nieuwe zorgleerlingen te plaatsen, staat in contrast met de ruime formuleringen over zorgplicht en de mogelijkheid om in het regulier onderwijs in te stromen. Ik weet wel wat het antwoord van de minister op deze vraag is. Binnen het samenwerkingsverband kan naar plekken gezocht worden, maar elders doen zich precies dezelfde problemen voor. Kan de minister aangeven hoe zij dit systeem op de werkvloer ziet functioneren? Dan gaat het met name over de capaciteit die scholen hebben. Betekent dit bij overbelaste scholen niet

heel vaak dat zij "nee" gaan verkopen? Hoe levert dit systeem een bijdrage aan het verminderen van het aantal thuiszitters, zoals de minister verwacht?

In dit verband vraagt mijn fractie ook aandacht voor de positie van ouders. Bij hen wordt de verwachting gewekt dat hun kind het passend onderwijs kan krijgen in het reguliere onderwijssysteem. Aan de andere kant staat de school die niet kan voldoen aan alles wat ouders voor hun kind vragen. Daarop wees de Ombudsman in de rapportage die gisteren verscheen. Er is voorzien in een geschillencommissie, maar het gaat me om het belangenconflict dat vooraf kan gaan aan het geschil. Als we nu al voorzien dat er geschillen komen tussen ouders en scholen, dan zijn aanvullende maatregelen van belang. Legt de minister die bal helemaal bij het samenwerkingsverband of komen er, al was het maar om ongelijkheid tegen te gaan, landelijke indicatoren voor basiszorg die scholen moeten leveren? Collega Ganzevoort vroeg hier ook al naar.

Het is natuurlijk denkbaar dat scholen hun onderwijsproces anders moeten gaan inrichten om aan de doelstellingen te voldoen. Dit zou kunnen neerkomen op een verdere differentiatie per school of op extra leerkrachten die nodig zijn om het primaire leerproces goed te laten verlopen. Veel hangt af van de manier waarop over enkele jaren wordt geoordeeld over het succes van het stelsel van passend onderwijs, zoals dat nu wordt voorzien. De minister noemt in haar antwoorden op schriftelijke vragen het ex-ante-onderzoek. Het lijkt me heel belangrijk om over enige tijd over goede evaluaties te kunnen beschikken. Kan de minister aangeven hoe dat stelsel van evaluaties eruit gaan zien?

Dan kom ik op het speciaal onderwijs. Het aantal beschikbare plaatsen in het speciaal onderwijs wordt bevroren op 70.000. Welke prognoses liggen aan dit cijfer ten grondslag? Waarom mag dit aantal niet meer groeien, afgezien van de evidente financiële plafonnering die hiermee wordt aangebracht? De Raad van State wees erop dat het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs in de periode 2003-2010 is gedaald, zelfs met zo'n 8.500, en dat het aantal rugzakjes in het primair onderwijs in diezelfde periode niet is gestegen. De stijging zit vooral in het voortgezet speciaal onderwijs. Had dit niet moeten leiden tot een minder ingrijpend beleid in het basisonderwijs dan nu wordt voorgesteld? Onze fractie zou een meer inhoudelijke motivering willen horen over de plaats van het speciaal onderwijs in de toekomst. Blijven er voldoende plaatsen over in clusters of vergelijkbare clusters waarvan nu leerlingen worden overgeplaatst naar het regulier onderwijs? Hoe zit dit precies? Het lijkt onze fractie belangrijk dat we het speciaal onderwijs niet ontmantelen. Het blijft een belangrijke schoolsoort waar we kinderen meer geluk kunnen bezorgen dan in bepaalde situaties in het regulier onderwijs waar ze ontwikkelingen soms niet kunnen bijbenen.

Als laatste wil ik de inmiddels veelbesproken positie van de regionale samenwerkingsverbanden bespreken. Dit is voor mijn fractie een aangelegen punt. Een van de

uitdrukkelijke bedoelingen is het reduceren van bureaucratie, maar intussen dient nieuwe bestuurlijke drukte zich aan. Bovenregionale schoolverenigingen -- en daar zijn er nogal wat van in het bijzonder onderwijs -- krijgen te maken met een veelvoud aan samenwerkingsverbanden. Het Gereformeerd Primair Onderwijs West- Nederland bijvoorbeeld heeft te maken met 22 samenwerkingsverbanden. Dat is een schoolvereniging van 25 scholen die te maken krijgt met 22 verschillende samenwerkingsverbanden waarmee moet worden overlegd. Ook ambtenaren die daarbij betrokken zijn, vinden het moeilijk om met zo'n situatie te dealen. Elk samenwerkingsverband ontwerpt een eigen visie en missie en die kunnen heel gemakkelijk het werken in een bovenregionale schoolvereniging doorkruisen, terwijl scholen daartoe toch ooit zijn opgeroepen omdat schaalvergroting en efficiency wenselijk waren.

Voorzitter: Putters

De heer Kuiper (ChristenUnie): Dan kom ik op een principieel punt. De samenwerkingsverbanden worden opgericht door het bevoegd gezag van de betrokken scholen. Zij geven in zo'n verband zeggenschap op, want aansluiting is verplicht. Hoe zit het nu precies met die verplichting?

Tegelijkertijd houden we het adagium hoog dat scholen van de ouders zijn. Schoolverenigingen stellen een bevoegd gezag in, maar willen zeggenschap houden over de inrichting van het onderwijs. Dat is natuurlijk het doel van de onderwijsvrijheid; ouders en schoolverenigingen gaan daar uitdrukkelijk over. Kan de minister aangeven hoe de dwang om mee te doen in een samenwerkingsverband zich verhoudt tot deze vrijheid van onderwijs die in het bijzonder onderwijs vaak bij schoolverenigingen ligt? Wat kan een bevoegd gezag betekenen als een deel van het geld waar scholen aanspraak op maken, wordt verdeeld via samenwerkingsverbanden waar de grootste scholen de grootste say hebben? De verhouding tussen macht en onderwijsvrijheid is al eerder aangeerd. Die weegt voor ons zeer zwaar.

Ik wil bij de minister een lans breken voor scholen die zich hebben georganiseerd op basis van hun identiteit en nu goed functioneren, maar door deze wet in de knel komen. De situatie die ik zojuist noemde, geeft daar aanleiding toe: een bovenregionale schoolvereniging met 25 scholen en een sbo-school die met elkaar prima functioneren, maar straks in meerdere samenwerkingsverbanden worden opgenomen.

De heer Smaling (SP): Bepleit de heer Kuiper een uitzonderingspositie of een totaal andere opzet van wat in het wetsvoorstel wordt gesuggereerd?

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik vraag niet om een uitzonderingspositie, want dat zou ik eigenlijk te gemakkelijk vinden. Ik vraag de minister of de situatie die ik schets vaker voorkomt en of er zodoende een generieke oplossing moet komen voor de balans tussen de samenwerkingsverbanden

en de bovenregionale schoolverenigingen. In feite zou je kunnen zeggen dat dit ook om de positie van de kleine school gaat die vanmiddag al eerder genoemd is. Daarbij kun je denken aan een school die verzwakt raakt in een stelsel van omringende samenwerkingsverbanden die allemaal andere dingen willen, maar eigenlijk zouden moeten samenwerken om een enkele school voor speciaal onderwijs in positie te houden. Er zit iets van ongelijkheid, een gebrek aan fairness, in de afweging tussen de huidige situatie en de situatie die we krijgen.

De heer Backer (D66): Ik stond even na te denken, maar dit gaat volgens mij over de verplichte aansluiting. Heb ik dat goed begrepen?

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ja.

De heer Backer (D66): De heer Kuiper wil geen uitzondering en daarom moet het gezocht worden in de vorm van aansluiting. Als het niet verplicht is, wat wordt het dan? Vrijwillige aansluiting? In dat stukje zit het dan toch?

De heer Kuiper (ChristenUnie): Het is de bedoeling van de minister dat alle scholen zich aansluiten bij een samenwerkingsverband. Laten we ervan uitgaan dat dit gaat gebeuren. Een samenwerkingsverband wordt opgericht door al die scholen zelf. Het bevoegd gezag van een school doet dat. Er worden statuten gemaakt. Het komt erop aan wat daarin staat. Vervolgens kom ik op het punt dat de heer Ganzevoort maakte, namelijk dat er ook geld naartoe gaat. De samenwerkingsverbanden besluiten over toedeling van geld, maar ook over toedeling van leerlingen aan scholen. Ik heb nu die ene school voor speciaal basisonderwijs voor ogen, een school die te maken heeft met 22 samenwerkingsverbanden, 22 besturen, die leerlingen betreft uit al die verbanden. Daarbij is er geld gemoeid met grensoverschrijdend verkeer. Over de grens van zo'n samenwerkingsverband heen zouden leerlingen naar zo'n school toe moeten. In termen van financiën moet daarvoor wat uitgewisseld worden. Daarnaast moet er een bereidheid zijn binnen een samenwerkingsverband om de wens van de ouders te volgen en een kind uit het ene samenwerkingsverband te sturen naar een school voor speciaal onderwijs die in een ander samenwerkingsverband hoort. Daarbij spelen niet alleen bureaucratische ingewikkeldheden, maar ook ingewikkeldheden in termen van macht en geld. Een kleine school, die ik definieer als een school die zwak staat in dit bureaucratisch geweld, moet op een of andere manier worden gesteund of in een soort overgangsregime worden gebracht. Daar ben ik op uit.

Voorzitter. Ik heb al toegelicht wat ik bedoel. Soms heb je te maken met een laatste school van een richting. Ik noem dat opzettelijk zo. Als we te maken hebben met laatste scholen van een richting, treden er bepaalde mechanismen op en zeggen we: het is belangrijk dat zo'n school kan blijven bestaan. In dit reëel bestaande voorbeeld

gaat het om een sbo-school die de laatste is van een richting, die een laag verwijzingspercentage kent en het dus goed doet, die straks middelen moet bijleggen en die bovendien zijn expertise kwijtraakt. Mijn vraag aan de minister is of gedacht kan worden aan overgangsmaatregelen voor een dergelijke situatie.

Ik breng onder de aandacht de vrijheid van ouders die willen dat hun kind naar een bepaalde school gaat die toevallig een of twee samenwerkingsverbanden verder ligt. Ook dat zou gezien moeten worden en wellicht gesteund. Ik wil hierop graag een reactie van de minister. Ik zie uit naar de antwoorden op de vragen van mijn fractie.

*N

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Voorzitter. De doelstelling van dit wetsvoorstel en de gekozen systematiek om het onderwijssysteem zodanig aan te passen dat de kansen voor alle leerlingen worden vergroot door het aanbieden van passend onderwijs aan en voor eenieder, wordt door de VVD op hoofdlijnen onderschreven. Het liberale uitgangspunt dat bij leerlingen die extra aandacht nodig hebben niet meer primair gekeken wordt naar wat een leerling heeft, maar naar wat een leerling kan, biedt naar onze mening perspectief voor een betere zorg en begeleiding voor de leerlingen die deze echt nodig hebben.

Echter, hoe simpel en vanzelfsprekend de uitgangspunten en de doelstelling van dit wetsvoorstel ook lijken te zijn, de vormgeving en uitvoering lijken vooralsnog gecompliceerd en soms ook nog in nevelen gehuld. Duizend bloemen moeten nog bloeien, maar er bestaat al wel een foto van het boeket. Met name duidt de VVD op de samenhang met de jeugdzorg, de lokale regie, afstemming met de samenwerkingsverbanden en de rol en positie van het resterende speciaal onderwijs daarin. Hopelijk kan de minister daarin vandaag enige duidelijkheid, consistentie en structuur aanbrengen.

Het realiseren van goed onderwijs is een van de basistaken van de overheid. Zo divers als de samenleving is, zo divers is ons onderwijs. "De school" is al lang geen gezagsinstituut meer, zoals mijn generatie, en die van velen van u ook, zich die nog herinnert uit de eigen jeugd. Wie niet mee kon, zat achterin, meestal vlak naast de kachel, en werd een beetje aan zijn of haar lot overgelaten. Meesters wil was wet, anders was daar nog de bovenmeester -- soms ook wel juffrouw -- die het laatste oordeel velde. Hoe anders gaat het nu. De school is niet alleen meer onderwijsgever, maar medeopvoeder geworden, maatschappelijk instituut, vindplaats voor talent en zorgkind, intermediair tussen ouders, kind en hulpverlener, medeverantwoordelijke in de keten. Ook de buitenwereld van de school is drastisch veranderd. Kwamen vroeger de ouders letterlijk en figuurlijk met de hoed of pet in de hand naar de school, nu zitten snel de handen los of vliegen de verwijten in het rond. Alle ouders zijn mondiger en kritischer geworden, maar soms ook eisend, dwingend en intimiderend. Het gezagsinstituut bestaat niet

meer, waardoor de juffrouwen en de meesters, die tegenwoordig weliswaar leraren heten, kwetsbaar en feilbaar zijn geworden.

Een paar maanden geleden heb ik op verzoek van een aantal gemeenten de mogelijke aansluiting tussen de processen invoering passend onderwijs en decentralisatie jeugdzorg verkend. Daarvoor heb ik vele gesprekken gevoerd met onderwijssamenwerkingsverbanden, schoolleiders, docenten, jeugdzorg en gemeenten. Alle partijen zijn ervan doordrongen dat de verbinding tussen onderwijs en zorg nodig is. Op uitvoerend, operationeel niveau weet men elkaar meestal wel te vinden. Daarnaast spelen informele sociale contacten een belangrijke rol. Er worden telefoonnummers uitgewisseld en men kent elkaar. Structuren, verkokering en financiering, vooral op managementniveau, vormen echter regelmatig een barrière voor een integrale benadering. Nu aan beide kanten aan nieuwe structuren wordt gewerkt, die beide lokaal moeten worden ingebed, lijkt het toch logisch om gebruik te maken van dit unieke moment om de samenwerking daar goed te regelen en geen nieuwe drempels te creëren.

Ook zijn er zorgen. Zowel in het traject van passend onderwijs als in de transitie jeugdzorg wordt de rol en de positie van het onderwijs gezien als een vindplaats voor jongeren die extra aandacht nodig hebben. Leraren zijn daar nog niet allemaal voor opgeleid, hebben daar niet allemaal affectie mee of vinden dat niet hun taak. Is de professionaliseringsslag die de minister heeft ingezet ook daarop gericht? Is het niet verstandig om parallel daaraan de opleidingen op die veranderende taak en positie aan te passen?

De heer Backer (D66): Ik kom even terug op het punt van de samenwerkingsverbanden. Begrijp ik dat u zegt dat er onderop eigenlijk heel goede dingen gebeuren in het zoeken van samenwerking, dat dit niet moet worden verstoord met een opgelegd samenwerkingsverband en dat we dit moeten laten groeien? Of beluister ik iets anders?

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): De praktijk is dat men het op operationeel niveau vaak met elkaar kan vinden. Men wil het ook met elkaar vinden, want het zijn mensen die heel dicht bij het kind staan. De structuren die zich verder in de top van de organisaties bevinden, kunnen daarvoor belemmerend werken, vooral omdat de samenhang tussen jeugdzorg en onderwijs nog geen goede vorm heeft gekregen.

De heer Backer (D66): Gaat u nog iets zeggen over de schaalvergroting? Of is dit het enige?

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Zullen we het daar straks over hebben? Ik heb nog wel wat.

De voorzitter: Dat vind ik goed.

**

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Voorzitter. Een andere belangrijke zorg wordt gevormd door de onduidelijkheid over de kosten. De transformatie en

het absorptievermogen van het regulier onderwijs, voornamelijk basisonderwijs, wordt in de praktijk mede bepaald door de financiële context waarin dit plaats moet vinden. Vooral in de eerste jaren zal er sprake kunnen zijn van frictiekosten. De voor de hand liggende oplossing van grotere klassen komt het absorptievermogen en de implementatie niet ten goede. Kan de minister de VVD hierin geruststellen?

Zo kom ik nogmaals op de aansluiting van het traject invoering passend onderwijs en de transitie jeugdzorg. Uiteraard strekt de reikwijdte van de jeugdzorg zich verder uit dan het onderwijs, maar het is een feit dat leerlingen die extra zorg op school nodig hebben, die vaak ook direct of indirect van jeugdzorg ontvangen. Andersom is ook het geval: de meeste leerlingen hebben geen extra aandacht nodig en vinden samen met hun ouders prima hun weg. Voor de leerlingen die het niet alleen kunnen, moet er echter een goed functionerend vangnet zijn, zowel op de school zelf als in de onderliggende structuur. Daar schort het vaak aan, want daarin speelt vaak de vraag naar de verantwoordelijkheid een rol. Wie is waarvoor verantwoordelijk? Daarom is de afstemming uitermate belangrijk, ook op lokaal niveau.

In de memorie van antwoord geeft de minister aan hoe het een en ander theoretisch in elkaar steekt. Departementaal wordt er goed samengewerkt en afgestemd. Prima, maar dat neemt niet weg dat beide trajecten elkaar flink in de wielen kunnen rijden, terwijl beide uiteindelijk uit kunnen komen bij een en hetzelfde kind: de leerling die via jeugdzorg extra aandacht op school krijgt, passend onderwijs dus.

Volgens mijn fractie zit er dus nogal wat spanning tussen het structuurniveau van de wetgeving en het regionale uitvoeringsniveau. In de structuur denkt de minister de afstemming binnen het onderwijsveld goed geregeld te hebben met de samenwerkingsverbanden en het gestructureerd overleg met de gemeenten in het OOGO, het op overeenstemming gericht overleg, dat al eerder aan de orde is geweest. In de praktijk van de uitvoering van die structuur voorzie ik echter problemen.

Een van de conclusies van mijn verkenning was dat er wel degelijk behoefte is aan meer afstemming en aan een pregnantere rol van de gemeenten als procesregisseur. De aantekening is wel dat iedere partner in zo'n overleg blijft bij de eigen rol en professionaliteit. Als gemeenten verantwoordelijk worden voor de jeugdzorg, verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de leerplicht en zorgplicht hebben voor goed onderwijs, kan het toch niet zo zijn dat zij slechts gesprekspartner van de samenwerkingsverbanden zijn en via een OOGO hun verantwoordelijkheid waar kunnen maken? Als voormalig lokaal bestuurder moet de minister weten dat een OOGO, hoewel ik niet weet of dat toen al bestond, een ritueel dansje is. Sorry voor de mensen die daar deel van uitmaken. In het beste geval kan een slap compromis als resultaat worden gevierd. Natuurlijk begrijp ik dat het onderwijsveld de rol van de gemeenten wantrouwt, dat men bang is dat die zich

met de inhoud gaan bemoeien, maar het gaat mij hier enkel en alleen om het proces.

De minister schrijft "gemeenten en schoolbesturen worden in de nieuwe situatie dan ook belangrijke partners in de zorg en ondersteuning op en om de school, waarbij uiteraard maximaal maatschappelijk rendement van zowel onderwijs als hulpverlening voorop staat". Wie wordt hiervoor maatschappelijk verantwoordelijk gehouden? Ook in een partnerschap moeten immers af en toe knopen worden doorgehakt. Het lijkt erop dat naderhand, toen de inkt van dit voorstel al lang droog was, houtje-touwtje een verband is gelegd met de transitie jeugdzorg. Dat ziet mijn fractie als een weeffout.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Ik heb voor een deel dezelfde zorgen als mevrouw Huijbregts. Ik denk dat veel fracties die zorgen delen. Ik ben benieuwd welke oplossing mevrouw Huijbregts hiervoor ziet. Wat is de manier om deze knopen door te hakken? Heeft mevrouw Huijbregts daar ideeën over?

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): De gemeente die uiteindelijk de maatschappelijke verantwoordelijkheid draagt, moet mijns inziens in situaties waarin men niet tot overeenstemming kan komen, een doorslaggevende stem hebben. Zoiets moet je echter goed regelen.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Op welke wijze zou de minister dit in dit voorstel of daar omheen moeten regelen?

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Ik hoor graag de reactie van de minister daarop.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Uiteraard, maar wij kunnen haar toch een handje helpen? Wij kunnen zeggen aan welke richting wij de voorkeur geven.

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Ik ben heel benieuwd naar de reactie van de minister. Ik acht haar heel goed in staat om zelf met een voorstel te komen.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Wij wachten af.

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Dit voorstel beoogt het aantal partners en partijen rondom het kind terug te brengen, maar laat de kans lopen om daar waar het nodig is, de keten helemaal te sluiten

Zo kom ik nogmaals bij de samenwerkingsverbanden. In het verslag hebben meerdere fracties evenals de VVD hun zorg uitgesproken over het gevaar van bureaucratie en machtsconcentratie in deze samenwerkingsverbanden. Het antwoord van de minister was ook voor ons niet overtuigend. Sterker nog, in feite deelde de minister de zorg van de VVD. Hoe positief ik er ook over ben, met het instellen van een bureaucratiewaakhond wordt het gevaar immers alleen maar bevestigd. Door de

positionering van de samenwerkingsverbanden is er behalve het gevaar van bureaucratie ook dat van solisme. Behalve via de schoolbesturen is er geen corrigerende en mitigerende werking in de omgeving van deze samenwerkingsverbanden. Daar heb ik zo-even al op gewezen. Zo kunnen zij uitgroeien tot een gesloten machtsbolwerk -- dit is een herhaling van woorden -- waar van buitenaf geen correctie op mogelijk is, ook niet door de betreffende gemeenten. Omgekeerd geldt natuurlijk ook dat schoolbesturen die het samenwerkingsverband uithollen of boycotten, niet van buitenaf tot de orde kunnen worden geroepen. In dit verband wijs ik op de toenemende kwetsbaarheid van het speciaal onderwijs binnen en in relatie tot deze bureaucratische molochs. Graag krijg ik ook hierop een reactie van de minister.

De minister stelt als eerste argument dat een instemmingsrecht van de gemeenten de eigen verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband te zeer zou doorkruisen. Als tweede afwijzingsargument noemt de minister het feit dat een samenwerkingsverband meerdere gemeenten omvat en dat een instemmingsrecht van elke gemeente bij verschil van opvatting tussen de gemeenten complicerend kan werken in de uitvoering. Waar ziet de minister hier het verschil met de decentralisatie jeugdzorg? Daarin zijn gemeenten ook individueel verantwoordelijk, maar treden zij gezamenlijk op in de aanbesteding en de relatie met de jeugdzorgorganisaties. Gemeenten zijn heel goed in staat om datzelfde kunstje te herhalen bij passend onderwijs, zeker als de samenwerkingsverbanden, zoals de minister zelf zegt, veelal samenvallen met de bestaande bestuurlijke regio's. Zelfs zonder instemmingsrecht is het belangrijk voor een goede afstemming en samenwerking dat de grondgebiedgemeenten van een samenwerkingsverband de handen bestuurlijk ineen slaan.

Vlak voor het zomerreces heeft deze Kamer een brief aan de minister-president gestuurd over het vooruitlopen op afronding van het wetgevingstraject. Als voorbeeld werd de invoering van het epd gebruikt. Evenzo zou de brief betrekking gehad kunnen hebben op de invoering van passend onderwijs. De invoering van passend onderwijs blijkt in de praktijk, overigens met steun van het ministerie, al in volle gang. De behandeling van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer lijkt daarom meer op een legitimatie achteraf, dan op een inhoudelijke discussie die nog van invloed kan zijn op het wetgevingsproces en de uitvoeringsaspecten. Mijn fractie betreurt dit, want de vormgeving van ons onderwijs vraagt zorgvuldigheid, overzicht en samenhang. Met belangstelling wacht de VVD-fractie de reactie van de minister af.

*N

De heer Flierman (CDA): Voorzitter. Het wetsontwerp dat we vandaag behandelen, gaat over de vraag hoe we in het primair en voortgezet onderwijs op adequate wijze kunnen voorzien in extra hulp, in welke vorm dan ook, aan kinderen

die daaraan behoefte hebben. Dat vraagstuk is al vele jaren aan de orde. Ik herinner mij nog hoe we als schoolbestuur in Woerden eind jaren '80 het project "Weer samen naar school" vorm moest geven. Daar zijn later onder meer de "rugzakjes" bij gekomen, en de afgelopen jaren werd duidelijk dat het vigerende stelsel niet langer houdbaar is. Financieel bleek het onbeheersbaar, en het aantal kinderen dat thuis zat en van onderwijs verstoken bleef, was onacceptabel groot. Het vorig kabinet, inmiddels bijna het voorvorige kabinet, heeft daarom al geconcludeerd dat een verandering in het stelsel noodzakelijk is.

Daarover zijn we het eens. Voor de belangrijkste contouren van de voorliggende wet, een zorgplicht voor scholen die in samenwerkingsverbanden moet worden waargemaakt, bestaat in brede kring inmiddels steun. De voorliggende wet bouwt op dat concept verder. Dat die wet lange tijd heftig omstreden was, had natuurlijk vooral te maken met de bezuiniging van 300 miljoen die de regering daarbij wilde doorvoeren. Nu die bezuiniging gelukkig is geschrapt, is de angel uit de discussie gehaald. Uiteraard realiseren wij ons heel goed dat de voorgenomen bezuinigingen veel emoties in het veld, bij ouders en leerkrachten hebben losgemaakt. Laat ik dan ook nog eens vaststellen dat de leerkrachten een allesbehalve eenvoudige taak hebben. Wie zich voorstelt wat het betekent om in een klas op drie of meer niveaus tegelijk les te geven, beseft dat al snel. Voor die taak past respect.

Dat respect voor de professionals echter mag ons niet beletten serieus te kijken naar de werking van stelsels, in dit geval in het onderwijs, en naar onvolkomenheden daarin. Die onvolkomenheden zijn er. Ik noemde het stelsel al eerder niet langer houdbaar. De uitgaven voor de extra zorg aan leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs zijn, als ik het goed heb, tussen 2003 en 2009 gegroeid van ruim 800 miljoen naar meer dan 1,6 miljard. Dat is een verdubbeling in een tijdsbestek van een goede zes jaar. Dat kan, lijkt ons, geen afspiegeling van de werkelijke situatie zijn. Mijn fractie is dan ook blij dat de bezuiniging is geschrapt, maar ik noem de bedragen toch om te illustreren dat het beheersen van overheidsuitgaven, ook in deze sector, onverminderd van groot belang blijft. Met de huidige wet lijkt de oude openeinderegeling in ieder geval beter beheersbaar te worden, en dat is prima. Verwacht de minister dat de autonome groei hiermee tot het verleden behoort?

Kijkend naar en reflecterend op de groei in deze sector is het overigens een interessante vraag hoe de groei in het aantal leerlingen dat extra zorg heeft, te verklaren is. Het aantal leerlingen met een "rugzakje" in het primair onderwijs bijvoorbeeld groeide van ruim 8.600 in 2003 naar meer dan 22.000 in 2010. Hoe verklaar je dat nu? Je hoort daar verschillende geluiden over. Heeft het te maken met betere diagnostiek, meer kennis en meer therapeutische mogelijkheden, is de omgeving van kinderen minder tolerant ten opzichte van geringe afwijkingen in gedrag, of

stellen ouders meer en hogere eisen? We horen graag hierover de visie van de minister, omdat we met de beoordeling van deze ontwikkeling ook iets kunnen zeggen over de verwachtingen dienaangaande voor de toekomst. Gaat de trend door of houdt het ergens op?

Naast deze algemene inleidende opmerkingen wil ik een aantal zaken aan de orde stellen: het invoeringsproces, de regio-indeling, de positie van het speciaal onderwijs en de samenwerkingsverbanden, inclusief de Mytyl- en Tytyl-scholen daarin, verevening en financiën en monitoring en evaluatie

In mijn bijdrage ga ik verder niet in op de ook aanhangig zijnde voorstellen tot wijziging van de Wet op de Expertisecentra. Dat voorstel kan op onze steun rekenen, en in de tijd die we vandaag hebben, richt ik me op het voorstel "Passend Onderwijs".

De noodzaak om de groei in bestedingen op dit terrein te vervangen door een stelsel dat veel beter beheersbaar is, onderschrijven wij graag. Het uitgangspunt van de wet, de zorgplicht die in samenwerkingsverbanden van scholen, reguliere en die voor speciaal onderwijs, inclusief voortgezet speciaal onderwijs, moet worden waargemaakt, wordt door de CDA-fractie voluit ondersteund. Over de uitwerking hebben we nog wel een aantal vragen.

Maar onze voornaamste zorg betreft de invoering van dit stelsel. Dat is namelijk een veranderingsproces dat voor zover ik kan overzien, zijn weerga in het onderwijs de afgelopen jaren niet kent. Juist waar er een- en andermaal in "onderwijsland" wordt gepleit voor continuïteit en rust, moeten we er wel van overtuigd kunnen zijn dat het proces waar we vandaag over spreken, goed verloopt. In de memorie van antwoord heeft de regering op onze vraag nog eens bevestigd dat dat een groot aantal stappen en nieuwe activiteiten omvat. In het bijzonder het oprichten van nieuwe samenwerkingsverbanden in het primair onderwijs, en alles wat daarmee samenhangt, is een enorme opgave. Enorm, omdat die verbanden in zekere zin letterlijk "uit het niets" moeten komen, en een zware verantwoordelijkheid krijgen. In het voortgezet onderwijs bestaat in veel gevallen een soort vertrekpunt. Voor onze fractie is het een kernvraag of dat veranderingsproces goed zal verlopen. Daarbij moeten we ons ook realiseren dat er tussen het ministerie, dus centraal "Den Haag" en de regio op dit moment, in het bijzonder in het primair onderwijs, vrijwel "niets" in de vorm van een formele structuur, is. Dat moet allemaal van de grond af worden opgebouwd. In de context van het onderwijs vereist de veranderingsopgave dan ook een heel zorgvuldige begeleiding vanuit het ministerie en het procesmanagement, en natuurlijk ook van sectororganisaties en koepels. Een enorme opgave, en de regering lijkt optimistisch over de slagingskans. De instrumenten om het proces veilig te stellen zijn er ook wel, en dus gaat het uiteindelijk om de vraag of alle betrokkenen er zorgvuldig mee omgaan. Uiteindelijk is dat een vertrouwensvraag, die mijn fractie voorzichtig, en met enige terughoudendheid, met ja beantwoordt.

Er zijn gelukkig tot op heden ook geen contra-indicaties.

Maar deze opgaven lopen niet altijd goed af, zo leren ons talrijke parlementaire en andere onderzoeken. Ook de commissie-Dijsselbloem, wier naam dezer dagen vaker opduikt in relatie tot de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor ons onderwijs, heeft over het invoeren van veranderingen in het onderwijs behartigenswaardige dingen gezegd. Twee opmerkingen daarom nog. Ten eerste zouden wij graag zien dat de minister naast de evaluatie over enkele jaren de komende tijd periodiek, zeg halfjaarlijks, rapporteert over de voortgang van de invoering en de daarbij ondervonden problemen en getroffen maatregelen. Ten tweede: bij een dergelijke opgave is continuïteit in beleidsuitvoering van groot belang. Niets is fnuikender voor de geloofwaardigheid van de overheid in het algemeen en het ministerie in het bijzonder dan een radicale koerswijziging binnen een jaar. In het licht van de lopende formatie is dat vooral een oproep aan de politieke partijen om, indien de wet wordt aangenomen, het veld wel duidelijkheid en continuïteit te bieden.

Ik kom toe aan een aantal uitwerkingsvragen. Om te beginnen de begrenzing van regio's. Wij krijgen signalen, onder meer uit Friesland, dat die begrenzing hier en daar nog discussie oproept, en dat bestaande goed lopende samenwerkingsconstructies onder druk worden gezet. Ook hier zien we de onbedwingbare, maar soms heilloze voorkeur voor schaalvergroting. Dat brengt mij tot de vraag aan de minister of de begrenzing op verzoek van betrokkenen de komende tijd nog kan worden aangepast. Is kleinschaligheid en overzichtelijkheid daarbij ook een beoordelingscriterium?

Er is veel discussie over de basiskwaliteit. Collega's hebben daar al het nodige over gezegd. De CDA-fractie voelt er veel voor om op dit punt zoveel mogelijk ruimte aan lokale invulling te geven. We spreken hier allemaal graag over ruimte voor professionals, en waarom zouden we die op voorhand te veel inperken? We hebben ons wel afgevraagd of, zo nodig, de bevoegdheid van de regering om bij AMvB regels ten aanzien van het ontwikkelingsperspectief te stellen, niet voldoende een handvat is om, indien de praktijk uitwijst dat we toch enige regels moeten stellen, dat te doen. Ik hoor daarover graag de opvatting van de minister.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Wat bedoelt u precies met ruimte voor professionals? Ik heb in mijn eigen bijdrage gezegd dat ik dan altijd denk aan de leerkrachten, en niet primair aan de besturen of aan een samenwerkingsverband op een hoog niveau. Het lijkt alsof u het hier hebt over het laatste, want dat moet de basisondersteuning vaststellen.

De heer Flierman (CDA): Er is een verband met de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor het vaststellen van het basiskwaliteitsniveau. Over de rol en de positie van de besturen wil ik nog iets zeggen, ook naar aanleiding van de duiding van de

heer Ganzevoort. Maar ik ga ervan uit dat de voorstellen aangaande de basiskwaliteit worden ontwikkeld door de leerkrachten en de schoolleiders zelf, dus door de echte deskundigen in het veld. In die zin vind ik dat je in eerste instantie die groep mensen, in samenspraak met de omgeving die hen daarbij terzijde kan staan, wel degelijk de ruimte kunt geven om met voorstellen te komen.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Welke gronden heeft de heer Flierman om te vermoeden dat het zo door de professionals is uitgevoerd, en niet door de bestuurlijk verantwoordelijken? Ik heb namelijk het gevoel dat daar voornamelijk de stuurkracht ligt, en dat daar wordt vastgesteld wat het basisondersteuningsprofiel is. Aansluitend: heeft de heer Flierman nog ideeën over de zorg die ik heb uitgesproken over de rechtsongelijkheid die tussen leerlingen kan ontstaan wanneer ze in het ene of in het andere gebied wonen?

De heer Flierman (CDA): Op het punt van de ontwikkeling van een visie op die basiskwaliteit hebben wij al een verschillende kijk op hoe dat in organisaties als het onderwijs en in professionele organisaties gaat. Mijn denk- en werkwijze is dat de professionals, de leerkrachten, in werkgroep- en studieverband met voorstellen komen. Uiteindelijk worden die wel geaccordeerd op bestuurlijk niveau, maar bestuurders moeten die niet zelf uit de hoge hoed toveren. Mijn verwachtingspatroon is dus inderdaad mogelijk anders dan dat van de heer Ganzevoort, maar dat bleek al uit de beeldspraak waarmee hij zijn inbreng begon.

Op het punt van de verschillen tussen de regio's zou ik bijna zeggen "ik ben blij dat u die vraag stelt", Wim Kan parafraserend. Het viel mij op dat de heer Ganzevoort in zijn inbreng sterk de neiging had om alles van bovenaf, uniform, te regelen. Natuurlijk is er een ondergrens. Ik ga ervan uit dat de professionals die ondergrens formuleren. Ik heb de minister echter niet voor niets gevraagd of in de regelgeving een zekere ondergrens kan komen van het ontwikkelingsperspectief. Ik vind het anderzijds niet verkeerd als in de discussie over de basiskwaliteit rekening wordt gehouden met regionale omstandigheden. Die kunnen van elkaar verschillen. Ik heb daarmee geen moeite.

De heer Backer (D66): Kan het zijn, in uw visie op de zaak, dat bij de zorgprofielen binnen een samenwerkingsverband uiteindelijk toch geen dekkend aanbod is? Op dat punt komt een tegenstelling tussen docenten en bestuurders naar voren. Bestuurders zullen streven naar een dekkend aanbod, maar dat moet uitgevoerd worden door de docenten.

De heer Flierman (CDA): Dat is een discussie. Ik ga ervan uit dat die samenwerkingsverbanden uiteindelijk tot een dekkend aanbod zullen komen. Zo heb ik de insteek van het construct van de samenwerkingsverbanden ook begrepen. Als dat anders is, dan horen wij dat straks wel van de minister. Ik ga ervan uit dat die

samenwerkingsverbanden tot een dekkend aanbod kunnen komen. Het aardige is dat als er op een terrein nog een tekortkoming voorkomt, er zo'n 100 tot 150 miljoen aan middelen beschikbaar is voor de professionalisering van docenten. Daarmee kunnen eventuele manco's in het aanbod gerepareerd worden.

De heer Backer (D66): U gebruikt het mooie woord "construct". Dat is het inderdaad toch een beetje. De heer Kuiper zei al dat het uiteindelijk een combinatie van docenten is, van aanbod en mogelijkheid. Twee kunnen nog wel, drie kunnen niet meer. Er kan een zorgprofiel worden opgesteld, maar gaandeweg kan een docent vertrekken terwijl er vier leerlingen met een extra probleem op dat zorgprofiel afkomen. Dan past het niet meer.

De heer Flierman (CDA): Dat is een heel generiek probleem dat voor tal van systemen geldt. Uiteraard zal de personele bezetting en het aanbod aan leerlingen in zo'n samenwerkingsverband onderhevig zijn aan enige dynamiek. Daarop moet ingespeeld worden. Daarvoor zijn die middelen voor de professionalisering van leerkrachten bedoeld. Ik ga niet uit van een statisch beeld waarbij er één vertrekpunt is dat de komende decennia ongewijzigd blijft. Aan die dynamiek zal door de professionals en de bestuurders samen vormgegeven moeten worden. Dat is niet op voorhand in detail van hieruit te regelen. Ik neem aan dat die zorgprofielen van tijd tot tijd herzien zullen worden om aansluiting te bieden bij de dan actuele situatie.

Voorzitter. Een volgend punt betreft de medezeggenschap, en dan vooral de zogenaamde "ondersteuningsplanraad". Overigens is dat een term die de minister mogelijk geleend heeft van een voormalig collega uit de Sovjet-Unie. Als bureaucratisch woord van het jaar maakt het een goede kans. Die raad wordt samengesteld uit de leden van de medezeggenschapsraden van de deelnemende scholen. In grotere samenwerkingsverbanden, zowel qua geografie als aantal scholen kan dat betekenen dat ouders, en misschien ook nog tamelijk veel van hen, uit totaal verschillende delen van regio's met elkaar aan tafel zitten. Bovendien kan het gaan om mensen die ook al in een lokale medezeggenschapsraad zitten, met andere woorden de echte vergaderijgers. Wij betwijfelen zeer of dat een werkbare en serieuze vorm van medezeggenschap oplevert. Is een eenvoudiger vorm denkbaar, bijvoorbeeld getrap, gekozen door de medezeggenschapsraden van de scholen, zonder dat het noodzakelijkerwijs een dubbelfunctie wordt? Is daarbij ook een wat kleinere raad denkbaar? Wij horen hierop graag een reactie van de minister. In ieder geval is dit een thema voor monitoring en evaluatie, temeer daar ook op detailniveau op de voorliggende wetgeving de nodige kritiek is geuit. Een deel van die kritiek is inmiddels in een reactie van de regering al erkend.

Ik kom te spreken over de positie van het samenwerkingsverband, in het bijzonder over de positie van het speciaal onderwijs en de kleine scholen daarin. In de schriftelijke voorbereiding is

herhaaldelijk gewezen op de afhankelijke en complexe positie van het speciaal onderwijs dat in de samenwerkingsverbanden min of meer in een afhankelijke positie wordt gebracht. Beslissingen van andere schoolbesturen hebben grote impact op de bestaanszekerheid van de scholen in het speciaal onderwijs. Bovendien maken veel van die scholen deel uit van meerdere samenwerkingsverbanden. Daarmee ontstaat een dubbele of driedubbele afhankelijkheid. Er is niet voor gekozen om de positie van het speciaal onderwijs extra te borgen, maar ik kan me toch voorstellen dat dat op termijn alsnog wenselijk blijkt.

Iets soortgelijks geldt voor "gewone" kleine scholen in het algemeen in het samenwerkingsverband. Het zou naar mijn mening niet alleen in de opstartfase maar ook in de operationele fase aan de orde kunnen zijn. In beginsel hebben wij veel vertrouwen in de bestuurder en in hun vermogen om problemen op te lossen. Ik neem in dat opzicht afstand van het beeld dat de heer Ganzevoort schetste toen hij de bestuurders als deelnemers aan een kooigevecht wegzette. Daarmee wordt het feit miskend dat veel vrijwilligers een deel van hun vrije tijd opofferen om naar eer en geweten een school te helpen besturen. Er kunnen echter onmiskenbaar conflicten ontstaan of lastige problemen die opgelost moeten worden. Het is maar de vraag of dat met de huidige voorstellen voldoende geborgd is.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Het beeld was iets uitgebreider. Ik sprak over honden die eerst uitgehongerd worden en vervolgens een lap rood vlees krijgen. Ik neem die honden niet kwalijk dat zij te weinig voedsel krijgen en vervolgens honger hebben.

De heer Flierman (CDA): Ik ga niet met u twisten over de precieze formulering; u sprak eerst over een kooigevecht met mensen. Ik vind dat in elk geval een onterechte duiding van schoolbesturen. Laat ik het daarop houden.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik stel graag een vraag over de formulering die collega Flierman gebruikte over het borgen van de belangen van het speciaal onderwijs. De context die hij schetste, was conform het beeld dat ik schetste in mijn bijdrage. Hoe ziet u dat borgen van die belangen?

De heer Flierman (CDA): Dat is een punt dat in de statuten kan worden uitgewerkt. Wij weten niet precies hoe dat gaat, maar je kunt je voorstellen dat het bestuur van een school voor het speciaal onderwijs de mogelijkheid krijgt om in verzet te gaan als een besluit echt tot de wezenlijke aantasting van het belang van een school leidt. Dat moet verder uitgewerkt worden. Het beeld dat ontstaat uit de voorbereiding is dat het denkbaar is dat in het samenwerkingsverband beslissingen worden genomen waarbij de positie van zo'n school voor speciaal onderwijs geleidelijk aan erodeert en daarmee de zorg voor een bepaalde groep leerlingen in het gedrang komt. Dat zou, via de

statuten maar ook via mechanismen waarmee bezwaar en beroep kan worden aangetekend, nader bekeken moeten worden.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik ben het daarmee eens. Dat zou een belangrijke stap zijn. Dat moet vervolgens wel op de een of andere manier worden bevorderd. Een ander deel van die schets betreft echter de school voor het speciaal onderwijs die te maken heeft met meerdere samenwerkingsverbanden.

De heer Flierman (CDA): Als u mij vraagt om nu ter plekke een oplossing voor dat probleem te verzinnen...

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik neem aan dat dit thema nog wel verder wordt uitgewerkt in het debat dat wij hierover voeren. Voor nu vraag ik u evenwel om uw beeld daarvan.

De heer Flierman (CDA): Ik kan mij voorstellen dat een school op een gegeven moment zegt: ik word nu van twee of drie verschillende kanten met, mogelijk tegenstrijdige, conclusies geconfronteerd en dat is voor mij niet meer werkbaar. Op zo'n moment moet een school mogelijk naar een instantie toe kunnen gaan. Of dat dan de minister of de Inspectie wordt, moet nog worden uitgewerkt. Ik kan mij voorstellen dat zo'n bestuur in een onmogelijke spagaat komt waarbij de mogelijkheid van bezwaar mogelijk moet zijn.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Dat betreft dan ook de nadelige effecten van de bekostigingssystematiek die bij de scholen wordt geëffectueerd?

De heer Flierman (CDA): Wij kunnen nu alleen nog maar speculeren over om welke beslissingen van het samenwerkingsverband het dan moet gaan. Ik kan mij goed voorstellen dat dat gaat om de financiering van de scholen of om het toeschuiven van heel veel of juist nauwelijks meer leerlingen waardoor zo'n school droog komt te staan. Ik geef nog een concreet voorbeeld. Stel dat een school een bepaald minimumaantal leerlingen nodig heeft om te kunnen functioneren. Als twee samenwerkingsverbanden dan wel leerlingen doorsturen, maar een derde dat niet meer doet, kom je in toch in een rare situatie terecht. Dat is het soort omstandigheden waarvan ik denk: dat moet je niet willen. Er moet een mogelijkheid zijn voor het bestuur om het probleem op een ander niveau aan te kaarten.

De heer Backer (D66): Dan zou "op instemming gericht overleg" wat u betreft niet de formule zijn, als ik u zo beluister.

De heer Flierman (CDA): Of een school voor speciaal onderwijs het recht heeft om op zijn minst in te stemmen met de besluiten en om zo nodig bezwaar aan te tekenen? Dat kan de formule zijn. Nogmaals, ik signaleer het probleem. Ik vind het niet aan mij om er hier en nu een heel concrete

oplossing voor aan te dragen, maar ik denk wel dat wij naar dat type oplossingen moeten kijken.

De heer Backer (D66): Ik vraag ernaar omdat het onderscheid natuurlijk wel relevant is. In het bestuursrecht geeft "in overleg met" instemmingsrecht, maar "na overleg met" niet. Nu is er een formule gevonden die luidt "in op overeenstemming gericht overleg". Dat is voor mij een novum, maar een en ander ontwikkelt zich altijd, dus dat kan. Maar u zit dus dicht bij "in overleg"?

De heer Flierman (CDA): Nogmaals, ik ken dat onderscheid ook, maar ik wil nu in dit debat niet een juridische oplossing vastleggen. Waar het mij om gaat, is dat je kunt voorzien dat er in dat opzicht problemen zijn. Ik vind het reëel dat er voor de schoolbesturen die daarmee in moeilijkheden komen, een oplossing komt in de vorm van een mogelijkheid om het probleem op een bepaald niveau aan te kaarten en naar een oplossing daarvoor te zoeken. Of dat nu opeens "in overleg" of "in op overeenstemming gericht overleg" moet gebeuren, is voer voor juristen.

Wat ik gezegd heb over de positie van het speciaal onderwijs en kleine scholen geldt in het bijzonder voor het mytyl- en tytylonderwijs, de scholen voor kinderen met lichamelijke of verstandelijke beperkingen. Daar zijn er nog weer minder van. Zij gaan sowieso deel uitmaken van een groot aantal samenwerkingsverbanden. Daarbij voorzie ik in nog veel sterkere mate complicaties en bestuurlijke drukte. Wij vragen ons af waarom dit soort scholen niet net als die in cluster 1 en 2, de scholen voor de visueel en auditief gehandicapte kinderen, apart zijn gezet. Daarover hoor ik graag de mening van de minister.

Op dit soort scholen hebben we overigens ook te maken met de categorie leerlingen die langdurig chronisch ziek zijn. Sommige ziektebeelden zijn heel moeilijk te herkennen. Zolang die worden geïndiceerd en beoordeeld door centrale commissies met deskundigen, zoals nu gebeurt, is er niet zo veel aan de hand, maar als dat straks in het samenwerkingsverband terecht komt, is het de vraag of de deskundigheid voor het onderkennen van dit type aandoeningen nog geborgd is. Ook daarop hoor ik graag een reactie van de minister.

De verevening moet de onbalans in het land bij de besteding van middelen aan extra zorg corrigeren. De minister houdt het erop dat er geen andere verklaring voor die onbalans is gevonden dan verschillen in indicering. Ongetwijfeld is dat een belangrijke verklaring, maar toch blijft de twijfel knagen of dat de enige verklaring is. Het interessante onderzoek uit Cambridge, dat ging over het voorkomen van kinderen met een autistische stoornis in bepaalde delen van ons land, is misschien ook deel van het verhaal. En het kan ook zo zijn dat ouders die het zich kunnen permitteren, heel bewust kiezen voor vestiging in de buurt van een school die een specifiek aanbod heeft. Ik heb gesproken met een bestuurder uit de omgeving van Arnhem, die expliciet bevestigde dat,

gegeven het royale aanbod van dit type scholen in en rond Arnhem, daar extra veel ouders kwamen wonen. Al dat soort factoren zou dan toch uiteindelijk in de verevening moeten worden meegenomen. Ik vraag mij dan ook af of die verevening zo nodig kan worden bijgesteld als andere factoren dan indicatiestellig toch van invloed zijn. Ik hoor hierover graag de mening van de minister.

Ik maak een enkele opmerking over het financieel kader. De bezuiniging is van tafel, en iedereen is blij. Echter, naast de omstreden maatregelen met betrekking tot de klassengrootte en de begeleiding, was er ook een post bureaucratie, projecten en aanvullende bekostiging. Voor een deel zijn de maatregelen al uitgevoerd. In ieder geval leken zij nog niet zo gek. Doordat de volledige bezuiniging is kwijtgescholden, komt er in wezen extra geld beschikbaar voor de sector. Klopt dat, vraag ik de minister, en zo ja, waar wordt dat aan besteed?

Tot slot kom ik op de monitoring en de evaluatie. Die zijn al meer genoemd. Uiteraard zijn die van groot belang, niet alleen de evaluatie die wij over een paar jaar krijgen, maar ook de monitoring en evaluatie tussentijds. Ik heb een aantal elementen genoemd die in mijn ogen in ieder geval voor monitoring en evaluatie in aanmerking komen: het veranderingsproces, de werking van de medezeggenschap, de werking van de samenwerkingsverbanden, de positie van het speciaal onderwijs en de kleine scholen daarin en de verevening. Ik vraag mij af of de minister nog andere elementen ziet die voor evaluatie in aanmerking komen. We zouden daar graag nu al iets over horen, omdat het de geloofwaardigheid ten goede komt als de kaders en onderdelen van die evaluatie van tevoren vaststaan. Daarnaast stel ik het op prijs om bevestigd te krijgen dat we via een halfjaarlijkse rapportage de voortgang in dit enorme proces kunnen volgen. Bij een zo ingrijpend veranderingsproces kan het bijna niet anders, of we zullen de komende tijd een aantal onvolkomenheden constateren, of vaststellen dat zaken anders lopen dan nu verwacht. Dat is geen ramp, dat is inherent aan grote veranderingsoperaties. Wij vinden het wel van belang om op voorhand uit te spreken dat die onvolkomenheden zo nodig in een reparatiewet zullen worden gecorrigeerd. Op één punt heeft de regering al opgemerkt dat een wetsbepaling gecorrigeerd moet worden, maar ik hoor graag van de regering de bevestiging dat dit zo nodig op meer punten zal gebeuren.

Wij wachten de reactie van de minister met veel belangstelling af.

*N

De heer Smaling (SP): Voorzitter. Soms moet je een auto uitdeuken, overspuiten en doorsmeren, of moet je de olie verversen. Met dit wetsvoorstel passend onderwijs wordt echter een geheel nieuwe auto gepresenteerd. Zo op het oog een mooie auto, maar wat mijn fractie betreft is het er ook een met loszittende spatborden, een motorkap die bij het

eerste vlaagje tegenwind open waait, ruitenwissers die spontaan aanspringen wanneer het niet regent, airbags die onverwacht exploderen in het gezicht van de passagier en een versnellingsbak die telkens bij het schakelen het geluid maakt van een parende landschildpad. Kortom, deze auto moet linea recta terug naar de fabriek. Het is niet zo dat mijn fractie tegen een wet passend onderwijs is, maar het is wel zo dat wij tegen wetgeving zijn die in hoge mate nog onrijp en onvoldragen is. In mijn bijdrage komen de volgende zaken aan bod: opvattingen over de ontmedicalisering van het kind, de te grote en onduidelijke bevoegdheden voor de nieuwe samenwerkingsverbanden, de marginalisering van de ouder en de leraar en de conflicten en juridisering op meerdere niveaus.

In de memorie van toelichting onderbouwt het demissionaire kabinet het wetsvoorstel op redelijk onnavolgbare wijze. In de eerste plaats is er snellere herkenning van stoornissen als gevolg van verbeterde diagnostiek. Ik zou zeggen: wees blij. In de tweede plaats zijn de definities en criteria verruimd. Ik zou zeggen: met dank aan de wetenschap. Ten derde stelt de samenleving meer eisen aan de competenties van jongeren. Ik zou zeggen: bied ze dan ook aan wat het beste bij ze past. Ten vierde is er betere bekendheid met de beschikbare regelingen. Dit klinkt alsof regelingen er zijn om geen gebruik van te maken.

We zien inderdaad een groei van het aantal kinderen en jongeren in het speciaal onderwijs, de jeugdzorg en ook in de Wajong. Kennelijk gebeurt er iets in de samenleving waardoor steeds meer kinderen extra zorg nodig hebben. In de memories van antwoord trekt de regering de conclusie dat het kind te snel wordt geïndiceerd en gemedicaliseerd. We zouden te snel labels plakken. Dat is in onze optiek een wel erg gemakkelijke conclusie. Kinderen van nu heten niet allemaal Ot of Sien. De wetenschap heeft ook niet stilgestaan. We snappen veel meer van onszelf dan vroeger, lees bijvoorbeeld Dick Schwaab erop na over onderwerpen als ADHD en autisme.

De ontmedicalisering die de regering bepleit stoelt op de gedachte dat elke achterstand weggewerkt kan worden, "als je maar wilt". De omslag van het halflege naar het halfvolle glas klinkt wel optimistisch en dat iedereen het maximale uit zijn of haar bestaan moet kunnen halen ook, maar voor een grote groep kinderen is dat domweg niet zomaar weggelegd. Leerlingen met beperkingen trekken zich op aan leerlingen zonder, is het idee. In de memories van antwoord komt dat ene kind uit de mytylschool weer langs, wat de regering benut om haar punt te maken. Maar het tegendeel blijkt minstens zo vaak, zo niet veel vaker het geval: de leerling met achterstand voelt zich tekortschieten, de leerling zonder, of anders wel de ouders, ziet zijn nieuwe klasgenoot als een obstakel. De leraar, op zijn of haar nullijn, in die steeds voller wordende klas moet het ondertussen allemaal zien te roeien met twee handen.

Staatssecretaris De Krom stelde laatst op de radio dat we af moeten van het zieligheidsdenken. Mijn fractie vindt dat cynisch. Een belangrijke leidraad

voor ons is dat degenen die het getroffen hebben in het leven een extra stap zetten om degenen die wat minder bevoordeeld zijn ook alle kansen te bieden op een waardevol bestaan. Daar horen leerlingen met wat voor opvoedkundige problemen dan ook nadrukkelijk bij. Voor veel leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, dreigt een bestaan in de marge wanneer wij niet met volle kracht gedurende hun kinderjaren voor ze opkomen. Dat zoiets kosten met zich meebrengt, is nou eenmaal een gegeven. Dat zal de minister toch volmondig beamen, mag ik hopen?

Leerlingen met een beperking of gedragsproblemen kunnen worden toegelaten tot het speciaal onderwijs. Daartoe is een indicatie nodig, die thans wordt afgegeven op basis van landelijk vastgestelde criteria. Ouders kunnen kiezen: hun kind aanmelden op een school voor speciaal onderwijs of op een school voor regulier onderwijs met gebruikmaking van een rugzakje. De school ontvangt dan de middelen, bijvoorbeeld door ambulante begeleiding in te kopen. Met de komst van het passend onderwijs wordt deze regeling afgeschaft en vervangen door budgetfinanciering via een nieuw regionaal samenwerkingsverband. Dit kafkaëske lichaam, te bevolken door orwelliaanse varkens, krijgt praktisch 100% autonomie. De minister gooit werkelijk alle verantwoordelijkheid over de schutting. Niet een keer, niet twee keer, maar bij voortduring en op vragen van welke fractie hier dan ook, is in de memorie van antwoord te lezen dat de samenwerkingsverbanden het zelf mogen bepalen.

Eén van de doelstellingen van het wetsvoorstel is de vermindering van de bureaucratie. De landelijke indicatiestelling wordt daartoe geschrapt, maar valt nu toe aan het samenwerkingsverband. Dit nieuwe regionale lichaam mag zelf criteria vaststellen. Dat kunnen dus 75 plus 75 verschillende sets criteria worden. Er is sprake van een budgetplafond, dus op is op. In regio's die nu meer beslag leggen op de voorzieningen zullen veel kinderen buiten de boot vallen, want de regering gaat ook een regionale verevening doorvoeren, alsof problematische situaties gelijkelijk verdeeld zijn over het land. Collega's hebben daar al op gewezen. Maar zo zit het toch niet? In de nadere memorie van antwoord wordt daar vrij uitvoerig op ingegaan. Misschien kan dat nog eens naar voren gehaald worden.

De SP is voor maatwerk, waarbij zorg en financiering het kind volgen. De rugzakjes hoeven wat ons betreft niet te blijven zoals ze zijn. Dat aanbod doen wij graag. Er zijn geen gelijke monniken, dus ook geen gelijke kappen. Door een plafond te stellen gaan echter de samenwerkingsverbanden calculeren. Je krijgt ongetwijfeld een "jij wel en jij niet"- situatie, die niet op indicering maar op begrotingsdiscipline is gestoeld. Daarom doe ik het dringende verzoek aan de minister om althans de basiszorg landelijk te regelen. Leg wettelijk vast wat een school minimaal moet bieden en laat dat niet aan samenwerkingsverbanden over. Laat professionals en experts bepalen welk kind extra zorg nodig heeft bovenop de basiszorg. In plaats van de landelijke

indicatiestelling, die inderdaad bureaucratie met zich brengt, wil de SP dat professionals de diagnose stellen en bepalen wat goed is voor het kind. Dat is minder bureaucratisch, het scheelt geld, omdat niet iedereen hetzelfde rugzakje in ontvangst hoeft te nemen, en het maakt deze vorm van zorg menselijker en persoonlijker.

Een andere doelstelling van het wetsvoorstel is om het aantal thuiszitters terug te dringen. Op het moment is dat aantal stijgend, maar de duur van het thuiszitten neemt af. Je kunt je dus afvragen of dit probleem met wetgeving moet worden opgelost. Het idee is dat de zorgplicht straks bij de scholen ligt. Zij moeten plaatsnemen. De meeste kinderen die nu thuiszitten, vallen officieel ook onder de zorg van een school. Doordat de situatie in de al dan niet speciale klas onhoudbaar is geworden, of doordat het speciaal onderwijs te kampen heeft met wachtlijsten, kunnen die kinderen nergens terecht. Het "handelingsverlegen" zijn van een school wordt met het wetsvoorstel niet opgelost. Waarom denkt de minister dan toch het aantal thuiszitters terug te kunnen dringen door het instellen van regionale samenwerkingsverbanden?

Dan kom ik op de marginalisering van ouder en leraar. Gisteren ontving de minister de resultaten van onderzoek dat Stichting De Ombudsman deed naar de positie en de beleving daarvan van ouder en leraar. Omdat zij dat gisteren pas ontving, kon het niet meegenomen worden in de memorie van antwoord. De positie van de ouder verzwakt, luidt een conclusie. Er is een netto verschuiving van instemmingsrecht naar adviesrecht, minder keuzevrijheid en een toename van bureaucratie, terwijl die in de optiek van de minister zou moeten afnemen. Er is verder sprake van een "informatie- en verwachtingskloof" tussen ouders enerzijds en leraren en school anderzijds. Eerder al heeft de Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) geconstateerd dat de positie van ouders op het punt van vrije schoolkeuze in de nieuwe situatie zal verzwakken. De commissie constateerde ook dat de rechtszekerheid van ouders afneemt. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de nu geldende landelijke criteria om in aanmerking te komen voor extra onderwijssteun worden losgelaten en overgedragen aan het samenwerkingsverband. Niettemin beweert de regering in de memorie van antwoord glashard dat de positie van de ouders niet wordt verzwakt. Graag hoor ik daarop een reactie.

Het doel van het wetsvoorstel om ouderbetrokkenheid te vergroten, wordt in de optiek van Stichting De Ombudsman niet bereikt. Inspraak op individueel niveau, wat ouders het meest bezighoudt, vermindert en inspraak op collectief niveau verandert. Het instemmingsrecht op schoolniveau verschuift naar het instemmingsrecht op het niveau van het samenwerkingsverband, waar ouders verder vanaf zitten. Deze ondersteuningsplanraad dreigt daarmee een club van onderwijsprofessionals te worden in plaats van een collectief waarin ouders tegenwicht kunnen bieden.

Liefst 84% van de leraren, zo blijkt uit het onderzoek, verwacht dat er veel voor hen zal

veranderen, met name op het gebied van deskundigheidseisen, gebrek aan middelen om die deskundigheid op peil te brengen en toename van werkdruk. Dit alles naast alsmear groter wordende klassen in het primair onderwijs, scholen die in toenemende mate in de rode cijfers komen, krimpende budgetten van gemeenten, een jarenlange nullijn in het salaris en dat alles met de Wet onderwijstijden net achter de kiezen. Wie doet straks het licht uit in de laatste pabo? Het wetsvoorstel toont een groot gebrek aan belangstelling voor de positie van het personeel. Wij vragen ons af waarom dat toch is.

Het rapport van de Stichting De Ombudsman komt met een serie aanbevelingen aan het ministerie van OCW, waaronder een landelijk beoordelingssysteem voor ondersteuning, op drie niveaus instemmingsrecht voor ouders en de aanstelling van onderwijsconsulenten of andere mediators, die zaken minnelijk kunnen schikken voordat juridisering optreedt. Een aantal amendementen die in de Tweede Kamer zijn aangenomen, gaan weliswaar in die richting, maar blijven toch vrij "zacht" geformuleerd. Heeft de minister al een idee wat zij met de aanbevelingen uit het rapport van Stichting De Ombudsman gaat doen?

Reusachtige samenwerkingsverbanden moeten het passend onderwijs vorm gaan geven. Zij vormen straks de nieuwe bestuurlijke leemlaag met een zak geld en staan boven de schoolbesturen, die zelf al zoveel moeite hebben om met geld om te gaan. Je kunt de conflicten al van verre zien aankomen. Er zal een onbalans ontstaan tussen de besturen van een hele serie scholen en de eenpitters. Het risico is aanwezig dat gewild of ongewild de kinderen waar iets mee is, in de richting van één school worden geduwd. Die scholen krijgen dan snel weer het predicaat "zwak". En die school ligt uiteraard lang niet altijd dicht bij de woning van dat kind. Maar als ouders weigeren, vervalt de zorgplicht voor de school. Daarnaast is er geen gelijk speelveld tussen samenwerkingsverbanden, als gevolg van verschillen in bevolkingssamenstelling, scholensamenstelling, het relatieve belang van bijzonder onderwijs en meer redenen die hier aan te voeren zijn.

De rapportage van Stichting De Ombudsman laat zien dat ongeveer de helft van de ouders en leraren het niet eens is met de voorgestelde wijziging dat het bestuur van het samenwerkingsverband bepaalt hoe het geld over de scholen verdeeld wordt. Een kwart van de ouders en een derde van de leraren staan hier neutraal tegenover en een minderheid is het eens met deze wijziging. Ouders zijn bang dat de school de beperking van het kind zal overdrijven om zoveel mogelijk geld binnen te slepen. Leraren vrezten voor willekeur en vriendjespolitiek en spreken de zorg uit dat het geld niet terecht komt waar het hoort. Zij menen dat er eerlijke en uniforme criteria moeten worden geformuleerd. Hoe ziet de minister dit?

Punten waarover verder conflict kan optreden, zijn het zorgprofiel van de school, het

ontwikkelingsperspectief van het kind, toelating op speciaal onderwijs -- vol is immers vol -- en de school die door het samenwerkingsverband wordt gekozen. De ouders kunnen naar de klachtencommissie van de school, naar de Commissie Gelijke Behandeling en ten slotte naar de rechter. Hoeveel juridisering hebben wij in het verschieft? Is het dan toch geen optie om een permanente landelijke geschillencommissie in het leven te roepen?

Het wetsvoorstel verhoudt zich verder slecht tot de wettelijke taken van de gemeenten en lijkt losgezongen van de lopende decentralisatie van de jeugdzorg. Mevrouw Huijbregts heeft dat uitvoerig aan de orde gesteld. Ondanks sussende taal in de memorie van antwoord wijst de VNG er in onze ogen terecht op dat het noodzakelijk is om aan te geven welke ondersteuning straks door het onderwijs en welke door de gemeente gegeven moet worden.

Het wetsvoorstel schrijft voor dat de beoogde samenwerkingsverbanden een ondersteuningsplan moeten schrijven, te toetsen door de inspectie. Dit biedt echter in geval van onenigheid over verantwoordelijkheden, zoals de verdeling van kosten, geen enkel juridisch houvast. Het wetsvoorstel ondermijnt ook het wettelijk kader waarop de bekostiging van het leerlingenvervoer is gebaseerd. Het amendement-Dijkgraaf /Ferrier uit de Tweede Kamer waarin ouders "naar redelijkheid" moeten bijdragen, is niet hard genoeg. Wat doet de minister aan deze in onze ogen ernstige lacunes?

Het bestaande stelsel wordt compleet op de schop genomen. De normale route had kunnen zijn om tekortkomingen te herstellen via overzichtelijke wijzigingen en aanpassingen op basis van bevind van zaken, zodat niet het hele veld uiteengescheurd wordt, zoals nu het geval is. Waarom heeft de minister daar niet voor gekozen? Kijk naar de Wet Ruimtelijke Ordening die vanaf de jaren 60 werd beplakt en bepleisterd en die pas in 2008 geheel werd vernieuwd. Al die tijd heeft die wet redelijk goed gefunctioneerd. Waarom niet een dergelijke weg gekozen?

Heel veel wordt opengelaten met dit wetsvoorstel en daarmee is er sprake van een schot in het duister, met een in onze ogen ongewisse afloop. Ik houd mijn hart vast. Het contrast met het regelen van drie roostervrije dagen in een AMvB in het wetsvoorstel inzake onderwijstijden kan bijna niet groter. Mijn fractie stelt dat het huidige wetsvoorstel volstrekt onvoldoende is gerijpt om het predicaat "uitvoerbaar" mee te krijgen. Dat is toch een predicaat waarmee je hier als bewindspersoon moet zien weg te komen?

De Raad van State was uiterst kritisch. Los van de aanvankelijke bezuiniging geeft de Raad aan dat de invoering van budgetfinanciering, het overlaten van de wijze van indiceren aan de samenwerkingsverbanden en het verminderen van de autonomie van de scholen in combinatie ertoe leiden dat de overheid haar verantwoordelijkheid voor de toerusting van het onderwijs onvoldoende waarmaakt. Veel strenger kun je toch niet worden toegesproken door de Raad.

Het wetsvoorstel kent een groot democratisch tekort. Er is geen fatsoenlijke tegenmacht voor het samenwerkingsverband. Die is er nog minder dan bij schoolbesturen. Je hoeft de krant tegenwoordig maar op te slaan om te zien wat er gebeurt wanneer de overheid publieke taken te ver op afstand neemt te moeten zetten: te hoge salarissen aan de top, dure gebouwen, zwevende toiletten, bankje spelen met derivaten en toezichthouders die alles doen behalve toezicht houden.

Wij zien uit naar de beantwoording door de minister, al zijn wij vooralsnog niet enthousiast, maar met deze minister weet je het maar nooit.

*N

De heer Sörensen (PVV): Voorzitter. Voor ons ligt een wetsvoorstel dat net als vele wetsvoorstellen die het onderwijs betreffen enigermate discutabel is geweest, met name in de pers, en waarover veel is gesproken. Ik denk aan het laatste wetsvoorstel dat wij hier hebben besproken, namelijk dat op de langstudeerders. Ik hoop van ganser harte dat dit wetsvoorstel, mocht het worden aangenomen, niet hetzelfde lot beschoren zal zijn. Ik begin hierover omdat bij mijn fractie grote ergernis bestond over het campagne die door tegenstanders gevoerd in de aanloop naar dit wetsvoorstel. Willens en wetens zijn ouders met kinderen op het speciaal onderwijs bang gemaakt. Via de staatsmedia zagen wij een opeenvolging van "potentiële slachtoffers" van dit wetsvoorstel, terwijl iedere insider wist dat degenen die wij daar zagen nimmer speciale zorg of ondersteuning zou worden ontzegd binnen het kader van dit wetsvoorstel.

Wat een verademing is dan toch de gedegen behandeling van de wet binnen ...

De heer De Lange (OSF): Er is enige verheldering nodig. U spreekt over de staatsmedia. Ik ben waarschijnlijk onvoldoende voorgelicht maar ik heb geen idee wat die staatsmedia zouden zijn. Ik krijg dus graag wat verduidelijking.

De heer Sörensen (PVV): Dat zijn de media die voor bijna 100% draaien op de bijdrage van de overheid. Die noemen wij in onze kring de staatsmedia. Als u ze een andere naam wilt geven, is dat helemaal aan u.

De heer De Lange (OSF): Het is dus een uitdrukking die in zeer beperkte kring wordt gebruikt. U hangt er een vlag aan die ook in de praktijk de lading niet dekt. Laten wij dat dan met elkaar vaststellen.

De heer Sörensen (PVV): Dat heb je met politieke partijen. Wij hebben ons eigen jargon. Wij vinden deze media staatsmedia. Je hebt ook RTL. Dat is geen staatsmedium. Zo eenvoudig is het.

Misschien kan ik nu naar de kern van de zaak. Wat een verademing was toch de behandeling van dit wetsvoorstel in zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer. Zo hoort het. De Tweede Kamer heeft via amendementen de scherpe kantjes van

het wetsvoorstel afgehaald. In de Eerste Kamer is het zeer uitvoerig behandeld, zo uitvoerig dat mijn fractie slechts enkele opmerkingen wil maken.

Zo is de intentie van het wetsvoorstel dat bureaucratie kan worden vermeden of verminderd. Ik ben het volledig met collega Flierman eens. Ook wij hebben in de gaten gekregen dat er zoiets is als een ondersteuningsplanraad. Ik wil niet zo ver gaan om dat een "ondersteuningsplan-sovjet" te noemen maar wij zien daarvan toch echt het nut niet in. Volgens ons kan dat probleem worden getackeld, want wij begrijpen wel dat er inspraak moet zijn, maar dat kan toch door agendering in alle andere raden waar het kan worden besproken? Wij vinden dit net iets te ver gaan. In navolging van collega Flierman vragen wij wat de minister daarover denkt.

De regering heeft in de inleiding van dit wetsvoorstel ook gezegd dat er te veel geld wordt uitgegeven aan externe expertise. Wat ons betreft heeft het kabinet hier een kans laten liggen door bepaald geld te oormerken waardoor er niet te veel geld gaat naar bijvoorbeeld de orthopedagogische didactische centra, terwijl er toch binnen het onderwijsveld grote scepsis richting die centra leeft. Wat ons betreft zou het veel beter zijn als binnen de samenwerkingsverbanden afzonderlijke specialisten worden aangenomen en dit weggaat bij de orthopedagogische didactische centra. Misschien kan de minister toelichten wat de rol van die centra in het geheel is en wat zij daarvan vindt.

Bij de samenwerkingsverbanden hebben wij toch de indruk dat de topografie, de ligging van de scholen, te veel leidraad is geweest voor de clustering. Wij vinden wel de afschaffing heel positief van de landelijke indicatiesystematiek omdat wij ervan uitgaan dat het veld zelf maatwerk kan leveren. Natuurlijk is wetenschap belangrijk maar altijd ter ondersteuning van de mensen die in de praktijk werken. Als schoolmeester weet ik daar alles van. De echte expertise zit in het veld, zeker in deze sector van het onderwijs waar het werken extra zwaar is. De PVV heeft alle respect voor de mensen die hier werken. Bij het speciaal onderwijs werk je eigenlijk alleen als je daartoe een roeping hebt. Daarom vinden wij het heel positief dat het veld zelf nu het maatwerk gaat leveren.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Ik ben zo benieuwd of de heer Sörensen van mening is dat in dit voorstel ook voldoende de ruimte en de mogelijkheden bij de leerkrachten worden gelegd of dat die toch vooral bij de besturen worden gelegd.

De heer Sörensen (PVV): Ik ga ervan uit dat in besturen mensen zitten met hart voor de zaak -- daarom zitten zij daar -- en dat zij wel degelijk zullen luisteren naar het onderwijzend personeel. U denkt van niet. Ik denk dat zij dat wel gaan doen.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): U legt mij woorden in de mond die ik niet zo heb uitgesproken. Ik heb wel gezegd dat er verschillende rollen zijn. Ik zie duidelijk een verschillend belang. Ik vind het juist van het grootste belang dat de professional, de leerkracht

om wie het gaat en die het beste ziet wat er nodig is en wat er zou moeten gebeuren, volop de ruimte krijgt om dat ook inderdaad vorm te geven. Ik hoop dat u dat met mij eens bent. Ik zie dat u nu instemt met de lijnen waarin vooral de bestuurlijke laag wordt versterkt en de laag van de professionals juist wordt verzwakt. Dat is door verschillende instanties en adviseurs benoemd. Ik begrijp niet goed dat u daarmee tevreden bent als u dat zo belangrijk vindt.

De heer Sörensen (PVV): Omdat wij wat dit betreft andere inzichten hebben. Ik denk dat een bestuur ten eerste kijkt naar de leerlingen en ten tweede, in volkomen overeenstemming met die leerlingen, naar de professionals die schoolmeester zijn. Ik wantrouw zo'n bestuur niet. Ik heb daar alle vertrouwen in, de heer Ganzevoort klaarblijkelijk minder dan ik. Dat is het grote politieke verschil tussen ons. GroenLinks legt dit liever van bovenaf op, maar wij laten het liever over aan het veld.

Wij vinden het ook positief dat er eindelijk wordt gesproken over extra aandacht en geld voor hoogbegaafden. Wij zijn er gelukkig van af dat we denken dat iedereen altijd hetzelfde moet zijn. We vinden het ook zeer belangrijk dat het accent van het medisch labelen, hoewel je daar af en toe niet omheen kan -- dat is ook gebleken -- gaat verschuiven naar de ondersteunings- c.q. zorgbehoefte.

De fractie van de PVV heeft, uitgaande van de constatering dat men nimmer voor 100% achter een wetsvoorstel kan staan, toch voldoende vertrouwen in de effectiviteit ervan. Wij zullen het wetsvoorstel daarom steunen.

*N

De heer Backer (D66): Voorzitter. De fractie van D66 heeft aan de schriftelijke beraadslagingen deelgenomen. Ik kan onthullen dat wij niet zijn gerustgesteld door de beantwoording. Vele collega's hebben zorgen geuit. Ik kan zeggen dat wij veel van die zorgen, bijna zonder onderscheid, delen. Ik loop ze niet allemaal na, want ik stip een aantal andere punten aan, maar daardoor zijn wij vandaag redelijk complementair.

Een van die zorgen, waardoor ik bij het lezen van de memorie van antwoord achter mijn oor krabde, betreft de volgende stelling van de minister in de memorie: "Het huidige systeem is niet langer houdbaar en daarom is een stelselwijziging noodzakelijk". Het staat er zeer objectief, maar het is natuurlijk een subjectieve bewering. "Houdbaar" is meestal een term die gebruikt wordt op Financiën of door de financieel woordvoerders, vaak in de context van de overheidsfinanciën. Hier is het veel diffuser. Het systeem is toch niet onhoudbaar, omdat er chaos is in het speciaal onderwijs of omdat de meest kwetsbare leerlingen in de knel komen of omdat de docenten in de Arena hebben gestaan, omdat zij dat onhoudbaar vinden? Ik heb dat niet kunnen vaststellen, maar wij staan toch weer op de drempel van een complexe stelselwijziging. Andere woordvoerders hebben dat ook benadrukt. De

commissie-Dijsselbloem of niet, we gaan het toch weer doen als dit door zou gaan. Dat betekent weer een ingrijpende verandering voor leerlingen, scholen, docenten, en ouders, maar ook voor talrijke andere betrokkenen, zoals de expertisecentra en jeugdzorg. We staan dan voor een enorme opgave.

Het is bekend dat D66 niet bang is om te hervormen. Hervormen gaat vaak samen met een stelselwijziging, maar dan wel na een goede analyse, waaruit blijkt dat het stelsel inderdaad onhoudbaar is. Er moeten ook oplossingen zijn waarvan kan worden verwacht dat die het doel redelijkerwijs dichterbij brengen, maar die overtuigende analyse ontbreekt. Ik vind dat eigenlijk verbijsterend, na alles wat er over is geschreven. Er zijn beweringen, er zijn constatering, maar ik zie de echte analyse niet. Dan wordt het, zoals de Duitse taal ons zo mooi aanreikt: Kurieren am Symptom.

Het is van aanvang af twijfelachtig of de gekozen oplossingen het doel gaan realiseren. Een flink aantal ervan zijn ook aan de overzijde aan de orde geweest. Daarom moeten wij hier kritisch naar kijken. Dat er unisono in het onderwijsveld uitgekeken wordt naar een snelle invoering van dit voorstel, zoals sommigen beweren -- ik spreek kennelijk andere mensen -- kan niet anders dan ook een subjectieve bewering zijn.

Nog even terug naar de verklaarde doelstellingen in de wet. Ik verwijs ook naar het ECPO, dat vandaag al eerder aan de orde is geweest. Dit instituut heeft een en ander nog eens tegen het licht gehouden. De doelstellingen komen ook naar voren in de analyse van de Raad van State en zijn advies. Het gaat om de volgende vijf doelstellingen: kostenbeheersing, vergroting keuzevrijheid ouders, professionalisering op de werkvloer, afstemming met het bredere jeugddomein en vermindering bureaucratie en administratieve lastendruk. Wat is nu het belangrijkste probleem van deze vijf dat met prioriteit dient te worden opgelost? Ik kan dat moeilijk duiden. Ik zou deze doelstellingen graag in die volgorde bespreken, maar ik kan dat niet uit de stukken halen. Ik nodig de minister uit om dat alsnog aan te geven. Het tegelijkertijd realiseren van deze vijf doelstellingen lijkt mij ondoenlijk. Er is al gesproken over de nieuwe bureaucratie in de grote samenwerkingsverbanden. Welke van deze vijf is nu doorslaggevend om voor het examen passend onderwijs nieuwe stijl te slagen?

Ik concentreer mij op de eerste twee doelstellingen, de kosten en de keuzevrijheid. Als de prioriteit inderdaad kostenbeheersing is, dan past de gekozen systematiek in het voorstel inderdaad als een handschoen. Maar ook als het streven naar bezuinigingen hoofdprioriteit is. De volgende stap is namelijk om het budget te korten. Om het aantal indicaties voor zorgleerlingen terug te dringen, wordt de declaratiemethode verlaten en wordt budgetfinanciering leidend. Niet verbetering van de indicatie, merkt de Raad van State fijntjes op, wordt gekozen, maar budgettering. Natuurlijk, er zijn die andere doelstellingen, zoals de omkering van de zorgplicht, of de versterking ervan. Dat heet

dan keuzevrijheid. Daar wordt veel van verwacht, omdat de opstellers van het voorstel erg veel geloof hebben in de disciplinerende werking van bestuurlijke en juridische oplossingen. Dat geloof deelt mijn fractie niet met de opstellers. Maar ook degenen die er wel in geloven, wijs ik op de nieuwe zorgplicht van scholen, want die moet uitgevoerd worden tegen de achtergrond van een budgetplafond. De mogelijkheid is aanwezig dat daarop in de toekomst toch gekort zal worden om bijvoorbeeld -- ik neem even een gedachte-experiment -- het reiskostenforfait door te zetten als de opbrengst uit de btw-verhoging tegenvalt. Er moet dan toch ergens geld worden gevonden. Dan geldt voor de nieuwe instellingen en besturen dat niemand tot het onmogelijke is gehouden. De zorgplicht heeft natuurlijk ook een grens. Dat betekent uiteindelijk dat er moet worden gesneden in het volume van degenen die er gebruik van kunnen maken. Als dat de bedoeling is -- het voorkomt overmedicatie of overindicatie -- dan is dat een heldere keuze, maar dat moet dan ook worden gezegd.

Dankzij het Lenteakkoord -- de minister zal het met ons eens zijn dat het goed is dat dit eruit is -- zit de bezuiniging op de budgetfinanciering niet meer in de begroting 2013. Volgens ons moet er zelfs nog geld bij om de brede onderwijsambitie waar te kunnen maken. Ik vraag mij daarom af of dit het moment is om deze gecompliceerde wetgeving in te voeren. De financiële toestand van het onderwijs is namelijk zorgelijk, zeker in het primair onderwijs.

Het begrip "passend" gaat iedereen aan, ook de leerlingen in het regulier onderwijs. Dit wetsvoorstel is een stukje, hoe complex in zichzelf ook, van de veel grotere puzzel: hoe kunnen wij in de komende jaren de kwaliteit van ons onderwijs nog verder verbeteren? Past dat stukje? Mijn fractie was eerder kritisch over de Wet onderwijstijd -- men herinnert zich dat debat nog -- maar vanuit dezelfde filosofie over onderwijs zijn wij ook kritisch over deze wet. De constante in ons denken is dat er geen wetgeving moet worden opgetuigd die zich vooral richt op randverschijnselen, die is gebouwd op een gebrekkige analyse en op ongefundeerd geloof in bestuurlijke oplossingen, maar die niet voldoet aan de volgende voorwaarden:

- het blijvend verbeteren van de kwaliteit van de docent;
- het beschikbaar stellen van middelen die hij/zij heeft om optimaal les te geven;
- het beschikbaar maken van een toereikendheid budget van de scholen;
- het faciliteren van structuren die helder en efficiënt kunnen beslissen;
- goed toegeruste besturen.

Dat alles is nodig om het onderwijs te verbeteren. Het is de vraag of dit puzzelstukje daarin al of niet een verbetering is. Mijn voorzichtige inschatting is dat dit de eerste jaren verstorend gaat werken. De kern is hoe wij omgaan met verschillen in begaafdheid en met verschillen in gedrag in een steeds complexere samenleving. Er zijn tal van onderwerpen die moeten worden aangepakt, maar dit voorstel gaat dat niet alleen oplossen.

Een deel van de grensgevallen, dus van de kinderen die geheel conform het beleid van de afgelopen jaren met een rugzakje deelnemen aan het reguliere onderwijs, is afhankelijk van de capaciteiten van de docent, de klassengrootte, de beschikbare tijd, de sociale problematiek, kortom van een aantal parameters. Dat kwam net ook al even ter sprake bij het zorgprofiel.

Wij moeten ons als medewetgever dus afvragen of de doelstellingen van de brede onderwijsagenda met het geïsoleerd doorzetten van dit voorstel kan worden bereikt. Want hoe kun je die variabelen in het zorgprofiel vatten? Mijn fractie is daar buitengewoon bezorgd over.

Die bezorgdheid is er ook tegen de achtergrond van de andere in het onderwijs spelende factoren, krachten die scholen ondervinden. De minister legt druk op de scholen om excellent te presteren. Er moeten vensters van verantwoording worden gepubliceerd. De scholen moeten hoog op de lijstjes staan van schoolgidsen en tijdschriften. Er is druk van de inspectie. De minister zegt in interviews steeds dat de lat omhoog moet. Laatst zei een vermoede onderwijsbestuurder tegen mij: het adagium van deze minister is dat alle scholen boven het landelijk gemiddelde moeten presteren.

Aan de andere kant worden onvoldoende middelen beschikbaar gesteld om aan die verwachtingen te voldoen. Ik vermoed dat dit krachtenveld voor directies en schoolleiders zelfs een prikkel is om zeker géén extra risicoleerlingen in huis te halen en om ervoor te zorgen dat die zorgleerlingen elders een plaats kunnen krijgen, misschien in de toekomst zelfs buiten dat grote verband.

Ziet de minister deze spagaat die, ondanks alle goede bedoelingen, voor de scholen wordt gecreëerd? Degene die die spagaat dagelijks ondervindt, is de docent. De heer Smaling sprak daar ook al over. Die docent stond niet in de Arena voor zijn arbeidsvoorwaarden maar vanwege zijn vakmanschap en de zorg voor de uitholling van zijn vak. Ik citeer uit de ECPO-publicatie professor Waslander, een van de deskundigen die naar dit onderwerp hebben gekeken: "Van een beleid dat niet leidt tot ander gedrag van leraren, valt geen enkel effect te verwachten", "Al met al is de kans groot dat passend onderwijs het al decennia nagestreefde doel van meer gedifferentieerd lesgeven in het reguliere onderwijs weer niet zal realiseren." en "Al met al dreigt passend onderwijs een rituele dans te worden." Ik hoor graag de reactie van de minister daarop.

Ik kom op de houdbaarheid. Dit stelsel is niet houdbaar. Ik verwijs naar een rapport hierover van de Algemene Rekenkamer. We leven in een cultuur waarin het openbaar bestuur steeds meer verantwoording aflegt. Transparantie en verantwoording zijn natuurlijk belangrijk in een democratie -- wij zullen de laatsten zijn om dat te betwisten -- maar er moet wel een balans tussen de doelstellingen worden gevonden. De accountant is niet verantwoordelijk voor de leerweg van een kind. Ik lees in de teksten van de opstellers van het rapport dat men met name bezorgd is over de

verantwoording van de uitgaven. Het gaat er dan niet over dat de uitgaven niet goed zijn besteed, maar het gaat dan over de verantwoording daarvan. Uit de verantwoording kan blijken dat die uitgaven niet goed zijn besteed, maar dat is niet hetzelfde.

Rond de hele discussie over dit wetsontwerp hangt een beetje de sfeer dat de gelden verkeerd zijn besteed. Men zou ook kunnen zeggen: we zijn dus heel succesvol geweest met Weer Samen Naar School, met het naar school begeleiden van kinderen die anders thuis zouden blijven zitten of zich op een lager niveau zouden ontplooiën, en misschien is er iets niet goed met de verantwoording van die gelden. Ook schriftelijk zijn hierover trouwens al allerlei vragen gesteld. Er is ook geanalyseerd waar wel groei zit en waar niet. Zijn we in de aanloop naar dit debat niet een beetje te ver meegegaan in de "framing" van een openeinderegeling? Ik heb de eer om financieel woordvoerder te zijn en ik ken de allergie daarvoor op het ministerie van Financiën. Men wil dat niet, omdat, zoals men dan aangeeft, de uitgaven dan maar blijven groeien.

We hebben echter eigenlijk best goed inzicht in de ontwikkeling van die kosten. Voor een deel stabiliseren die zich al een aantal jaren. Er is dus helemaal geen explosie van kosten. Nee, er zijn gelden uitgegeven aan de kwetsbaarste leerlingen in ons land. In eerste instantie hebben zij het voordeel van de twijfel: het geld is goed besteed, tenzij iemand mij aanwijst dat het anders is. In het rapport van het Centraal Planbureau is een analyse van de mogelijke oorzaken gegeven. Die geeft een zevental oorzaken, met allerlei interventies die zouden zijn te plegen maar er niet zijn. Het gaat nu naar een budgetfinanciering. Dat doet met denken aan een soort SDE-plusregeling voor zonnepanelen: als het geld op is, is het op. Maar het gaat hier over kinderen en niet over zonnepanelen.

Een betere verantwoording is dus wel nodig -- tot je dienst -- en dat mag de minister zich aantrekken, zoals ze ook doet, maar dat betekent niet dat we op deze wijze naar die uitgaven moeten kijken.

Er is nog iets anders, en ook dat kent men op het ministerie van Financiën: elke stelselwijziging introduceert weer een nieuw systeemrisico. Tegen de achtergrond van de financiële situatie van onderwijsinstellingen is dat naar het oordeel van mijn fractie onverantwoord. Onder economen is bekend dat een systeemwijziging de eerste jaren altijd productieverlies geeft. Naar mijn mening zouden de Algemene Rekenkamer en het CPB ook dat in hun analyses moeten betrekken.

Ik kom nog even terug op de uitgaven. Als we echt zouden vinden dat die niet goed zijn besteed, dan zouden we toch ook ergens een besparing moeten inboeken voor herindicatie? In het wetsvoorstel wordt die mogelijkheid geboden. Ik zou dat nogal een gebeurtenis vinden, maar de mogelijkheid is er. Dan zou men moeten zeggen: er is een heleboel geld verkeerd besteed en dat moet terugkomen. Dat zal heel wat onrust teweegbrengen.

Volgens doelstelling 2 is deze grote ingreep gericht op vergroting van de keuzevrijheid van de ouders. Naar mijn idee is het omgekeerde bereikt: de wellicht grotere kans dat een kind een plaats vindt binnen een samenwerkingsverband, wordt uitgeruild tegen minder zeggenschap van ouders en een grotere afstand tot de beslissers. Ook de democratische verantwoording is dan een punt, zoals net al aan de orde kwam. Wij zouden dat anders hebben gedaan. Het rapport van de Stichting De Ombudsman is vandaag ook al aan de orde gekomen: hoe groter de afstand, hoe moeilijker de communicatie. Dit introduceert ook nog wat anders voor ouders. Tot nu konden ze met de school contact hebben over het rugzakbudget en konden ze redelijk goed volgen wat daarmee gebeurt. Ook bij de aanvraag konden ze weliswaar niet beslissen maar wel redelijk sturend zijn. Straks moeten er op school een docent, vervolgens een schoolleider en vervolgens ook een bestuurder zijn om deze casus van een aanvraag te vertegenwoordigen en te ondersteunen, in concurrentie met een heleboel andere. Als dat de bedoeling is, dan is dat goed, maar dan moeten we niet zeggen dat de positie van de ouders ongeveer gelijk is gebleven. Dat is helemaal niet het geval.

Ik heb net al gesproken over de herindicatie. Dat ga ik niet herhalen. Ik geloof ook helemaal niet dat dit gaat leiden tot ontlabeling. Ontlabeling is immers verdere subjectivering, en verdere subjectivering is meer willekeurigheid in de besluitvorming. Dan zegt de Algemene Rekenkamer straks dat er grote willekeur is opgetreden, dat er minder is uitgegeven maar dat het uitgegeven geld niet goed te verantwoorden is.

Wat betekent dit voor de werklust voor de scholen? Over de hele linie worden de klassen groter. Dat geldt voor heel Nederland en voor alle schoolonderdelen, voor sommige iets meer en voor sommige iets minder. Is er extra tijd voor? Is er budget voor? Hoeveel kan er, naar schatting van de minister, worden overgeheveld van de expertisecentra, waar op termijn fte's zullen verdwijnen? Ik vind het belangrijk dat de minister daar iets over zegt. Over de afstemming in het jeugddomein is al uitvoerig gesproken. Dat ga ik niet herhalen. De zorgen zijn reëel.

Voor de fractie van D66 weegt het wegvallen van de keuzevrijheid in de scholen en de besteding van het leerlinggebonden budget zwaar, terwijl grote twijfel bestaat over de mogelijk disciplinerende werking van de bestuurlijke oplossingen. Wij kijken daar kennelijk anders naar. Het vormt met name een risico voor de kleinere scholen. Al die onderwerpen zijn al besproken. We delen die zorg.

Waar staan we nu? Het heeft nadelen om de achtste spreker te zijn, maar het heeft ook voordelen, want dan kun je overzien wat er allemaal al is gezegd.

Er zijn ongelooflijk veel fundamentele bezwaren geuit. Is de invoering van deze grote en complexe stelselherziening nu de enige uitkomst? Of zijn er ook nog alternatieven om tegemoet te komen aan deze bezwaren? Er zijn structurele complicaties, ook regionaal, en straks krijgen wij ook nog een

verevening. Zou het niet sneller en beter kunnen als het van onderop gebeurt, vanuit bepaalde samenwerkingsverbanden? Dan maken wij daarover convenantafspraken, alvorens de financieringsstromen te gaan verleggen. Wij hebben dan een beter inzicht. Mijn fractie wil helemaal geen uitsteloperatie. Wij zien ook de noodzaak dat het veld wil weten wat er gaat gebeuren. Nogmaals, dat is echter heel verschillend en divers. Bestuurlijk wil men het wel, maar op schoolniveau is dat heel anders, laat staan op docentniveau.

De heer Kuiper (ChristenUnie): De heer Backer hint al een paar keer op de mogelijkheid dat financieringsstromen blijven gaan zoals ze nu gaan. Heb ik dat goed begrepen? Op die manier is het in het voordeel van scholen, die in positie moeten blijven. Kan de heer Backer nog eens uitleggen wat hij daarmee bedoelt?

De heer Backer (D66): Wij kunnen nu niet meer aan het wetsvoorstel schaven. In mijn gedachte -- dit is de tweesprong -- ga je ofwel door met een stelselwijziging en met de reparatie van allerlei dingen. Ofwel doe je het anders omdat je vindt dat er heel wat complicaties zijn die eerst moeten worden opgelost. Moeten wij niet kijken of er andere manieren zijn dan alles te centraliseren in samenwerkingsverbanden, manieren waarmee je meer recht doet aan de complexiteit en de positie van kleine scholen?

De heer Kuiper (ChristenUnie): Is het denkbaar dat je een stelsel hebt waarin samenwerkingsverbanden gaan over de plaatsing van leerlingen, maar waarin de scholen een sterke positie houden via de bekostiging?

De heer Backer (D66): Ja, en je moet ook ouders in die positie houden.

Ik kan afronden. De in bestuurlijke zin zachte waarden als ontplooiingskansen, keuzevrijheid en maatwerkoplossingen leggen het in grote bestuursverbanden al heel snel af tegen meetbare kostendoelstellingen. Wij kunnen natuurlijk allerlei reparaties bedenken om aan het effect van die grote verbanden iets af te doen: mitigeren, voor kleine scholen iets anders te doen. De Tweede Kamer is daarmee al begonnen. De kern van het signaleerde probleem is echter niet zozeer de onwil van docenten of scholen om zorgleerlingen op te nemen, waardoor deze thuiszitten, maar dat de realiteit in het klaslokaal bepaalt of het omgaan met verschillen voor docenten mogelijk is. Het gaat dus om de realiteit in het klaslokaal, de financiering en de aanwezigheid van de faciliteiten. De politieke wens om zorgleerlingen zo lang mogelijk op een reguliere school te houden, is maar in beperkte mate verenigbaar met die realiteit. Wij zijn hierin best goed geslaagd, maar wij vinden het erg dat dit zo veel is gaan kosten. Voor elke begrotingspost geldt natuurlijk een limiet, maar dan moeten wij een maatschappelijk debat voeren over de vraag wat wij hiervoor over hebben, net zoals wij dat bij de zorg doen. Kennelijk hebben wij bij het

Lenteakkoord vastgesteld dat het niveau dat wij nu hebben aanvaardbaar is. Dat moet een vertrekpunt zijn. De verantwoordingsdruk ten aanzien van kosten mag niet bepalen hoe wij leerlingen optimaal helpen om zich te ontplooien.

Dan komen wij op het punt van de heer Smaling: de uitvoerbaarheid van deze wet. Wij hebben een verantwoordelijkheid om hierover kritisch te zijn en te zeggen: dit gaan wij zo niet doen, want anders gaan wij ons in allerlei bochten wringen. Ik acht de minister tot veel in staat. Wellicht kan zij mij zelfs ervan overtuigen om mijn fractie anders te adviseren dan ik nu van plan ben. Ik heb daar echter een hard hoofd in. Ik heb ook nog een vreugdevolle mededeling: met het wetsvoorstel onder nummer 32812 hebben wij niet zo veel problemen.

De voorzitter: Die heeft de minister binnen!
**

Voorzitter: Fred de Graaf

*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. Het nu voorliggende wetsvoorstel over passend onderwijs is zeer ingrijpend. De hoeveelheid wettekst is ongebruikelijk volumineus en ook het advies van de Raad van State en de reacties vanuit het parlement hebben een navenante omvang. Het gaat dan ook om een buitengewoon belangrijk onderwerp dat zeer veel vragen oproept en bovendien controversieel is. Veel vragen die naar de mening van mijn fractie ondanks het eraan bestede papier bepaald nog niet overtuigend beantwoord zijn. Ook ondanks het feit dat in de Tweede Kamer het wetsvoorstel met een kleine meerderheid is aangenomen.

Het is in het korte bestek van dit debat ondoenlijk om alle argumenten pro en contra die al zijn aangevoerd opnieuw de revue te laten passeren en een voor een te wegen. Mijn fractie zal zich dan ook beperken tot de meest saillante punten. En dan staat voorop dat het voorstel vooral lijkt ingegeven door de wens om 300 miljoen euro te bezuinigen. Om dat te realiseren, is deze demissionaire regering bereid heel ver te gaan, waarschijnlijk te ver. Ook als bezuinigingen in macro-economische zin noodzakelijk zijn, kunnen er altijd keuzes gemaakt worden over de vraag hoe de bezuinigingen te verdelen. Daarbij moet dan ernstig bezien worden of door gemaakte keuzes op een beleidsterrein zoals nu bij onderwijs diverse paarden niet achter diverse wagens worden gespannen.

Laat me beginnen met het advies van de Raad van State. Dat is op veel punten buitengewoon kritisch en bovendien ook erg helder gemotiveerd.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Ik denk dat de heer De Lange zich vergist. In het oorspronkelijke wetsvoorstel zat een bezuiniging van 300 miljoen, maar met het Kunduzakkoord is die uit het voorstel gehaald.

De heer De Lange (OSF): Dank u voor de aanvulling.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Het tweede bezwaar van de Raad van State en de Tweede Kamer, namelijk dat het te snel wordt ingevoerd, is ook uit het voorstel gehaald. De invoering is met een jaar vertraagd.

De heer De Lange (OSF): Dat is mij bekend.

Laat mij beginnen met het advies van de Raad van State.

De regering verkiest echter dit advies grotendeels naast zich neer te leggen. Die handelwijze om zwaarwegende adviezen te negeren lijkt zo langzamerhand symptomatisch voor dit demissionaire kabinet te zijn geworden, en daar maakt mijn fractie zich in algemene zin grote zorgen over. Zo ook bij dit dossier.

Een centraal element bij het wetsvoorstel is het inrichten van samenwerkingsverbanden tussen scholen. Nu is samenwerken een begrip dat een positief gevoel oproept en waar niemand in redelijkheid bezwaar tegen zal maken. Echter, in dit geval ligt de zaak toch wel wat genuanceerder. De voorgestelde samenwerkingsverbanden komen namelijk in de plaats van een terugtrekkende overheid. Zoals de Raad van State terecht stelt, is "het onderwijs een voorwerp van aanhoudende zorg van de regering. De overheid dient zorg te dragen voor een samenhangend stelsel van onderwijsvoorzieningen, voor de kwaliteit van het onderwijs en voor voldoende bekostiging. De Afdeling is van oordeel dat de verantwoordelijkheid met het voorstel niet geheel wordt waargemaakt." Ook constateert de Raad van State dat er voordat het wetsvoorstel is goedgekeurd al belangrijke stappen gezet worden en de vorming van samenwerkingsverbanden nieuwe stijl al ter hand genomen is. Kennelijk heeft het demissionaire kabinet haast met het voorbereiden van allerhande uitvoeringsmaatregelen, zonder dat de wettelijke basis ervoor zelfs nog maar in de Eerste Kamer gepasseerd is. De Raad van State meent dat hierdoor voldongen feiten gecreëerd worden die de rol van de wetgever beperken. En dat is pas echt zorgwekkend.

Als het demissionaire kabinet het voor het zeggen heeft, worden de samenwerkingsverbanden een machtsfactor van betekenis in het Nederlandse onderwijslandschap. Bovendien worden de afwegingen die deze samenwerkingsverbanden maken wel heel erg budgettair gedreven, terwijl er geen verantwoordingsplicht geregeld is. Curieus is dat volgens de regering de kosten voor extra ondersteuning zijn toegenomen met 0,5 miljard euro, maar dat "niet altijd duidelijk is waar de middelen aan zijn besteed". Inzicht in de besteding van de toegewezen middelen lijkt toch een absolute vereiste om tot verantwoorde kostenbeheersing te kunnen komen. Waar de analyse ontbreekt, is een adequaat beleid een illusie. De regering kiest hier voor de vlucht naar voren.

Omdat in het wetsvoorstel geen eisen worden gesteld aan de besluitvorming binnen het samenwerkingsverband, is er geen garantie dat de

positie van de afzonderlijke scholen zal worden gerespecteerd. Kortom, er wordt een systeem op de rails gezet waarbij de broodnodige checks and balances onvoldoende aanwezig zijn, met alle risico's van dien. Gevreemd moet worden dat deze samenwerkingsverbanden weleens een nieuwe loot aan de toch al indrukwekkende boom van de onderwijsbureaucratie gaan vormen, een nieuw, overhaast opgetrokken bastion waartegen scholen en ouders tevergeefs zullen gaan stormlopen.

Met name de scholen worden opgezadeld met meer taken in ruil voor minder medezeggenschap. Een slechte deal, zou je zeggen. Dit gebeurt tot schade van degenen om wie het werkelijk zou moeten gaan: de leerlingen uit een categorie die toch al de nodige problemen heeft. Dat is bepaald geen wenkend perspectief. Graag krijg ik een uitgebreide toelichting van de minister op dit essentiële en centrale onderdeel van het wetsvoorstel. Is het voorgestelde regime wel bij machte de gesignaleerde problemen de baas te worden? Om een erg wrange beeldspraak te gebruiken: wordt het spreekwoordelijke kind niet met het waswater weggegooid?

Het is buitengewoon jammer dat het wetsvoorstel nu ter tafel ligt. Dat is overhaast, en haastige spoed is zelden goed. Dit klemt des te meer omdat de Eerste Kamer een onderzoekscommissie heeft ingesteld die zich al bijna een jaar bezighoudt met de gevolgen van privatisering en verzelfstandiging, en het door de overheid op afstand plaatsen van taken waarmee een centraal publiek belang wordt gediend. Het eindrapport van de onderzoekscommissie zal nog deze maand gepresenteerd worden. Zonder op de conclusies en aanbevelingen van het rapport vooruit te willen en kunnen lopen, zouden die aanbevelingen weleens erg relevant kunnen blijken te zijn, ook voor het huidige wetsvoorstel.

Mocht het wetsvoorstel onverhoopt in ongewijzigde vorm worden aangenomen, dan voorziet mijn fractie grote uitvoeringsproblemen. Het is dan ook van het grootste belang dat de volksvertegenwoordiging zich intensief blijft bezighouden met de te verwachten uitvoeringsproblemen en dat het kabinet een periodiek systeem van monitoring, rapportage en debat instelt. Mijn fractie denkt hierbij aan een frequentie van minimaal eens per twee jaar. Alleen op basis van periodieke evaluaties kan de volksvertegenwoordiging haar wetgevende en controlerende rol ten volle uitoefenen. De kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs aan grote groepen leerlingen met de nodige problemen is er waarachtig belangrijk genoeg voor. Ik dring er nadrukkelijk bij de minister op aan op dit punt een duidelijke en onomwonden toezegging te doen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Beperking ziekteverzuim vangnetters!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Ziektewet en enige andere wetten om ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid van vangnetters te beperken (Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters) (33241).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik stel het zeer op prijs om vandaag weer in uw Kamer te mogen zijn. Voordat ik inhoudelijk antwoord ga geven op de vragen, wil ik graag een toelichting geven op het feit dat het kabinet eraan hecht dat er vandaag over dit wetsvoorstel kan worden gestemd.

Ik ben goed op de hoogte van de regel van de Eerste Kamer dat stemming over een wetsvoorstel plaatsvindt een week nadat het debat daarover heeft plaatsgevonden. Ik heb begrepen dat daar vandaag ook een debat over heeft plaatsgehad met het College van Senioren. Ik heb daar uiteraard alle begrip voor. Daarom heb ik vorige week, toen de wetsvoorstellen inzake huisbezoeken en fraude oorspronkelijk ook op de stemmingslijst stonden op dezelfde dinsdag als waarop wij ze bespraken, op uitdrukkelijk verzoek van de Eerste Kamer gevraagd of het mogelijk was de stemming een week uit te stellen. Wij proberen het dus zo te plooiën dat dat ook kan. Dat hebben wij vorige week met genoeg gedaan. Met enig plooiën konden wij dat zo accommoderen.

De behandeling van dit specifieke wetsvoorstel vindt vandaag plaats en niet vorige week op uitdrukkelijk van de Eerste Kamer zelf. Toen is aan ons de vraag voorgelegd: hebt u er bezwaar tegen als dat een week later gebeurt? Waarop wij antwoordden: geen bezwaar. Maar dan gaan wij er wel van uit dat de stemming vandaag plaatsvindt. Onder dat gesternte is het gegaan.

Er wordt vandaag aan stemming gehecht om de volgende redenen. De belangrijkste is dat er een weeffout zit in de premiestelling van het UWV, waardoor de premiestelling voor volgend jaar te laag zou kunnen worden berekend. Daarmee wordt het gelijke speelveld tussen publiek en privaat verstoord. Wij hebben in het debat met de Tweede Kamer toegezegd deze weeffout zo spoedig mogelijk te herstellen. Dat gebeurt nu juist met dit wetsvoorstel.

Daarnaast stelt het UWV normaal gesproken per 1 oktober de premies vast voor het volgende jaar. Het is nu al na 1 oktober. Daarom is het nodig dat het UWV zo snel mogelijk duidelijkheid krijgt over het vigerende regime, waardoor zij in staat is die premie zo snel mogelijk vast te stellen. Werkgevers hebben dit ook nodig om tijdig, voor 2013, een keuze te kunnen maken tussen publiek, via het UWV, of privaat verzekeren.

Bovendien is de premiedifferentiatie die per 1 januari 2014 wordt ingevoerd, buitengewoon complex. Als wij het wetsvoorstel bij wijze van

spreken per 1 januari invoeren, dan heeft het UWV ook in dat licht voldoende tijd nodig om die premiedifferentiatie per 1 januari 2014 voor te bereiden. Gelet op de complexiteit en om een en ander op een fatsoenlijke en zorgvuldige wijze te kunnen doen per 1 januari, is het nodig dat er vandaag over dit wetsvoorstel wordt gestemd. Om alle redenen die ik zojuist heb aangegeven, zou ik de Eerste Kamer in alle nederigheid willen verzoeken toch vandaag over dit wetsvoorstel te stemmen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Dank voor deze toelichting. Zojuist is in het debat aan de orde geweest dat zowel de prikkel aan de werknemerskant, met name de eis betreffende het arbeidsverleden die zou worden uitgesteld met een jaar, als de prikkel aan werkgeverskant, namelijk de premiedifferentiatie, pas op 1 januari 2014 zou ingaan. Ik kan dat niet rijmen met wat de staatssecretaris nu zegt, namelijk dat stemming nu dringend nodig is omdat er blijkbaar per 1 januari 2013 een aantal aanpassingen in de premie voor werkgevers zou moeten plaatsvinden.

Staatssecretaris De Krom: Nee, zo heb ik het niet gezegd. Ik heb een aantal redenen genoemd. Een daarvan is dat de premiedifferentiatie voor werkgevers per 1 januari 2014 wordt ingevoerd, zoals dat ook in de stukken terug te vinden is. Vooruitlopend daarop heeft het UWV voldoende tijd nodig om dat uitvoeringstechnisch voor te bereiden, omdat het heel complexe materie is. Daarom is duidelijkheid nodig. De belangrijkste reden is echter dat de weeffouten in de premiestelling voor volgend jaar eruit gehaald moeten worden. Dat gaat gewoon over de premiestelling van het UWV.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Dus om per 1 januari 2014 iets te kunnen doen, zouden wij per se vandaag moeten stemmen. Eerlijk gezegd zet ik er vraagtekens bij of één week dan zo veel scheelt. Het andere punt van de staatssecretaris is dat er blijkbaar een ander probleem is, namelijk dat er iets met de premiestelling moet gebeuren. In hoeverre is echter aanneming van dit wetsvoorstel daarvoor cruciaal? Ik kan even niet inschatten wat de relatie is tussen die weeffout, die blijkbaar al langer bestond, ook los van dit wetsvoorstel, en de behandeling, tot en met stemming, van dit wetsvoorstel.

Staatssecretaris De Krom: Het gelijke speelveld is natuurlijk van belang, zowel voor private verzekeraars als voor het UWV. Dat is ook uitvoerig in het debat met de Tweede Kamer aan de orde geweest. De regering heeft toen gezegd dat zij bereid is om die weeffout eruit te halen om te zorgen voor het gelijke speelveld, ook al in 2013. Dat betekent dat echt nu over dit wetsvoorstel zou moeten worden gestemd als het UWV een en ander überhaupt in zijn premies wil kunnen verwerken. Die premies zijn te laag gesteld als gevolg van de weeffout, en om dat te kunnen herstellen hebben we dit wetsvoorstel nodig. Daarmee zorgen we

ervoor dat volgend jaar het gelijke speelveld ontstaat. Dat is dus de meest prangende reden.

Mevrouw Barth (PvdA): De argumenten van de staatssecretaris gehoord hebbende, gaan wij ermee akkoord dat er vandaag wordt gestemd.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb toch nog een opmerking, mede namens de SP-fractie. Ons is onduidelijk in hoeverre de weeffout in dit wetsvoorstel staat. Wat is de relatie tussen dit wetsvoorstel en de weeffout die is geconstateerd?

Staatssecretaris De Krom: Die weeffout wordt met dit wetsvoorstel hersteld. We kunnen een technisch debat voeren over de vraag waarin dat precies zit, maar dat is de hoofdlijn. Die weeffout wordt met dit wetsvoorstel hersteld, en daarvoor is het nodig dat het wetsvoorstel wordt aangenomen. Nogmaals, als dat vandaag niet gebeurt, hebben we echt een probleem met het UWV en ook met de premiestelling voor volgend jaar. Daar komt het in hoofdlijnen op neer.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Dan hechten wij er toch aan dat de staatssecretaris ons preciezer uitlegt waar hem dat dan in zit, en waarom het niet mogelijk is om die weeffout via een noodverbandtraject te herstellen. Ik vind het bijzonder lastig dat wij nu vanwege een ander probleem worden gedwongen om zeer snel te stemmen over een wetsvoorstel waaromtrent zich vandaag allerlei nieuwe politieke feiten hebben voorgedaan. Wij zijn er nog niet van overtuigd dat dit de enige weg is.

De heer Ruers (SP): Kan de staatssecretaris mij zeggen in welk artikel dit probleem benoemd staat? Dan kunnen wij er zelf even naar kijken, want ik snap het niet.

Staatssecretaris De Krom: Ja. Ik heb het hier niet bij de hand, maar ik zal het de heer Ruers straks geven.

Wij hebben eerder gezegd dat uitstel van stemming wat ons betreft geen probleem was. Wij hebben toen echter ook aangegeven dat het met het oog op de uitvoering, en om de redenen die ik zojuist noemde, wel van belang is dat er vandaag stemming over het wetsvoorstel plaatsvindt.

Mevrouw Barth (PvdA): Ik heb zojuist begrepen dat deze argumenten van de staatssecretaris, dus ook die over de weeffout, in de commissie voor Sociale Zaken gedeeld zijn. De Kamer heeft om uitstel van het debat van vorige week naar deze week gevraagd en de staatssecretaris is daarmee akkoord gegaan met de opmerking dat er dan wel dezelfde dag over gestemd zou moeten worden. Hij heeft dat dus van tevoren aangegeven. Ik vind het daarom niet meer dan billijk dat wij vandaag over het wetsvoorstel stemmen.

Mevrouw Slagter-Roukema (SP): Voorzitter. Excuus dat ik mij nu ook in de discussie meng.

De voorzitter: Dat mag!
**

Mevrouw Slagter-Roukema (SP): Ik ben wat verward door het optreden van mevrouw Barth. Op dit moment is er een discussie tussen de woordvoerders, en we hadden afgesproken dat er eventueel daarna overleg zou zijn met de senioren. Als de senioren zich er echter nu al in mengen, terwijl het op dit moment om de inhoud gaat en de senioren over de procedurele discussie gaan, loopt het door elkaar. Daar neem ik dus afstand van.

De voorzitter: Ik denk dat het op zich niet slecht is, want het is in wezen een procedureel deel van het debat. Op ons uitdrukkelijke verzoek is de staatssecretaris begonnen met dit onderwerp, omdat wij daar met de senioren over gesproken hebben. U hebt de staatssecretaris gehoord. We waren ook technisch niet in staat om alle wetsvoorstellen vorige week te behandelen. Daarom is, in samenspraak met de staatssecretaris, dit wetsvoorstel naar vandaag verschoven. Ik herinner me nog dat we toen gezegd hebben: 1 oktober of 2 oktober, dat verschilt maar één dag; dat moet niet echt een probleem opleveren. De staatssecretaris heeft er gelijk in dat er toen ook met de commissie is overlegd dat er dan vandaag zo mogelijk ook stemming zou moeten plaatsvinden. Het tweede en het derde argument hebt u gehoord. Dat zijn de weeffout die per 1 januari 2013 moet worden hersteld en de voorbereiding op de premiedifferentiatie per 1 januari 2014. Zo interpreteer ik de drie argumenten die door de staatssecretaris zijn genoemd. We zullen straks, na de eerste termijn van de staatssecretaris, nog even de hoofden bij elkaar steken met de senioren voor zover die aanwezig zijn, en anders met de woordvoerders, om daar een standpunt over te bepalen. U kent nu de argumenten van de staatssecretaris. Ik zou nu eigenlijk willen stoppen met dit ordedebatje en de staatssecretaris de gelegenheid willen geven om de vragen te beantwoorden. De heer Ruers is de laatste.

**

De heer Ruers (SP): Ik hoop dat wij eerst de gelegenheid krijgen om het artikel te bestuderen dat de staatssecretaris ons toegezegd heeft. Dan kunnen wij daarna verder kijken.

Staatssecretaris De Krom: Dat zeg ik uiteraard graag toe. Voordat het College van Senioren in beraad gaat, krijgt de Kamer de betreffende informatie.

De voorzitter: Tot zover dit ordedebat. De staatssecretaris vervolgt zijn betoog.
**

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik ga nu in op het wetsvoorstel. Het kabinet streeft, zoals u weet, naar een activerende sociale zekerheid. Het wil mensen naar vermogen laten participeren, en uiteraard een goed vangnet bieden indien dat

noodzakelijk is. In de ziekwet ligt het accent nu sterk op inkomenswaarborg, zoals dat vroeger ook in de WAO het geval was. Daardoor staan ontvangers van een ziekwetuitkering, met name flexwerkers, nu nog te vaak en te lang langs de kant van de arbeidsmarkt. Naar het oordeel van het kabinet is dit onnodig en op termijn onhoudbaar. Dat dit anders kan, laat het in de afgelopen jaren gevoerde beleid, dat met name betrekking had op zieke werknemers met een vast dienstverband, ook zien. De feiten spreken voor zich. U herinnert zich ongetwijfeld dat oud-premier Lubbers eind jaren tachtig van de vorige eeuw zei: Nederland is ziek. Toen dreigde namelijk nog het spookbeeld van meer dan een miljoen arbeidsongeschikten in Nederland.

Ik constateer dat dit perspectief door ingrijpen en door veranderingen in de socialezekerheidswetgeving nu totaal is veranderd. In plaats van naar meer dan een miljoen arbeidsongeschikten kijken we nu naar een langetermijnperspectief van structureel minder dan 500.000 mensen in de WIA. Zonder die genomen maatregelen zou het aantal arbeidsongeschikten 200.000 hoger hebben gelegen en zouden de kosten in 2010 zo'n 4 miljard hoger hebben gelegen. De jaarlijkse instroom verminderde van 100.000 per jaar in de WAO tot minder dan 40.000 per jaar in de WIA nu. Tegelijkertijd -- ik hecht eraan om dat te zeggen -- heeft deze daling van de instroom niet geleid tot een groter beroep op andere regelingen, zoals de WW of de bijstand. Met andere woorden: er heeft geen verschuiving of afwenteling plaatsgevonden van de ene regeling naar de andere. Er zijn dus veel meer mensen aan het werk gegaan. De arbeidsparticipatie is gestegen.

Het is dan ook geen toeval dat de OESO de loftrompet steekt over het door Nederland gevoerde beleid. Het is ook geen toeval dat onder andere als gevolg van de activerende maatregelen die in het verleden zijn genomen op het gebied van ziekte en arbeidsongeschiktheid, in ongeveer dezelfde periode de armoede in Nederland is gehalveerd. Die behoort nu tot de laagste in Europa. Het risico op armoede is nu bijna het laagste van Europa. Werk speelt daarbij een cruciale rol. Of, zoals het Sociaal en Cultureel Planbureau het zegt: werk is niet de panacee voor alles, maar zonder werk gaat het niet.

Het risico op armoede en sociale uitsluiting is hoger naarmate men langer afhankelijk is van een uitkering. Hoe langer iemand is uitgesloten van de arbeidsmarkt, hoe hoger dat risico is. Werk is, ook volgens het kabinet, de beste garantie tegen armoede en sociale uitsluiting. Daarom moet werk boven een uitkering gaan. Vorige kabinetten hadden dit al haarscherp in de gaten en hebben al enkele noodzakelijke wijzigingen in het socialezekerheidsbeleid doorgevoerd. Dit kabinet wil op dit succesvolle beleid voortbouwen.

Door de Wet verbetering poortwachter, de verlenging van de loondoorbetalingsperiode en de invoering van de WIA is de instroom in de arbeidsongeschiktheidsregeling in de periode 1999-2009 met 71% afgenomen. Deze daling heeft zich

met name voorgedaan bij werknemers met een vast dienstverband. Het beroep op de Ziekwet en de WIA door uitzendkrachten, werknemers met een tijdelijk dienstverband en werklozen ligt echter nog steeds op het oude, te hoge niveau uit de tijd van de WAO. Daarmee maakt deze groep, in het kort "vangnetters" genoemd, een relatief steeds hoger aandeel uit van de instroom in de WIA. Kijk maar naar de cijfers. In 2007 stroomden een kleine 9.000 vangnetters in in de WIA. In 2011 was dat al meer dan verdubbeld tot iets meer dan 19.000, terwijl in dezelfde periode het aantal vangnetters als percentage van de werkende beroepsbevolking met maar zo'n 2% groeide. Vangnetters vormen daarmee de helft van de jaarlijkse WIA-instroom, terwijl ze in totaal maar ongeveer 20% van de verzekerde populatie vormen. Bovendien hervatten deze vangnetters veel minder vaak geheel of gedeeltelijk het werk: 60% van de gedeeltelijk WGA-gerechtigden afkomstig uit een vast dienstverband in 2010 tegen maar 26% van de vangnetters. Kennelijk heeft het huidige systeem ook het effect dat vaste krachten meer kans maken om terug te komen op de arbeidsmarkt dan vangnetters. Kortom, voor vangnetters zijn de Ziekwet of de WIA nog steeds de fuik die de WAO vroeger voor vaste krachten was. Voor het kabinet is daarom duidelijk dat er iets gedaan moet worden aan de grotere uitkeringsafhankelijkheid en de arbeidsmarktkansen van vangnetters.

Dat er iets gedaan kán worden, is duidelijk. Dat blijkt bijvoorbeeld uit dossieronderzoek van het UWV. Dat laat zien dat de medische problematiek en de functionele beperkingen van zieke vangnetters niet ernstiger zijn dan van zieke werknemers met een vast dienstverband. Uit datzelfde onderzoek blijkt ook dat 80% van deze groep vroeger of later tijdens de ziekteperiode weer aan het werk kan. De conclusie kan dus niet anders zijn dan dat de activerende maatregelen uit het verleden voor vangnetters kennelijk onvoldoende hebben gewerkt en kennelijk nog steeds onvoldoende werken. Je kunt er natuurlijk voor kiezen niets te doen en dit op zijn beloop te laten, maar het kabinet kiest daar niet voor. We kiezen ervoor om maatregelen te nemen om de scheefgroei te stoppen. We kiezen ervoor om deze groep mensen niet onnodig af te schrijven in een uitkering, maar hen primair te beschouwen als potentiële werknemers met een eventuele zorgbehoefte. Die cultuurverandering is misschien wel de grootste uitdaging waar we voor staan.

Dit alles willen we bereiken met een evenwichtig pakket dat is samengesteld langs dezelfde lijnen als waarmee het succes voor vaste krachten is geboekt. De maatregelen uit dit wetsvoorstel zijn daarom gericht op alle betrokken partijen: op de uitkeringsontvangers, op de laatste werkgevers in het geval van vangnetters en op het UWV om te stimuleren een langdurig beroep op de Ziekwet en de WIA te voorkomen. Kortom, we hebben gestreefd naar een evenwichtig en gebalanceerd pakket waarmee alle betrokkenen op hun verantwoordelijkheid worden aangesproken.

De mogelijkheden tot werkherhvatting worden verbeterd door een aantal dingen. Er is een

verruiming van de maximale termijn van de proefplaatsing van drie naar zes maanden per 1 januari aanstaande. Het UWV gaat middels een verbeterplan zijn re-integratieactiviteiten optimaliseren. Het UWV wordt ook de wettelijke mogelijkheid gegeven convenanten af te sluiten met werkgevers en sectoren. Daar zal ook gebruik van worden gemaakt door een nog te sluiten convenant tussen de uitzendsector en het UWV. De re-integratie- en sollicitatieverplichtingen voor ZW-gerechtigden worden aangescherpt conform de verplichtingen die zijn opgenomen in de WGA.

Zoals ik al zei, worden alle partijen aangesproken, dus ook de laatste werkgever. Een van de problemen met deze categorie is namelijk dat niemand zich eigenaar voelt van deze problematiek. Dat verandert met dit wetsvoorstel. De laatste werkgever wordt namelijk aangesproken op zijn verantwoordelijkheid door de financiële verantwoordelijkheid bij ziekte en arbeidsongeschiktheid van de flexwerker te vergroten. Dit gebeurt door vanaf 2014 de Ziektewet- en WGA-uitkeringen van flexwerkers via premiedifferentiatie rechtstreeks door te belasten aan grote werkgevers. Ook de uitkeringsontvangers worden aangesproken via invoering van de arbeidsverledeneis en de aangescherpte ziektewetbeoordeling. Daarmee krijgen uitkeringsontvangers meer prikkels om indien mogelijk aan het werk te gaan. Door de combinatie van maatregelen gericht op de laatste werkgever, de uitkeringsontvanger en de uitvoering worden alle betrokkenen op hun verantwoordelijkheid aangesproken.

Wat levert dit nu allemaal op? Naar verwachting daalt door de maatregelen in de Ziektewet het aantal uitkeringsjaren met circa 10.000 en daalt het aantal uitkeringsjaren in de WIA met circa 5.000. In het kader van Keuzes in Kaart heeft het CPB deze doorrekeningen ook bevestigd. Meer mensen zullen naar onze verwachting beschikbaar komen voor de arbeidsmarkt en minder mensen zullen afhankelijk zijn van een uitkering, ook dit is door het CPB bevestigd. Als gevolg hiervan is er structureel sprake van uitkeringslasten die zo'n 270 miljoen lager zijn. Dat is natuurlijk ook van belang met het oog op de financiële situatie van Nederland.

Ik kom toe aan de beantwoording van de afzonderlijke vragen, maar niet dan nadat ik enige verduidelijking heb gegeven over de invoeringsdata. Hier en daar is daarom gevraagd. De aanscherping van het ziektewetcriterium gaat formeel in per 1 januari 2013. Dit betekent dat deze maatregel materieel per 1 januari 2014 ingaat. De aanscherping van de re-integratieverplichtingen gaat in per 1 januari 2013. De uitbreiding van de mogelijkheid voor het UWV om convenanten af te sluiten gaat in per 1 januari 2013. Het sluiten van een convenant tussen UWV en de uitzendsector zal deze maand, oktober 2012, al plaatsvinden. De verruiming van de proefplaatsing tot zes maanden gaat per 1 januari 2013 in. Het uitvoeren van het verbeterplan door het UWV loopt al en wordt doorgezet, zoals de Kamer heeft kunnen vernemen. Het wegnemen van

de weeffouten in de premiestelling voor de Ziektewet gaat in per 1 januari 2013. De introductie van werkgeversprikkels voor de flexwerkers gaat in per 1 januari 2014. De toevoeging van WGA-flex aan het hybride stelsel van WGA-vast, dus de keuze tussen publiek en privaat, wordt ingevoerd per 1 januari 2016.

Dit zijn natuurlijk geen vrijblijvende keuzes. Het was volgens mij de heer Ruers die zei dat de staatssecretaris alle vrijheid heeft om de onderdelen per KB in te voeren. Dit is echter niet vrijblijvend, want er zit ook een financieel plaatje aan vast, zoals is verwerkt in de begroting van Sociale Zaken, de meerjarenbegroting en het basispad. Dit is dus ongeveer de timetable waar we mee te maken hebben.

Mevrouw Vos (GroenLinks): De staatssecretaris beschreef zojuist wat het effect zal zijn. Daarbij had hij het over de daling van het aantal jaren ziektewetuitkeringen en over de daling van de instroom in de WIA. Volgens mij is dat niet het wezenlijke effect. Het wezenlijke effect heeft te maken met het aantal mensen dat geholpen wordt en aan het werk geholpen wordt. Het zou zeer goed kunnen zijn dat deze mensen misschien geen ziektewetuitkering hebben, maar dat zij belanden in een situatie waarin zij 70% van het minimumloon krijgen, zonder WIA-uitkering, omdat zij daar geen recht meer op hebben. Er is straks dus een groep mensen die geen recht meer heeft op een ziektewetuitkering. Dan daalt het aantal ziektewetuitkeringen inderdaad, maar dat lijkt mij niet het effect dat de u wilt bereiken. U wilt bereiken dat mensen re-integreren en weer aan het werk gaan. Kunt u aangeven wat het succes gaat worden? Hoeveel meer mensen worden aan het werk geholpen?

U spreekt over het verbeterplan van het UWV. Onlangs is er een onderzoek geweest waaruit bleek dat maar 29% van deze vangnetters die bij het UWV worden aangemeld een traject krijgen aangeboden. Het grote merendeel wordt gewoon niet geholpen door het UWV. Hoe ziet u dat het UWV onder de huidige zeer zware bezuinigingsdruk wel gaat zorgen dat deze mensen intensieve begeleiding krijgen en weer aan het werk komen?

Staatssecretaris De Krom: De laatste vraag heeft mevrouw Vos in eerste termijn gesteld. Ik kom daar zeker nog op terug; ik ben deze zeker niet vergeten. De bezuinigingstaakstelling vindt plaats in een ander kader en heeft geen betrekking op de re-integratie van deze groep. Die zorg kan ik alvast wegnemen. Ik kom er straks nog even op terug.

Dan wat betreft de eerste vraag van mevrouw Vos. We hebben een totaalpakket op tafel gelegd. Hoeveel mensen precies aan het werk komen, hangt helemaal van een aantal omstandigheden af. In elk geval zal het pakket tot gevolg hebben dat het aantal uitkeringsjaren daalt. Minder mensen zullen een beroep doen op de Ziektewet. Dat klopt; mevrouw Vos heeft dat terecht opgemerkt. Dat is ook precies de bedoeling. In de huidige systematiek blijft iemand die na één jaar Ziektewet een verdien capaciteit van meer dan

65% heeft en die dus heel goed zou kunnen werken, in de Ziektewet zitten. Je kunt je echt in alle eerlijkheid afvragen waarom dat zo is. Ik maak een vergelijking met de systeemwijzigingen die in het verleden zijn doorgevoerd. Al die wijzigingen hebben tot gevolg gehad dat de arbeidsparticipatie steeg. De instroom in die regelingen daalde ook aanzienlijk. Ik heb de cijfers daarvan gegeven. Dit wetsvoorstel bouwt in feite door op die veranderingen in de sociale zekerheid, met als doel een meer activerend stelsel. Dat doen we via een drieslag: werkgevers, werknemers en de uitvoering.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Het cruciale verschil is dat het hierbij om mensen gaat die geen vaste werkgever hebben.

Staatssecretaris De Krom: Zeker.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Daarom is het ook zeer goed om te bekijken of eenzelfde pakket, dat eerder succesvol was, voor deze groep werkt. Deze groep heeft geen vaste werkgever en heeft geen relatie met een werkgever. Daarnaast is er geen groep werkgevers die zich direct aangesproken voelt voor deze mensen. Men heeft bovendien geen werkgever waar hij weer naartoe terug kan keren. Dat ontbreekt ten allen male.

Staatssecretaris De Krom: Zeker.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Daarom is de grote vraag of het gaat werken om met name de werknemer via een enorme inkomensachteruitgang te prikkelen om weer aan het werk te gaan. Heeft dat het effect dat u schetst? Mijn fractie denkt van niet.

Staatssecretaris De Krom: Als dat een isolatie zou zijn, zou ik het met mevrouw Vos eens zijn. Maar dat is nu niet zo. Juist via de premiedifferentiatie krijgt ook de laatste werkgever er een belang bij om te voorkomen dat mensen in de Ziektewet en de WIA terechtkomen. Daarom doen we dit juist. Als ik goed luister naar mevrouw Vos, is haar vraag of dit nu bijdraagt aan inclusiviteit of exclusiviteit op de arbeidsmarkt. Als je kijkt naar de effecten van dit wetsvoorstel, wordt de arbeidsmarkt meer inclusief. Voor deze mensen wordt het perspectief op de arbeidsmarkt namelijk verruimd. Dat is nu niet het geval. Als we de kansen van mensen die vangnetter zijn vergelijken met die van degenen met een vast dienstverband, zien we een heel onevenredig en onevenwichtig beeld. De instroom vanuit de vangnetgroep in de Ziektewet en de WIA is onevenredig groot, terwijl daar gezien de gezondheid geen reden voor zou moeten zijn. Dit betekent dat het systeem niet deugt en dat je mensen onnodig in een uitkering gevangen houdt. Dat moet je veranderen om hier iets aan te doen. Kies je daar niet voor, dan betekent dit dat je mensen naar mijn stellige overtuiging onnodig in een uitkering vast laat zitten.

De heer Ruers (SP): Mevrouw Vos haalde terecht het onderscheid aan dat vaste werknemers die een

relatie hebben met een werkgever daarnaar kunnen terugkeren. De werkgever heeft daar ook belang bij. U zegt dat u dit ook probeert te doen bij de vangnetters door de premie te koppelen aan de grote werkgevers. Denkt u dat de premieverhoging voor de werkgevers aanleiding zal zijn om deze mensen terug te nemen of binnen te halen? Ik kan mij juist voorstellen dat werkgevers liever wat premie betalen dan dat zij een moeilijk plaatsbare of vaak arbeidsongeschikte werknemer binnenhalen. Dat is toch een heel andere verhouding?

Staatssecretaris De Krom: Nee, want dezelfde systematiek, de premiedifferentiatie voor vaste werknemers, heeft in eerdere veranderingen in de sociale zekerheid ook heel goed gewerkt. Dat weten we. Het bewijs daarvoor is er; dat weten we uit onderzoek. Datzelfde mechanisme passen we nu weer toe.

Voorzitter. Mevrouw Sent vroeg of ik bereid ben om de invoering van de arbeidsverledeneis met één jaar uit te stellen. Als ik goed naar haar heb geluisterd, voert zij daarvoor de volgende redenen aan. De eerste reden is dat de werkgeversprijkkels per 1 januari 2014 worden ingevoerd, dus door de werknemersprikkel ook per 1 januari 2014 in te voeren, brengt dat het eigenlijk op hetzelfde punt. Dat loopt mooi synchroon, zo redeneerde mevrouw Sent. Daarom is zij daar voorstander van. De tweede reden is dat verbetering van de re-integratie, die in het verbeterplan van het UWV is vastgelegd, vooruitloopt op de invoering van de arbeidsverledeneis. Ik kan deze redenering volgen en heb hiertegen geen bezwaar. Voor alle duidelijkheid zeg ik tegen het CDA dat er als gevolg van het voorstel van mevrouw Sent niets verandert aan het wetsvoorstel. Het enige wat zij vraagt, is om de maatregel van de arbeidsverledeneis één jaar uit te stellen en deze niet in te voeren per 1 januari 2013, maar per 1 januari 2014. Zoals gezegd verandert het niets aan het wetsvoorstel. Het verandert ook niets aan de balans tussen rechten en plichten van werkgevers en werknemers die nu in het wetsvoorstel is vervat. We halen er op die manier immers ook niets uit.

De heer Ruers (SP): De staatssecretaris zegt dat er behalve het uitstel met een jaar helemaal niets verandert aan het wetsvoorstel.

Staatssecretaris De Krom: Inderdaad, want anders zou ik het wetsvoorstel moeten wijzigen.

De heer Ruers (SP): Prima. Er verandert verder niets. Dan weet ik genoeg.

Staatssecretaris De Krom: Aan dit wetsvoorstel, zoals het nu op tafel ligt, verandert niets. Ik zie mevrouw Sent knikken; we zijn het daarover eens. Daarover bestaat geen misverstand. We halen niets uit het wetsvoorstel. De vraag is of ik deze maatregel een jaar kan uitstellen. Dat kan ik doen. Ik zeg er uitdrukkelijk bij dat dit uitvoerbaar is, omdat inwerkingtreding per onderdeel van de wet in een Koninklijk Besluit wordt geregeld. Voor de

betreffende bepaling nemen we in plaats van 2013 2014 op. Op die manier kunnen we dat doen.

De heer Terpstra vroeg of de balans tussen werkgevers en werknemers verstoord zou zijn als we dit zouden doen. Mijn antwoord daarop is dat dit eigenlijk niet het geval is. We halen er niets uit; het blijft in stand. Sterker nog, het loopt mooier synchroon. Dat is de reden waarom ik mij inhoudelijk gezien in het voorstel kan vinden.

De heer Terpstra vroeg of het nog meer dan een jaar duurt voor werkgevers en werknemers voordat de prikkels ingaan. Ik kan niet anders constateren dan dat dit feitelijk juist is. De heer Terpstra vroeg daarnaast of werkgevers en werknemers dat jaar kunnen gebruiken om nader te overleggen met elkaar. Op die vraag is het antwoord vrij simpel. Het staat iedereen vrij, de Stichting van de Arbeid, werkgevers, werknemers, om over van alles en nog wat te overleggen. Dat is echt aan henzelf. Als een volgend kabinet daaraan zou hechten, is dat vooral aan hen. Ik ga daar natuurlijk niet over, want ik kan niet over mijn eigen graf heen regeren.

Mevrouw Sent en mevrouw Vos vroegen of het wetsvoorstel ook vangnetters treft die volledig arbeidsongeschikt zijn en waarom zij niet beschermd worden als zij niet duurzaam arbeidsongeschikt zijn. Zij doelden daarmee dus op de categorie volledig maar niet duurzaam arbeidsongeschikten, mensen bij wie er nog herstel mogelijk is. Over deze categorie gaat het. In de WIA noemen wij dit de 80-20-categorie.

Op zichzelf is het juist dat de verkorte wachttijd van de IVA niet van toepassing is als iemand volledig arbeidsongeschikt is. Mevrouw Sent en mevrouw Vos hadden daar gelijk in. Deze mensen hebben nog herstelmogelijkheden. Ziekte is zelden een statistische situatie. De situatie kan verbeteren en uiteraard ook verslechteren. Bij verbetering gaat het in dit verband om een categorie mensen bij wie herstel op termijn niet is uitgesloten. Na verloop van tijd ontstaan er dus doorgaans ook weer mogelijkheden om te re-integreren en aan het werk te gaan. Als dit niet zo zou zijn, zou zo iemand volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn, maar dat is voor deze categorie mensen dus niet het geval. Dat dit vaak het geval is, bewijst ook het dossieronderzoek van het UWV, waaraan ik al eerder refereerde. Daarin is geconcludeerd dat 80% van de zieke vangnetters vroeger of later in het Ziektewettraject voldoende belastbaar is voor het eigen werk of om te re-integreren in passend werk. Als nu al heel snel blijkt dat iemand volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is, een vangnetter dus, dan wordt het met dit wetsvoorstel juist mogelijk dat zo iemand veel sneller een IVA-uitkering aanvraagt, dus 75% van het dagloon. Ik zeg dit ook tegen mevrouw Vos. Nu is dit nog niet zo, maar dan is het dus mogelijk dat iemand na dertien weken al in een IVA-uitkering terechtkomt. Voor degenen die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn, is dit dus een verbetering. Ik zeg dit er uitdrukkelijk bij, want wij mogen dit niet uit het oog verliezen. Voor hen is dit wetsvoorstel een verbetering. Om die

reden kiezen wij voor deze systematiek die ook aansluit bij de systematiek van de WIA.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Waarom regelt de staatssecretaris het dan niet goed voor de groep mensen die volledig arbeidsongeschikt is en dit gedurende een lange tijd zal zijn, maar die uiteindelijk weer aan het werk zal gaan? Het is nog steeds zo dat de groep die verwacht weer aan het werk te gaan, wel zal terugvallen naar 70% van het minimumloon.

Staatssecretaris De Krom: Dit gebeurt nu juist voor de vangnetters, omdat wij daar een prikkelende werking van verwachten om zo snel mogelijk en via de kortste weg weer aan het werk te komen. Die systematiek lag ten grondslag aan eerdere wijzigingen die voor vaste werknemers zijn ingevoerd. Die was weliswaar iets anders, maar het waren toch dit soort gedachten. Wij verwachten natuurlijk wel het een en ander van de prikkelende werking. Ik zou het onjuist vinden om mensen te vroeg af te schrijven in een IVA-uitkering terwijl herstel nog mogelijk zou kunnen zijn. Gecombineerd met alle andere maatregelen gericht op werkgevers, re-integratie et cetera, zou dit een steuntje in de rug van deze mensen kunnen zijn, namelijk ze niet af te schrijven, maar nog een kans te geven.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Het is toch vreemd dat je het inkomen van iemand die niet kan werken, omdat hij bijvoorbeeld gedurende een jaar volledig arbeidsongeschikt is, bij wijze van "straf" -- zo noem ik het, de staatssecretaris noemt dit prikkeling -- gigantisch verlaagt. Dat begrijp ik gewoon niet. Zo'n persoon kan toch wel degelijk na dat jaar, als hij hersteld is, weer aan het werk gaan? Dan is het toch niet nodig om het inkomen gedurende de eerste periode zo gigantisch te verlagen?

Staatssecretaris De Krom: De andere kant van het verhaal is dat je mensen veel te snel in een IVA-uitkering plaatst en dus afschrijft. Dat willen wij niet. Wij willen geen mensen afschrijven. Wij willen naar een prikkelend en stimulerend stelsel toe voor mensen zelf en voor werkgevers om zo veel mogelijk zieke mensen weer aan de slag te krijgen, want wij hebben eerder gezien dat dit werkt. Dit is een onderdeel van dat wetsvoorstel.

Mevrouw Sent vroeg of de in het wetsvoorstel voorgestelde maatregelen effectief zijn. In mijn inleiding heb ik al iets gezegd over de effecten van het wetsvoorstel. Ik wil echter graag nog iets specifieker op die vragen ingaan. Met dit wetsvoorstel en de daaraan verbonden verbeteringen in de uitvoering worden de uitkeringsontvanger, de ex-werkgever en de uitvoering meer dan nu aangespoord om werk te maken van de activering. Ik zei al een aantal keren dat het om alle drie gaat; het is een drieslag. Gelet op de cijfers vind ik dit absoluut noodzakelijk. Wij verwachten inderdaad dat dit vruchten zal afwerpen. Ik zei al dat dit in het verleden ook zichtbaar is geweest toen het

socialezekerheidsstelsel ook meer activerend werd gemaakt. Wij hebben dit kunnen zien aan de verlaagde instroom, de verhoogde uitstroom en de verhoogde arbeidsparticipatie. Dat dit mogelijk is, blijkt ook uit het dossieronderzoek van het UWV. De medische problematiek van vangnetters is als zodanig niet ernstiger, zo bleek daaruit, dan die van zieke werknemers met een vast dienstverband. Ik zeg het er nog maar een keer bij.

De verwachte effectiviteit van de maatregelen blijkt tevens uit de recente doorberekeningen van de verkiezingsprogramma's door het CPB. Het CPB komt grosso modo uit op dezelfde effecten als beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel. Niet alleen gelet op de eerdere ervaringen met het ontwerpen van een meer activerend stelsel van sociale zekerheid, maar ook met betrekking tot dit wetsvoorstel zijn dat voor mij en voor het kabinet voldoende aanknopingspunten om die effecten daarvan te verwachten. Het CPB heeft ook min of meer zijn stempel daarop gezet.

De heer Ruers van de SP hield voornamelijk een betoog. Ik heb een aantal vragen gehoord, maar dat waren er niet veel. Het was een fantastisch betoog. Zo herken ik de SP ook weer, niet omdat ik met de heer Ruers eens was, maar omdat ik het zo volslagen met hem oneens was. Daarom vond ik het zo mooi. Hier zie je inderdaad de verschillen van opvatting over de wijze waarop je op dit soort problematiek ingaat. Laten wij namelijk wel wezen, als de vorige kabinetten niet de wijzigingen in de sociale zekerheid hadden doorgevoerd, dan hadden nu meer dan 200.000 mensen in arbeidsongeschiktheidsregelingen gezeten en waren de kosten nog 4 miljard hoger geweest dan nu. De SP was steeds tegen die wijzigingen. De heer Ruers zegt nu dat het allemaal niet gaat werken en dat wij mensen wegduwen en ik weet niet wat voor termen hij nog allemaal gebruikt. De feiten wijzen echter anders uit. Het begint natuurlijk met onderkenning. Hebben wij nu een probleem? Ik vind van wel. De onevenredige instroom van de vangnetters is volgens mij een probleem. Als je dit vindt, ben ik ook van mening dat je daar iets aan moet doen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik wil het opnemen voor mijn collega van de SP.

Staatssecretaris De Krom: Dat is mooi.

Mevrouw Vos (GroenLinks): De staatssecretaris weet dat GroenLinks en de SP het lang niet altijd eens zijn over dit soort vraagstukken. Ik vind dat de staatssecretaris nu echter volstrekt geen recht doet aan mijn collega van de SP. De stelling is juist dat de staatssecretaris wat hij nu doet, niet mag vergelijken met de ingrepen die zijn gedaan bij werknemers die bij een vaste werkgever in dienst zijn. Dat is een volkomen ander verhaal en chapter. Dat heeft de heer Ruers terecht aangereikt en ik ben het volstrekt met hem eens. De staatssecretaris kan niet zeggen dat de activering die daar werkt, hier ook werkt. Hij doet mijn collega geen recht aan. Ik vind bovendien dat

de staatssecretaris gewoon moet reageren op zijn redenering.

Staatssecretaris De Krom: Dat zal ik ook doen. Ik ben het echter oneens met mevrouw Vos, want de SP is heel consequent. De heer Ruers trekt vandaag in dit debat die consequente lijn gewoon door. Ik complimenteer hem daarmee, al ben ik het volslagen met hem oneens. Ik begon immers met het perspectief van premier Lubbers eind jaren tachtig van meer dan een miljoen arbeidsongeschikten in Nederland. Het perspectief was toen: Nederland is ziek. Als vorige kabinetten niet het lef en de moed hadden gehad om eerder al ingrepen in de sociale zekerheid door te voeren, was het probleem van de arbeidsongeschiktheid bewaarheid geworden. Dankzij het lef en de moed van opeenvolgende kabinetten is dit echter niet gebeurd.

De heer Ruers (SP): Dit is een prachtig betoog. Het is heel mooi. Ik ben het niet met de staatssecretaris eens, maar ik vind het een prachtig betoog, waarvoor mijn complimenten. Het is heel bijzonder. Wij zijn het zelden met elkaar eens en ook nu niet, maar het is een prachtig betoog. Ik kan moeilijk iets zeggen over wat de staatssecretaris koppelt aan regeringen in de jaren tachtig, omdat het niet te bewijzen is dat het nu anders zou zijn, als zij toen dit of dat gedaan zouden hebben.

Ik wil het even hebben over de groep van de vangnetters. Op pagina 6 van de memorie van toelichting staat het kopje: "Wat zijn de afwijkende kenmerken van de vangnetters?" Daaronder staat keurig aangegeven: "Uitzendkrachten en einde dienstverbanders die langdurig een beroep doen op het vangnet-ZW zijn gemiddeld jonger dan werknemers in vaste dienst. Langdurig zieke werklozen zijn juist relatief oud. Langdurig zieke uitzendkrachten zijn gemiddeld lager opgeleid." Ik heb dit eerder gezegd. Zij hebben een "korter arbeidsverleden" en "een laag persoonlijk inkomen", staat er vermeld. Daarbij komen de psychosociale problemen.

Dit is een aparte groep van minder kansrijke werknemers op de arbeidsmarkt. Voor die groep geldt een aantal ongunstige omstandigheden. Die mensen moeten we inderdaad niet in de kou laten staan. U wilt ze terug re-integreren, ik ook. Maar waarover wij verschillen is de vraag, hoe je die mensen terugbrengt naar een arbeidssituatie, zodat ze zelfstandig hun brood kunnen verdienen, niet ziek zijn en weer aan de slag kunnen. Ik heb daar een andere visie op: begeleid die mensen, voer de maatregelen door die al die deskundigen voorstellen. Dát zou de oplossing zijn. We streven hetzelfde doel na, alleen langs een andere weg. De prikkel van verlaging van het inkomen bij ziekte werkt averechts. Ik zou dat nooit doen.

Staatssecretaris De Krom: Nogmaals: het is een combinatie van maatregelen, namelijk een drieslag. We stimuleren werkgevers via die premiedifferentiatie om verantwoordelijkheid te nemen, juist voor deze categorie. Verder noem ik het UWV, met het verbeterplan en met verbetering

van het hele re-integratietraject, die buiten Redesign vallen. Ook denk ik aan het meer activerend maken van het stelsel voor uitkeringsontvangers zelf. De heer Ruers heeft met name problemen met het derde punt. Maar ik zeg: nee, het is juist het samenstel van factoren en maatregelen dat maakt dat het een evenwichtig pakket is, langs dezelfde lijnen geredeneerd als waarom indertijd de eerdere veranderingen in de sociale zekerheid zijn aangebracht. Ik vermoed zomaar dat de SP wel eens niet voor het wetsvoorstel zou kunnen stemmen, wat ook in lijn is met wat de SP in het verleden heeft gedaan: consequent tegen veranderingen in de sociale zekerheid zijn ...

De heer Ruers (SP): Nee, u schuift mij en mijn fractie nu iets in de schoenen wat ik niet wil. Wij bekijken elk wetsvoorstel of het naar onze mening goed of slecht is. Ik heb hier gezegd dat ik het prima vind dat er terug wordt begeleid naar het werk, maar over de weg waarlangs verschillen we. Wij zijn niet principieel voor of tegen wat voor regels dan ook, wij kijken alleen naar de praktische uitwerking op de mensen om wie het gaat. Zo consequent zijn we hier ook. Nogmaals, u schuift ons iets in de schoenen wat ik niet leuk vind.

Staatssecretaris De Krom: Ik vond ook iets niet leuk wat u mij in eerste termijn in de schoenen schoof.

De heer Ruers (SP): Dan staan we kiet, oké.

Staatssecretaris De Krom: Over de inhoud. Dit samenstel van maatregelen zorgt er nu juist, zoals het CPB dat ook heeft aangegeven, voor dat het aantal uitkeringsjaren daalt. Het zal ervoor zorgen dat de arbeidsparticipatie stijgt, net zoals het dat in het verleden ook voor vaste werknemers heeft gedaan. Dat is wat u en ik toch samen willen. Daar zijn we het over eens. Dat is misschien toch een aanknopingspunt om dit debat ook met de fractie van de SP op een constructieve manier voort te zetten, want dat is het doel waarnaar wij streven. Ik ben van mening dat dit pakket door het samenstel van maatregelen, door die drieslag die erin verweven zit, nu juist voorkomt dat de trend die we zien, namelijk een onevenredig grote instroom van vangnetters in de WIA en de Ziektewet, wordt gebroken. Dat moet.

De heer Ruers vroeg mij naar de scriptie van mevrouw mr. Bronneberg. Ik ben politicus, geen wetenschapper. Er zitten overigens wel een paar wetenschappers hier in de zaal. Als ik kijk naar de discussie over het effect van het wetsvoorstel, dan hecht ik meer aan wat het CPB daarover zegt dan wat, met respect, mevrouw mr. Bronneberg daarover in zijn algemeenheid zegt. Mevrouw mr. Bronneberg concentreert zich op de aanscherping van het ZW-criterium en de arbeidsverledeneis. De andere elementen van het hele pakket komen veel minder aan bod, waardoor je een vertekend beeld kunt krijgen van de effecten van deze wet. Het CPB kijkt naar het hele palet aan maatregelen. Om die reden hecht ik meer aan de uitkomsten van het CPB

dan aan de scriptie van mr. Bronneberg, met alle respect voor het geleverde werk.

De heer Terpstra vroeg in eerste termijn of de sociale partners zijn betrokken bij het wetsvoorstel. Ja, ze zijn veelvuldig betrokken bij het wetsvoorstel via de Stichting van de Arbeid. Zoals bekend ziet de Stichting van de Arbeid niet de noodzaak in van deze maatregelen. Het kabinet is van mening dat die noodzaak er overduidelijk is. Wij moeten iets doen, wij kunnen het ons eenvoudigweg niet permitteren om niets doen. Ook niets doen heeft een prijs, die het kabinet te hoog vindt.

Mevrouw Vos vroeg of premiedifferentiatie tot extra risicoselectie door werkgevers leidt ten aanzien van vrouwen met een kinderwens of mensen met een verleden met langdurige ziekte. Het antwoord is: nee, want werkgevers gaan geen extra premie betalen voor uitkeringen aan orgaandonoren of groepen met een gepercipieerd risico. Dit blijft collectief gefinancierd. Hetzelfde geldt, op basis van de no-riskpolis, voor langdurig zieken die uit de WGA komen. Er is dus geen sprake van risicoselectie. Er verandert dus niets voor de groep met een gepercipieerd risico. Met andere woorden: voor deze groep is geen sprake van een extra werkgeversprikkel.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb mijn vraag natuurlijk in bredere zin gesteld. Werkgevers weten vanaf nu dat ze, als ze iemand in dienst gaan nemen die bijvoorbeeld een ziekteverleden heeft, het risico lopen dat ze straks een hogere premie moeten gaan betalen. Gaat de prikkel er eigenlijk wel toe leiden dat een werkgever meer zijn best gaat doen? Of gaat de prikkel ertoe leiden dat de werkgever nog meer risico's zal vermijden bij het in tijdelijke dienst nemen van iemand met een ziekteverleden?

Staatssecretaris De Krom: Dit wetsvoorstel heeft met name betrekking op mensen die op uitzendbasis of op tijdelijke basis bij werkgevers werken. Dat heeft minder effecten op de aanname van mensen, en meer op de vraag hoe je zo goed mogelijk met vangnetters omgaat. Het wetsvoorstel koppelt die verantwoordelijkheid, ook voor vangnetters, aan de werkgever. Met name de grotere werkgevers krijgen er door de premiedifferentiatie een groter belang bij om goed voor hun mensen, inclusief de vangnetters, te zorgen. Dat heeft veel minder effect op de aanname, want daar zit dit wetsvoorstel niet op.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Maar een werkgever is natuurlijk niet gek. Ik kan mij voorstellen dat een werkgever die een uitzendkracht krijgt, toch even navraagt wat deze persoon in het verleden heeft gedaan. Een werkgever zal wel degelijk proberen, het risico op een hogere premie te vermijden. Gaat dat op die manier niet doorwerken?

Staatssecretaris De Krom: Voor de groepen waarover mevrouw Vos spreekt, is nee, omdat het collectief gefinancierd blijft. De individuele prikkel is daar dus niet aanwezig. De werkgever weet dat, als

het om dat soort groepen gaat, het collectief gefinancierd blijft. De individuele werkgeverspremie geldt in dat soort gevallen dus niet.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Nu gaat u weer terug naar de orgaandonoren en de zwangere vrouwen, maar ik had het juist breder over de tijdelijke krachten. Een werkgever zal zich, voordat hij iemand al is het in tijdelijke dienst aanneemt, oriënteren op het arbeidsverleden van betrokkene. Het risico dat de werkgever een hogere premie wil vermijden, is heel duidelijk aanwezig.

Staatssecretaris De Krom: Hetzelfde effect hebben we ook niet gezien toen de loondoorbetalingsplicht van twee jaar voor vaste werknemers werd ingevoerd. Voor grote bedrijven is continuïteit van de bedrijfsvoering een heel belangrijk item. Voor kleine werkgevers is het risico op risicoselectie wel aanwezig. Daarom hebben we gezegd: die premiedifferentiatie doen we echt alleen maar voor de grote werkgevers.

Mevrouw Vos vroeg om een reactie op de bezuinigingen bij het UWV voor de groep die juist intensieve begeleiding nodig heeft. Ik ben daar al heel kort op ingegaan. Inderdaad wordt het UWV over de gehele breedte geconfronteerd met een taakstelling. Maar Redesign van het UWV Werkbedrijf richt zich op de dienstverlening van het UWV aan werklozen in de WW. Daarbij zet het UWV meer in op e-dienstverlening. Redesign heeft geen betrekking op de dienstverlening van het UWV voor mensen met een arbeidsbeperking. De re-integratietask voor vangnetters is binnen het UWV ook elders belegd, namelijk in de Divisie sociaal-medische zaken, dus niet in het Werkbedrijf. Voor hen wordt die face-to-face-dienstverlening ook niet aangetast. Sterker nog, het UWV gaat via dat verbeterplan zijn dienstverlening op dit punt juist opschalen en verbeteren. Dat staat ook uitvoerig in de stukken. Voorzover mevrouw Vos daarover zorgen had, hoop ik die hiermee weggenomen te hebben.

Mevrouw Sent en mevrouw Vos vroegen of dit wetsvoorstel effect heeft op de arbeidsmobiliteit. Naar onze overtuiging wordt de arbeidsmobiliteit niet nadelig beïnvloed door dit wetsvoorstel omdat dit juist erop gericht is om flexwerkers en vangnetters niet onnodig in de uitkering te laten zitten. Daarmee ontstaat perspectief om die kansen op de arbeidsmarkt, waar die in de huidige situatie ten opzichte van mensen met vaste contracten volledig scheefloopt, recht te trekken. Mijn verwachting is dat dit niet alleen hun perspectief op de arbeidsmarkt ten goede komt, maar ook hun mobiliteit. Dat is ook de bedoeling van dat wetsvoorstel. Het betekent ook dat het aantal uitkeringsjaren daalt. Dat soort effecten zijn er ook geweest als gevolg van eerdere wijzigingen in de sociale zekerheid.

Mevrouw Sent verzocht mij om apart in te gaan op de kritiek van de heer Seip. Ik zal dat kort doen. Het eerste punt was dat het disproportioneel uitwerkte op beschermde vangnetters. De maatregelen in het wetsvoorstel gelden voor de beschermde vangnetters met een tijdelijk contract.

De vraag is waarom je plotseling zou moeten doen alsof zij een vast contract hebben. Hun ziekengeld kan worden verlaagd omdat zij flexwerkers zijn. Dat volgt logischerwijs uit de systematiek. Ook voor hen geldt immers dat hoe langer zij in die Ziektewetuitkering blijven hangen, hoe kleiner hun kansen zijn om terug te komen op de arbeidsmarkt. Om die reden heeft het wetsvoorstel deze vorm gekregen.

De tweede stelling van mr. Seip is dat de anticumulatie materieel via de achterdeur weer wordt binnengeloodst. Er is hier echter geen sprake van anticumulatie. Een eerder wetsvoorstel was erop gericht dat als je in de WW zit en je ziek wordt, de termijn van de WW wordt afgetrokken. Wij praten nu echter over een heel andere systematiek. Ik vind dat dus echt appels met peren vergelijken. Die vergelijking gaat helemaal niet op. Er wordt in dit wetsvoorstel niet getornd aan de toekomstige WW-duur. Er zit een minimum in van drie maanden Ziektewet. Dat kan nog steeds oplopen tot twee jaar, afhankelijk van de arbeidsverledeneis, als die wordt ingevoerd. Het wordt dan maximaal twee jaar. Dat heeft geen effect op de WW-duur. Ik begrijp die stelling dus niet.

De derde stelling is dat de relatie met de WW onvoldoende is geregeld. Mr. Seip heeft een bepaling die vergelijkbaar is met artikel 16, lid 10 WW node gemist. Aan mij wordt gevraagd of die omissie gerepareerd wordt. Inderdaad is er nu geen bepaling opgenomen die vergelijkbaar is met artikel 16, lid 10 WW. Bij het bepalen van het recht op een WW-uitkering wordt er rekening mee gehouden dat mensen die ziek zijn geweest op medische gronden soms minder uren dan voorheen kunnen werken. Dit noemen wij de "medische urenbeperking". Hiermee wordt rekening gehouden bij de vaststelling van het recht op WW. Dit is in het voordeel van de betrokkenen zelf. Dit gebeurt al in de WIA en dat zal gerepareerd worden in de WW met een verzamelwet. Wij gaan dat dus doen.

De vierde stelling is dat het wetsvoorstel niet logisch aansluit op de WIA. Ik deel die conclusie niet. Het is op zich juist dat er een uitkeringsverhogend effect kan optreden als iemand na afloop van de Ziektewetperiode in aanmerking komt voor een loongerelateerde WGA-uitkering. Dat effect is echter maar tijdelijk. Structureel zal dit niet voorkomen.

De vijfde stelling is dat er een systeemfout is gemaakt bij de verrekening. Ook mevrouw Vos vroeg hiernaar. Eigenlijk wordt gezegd: werken loont helemaal niet altijd. Ik vertaal het maar een beetje in mijn eigen woorden. Het is echter altijd lonend om te werken naast de Ziektewetuitkering. Door de wijze waarop het ziekengeld wordt verrekend, behoudt de betrokkene namelijk zijn recht op ziekengeld en wordt slechts een deel van de inkomsten uit het werk gekort op het ziekengeld. Zo is de systematiek. Daardoor is die som van het ziekengeld plus het loon dat de betrokkene ontvangt uit arbeid altijd hoger dan het ziekengeld. Het is dus altijd lonend om te werken. Ik onderschrijf de stelling dan ook niet.

De zesde stelling is dat het regime voor volledig arbeidsongeschikten onaanvaardbaar is. De heer Seip wijst erop dat de verkorte wachttijd voor de IVA geen soelaas biedt aan degenen die wel volledig maar niet duurzaam arbeidsongeschikt zijn. Wij hebben daarover zojuist uitvoerig gesproken.

De heer Seip stelt ten slotte dat het regime voor re-integratie inconsistent is. Deze vraag heb ik eigenlijk min of meer al beantwoord bij de vragen over de verrekening. Het moge duidelijk zijn dat ik deze stelling niet deel.

De voorzitter: Zijn wij bijna klaar, mijnheer de staatssecretaris?

Staatssecretaris De Krom: Jazeker. Ik zal een beetje tempo maken. De heer Ruers vraagt hoe het vermogen van de groep waar het om gaat om te re-integreren wordt versterkt door het wetsvoorstel. Uit dossieronderzoek blijkt dat vangnetters niet zieker zijn dan mensen met een vast dienstverband. Ook kan 80% van de langdurig zieke vangnetters op enig moment in de eerste twee ziektejaren werken. Vangnetters hebben dus arbeidsmogelijkheden tenzij zij volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn. Ik ben daar net al op ingegaan. Het wetsvoorstel is al met al breed, gericht op alle betrokkenen, werkgevers en werknemers, en op verbetering van de re-integratie door het UWV. Ook in andere regelingen, zoals de Wajong, de WSW of de bijstand, zitten mensen die onnodig in die regelingen verstrikt en verzeild geraakt. Uit onderzoek blijkt dat mensen meer arbeidsvermogen hebben dan aanvankelijk werd gedacht maar nu in die regelingen zitten. Wij zouden hen graag daaruit halen, natuurlijk met de juiste ondersteuning en begeleiding. Naar mijn mening zal het wetsvoorstel, gegeven de drieslag die erin zit, het vermogen van mensen om volwaardig mee te draaien in de samenleving versterken. Ik ben van mening dat wij niet het omgekeerde moeten doen en mensen onnodig in uitkeringen parkeren of vastzetten. Ik weet ook dat de heer Ruers dat niet wil.

De heer Ruers refereerde ook nog aan het AStri-rapport. Daarin staat dat 80% van de langdurig zieke vangnetters voldoende belastbaar is voor re-integratie maar dat voor deze groep de re-integratie wordt belemmerd door een ongunstige context. De heer Ruers vatte het zojuist ook nog samen. Hij zei dat dat te verbeteren is door meer te doen aan speciale begeleiding. Hij vroeg of ik dat ook ga doen. Ik onderschrijf met de heer Ruers dat een goede begeleiding, een goede re-integratie, essentieel is, ook in dit pakket. Ik onderschrijf dat echt. Daarom staan er in dit wetsvoorstel maatregelen om die betere begeleiding door het UWV te bevorderen. Zo krijgt het UWV de wettelijk verankerde mogelijkheid om convenanten af te sluiten met werkgevers en uitzendbureaus. Ook wordt de maximumduur van het instrument proefplaatsing verlengd en worden de re-integratieverplichtingen aangescherpt. Dat hele pakket moet zorgen voor wat de heer Ruers wil en wat ik ook wil, namelijk dat die re-integratie effectiever en efficiënter wordt aangepakt dan nu.

Daarin zit ruimte. Het UWV doet al heel veel, maar het kan een slag beter. Wij koersen daar ook op. Het UWV kan nu al trajecten of herstelinterventies inzetten en werkplekaanpassingen aanbieden. Dat zit nu al in het pakket.

In geval van psychosociale problematiek kan het UWV ook verwijzen naar de gemeente. Gemeenten hebben daarvoor instrumenten. Het is aan het UWV om in ieder individueel geval maatwerk te bieden, juist om die op maat gesneden ondersteuning te kunnen bieden die in individuele gevallen zo noodzakelijk is. Ik heb al het nodige gezegd over het verbeterplan. Alles bij elkaar genomen onderschrijf ik de stelling van de heer Ruers. Een en ander maakt integraal onderdeel uit van het pakket maatregelen zoals in het wetsvoorstel vervat.

Mevrouw Vos vroeg op welk onderzoek het is gebaseerd dat de verruiming van proefplaatsingen effectief is. Ik vertaal het nu even kort in mijn eigen woorden. Waarom wordt dit niet in de WWB geregeld en waarom wordt de loonkostensubsidie niet gebruikt? Ik pak al die vragen maar even bij elkaar. De verruiming van de proefplaatsing vloeit niet direct voort uit een onderzoek, zeg ik heel duidelijk tegen mevrouw Vos. Het is wel in lijn met datgene wat wij weten uit het dossieronderzoek dat is uitgevoerd door het UWV: "Profilering langdurig zieke vangnetters". Daaruit blijkt dat 80% van de langdurig zieke vangnetters op enig moment in de eerste twee ziektejaren kan werken. Verder is er bij vangnetters relatief vaak sprake van omstandigheden of persoonskenmerken die duiden op een lastige arbeidsmarktpositie. Daarover zijn wij het ook met elkaar eens. Ik zie mevrouw Vos knikken. Een langere periode van proefplaatsing kan in bepaalde gevallen soelaas bieden, denken wij. Dat geldt juist voor die mensen die dit nodig hebben. De huidige periode van drie maanden kan in sommige gevallen te kort zijn om de re-integratie te optimaliseren. Daar komt het vandaan. Dat maakt ook uitdrukkelijk onderdeel uit van dit pakket. Wij hebben die wetten wel nodig, om de termijn van drie maanden te verlengen naar zes maanden per 1 januari 2016. Ik vind dat een belangrijk onderdeel van het hele pakket, van de hele gereedschapskist, om mensen weer te re-integreren.

Dan kom ik op de tweede vraag, te weten waarom ik dit niet in de WWB regel. Welnu, de verantwoordelijkheid voor het re-integratiebeleid ligt uitdrukkelijk bij de gemeenten zelf, als het om de WWB gaat. Zij kunnen zelf bepalen op welke wijze zij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteunen bij het vinden van werk. Zij hebben al de ruimte om het instrument van de proefplaatsing in te zetten. Zij kunnen daar zelf nader invulling aan geven. Mevrouw Vos weet, gelet op haar eigen ervaring, dat zij dat ook doet. Ik weet dat ook. De gemeenten hanteren dat instrument.

De derde vraag was, waarom ik het instrument loonkostensubsidie niet gebruik. Het UWV gebruikte dit ook, maar uit onderzoek dat wij hebben verricht naar de effectiviteit van loonkostensubsidie, bleek dat de effectiviteit van dit

instrument heel laag is. Ik ben ervoor als instrumenten hun waarde bewijzen en als het effect ervan kan worden aangetoond. Maar als dat laatste niet het geval is, moet je je afvragen waarom je het doet. Dat was bij de loonkostensubsidie het geval. Toen hebben wij gezegd: dat instrument past eigenlijk niet in de gereedheidskist, omdat het niet aantoonbaar bijdraagt tot succesvolle re-integratie.

Mevrouw Vos zei dat dit wetsvoorstel het eigen-schuld-dikke-bult-gevoel versterkt dat zij erbij had. Het was meer een statement dan iets anders. Wat mij betreft is daarvan geen sprake. Het gaat niet over schuld, en al helemaal niet over een bult. Wij constateren dat het huidige systeem voor deze specifieke groep vangnetters niet datgene doet wat het voor mensen met een vast contract wel doet, namelijk de instroom in de regeling beperken en de uitstroom en de arbeidsparticipatie verhogen. Dat is op dit moment niet het geval, en daarom durf ik ook met betrekking tot deze groep te zeggen dat wij op dit moment een exclusieve arbeidsmarkt hebben, en geen inclusieve. Met dit wetsvoorstel willen wij dus toe naar een inclusieve arbeidsmarkt. Dat is de essentie van het wetsvoorstel.

Mevrouw Sent en mevrouw Vos vroegen ook nog hoe de ondergrens van 35% zich verhoudt met het ILO-verdrag 121. Het zou heel gemakkelijk zijn om te verwijzen naar de uitvoerige correspondentie en ook naar debatten die ik over dit specifieke punt met de Tweede Kamer heb gevoerd. Overigens zijn wij hierover nog steeds in gesprek met de ILO. Ik ben het echt oneens met de ILO. Ik heb zorgvuldig beargumenteerd waarom het kabinet het met de ILO oneens is. Deze discussie is overigens niet afgerond. Wij hebben in juni een delegatie van de ILO op bezoek gehad. Dit had als doel om nog meer informatie te vragen, onder andere over dit punt. Daaraan hebben wij voldaan. Ik heb ook zelf twee keer met de ILO over dit onderwerp gesproken. Ik vind die gesprekken constructief, maar ik ben erg benieuwd waar het uiteindelijk op uitkomt. Voorlopig hebben wij echt de overtuiging dat wij niet in strijd met het verdrag handelen. Met betrekking tot de ondergrens van 35% is van belang dat het ILO-verdrag 121 geen harde ondergrens noemt. Het verdrag geeft een grote mate van beleidsvrijheid aan de nationale wetgever. Dat is ook de essentie van de discussie met de ILO. Onze mening is zoals ik die zojuist heb aangegeven. Wij zijn van mening dat wij voldoen aan verdrag nummer 121, omdat wij met ons hele systeem van de WGA, de WIA et cetera voldoen aan het hardship-criterium van dit verdrag.

Voorzitter. Daarmee heb ik volgens mij alle vragen beantwoord.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb nog een specifieke vraag over de zwangere vrouwen. Is het juist dat de zwangerschapsgerelateerde ziekte-uitkering van vrouwen die geen werkgever meer hebben onder het Ziektewetvangnet vallen? Dit betekent tevens dat zij, waar zij nu 100% loongerelateerd ziekingeld ontvangen, straks naar 70% gaan van hun voormalige loon.

Staatssecretaris De Krom: De vraag van mevrouw Vos is, of het klopt. Welnu, het klopt.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Dus zwangere vrouwen die nu 100% krijgen, gaan straks naar 70%. Dan is mijn tweede vraag: is dat getoetst aan internationale verdragen? Mag je zwangere vrouwen die een zwangerschapsgerelateerde ziekte hebben wel terugzetten in hun loon naar 70%?

Staatssecretaris De Krom: De tweede vraag is buitengewoon specifiek. Het antwoord is ongetwijfeld ja, maar ik hecht aan zorgvuldige beantwoording, ook richting mevrouw Vos. Ik zal hierop antwoord geven in de tweede termijn.

De voorzitter: Dank u wel.

Ik schors de vergadering nu even kort voor overleg met de leden van het College van Senioren, voor zover aanwezig, dan wel met de woordvoerders. Wat mij betreft kunnen wij dat hier rondom het rostrum doen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: Mijn voorstel is om nu eerst te schorsen voor de dinerpauze, zeg ik ook tegen de staatssecretaris, omdat deze voorzien was tussen 18.45 en 19.45 uur. Anders worden wij om 20.00 uur met aangebrande kalkoenen, verpieterde zalm en bruine aardappels geconfronteerd. Ik schors dus de vergadering voor de dinerpauze tot 19.45 uur. Daarna hervatten wij de vergadering met de tweede termijn van de kant van de Kamer in de behandeling van dit wetsvoorstel en het antwoord in tweede termijn van de staatssecretaris.

**

De vergadering wordt van 19.00 uur tot 19.45 uur geschorst.

De voorzitter: Wij zijn toe aan de repliek. Er zijn vier sprekers, met beperkte spreektijd. Ik zou de leden willen vragen om het nu zo kort mogelijk te houden, zodat wij vanavond niet helemaal uit de tijd lopen met het onderwerp van het ministerie van Onderwijs.

**

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Mijnheer de voorzitter. Graag wil ik de staatssecretaris heel hartelijk danken voor de zorgvuldige wijze waarop hij onze vragen heeft beantwoord. De PvdA onderschrijft het doel van het wetsvoorstel dat voor ons ligt, te weten het stimuleren van werkhervatting van zieke werknemers zonder werkgever, het terugdringen van langdurig ziekteverzuim en het voorkomen van de instroom van ZW-gerechtigden in de Wet WIA. De PvdA is voorstander van goede begeleiding, aanpakken van schulden en psychosociale problemen en afspraken met werkgevers. Voor ons ligt een groot pakket maatregelen dat daarop aansluit, de drieslag waarover de staatssecretaris

het had in zijn beantwoording. Die drieslag betreft maatregelen voor snellere werkhervatting van vangnetters, financiële prikkels voor werkgevers en maatregelen die vangnetters betreffen. Daarnaast vindt er in het voorliggende wetsvoorstel een correctie plaats van de weeffout in de publieke ZW-premiestelling.

Ons grootste bezwaar tegen het voorliggende wetsvoorstel was de arbeidsverledeneis. Dit hebben wij toegelicht in de eerste termijn. Wij zijn buitengewoon blij met de toezegging van de staatssecretaris om de inwerkingtreding van de prikkels voor werknemers, in het bijzonder de arbeidsverledeneis, met een jaar uit te stellen tot 1 januari 2014. Dit biedt mogelijkheden om het verbeterplan ZW-arbo van het UWV verder door te voeren. Dit creëert symmetrie tussen de werkgevers- en de werknemersprikkels wat betreft de invoeringsdatum. Dit geeft ruimte om inzicht te krijgen in de onderzoeksresultaten en dit biedt ruimte om inzicht te krijgen in mogelijke alternatieven. Wij hopen van harte dat deze alternatieven door de Projectgroep Reductie ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters worden aangedragen. Kortom, met de toezegging van de staatssecretaris zal de PvdA-fractie voor dit wetsvoorstel stemmen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik heb de staatssecretaris ook horen zeggen dat er niets verandert aan het wetsvoorstel. Het gaat inderdaad om één jaar uitstel maar verder verandert er niets. Hoe beoordeelt mevrouw Sent dat? Zij was eerder zeer kritisch op dit wetsvoorstel. Hoe beoordeelt zij dat dan? Kan zij nogmaals toelichten waarom zij toch voor dit wetsvoorstel stemt?

Mevrouw Sent (PvdA): In eerste instantie was de beoogde inwerkingtreding van de werknemersprikkels 1 januari 2013. Nu heeft de staatssecretaris toegezegd dat deze inwerkingtreding met een jaar wordt uitgesteld om op die manier ruimte te bieden voor het inventariseren van alternatieve mogelijkheden. Voor ons betrof de kritiek op het wetsvoorstel met name de arbeidsverledeneis. Vandaar dat wij blij zijn met deze toezegging. Daarmee zijn wij bereid om voor het wetsvoorstel te stemmen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Maar er verandert ten principale nu niets aan het wetsvoorstel. Mevrouw Sent gaat nu voorstemmen. Zij heeft geen garantie dat inderdaad de arbeidsverledentoets definitief van de baan is. Hoe kan zij dan toch voor dit wetsvoorstel stemmen?

Mevrouw Sent (PvdA): Volgens mij heb ik dat zojuist uitvoerig toegelicht. Er zitten veel maatregelen in het pakket, de drieslag, die wij ondersteunen. Wij zien dat er een probleem is. Dit probleem moet worden opgelost. Er moeten maatregelen genomen worden. Wij kunnen niet achteroverleunen en denken dat deze problematiek zich vanzelf oplost. Wat wij hebben geprobeerd, is

een sociaal randje aan dit voorstel te geven dan in het Kunduzakkoord was afgesproken.

De heer Ruers (SP): Ik hoor de vertegenwoordiger van de Partij van de Arbeid zeggen dat er iets bijzonders veranderd is. Maar laten wij kijken naar wat de PvdA-fractie in eerste instantie heeft gezegd en naar wat in de stukken staat. Mevrouw Sent zegt dat de arbeidsverledeneis voor haar heel belangrijk is.

Ik lees letterlijk voor wat de woordvoerder van de PvdA twee weken geleden heeft gezegd: "De arbeidsverledeneis treft ook vangnetters die volledig arbeidsongeschikt zijn. Dat is vanuit de door het kabinet voorgestane prikkelwerking onbegrijpelijk. Er valt niets te prikkelen". Hoe kan mevrouw Sent dit verklaren gezien het standpunt dat zij nu inneemt? Dat staat toch totaal haaks op elkaar?

Mevrouw Sent (PvdA): Als de heer Ruers goed had geluisterd, had hij gehoord dat ik precies dezelfde woorden gebruikte in mijn plenaire inbreng in eerste termijn. Ik heb die woorden gebruikt om aan te geven waarom wij ons met name zorgen maken over de arbeidsverledeneis en waarom wij blij zijn met het feit dat het uitstel van de inwerkingtreding van de arbeidsverledeneis met één jaar mogelijkheden biedt om alternatieven te onderzoeken.

De heer Ruers (SP): In de stukken lees ik dat de PvdA een heleboel commentaar en kritiek op het wetsvoorstel heeft gehad. Aan het einde staat een heel klein stukje over de arbeidsverledeneis. Nu zegt de woordvoerder van de PvdA dat dit haar hoofdpunt is. Uit de tekst die we hebben, blijkt dat helemaal niet. Vanwaar deze ommekeer?

Mevrouw Sent (PvdA): Er is absoluut geen sprake van een ommekeer. Als de heer Ruers echt heel goed naar de inbreng van de PvdA in de schriftelijke ronde kijkt, zal hij zien dat de arbeidsverledeneis een onderdeel was dat ons buitengewoon veel zorgen baarde. Daarnaast moet hij natuurlijk ook naar de memorie van antwoord kijken. Het is ook zo dat een aantal zorgen die wij hadden, bijvoorbeeld over de verhouding tot ILO-verdragen, in de memorie van antwoord naar tevredenheid is beantwoord. Er is absoluut geen sprake van een ommekeer. Wij zien een mogelijkheid om een heel mooie, socialere invulling te geven aan de maatregel die in het Kunduzakkoord was aangekondigd.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitgebreide beantwoording. Wij zijn het met hem eens dat er natuurlijk iets moet gebeuren aan de positie van en het langdurig niet meedoen aan de arbeidsmarkt door mensen met een tijdelijk contract die ziek zijn en aan de instroom in de WIA, de arbeidsongeschiktheidsregeling. Met de intenties van de staatssecretaris zijn we het volledig eens.

Dat geldt echter niet voor de uitvoering van zijn voorstel. De staatssecretaris spreekt over een drieslag: werkgevers, UWV en werknemers moeten alle drie iets doen. Ik maak een korte opmerking over elk van deze drie punten.

Ik begin met het UWV, want wat GroenLinks betreft ligt daar de sleutel, juist omdat het om mensen gaat die geen vaste werkgever hebben. Dat is echt zeer bepalend. Zij hebben een totaal andere positie dan mensen die wel een vaste werkgever hebben. Daarom is van groot belang dat het UWV deze mensen zeer intensief begeleid, om hen zo te helpen, weer aan het werk te gaan. Wij zien dat uit de cijfers blijkt dat op dit moment slechts 29% van deze groep een traject krijgt aangeboden via het UWV. Dat percentage ligt zeer beneden de maat. Ik vind het in dat licht opmerkelijk dat de staatssecretaris zegt dat het nu allemaal beter gaat en dat er een verbetertraject is. Wij hebben daar nog helemaal niets van gezien. Waarom kiest de staatssecretaris er niet voor om eerst het traject bij het UWV grondig en goed aan te pakken en daar werk van te maken voordat hij overgaat tot een aantal andere maatregelen? Ik wil een duidelijke toezegging van de staatssecretaris horen dat hij nu gaat zorgen dat iedereen uit deze groep mensen die bij het UWV komt heel intensief en goed begeleid wordt.

Dan nog heeft het UWV natuurlijk te maken met een enorme bezuiniging. Hoe gaat de staatssecretaris, gezien deze bezuiniging, realiseren dat de intensieve begeleiding tot stand komt?

Het tweede punt waarop ik wil ingaan, betreft de werkgevers. De staatssecretaris zegt dat ook zij hun verantwoordelijkheid zullen nemen, omdat hij hen gaat prikkelen. Ze gaan via de premies verantwoordelijkheid dragen voor iemand die bij hen in tijdelijke dienst is en die ziek wordt. Voor ons is het nog steeds niet te volgen dat de staatssecretaris zegt dat dit ertoe leidt dat werkgevers beter zullen zorgen voor hun mensen. Het risico dat zij juist zullen zorgen dat zij dergelijke mensen niet langer op kortlopende contracten in dienst nemen, is naar mijn idee levensgroot aanwezig. Ik zie dan ook niet dat deze prikkel tot een positief effect zal leiden bij deze groep mensen.

De andere arbeidsinstrumenten hebben te maken met een langere proefplaatsing. Op onze vragen daarover heeft de staatssecretaris uitvoerig antwoord gegeven.

Ten slotte op dit punt kom ik te spreken over de werknemersprikkel. De arbeidsverledeneis wordt voor één jaar uitgesteld, maar de staatssecretaris zegt ook dat er niets veranderd aan het wetsvoorstel. Het is dus nog maar afwachten wat er daarmee gaat gebeuren en of het alternatief er zal komen. Ik vraag de staatssecretaris hoe hij dit ziet. Is het inderdaad zo dat als er het komende jaar een alternatief komt voor de arbeidsverledeneis, een alternatief dat blijkbaar een bepaald geldbedrag moet opleveren en dat blijkbaar een bepaald doel moet realiseren, die arbeidsverledeneis van de baan is? Kan de staatssecretaris zeggen aan welke voorwaarden het alternatief dat moet worden ontwikkeld, moet

voldoen? Gaat het om een bepaald bezuinigingsbedrag of gaat het om een bepaalde terugdringing van de groep mensen die instroomt in de Ziektewet? Ik krijg hier graag helderheid over.

Het andere belangrijk deel van de werknemersprikkel blijft gewoon rechtovereind. Dat betreft het feit dat in het tweede jaar je via de normering van de WIA opnieuw wordt gekeurd en dat een grote groep mensen het risico loopt om het recht op ziektegeld te verliezen.

Dat betekent een zeer zware inkomensdaling voor deze groep mensen en het is een behoorlijk grote groep. De staatssecretaris zegt: als je voor minder dan 35% arbeidsongeschikt bent, kun je nog heel goed werken. Het gaat om minder dan 35%, om de verdien capaciteit. Daar kan een heel grote groep onder gaan vallen en dat zijn juist mensen wier salaris niet zo ver boven het minimumloon ligt. Zij komen al heel snel in de situatie dat zij minder dan 35% van hun verdien capaciteit verliezen. Als je bijvoorbeeld 135% van het minimumloon verdient - de verdien capaciteit is nooit lager dan het minimumloon -- wordt er voor je het weet gezegd: u bent voor minder dan 35% arbeidsongeschikt, dus u verliest uw recht op ziektegeld. Kortom: voor die groep pakt dit volgens mij zeer slecht uit. Ook voor de groep die langdurig maar niet permanent arbeidsongeschikt is, is er gedurende een behoorlijke tijd een terugval in het inkomen. Hoe moet deze negatieve inkomensprikkel mensen stimuleren om te gaan werken, terwijl zij door hun ziekte, door hun arbeidsongeschiktheid, niet in staat zijn om meer te doen dan wat zij doen? Dat punt weegt voor ons heel zwaar. Wij vinden het onrechtvaardig, disproportioneel en niet effectief.

Ten slotte heb ik de staatssecretaris gevraagd om helderheid over de positie van de zwangerschapsgerelateerde ziekte-uitkering. Mijn fractie vindt het een groot probleem dat het inkomen van vrouwen die nu ziektegeld ontvangen dat 100% loongerelateerd is, teruggaat naar 70% van het oude loon. Wij maken daar bezwaar tegen. Wij hebben het idee dat dit ook internationaalrechtelijk op grote bezwaren stuit, daar er juist voor zwangerschap goede regelingen zijn getroffen. Graag hoor ik een nadere toelichting van de staatssecretaris.

Mijn fractie vindt dat dit wetsvoorstel niet voldoet aan de eisen waaraan het zou moeten voldoen. Het is naar ons idee niet effectief. Het zal deze groep mensen niet ondersteunen noch stimuleren om sneller te re-integreren. Wij denken eerder dat er extra belemmeringen worden opgeworpen, niet alleen bij het UWV -- daar zijn wij niet van overtuigd -- maar ook bij de werkgever en de werknemers zelf. Wij vinden de wijze waarop in het inkomen van deze werknemers wordt ingegrepen disproportioneel en zullen dan ook tegen dit wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer Ruers (SP): Voorzitter. Eerst zal ik ingaan op de WAO-situatie van de vorige eeuw, waarover de staatssecretaris een aantal keren gesproken heeft. Hij heeft gesproken over 1980 en Lubbers. Ik

heb het even nagekeken en ik geloof dat het iets anders lag. Ik heb de puntjes op de i gezet. Lubbers heeft dat niet in 1980, maar in 1990 gezegd. Op dat moment waren er al twee kabinetten geweest van KVP/CDA en VVD, de partij waarvan de staatssecretaris lid is. In die acht jaar hebben de twee kabinetten van CDA en VVD -- toegegeven, toen was er een economische tegenwind -- de WAO laten volstromen. Het waren de kabinetten van die twee partijen; het was niet de SP. Het was toen makkelijk voor de werkgevers en het bood zekerheid voor de werknemers. Daar is veel op aan te merken, maar dan moeten wij het wel precies formuleren. Als er in Nederland partijen zijn geweest die ons land ziek hebben gemaakt, dan waren het de partijen die in die tijd acht jaar lang de WAO uit de rails hebben laten lopen, om het vriendelijk te zeggen. Dat waren het CDA en de VVD en dat was niet de SP. Het lijkt mij dus niet goed om ons het voorbeeld van de VVD, de partij van de staatssecretaris, en het CDA voor te houden. Dat lijkt mij niet helemaal juist. Dat wilde ik even zeggen ter correctie.

De staatssecretaris en ik zijn het erover eens dat er maatregelen moeten worden genomen voor de re-integratie van de mensen die in een moeilijke positie verkeren. Hoe eerder, hoe beter. Het is een moeilijke groep, met mensen die ziek zijn. Een van de maatregelen die de staatssecretaris voorstelt, is de financiële prikkel. Ik vraag mij af of er ooit bewijs is geleverd dat het verslechteren van de uitkeringssituatie zieke mensen prikkelt om te gaan werken. Volgens mij is dat niet aan te tonen, maar ik hoor heel graag of de staatssecretaris er bewijs voor heeft dat de gezondheid van mensen verbetert als zij een prikkel krijgen in de vorm van het verlagen van hun uitkering. Ik hoor graag van de staatssecretaris of er enig causaal verband is aan te tonen tussen die prikkel en de gevolgen daarvan. Ik ben heel benieuwd of er ooit onderzoek is gedaan dat dit aantoonde. Ik plaats daar vraagtekens bij.

Ik kom op de maatregelen die de staatssecretaris voorstelt, de drieslag. Op zich is er zeker iets te zeggen voor een aantal aspecten van die drieslag. De staatssecretaris heeft meermaals op het AStri-rapport gewezen en zich daarop gebaseerd. Daarin worden andersoortige maatregelen voorgesteld, zoals inkopen van meer plaatsingstrajecten, meer sturen op probleemoplossing bij psychosociale problematiek, meer sturen op participatie en herstelgedrag, en bij kansarme groepen zoeken naar efficiëntere en effectievere begeleidingsvormen. Ik wil graag van de staatssecretaris weten waarom hij niet voor deze maatregelen heeft gekozen. Zou het niet verstandiger zijn om dat eerst uit te proberen, voordat het zware middel van het afnemen of verlagen van een uitkering wordt ingezet? Als deskundigen zeggen dat dit manieren zijn om die moeilijke groep te re-integreren -- daar zijn wij allebei voor -- waarom proberen wij die dan niet eerst uit? Als dat niet lukt, kunnen wij bekijken of andere maatregelen nodig zijn. Wij moeten het dus niet omdraaien. Zoals mijn collega Vos ook al zei: laten wij eerst de voor de hand liggende

maatregelen nemen en daarna bekijken of je de rechten van mensen moet aantasten. Graag hoor ik van de staatssecretaris waarom die volgorde niet beter zou zijn. Die volgorde lijkt mij namelijk wel beter.

Er wordt wel gezegd dat in deze Kamer geen politiek wordt bedreven. Tegen mevrouw Sent zeg ik dat hier natuurlijk volop politiek wordt bedreven. Ik hoorde net dat de Partij van de Arbeid voor het wetsvoorstel stemt, omdat er op een heel belangrijk punt een structurele verbetering is doorgevoerd. De arbeidsverledeneis wordt namelijk een jaar later ingevoerd. Ik heb de stukken nagelezen en het is een klein aspect in het verhaal van de Partij van de Arbeid. Alle andere punten blijven staan. Ik snap best dat de politieke situatie veranderd is. Laat de Partij van de Arbeid dan ook openlijk zeggen dat de situatie veranderd is. Het voorliggende wetsvoorstel is nagenoeg hetzelfde en tot twee dagen geleden was de Partij van de Arbeid daar 100% tegen. Nu er een heel klein puntje wordt veranderd, ziet de Partij van de Arbeid plotseling het licht en vindt zij dat dit wetsvoorstel echt fantastisch is. Dat gelooft toch geen mens! Laten we wel wezen: hier wordt gewoon politiek bedreven. Zeg dat dan! Dan vind ik het prima. De politieke situatie is veranderd. Zeg dan gewoon: jongens, de situatie is veranderd; we gaan het anders doen. Daar heb ik begrip voor, maar doe niet alsof het wetsvoorstel veranderd is. Het wetsvoorstel is voor 99% hetzelfde gebleven! Mevrouw Sent kan wel zeggen dat het uitstel van een jaar fantastisch is, maar wij weten allemaal dat dit niet zo is. Alle maatregelen blijven gewoon staan.

Ik sluit af met een passage uit het voorlopig verslag. De Partij van de Arbeid heeft onder andere het volgende gevraagd. "Het voorliggende wetvoorstel gaat uit van het principe dat als iemand financieel onder druk wordt gezet, hij vanzelf weer gaat werken. In dit kader wijzen de leden van de fractie van de PvdA graag op het op 21 augustus 2012 gepresenteerde rapport Belemmerd aan het werk van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Dit onderzoek toont aan dat een zekere arbeidsrelatie veel meer bijdraagt aan het sneller terugkeren in het arbeidsproces. Onderschrijft de regering deze bevindingen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties verbindt zij hieraan?" Dat zijn toch correcte vragen waar mevrouw Sent geen antwoord op heeft gehad? Hoe kan zij dan nu zeggen dat zij voor het wetsvoorstel is? Ik kan het niet volgen.

Wij blijven problemen houden met het wetsvoorstel, omdat er volgens ons betere oplossingen voor re-integratie zijn. Wij hopen dat de staatssecretaris ons daarin wil volgen.

De heer Marcel de Graaff (PVV): Ik heb een concluderende vraag. Zegt de geachte spreker nu eigenlijk dat de Partij van de Arbeid 180 graden gedraaid is? Mocht hij ja op die vraag antwoorden, dan ben ik het daar volledig mee eens.

De heer Ruers (SP): Ja, in eerste instantie heb ik al gezegd dat ik dat vermoedde en in tweede instantie is het bevestigd. Er heeft een gigantische

ommezwaai plaatsgevonden. Je moet daarvoor een excuus zoeken en dat hebben de leden van de PvdA-fractie gevonden in dit puntje, maar het is natuurlijk een volstrekt onhoudbaar excuus. Ze moeten gewoon zeggen dat de politieke situatie veranderd is. Wat vanmorgen in de Tweede Kamer is besloten, werkt hier door. Hier wordt ook politiek bedreven. Zeg dat dan!

*N

De heer Flierman (CDA): Voorzitter. Ik bedank de staatssecretaris mede namens de heer Terpstra voor zijn beantwoording. Wij zijn blij dat de invoering van de prikkels voor werkgevers en werknemers in materiële zin uiteindelijk pas op 1 januari 2014 ingaat. Als partijen ongelukkig zijn met de huidige situatie, kunnen zij in de tussentijd zelf het initiatief nemen om in het verband van de Stichting van de Arbeid of in een ander verband tot een aantal nadere afspraken te komen. Ik ga er wel van uit dat die afspraken zich zullen bewegen binnen het budgettair kader dat voor de regering relevant is. Daarom zal zo'n overeenstemming altijd met het kabinet moeten worden kortgesloten, zoals de staatssecretaris in zijn antwoord ook al stelde. Binnen die context zijn wij content met de beantwoording van de staatssecretaris.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik bedank de leden van uw Kamer voor de inbreng in tweede termijn. De eerste spreker in tweede termijn was mevrouw Sent. Ik geloof niet dat in haar betoog een vraag lag besloten en ik heb dus ook geen antwoorden, maar ik dank haar in ieder geval voor de steun die zij namens haar fractie voor het wetsvoorstel heeft uitgesproken.

Ik ben mevrouw Vos inderdaad nog een antwoord schuldig. Ik bedank haar dat zij mij de gelegenheid heeft gegeven om de zaak even goed uit te zoeken. Een hele batterij deskundigen is tijdens de dinerpauze bezig geweest om het goede antwoord voor mevrouw Vos op te zoeken. Haar vraag was of verlaging van het ziekengeld voor zwangere vrouwen in strijd is met internationale verdragen. Nee, dat is niet in strijd met het specifieke ILO-verdrag 183, dat ziet op de bescherming van zwangere vrouwen. Dit verdrag laat ruimte voor invulling door de nationale wetgever. De Raad van State heeft over dit punt evenmin opmerkingen gemaakt. Met dit onderdeel wordt dan ook geen internationale verplichting geschonden.

Mevrouw Vos heeft ook gevraagd hoe wij borgen dat vangnetters de benodigde ondersteuning van het UWV daadwerkelijk ontvangen. Zoals ik in eerste termijn al heb aangegeven, zijn er meerdere waarborgen ingebouwd om ervoor te zorgen dat gebeurt wat mevrouw Vos, met mij en het kabinet, belangrijk vindt. Het UWV heeft nu ook al de wettelijke taak om de inschakeling in het arbeidsproces te bevorderen. Het UWV dient steeds te beoordelen of re-integratieondersteuning in een individueel geval

noodzakelijk is en, zo ja, welke vorm die inzet dan moet hebben. Bij dreigende langdurige ziekte dient het UWV in overleg met de vangnetter een plan van aanpak op te stellen. Men kan daarbij zijn visie op de benodigde re-integratie kenbaar maken. De professional neemt dit dan mee in het plan van aanpak. Daarnaast kan de vangnetter bezwaar en beroep instellen indien hij of zij het daarmee niet eens is. Verder rapporteert de Inspectie SZW met regelmaat over de re-integratieondersteuning door het UWV. Met name het onderzoek uit 2010 heeft geleid tot de wens om te komen tot een verbeterplan. Wij houden dit alles goed in de gaten, maar in de eerste plaats wordt dat gedaan door het UWV zelf, al is het maar omdat dit een wettelijke taak van het UWV is.

Mevrouw Vos heeft daarnaast gevraagd hoe ik het nadere overleg ga invullen. Dat ga ik niet doen, want zoals ik in eerste termijn al heb aangegeven, kunnen werkgevers en werknemers het tussenliggende jaar gebruiken om nader overleg te voeren over de prikkels. Het is niet aan mij om daaraan invulling te geven en ik ga dat ook niet doen, geheel in lijn met wat ik in eerste termijn heb aangegeven. Het is aan werkgevers en werknemers zelf en aan een nieuw kabinet.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Enerzijds heeft de staatssecretaris heel duidelijk gezegd dat er niets veranderd aan de wet en dat die arbeidsverledeneis gewoon hard blijft staan in de wet. Anderzijds staat in het Herfstakkoord dat binnen een jaar een alternatief wordt gevonden om de hoge instroom van werknemers zonder vast contract, flexwerkers in de Ziektewet, het hoofd te bieden. Wat moet er nu gebeuren zodat er wel iets in die wet verandert? De staatssecretaris zegt dat er niets verandert. Dat betekent dat per 2014 de arbeidsverledeneis ingaat. Wat is de randvoorwaarde ervoor dat die arbeidsverledeneis niet ingaat per 1 januari 2014?

Staatssecretaris De Krom: Dat is dus aan een volgend kabinet. Daar ga ik niet over.

De heer Ruers hield een betoog waarin hij de feiten rechtzette. Overigens, om alle misverstanden te voorkomen: ik zei ook niet dat premier Lubbers dat in 1980 had gezegd. Ik zei dat hij het eind jaren tachtig had gezegd. Vervolgens kwam de heer Ruers met een hele opsomming van historie. Laten wij de discussie daarover niet opnieuw openen, maar ik kan toch niet nalaten te zeggen dat hij er elke keer consequent tegen was als een kabinet wel veranderingen wilde doorvoeren.

De heer Ruers vroeg ook of die financiële prikkel werkte. Ik sluit mijn antwoord aan hem af met een citaat uit het SCP-rapport "Belemmerd aan het werk" uit augustus 2012. Op bladzijde 16 staat: "Zo laten studies zien dat een daling van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met 1% ten opzichte van de lonen een stijging betekent van de participatie van mensen met een gezondheidsbeperking van 0,35% (afhankelijk van de opzet van de uitgevoerde studie)". Dat ook het CPB aangeeft dat als gevolg van deze wet het aantal uitkeringsjaren aanzienlijk daalt, geeft aan

dat al die maatregelen bij elkaar genomen dat beoogde effect ook hebben.

Tot slot had de heer Ruers nog een vraag gesteld over het AStri-onderzoek. Ik heb al in eerste termijn aangegeven dat de heer Ruers en ik het erover eens zijn dat de inspanningen voor re-integratie van groot belang zijn. De verbeteringen die wij daarin kunnen aanbrengen, de ruimte voor efficiencyverbeteringen, meer doelgericht werken et cetera, liggen ook uitdrukkelijk in het wetsvoorstel besloten. Dat is echter niet het enige waar het over gaat. Wil dit pakket echt effect hebben, dan zul je de drieslag moeten maken die ik in eerste termijn heb aangegeven.

Dan dank ik de plaatsvervanger van de heer Terpstra uitdrukkelijk voor zijn betoog. Ik heb goed naar hem geluisterd en hopelijk zien wij de weerslag daarvan straks bij de stemming terug.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoord in tweede termijn.

Ik constateer dat de leden stemming wensen over dit wetsvoorstel. Dat gaan we nu doen. Ik geef de heer Flierman gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer Flierman (CDA): Voorzitter. De staatssecretaris preludeerde er al op. Wij zullen inderdaad voor het wetsvoorstel stemmen, maar willen daarbij wel opmerken dat het op zichzelf heel ongebruikelijk is om in de Eerste Kamer over een wetsvoorstel te stemmen als aan de overzijde nog gediscussieerd wordt over de financiering en de financiële consequenties daarvan, zoals die gisteren in het akkoord nader gewijzigd zijn. Dat wij om allerlei praktische redenen de argumentatie van de staatssecretaris willen volgen is één ding, maar daaraan mag geen voorspellende waarde voor de toekomst worden ontleend.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP en D66 voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, GroenLinks, de SP en de OSF ertegen, zodat het is aanvaard. De fracties van 50PLUS en de Partij voor de Dieren zijn afwezig.

Ik schors de vergadering in afwachting van de minister van Onderwijs en om de staatssecretaris te complimenteren.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Onderwijswetten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele onderwijswetten in verband met een herziening van de organisatie en financiering van de ondersteuning van leerlingen in het basisonderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs (33106);

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op de expertisecentra in verband met de kwaliteit van het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs (33812).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Voorzitter. Hartelijk dank voor de reactie van de geachte afgevaardigden in de eerste termijn op het wetsvoorstel. Ik zal in vijf blokken antwoord geven op de gestelde vragen en reageren op de naar voren gebrachte punten. Het eerste blok is het algemene blok. Daarin zit de bestuurlijke kant en de vraag waarom er passend onderwijs is. Daarnaast gaat het om de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden, de opbouw daarvan en de medezeggenschap.

In het tweede blok zal ik de begeleiding van kinderen verantwoorden. Daarbij gaat het vooral om basisondersteuning, professionalisering van leraren en behoud van expertise. Ook de vragen over pdc's en mytyl- en tylytscholen komen hierbij aan bod.

In het derde blok gaat het over de positie van ouders. In het vierde blok gaat het om toezicht, verantwoording, monitoring en evaluatie. In het vijfde blok komen een aantal punten bij elkaar. Deze vat ik samen onder het kopje "diversen". Het gaat onder andere over het voorkomen van bureaucratie. Hierover is ook nadrukkelijk gesproken. Daarnaast gaat het over het overleg met de gemeenten, de positie van gemeenten, jeugdzorg, leerlingenvervoer, thuiszitters, schorsing -- dit is door GroenLinks naar voren gebracht -- en de verevening.

Dit zijn de blokken. Dan weet u ongeveer wanneer ik met iets kom. Als u iets mist, hoort dat mogelijkerwijs in een ander blok.

De voorzitter: Dit gebeurt allemaal voor 24.00 uur, neem ik aan?

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Voorzitter, ik ga mijn uiterste best doen en u bent in de buurt, dus denk ik dat het heel goed gaat lukken. Aan mij zal het niet liggen. Ik probeer het zo kort mogelijk te doen.

Ik heb de behoefte om een van de sprekers hier te citeren, namelijk de heer Ganzevoort. Hij zei: "Er dringt zich een akelig beeld aan mij op, dat van een kooigevecht. Ik weet niet of u het fenomeen uit eigen ervaring kent, maar het komt erop neer dat je twee of meer mensen in een kooi plaatst en laat vechten. Regels zijn er niet; degene die het meest ongeschonden uit de strijd komt, wint. Er is ook een variant met honden. Je hongert

ze eerst een tijd uit, stopt ze in een kooi en gooit er een stuk rood vlees in. Dat beeld gaat maar niet van mijn netvlies."

Ik moet zeggen dat dit beeld ook niet van mijn netvlies gaat, maar niet in de zin dat ik het idee heb dat onze bestuurders in Nederland, die op allerlei plekken verantwoordelijkheid dragen, op deze manier acteren. Het is meer het cynisme dat mij raakt en dat bij mij blijft hangen. Ik denk dat we met dat cynisme en met het gebrek aan vertrouwen in Nederland heel weinig goed kunnen regelen. Nederland is bij uitstek een land dat veel verantwoordelijkheden decentraal neerlegt, dicht bij mensen. Daarom doen we het eigenlijk al eeuwenlang goed. We zijn ervan overtuigd dat mensen die verantwoordelijkheid dragen zelf in een situatie de beste keuze kunnen maken. Dat is eigenlijk een heel fundamenteel punt van onze inrichting, van onze Nederlandse samenleving. De Staat biedt ook ruimte voor subsidiariteit en soevereiniteit. Ik vind het heel belangrijk dat we met deze historische ervaring opnieuw bekijken, binnen nieuwe kaders en nieuwe structuren, hoe we het vandaag de dag vorm kunnen geven.

Schoolbesturen spelen een belangrijke rol binnen het passend onderwijs. Bij hen ligt de zorgplicht. Ze krijgen vervolgens ook de ruimte om dat waar te maken, binnen kaders. Ik kom zo terug op de kaders. Deze waren er vroeger niet, bijvoorbeeld in de WSNS-verbanden, maar zijn er nu wel. Er is jarenlang een discussie over geweest. Ik zal zo kort op het historische verhaal ingaan, omdat ik in de bijdragen het historische geheugen hier en daar wat mis.

Natuurlijk zijn er de volgende vragen. Gaat men dat wel goed doen? Kiest men niet voor de laagste kosten? Is men niet eerst bezig met financiën in plaats van met de zorg voor kinderen? Ik begrijp die vragen heel goed. De tijd dat een schoolbestuur bestond uit mensen die dicht bij de gemeenschap stonden, is voor een heel groot deel voorbij. Ik denk dat de heer Kuiper nog een aantal besturen heel goed kent waarbij mensen wel dicht bij de gemeenschap staan. Hij heeft zijn zorgen hierover geuit en vroeg zich af of die besturen straks nog wel voldoende stem hebben. In heel veel situaties is dit echter niet meer het geval en hebben we met geprofessionaliseerde bestuurders te maken. Die ontwikkeling heeft mij als staatssecretaris en als minister meer dan eens beziggehouden, ook structureel. Bijvoorbeeld bij de vormgeving van de Wet goed onderwijs, goed bestuur hebben we een heel intensieve discussie gevoerd over de limitatieve formulering, de rechtszekerheid en de ruimte voor schoolbesturen.

Incidenteel heb ik er ook mee te maken, want er gebeuren incidenten. Laat één ding helder zijn voor eenieder die hier zijn zorgen over de besturen heeft uitgesproken: die incidenten raken mij ook. Ik kan mij er vreselijk over ergeren. Als je verantwoordelijkheid hebt, zeker in het onderwijsveld, is er maar één woord dat daarbij past, namelijk "dienstbaarheid". Dat heeft niets te maken met van God los zijn en je goddelijke gang gaan, maar dat heeft alles te maken met dicht bij mensen staan en dienstbaar zijn aan het doel.

Die ontwikkeling houdt mij uiteindelijk ook vanuit mijn politieke achtergrond bezig. De sterke rol van het maatschappelijk middenveld, waar schoolbesturen deel van uitmaken, is altijd gebaseerd geweest op de inbedding waar ik zojuist over sprak, de hechte sociale gemeenschap. Die is geërodeerd, niet alleen door secularisatie maar ook door ontzuiling in het seculiere deel van de samenleving. Ik geloof echter niet dat het buitenspel zetten van de schoolbesturen en het bestuur van onderwijs een verantwoordelijkheid laten zijn van gemeenten of van Den Haag, het antwoord is op deze ontwikkeling. Niet voor niets hebben gemeenten ervoor gekozen om het onderwijs een aparte positie te geven en veelal te verzelfstandigen. Die keuze is heel logisch, omdat een bestuur zich daarmee goed kan richten op de taak en de opdracht die het heeft.

De wijze waarop de verantwoordelijkheid waargemaakt wordt, leidt gelukkig in de meeste gevallen tot goed onderwijs. Er wordt over het algemeen naar behoren gefunctioneerd in Nederland. Niet voor niets worden wij in het buitenland geroemd om ons stelsel. De OESO vraagt zich af waarom Nederland het relatief beter doet met zijn onderwijs. Dat is vanwege het feit dat wij de verantwoordelijkheid laag leggen en dat daar de eigen afwegingen gemaakt kunnen worden. Elk voordeel heeft ook zijn nadeel. Ik ben er echter van overtuigd dat de voordelen harder aantikken dan de nadelen.

De meeste besturen maken hun verantwoordelijkheid naar behoren waar. Dat is echter geen kwestie van vertrouwen in het goede karakter. Het is goed om vertrouwen te geven, maar het is ook goed om kaders te stellen. Daarom begrijp ik heel goed de punten die SP, GroenLinks en D66 naar voren gebracht hebben. Het heeft ook veel te maken met waarborgen waarmee we met elkaar het handelen van schoolbesturen hebben omgeven. Ik noemde al de Wet goed onderwijs, goed bestuur, maar ook voor passend onderwijs geldt dat schoolbesturen verantwoordelijkheden hebben die vervolgens zijn ingebed in kaders. Die kaders kunnen corrigerend werken als het handelen van een bestuurder niet in lijn is met de bedoeling van de wet. De belangrijkste kaders zijn: de onderlinge controle van besturen zelf binnen het samenwerkingsverband, de controle vanuit de medezeggenschap in de vorm van de ondersteuningsplanraad, de verplichte afstemming met de gemeente, het toezicht van de inspectie op het functioneren van het samenwerkingsverband, de publieke verantwoording over de inzet van middelen en de bereikte resultaten, de verplichte afstemming tussen de samenwerkingsverbanden po en vo, de geschillenregeling voor de individuele ouders, de onafhankelijke evaluatie van het nieuwe stelsel en de monitoring die het ministerie van OCW er ongekend dicht op zal gaan leggen. Kortom, er zijn heel veel zaken die ervoor zorgen dat we heel goed de vinger aan de pols kunnen houden en dat er wel degelijk kaders zijn -- ze zijn er meer dan ooit -- die de vrijheid van handelen uiteindelijk ook moeten begrenzen. Dat is een goede zaak.

De bestuurder is opnieuw geïntegreerd in de ontzilde gemeenschap. Zijn handelingsvrijheid is gebonden in nieuwe wettelijke kaders. De vrijheid van onderwijs is een belangrijk goed dat echter ook telkens opnieuw ingevuld moet worden, passend bij de maatschappelijke ontwikkelingen. De discussie over de inrichting van passend onderwijs is de afgelopen jaren ook gegaan over deze kaders. Naar mijn idee is er nu een goed evenwicht in het voorliggende wetsvoorstel.

Voorzitter. Dit was een eerste inleiding. Ik zal nu het algemene deel verder afwickelen. Ik kom dan bij de woorden van de woordvoerder van D66, de heer Backer.

Het valt mij op dat een beeld bestaat van "wat is er aan de hand, waarom doen wij dit?". Ik mis dan bij de heer Backer historisch besef, maar ook besef van wat het probleem van het huidige stelsel is en wat ons ertoe heeft gebracht om al sinds 2005 na te denken over het stelsel. Dat is bepaald niet, zeker op dat moment niet, het financieel uit de hand lopen van het stelsel. Dat is overigens ook een probleem. De regering, die verantwoordelijk is voor een goede besteding van elke belastingeuro, heeft de plicht om daarop te letten. Het punt is echter dat er op dit moment 16.000 thuiszitters zijn. Een deel daarvan is inderdaad ingeschreven, maar een heel groot deel daarvan is niet ingeschreven bij een school. De zorgplicht moet daarin een belangrijke rol gaan vervullen.

Op dit moment kun je alleen geld krijgen als je helemaal past in het malletje van een indicatie. Zit je er een beetje boven of onder, dan grijp je ernaast en val je tussen wal en schip met alle problemen van dien voor leerkrachten. Als er een indicatie is, dan is er geen maatwerk. Sommige kinderen zitten met een half jaar extra begeleiding weer goed op de rails, maar er is nu eenmaal geld voor een bepaalde periode, voor anderhalf of twee jaar. Ik vind dat dan zonde. Ik zou meer maatwerk willen zien en dat is ook wat uit de discussie in het veld is gekomen. Soms komen er op een dag wel drie ambulante begeleiders binnen op een school. Dat is op heel veel plekken ondoelmatig. Dat is ook aangegeven door mensen uit het veld. Er is een enorme papierwinkel rond de indicatie. Ouders worden van het kastje naar de muur gestuurd. De ouder is verantwoordelijk en moet leuren met het kind. Dat is straks met de zorgplicht voorbij. Geen afstemming voor de jeugdzorg. En een laatste punt: het is niet transparant. Kijk naar WSNS. Er is geen enkele manier om daarop toe te zien omdat het simpelweg niet is geregeld. Ik noemde nu dus even in a nutshell acht punten die zomaar bij mij boven kwamen bij de voorbereiding van de beantwoording.

De heer Backer (D66): Ik wil niet de indruk wekken dat die acht punten bij mij niet de revue zijn gepasseerd. Dat zijn zij natuurlijk wel. De minister spreekt mij direct aan op historisch besef. Ik verwijs naar haar brief van verleden jaar, waarin staat dat het huidige stelsel niet voldoet. Interessant is dat daarin ook een teleurstelling in de verwachting wordt uitgesproken: "Met het

huidige stelsel lukt dat niet. Bij invoering van de leerlinggebonden financiering in 2003, was de verwachting dat het aantal leerlingen met een indicering voor 'zware' zorg, zou stabiliseren. Deze verwachting is onterecht gebleken: vanaf 2003 is het aantal leerlingen met een indicatie met 65% toegenomen." En dan komt de zin waarover ik het met name heb: "Het stelsel nodigt vooral uit om zoveel mogelijk leerlingen als hulpbehoevend te bestempelen en te verwijzen naar het speciaal onderwijs of naar speciale jeugdzorg." Als ik kijk in alle stukken die dit zouden moeten onderbouwen, zijn de empirische gegevens daarvoor heel dun. Ik vind die overgang heel kras. Ja, historisch besef ... Er is een stelselwijziging ingevoerd met een verwachting. Die verwachting is niet uitgekomen. De aanname zou ook onjuist kunnen zijn geweest.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat punt is alleen nog maar een aanvulling op de eerste acht punten die ik noemde. De eerste acht punten zijn gewoon de inhoudelijke bezwaren van het huidige stelsel. Er is in de loop van de tijd in grotere verbanden, wel met duizend mensen, gesproken over dit stelsel en de noodzaak van een aanpassing. Dit punt komt er nog bij. Wij willen kinderen meer op school laten. Als wij dat doen, verwachten wij een daling van het aantal kinderen in het totale stelsel van het speciaal onderwijs, basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Dat is niet gebeurd. Wij hebben inderdaad geanalyseerd waarom het niet gebeurt. De heer Backer heeft terecht gezegd dat daarin elementen zitten van een complexere samenleving en meer inzicht. Dat heb ik ook altijd in mijn stukken aangegeven, maar ik heb ook vermeld datgene wat het CPB zegt, namelijk dat er prikkels in het stelsel zitten. Wij weten het allemaal, wij horen het allemaal van ouders en scholen. Er moet coÛte que coÛte tot een labeling worden gekomen om überhaupt iets voor een kind te kunnen doen. Formulieren worden soms zo ingevuld dat je weet dat het tot een bepaalde indicatie komt. Dan wordt het echt pervers. Nogmaals, het zijn er maar twee van het rijtje van tien. Daarmee kom ik terug op de vraag: is dit nodig of kunnen wij de situatie houden zoals zij is? Mijn antwoord is dan echt heel kort en krachtig: nee.

De heer Backer (D66): In het slot van mijn betoog kwam ik op een andere variant. Een aantal dingen moet worden verbeterd; daar geloof ik in. Is de hele stelselwijziging het antwoord op de gesignaleerde punten? Ik heb het gevoel dat wij daar verschillend over denken. Maar goed, de avond is lang.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik zal proberen ook de heer Backer in de loop van de avond te overtuigen en ga terug naar de expertise van het veld van de afgelopen jaren.

Begin 2005 is naar aanleiding van een brede evaluatie van de invoering van de leerlinggebonden financiering -- de financiën waren toen nog in een bescheiden oploopje -- in samenhang met WSNS en het achterstandenbeleid

geconcludeerd dat een herijking van het zorgbeleid noodzakelijk was. Wij noemden het toen nog zorgbeleid. Ik heb heel bewust voor "ondersteuning" gekozen. Het gaat om onderwijs. Je moet ondersteund worden om onderwijs goed te kunnen volgen. Nogmaals, het zorgbeleid moest eenvoudiger, effectiever en efficiënter worden gemaakt.

In de beleidsnotitie over vernieuwing van de zorgstructuur in het funderend onderwijs die daaruit voortkwam, zijn de hoofdlijnen geschetst van een model waarbij die zorgplicht uitgangspunt is. In 2006 zijn de voorstellen uitgewerkt in een model waarin schoolbesturen een deel van de middelen kregen. Er kwam een zorgplicht en een deels landelijke indicatiestelling. Op basis van een uitgebreide veldraadpleging in 2006 is geconcludeerd dat schoolbesturen deze zorgplicht niet alleen konden waarmaken, maar dat samenwerking nodig was. Met passend onderwijs is ingezet op een ontwikkeling van onderop, waarmee in regionale netwerken zou worden samengewerkt. In deze regionale netwerken zouden po, vo en vso samenkomen onder één dak met één loket voor indicatiestelling. De budgetfinanciering is daar naartoe getrokken. Om ervaring op te doen hebben vervolgens veldinitiatieven en experimenten plaatsgevonden, maar de keuze voor regionale netwerken leidde in de praktijk tot een bestuurlijk complexe situatie, gezien de verschillen tussen de sectoren po en vo.

In 2009 is door mijn voorgangster, mevrouw Sharon Dijksma, besloten tot een heroverweging in het passend onderwijs. Er is toen gekozen voor aparte samenwerkingsverbanden voor po, so, vo en vso, geïntegreerd met budgetfinanciering en zorgplicht. Daar heb ik op voortgebouwd. De uitwerking ligt daar. Het is een proces dat door het veld in de loop der jaren ontwikkeld is. Ik wil daar recht aan doen met het voorliggende wetsvoorstel. Ik dank de Eerste Kamer ervoor dat zij het nu wil behandelen.

Met deze schets doe ik recht aan de geschiedenis. Wij komen niet uit het niets. Dit demissionaire kabinet heeft het niet zomaar bedacht. Ik heb een reeks voorgangers die dit ontwikkeld hebben, samen met het veld.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik wil het beeld compleet maken. Er is onderscheid tussen het po en het vo. Wij hebben het vandaag over cijfers gehad. In het advies van de Raad van State staat dat in het primair onderwijs in de periode 2003-2010 het aantal rugzakjes niet zo sterk is gestegen. Datzelfde geldt voor het beroep op het speciaal onderwijs. Maar in de vo-sector zit wel een enorme groei. Het sterkere beroep op de middelen zit vooral in de sector van het vo. Kan de minister dat bevestigen?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ook in het po is in de afgelopen jaren het aantal rugzakjes gegroeid. Wij dachten dat het zou leiden tot een verlaging van het aantal po-leerlingen in het speciaal onderwijs. Dat laatste is niet gebeurd. Het ene is wel gegroeid, maar het andere niet

afgenomen. Met name in het vso en het vo zijn problemen ontstaan. Waar zit 'm dat in? Vanuit de kleinschaligheid komen de leerlingen in de grootschaligheid terecht, en dan gaat het vaak fout. Dan worden de kinderen alsnog naar het vso gebracht.

Daar ligt weliswaar een probleem maar het begint wel heel nadrukkelijk in het primair onderwijs. In dat primair onderwijs hebben we de afgelopen jaren het aantal rugzakken wel degelijk zien groeien zonder dat het een vermindering gaf in het speciaal onderwijs.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Hebt u ook overwogen om in het beleid nader te differentiëren tussen po en vo?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Nee, want uiteindelijk groeide het aantal rugzakken wel en namen ook daar de indicaties toe. Ook daarbij gold dat er meer aan de hand was dan alleen maar de financiële problematiek. Dat waren twee van de tien problemen die er waren. Het gaat dan ook om de ouders die met hun kinderen aan het leuren zijn en van het kastje naar de muur worden gestuurd. Ik noem ook de indicaties. Je moet passen in hetalletje want als je er niet in past, heb je gewoon geen geld. Dus in sommige gevallen worden kinderen ook datalletje ingeschreven. Het is dus wel degelijk een goede zaak dat wij hier zijn om dit wetsvoorstel te bespreken.

Gevraagd is of er minder of meer waarborgen komen. Welnu, de waarborgen worden sterker. We komen vanuit een situatie waarin er een WSNS-verband was waar veel geld naartoe ging. Er was geen zorgplicht en geen medezeggenschap op het niveau van het WSNS-verband. Ook was er geen toezicht op de samenwerkingsverbanden en was er niet voorzien in overleg met de gemeenten. Bovendien was er geen landelijke geschillencommissie. Al die dingen worden nu wel geregeld in het samenwerkingsverband zoals dat in het wetsvoorstel is omschreven. Dat is belangrijk. Daarbij is het ook goed om aan te geven dat er verantwoording afgelegd moet worden over hoe men met de financiën is omgegaan. Ook dat was een van de punten in de oude wet waarvan ik mij nog herinner dat mevrouw Dijksma regelmatig naar de Tweede Kamer moest, omdat die wilde weten hoe het precies zat.

De heer De Lange en de heer Smaling hebben aangegeven dat ik niets met het advies van de Raad van State zou hebben gedaan. Dat heeft mij toch wel geraakt. De regering heeft het advies van de Raad van State niet naast zich neergelegd. Naar aanleiding van het advies van de Raad van State zijn diverse wijzigingen en verbeteringen aangebracht in het wetsvoorstel. De criteria voor verwijzing naar het so en het vso moeten worden opgenomen in het ondersteuningsplan. Een van de adviezen heb ik overgenomen. Het toelaatbaar verklaren tot het vso moet gebeuren door deskundigen. Dat heb ik ook in de wet opgenomen. Bij taakverwaarlozing door het samenwerkingsverband kan de minister

noodzakelijke maatregelen nemen. Dat is echt een belangrijke toevoeging in de wet. Wat betreft de opmerkingen van de raad dat het niet helemaal was conform de verantwoordelijkheid, kan ik zeggen dat dit mede was gebaseerd op de bezuiniging op passend onderwijs die mede gepaard ging met deze wet. Die bezuiniging is terzijde geschoven. Al voor de helft in het Catshuisberaad waar ik blij mee was en vervolgens in totaliteit in het kader van het begrotingsakkoord. Als minister van Onderwijs ben je dan blij dat dit zo kan. Tegen degenen die hebben gezegd dat het advies van de Raad van State zo zwaar was, merk ik nog op dat het geen negatief dictum was. Het had het dictum drie. Tegen de heer Backer die warm voorstander is van seksuele voorlichting in het onderwijs zeg ik: dat punt heb ik uiteindelijk ook naar de Raad van State gebracht, maar dat betrof dictum vier. Uiteindelijk heb ik het toch naar de Kamer gebracht, want de democratie heeft heldere uitspraken gedaan, maar het is wel even goed om aan te geven dat de Raad van State een redelijk mild oordeel had over deze wet.

Dan kom ik bij de stand van zaken rond de invoering. De heer Flierman gaf aan elk halfjaar op de hoogte gehouden te willen worden. Ik merk dat er breed in deze Kamer de wens is om er heel dicht bovenop te zitten. Welnu, laat ik die wens zelf ook hebben en mijn opvolger zal die ongetwijfeld ook hebben. We gaan kwartaalmonitors houden en we zorgen ervoor dat beide Kamers eens in het halfjaar op de hoogte gehouden worden van de stand van zaken.

Het is misschien goed om op te merken dat groepen scholen volop bezig zijn om tot een samenwerkingsverband te komen. Mevrouw Huijbregts sprak de zorg uit of er niet helemaal van scratch af wordt begonnen. Ik kan gelukkig zeggen dat dit meevalt. Ik merk dat mensen die professioneel de kar hebben getrokken bij de WSNS-verbanden, elkaar vinden en de zaken bij elkaar brengen. Dat betekent dat een werkwijze die behoorlijk is geïnternaliseerd in het onderwijs, wordt voortgezet, terwijl er meer waarborgen omheen zitten dan ooit, zoals ik al heb gezegd. De vo-regio's borduren voornamelijk voort op een vo-regio die er al is en vormen daarvan een uitwerking. Inmiddels weet ik dat het speciaal onderwijs in die verbanden over het hele land aansluiting begint te vinden. Men begint nu te praten over hoe men dit vorm en inhoud gaat geven. Ik denk dat dit een goede zaak is.

Dan kom ik op een punt dat door enkele woordvoerders naar voren is gebracht. Ik wil maar één ding en dat is: deze Kamer niet bruuskeren. Ik kan zeggen dat er geen onomkeerbare bewegingen in gang zijn gezet. Als deze Kamer vandaag "nee" zegt tegen dit wetsvoorstel, valt er geen lijk, behalve dat het hele veld in grote verbijstering achterblijft, omdat politiek Den Haag weer iets anders heeft bedacht dan wat jarenlang met het veld werd voorbereid. Er zijn geen onomkeerbare beslissingen genomen, want men is nog steeds in de voorbereidingsfase. Ik heb daar zeer aan gehecht. Deze Kamer heeft hierover enkele maanden geleden een brief gestuurd. Nadien ben ik

er ook heel scherp op geweest dat daar geen sprake van kon zijn, want ik respecteer deze Kamer als geen andere, kan ik hier wel eerlijk zeggen, nu ik toch even niet bij de Tweede Kamer ben.

De voorzitter: Na het odium van de nieuwe voorzitter van de Tweede Kamer van een gezapige Kamer zijn wij blij met deze opmerking.

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat is heel mooi. Ik vind u niet gezapig, verre van dat.

Worden samenwerkingsverbanden financieel ondersteund? Die vraag is niet gesteld, maar ik wil het wel vertellen. Zij worden ondersteund. Wij hebben een regeling, maar wij hebben wel gezegd dat zij dat geld krijgen wanneer zij een paar dingen in gang zetten, zodat wij ze ook een beetje stimuleren. No cure, no pay, om het maar zo te zeggen. Elk samenwerkingsverband krijgt dus ondersteuning in financiële zin.

Bij dit blokje zijn een paar concrete vragen gesteld. De ChristenUnie heeft gevraagd of ik een inhoudelijke motivatie kan geven voor de plaats van het speciaal onderwijs in de toekomst. Blijven er voldoende plaatsen over? Mevrouw Linthorst stelde dezelfde vraag over de positie van het speciaal onderwijs. Met beide sprekers ben ik van mening dat het speciaal onderwijs een waardevolle plek heeft in ons onderwijsbestel en dat het ontmantelen ervan een slechte zaak zou zijn. Ik denk dat wij in Nederland, ondanks de wens tot passend onderwijs, niet tot inclusief onderwijs willen overgaan. Er zijn gewoon grenzen. Soms is een kind echt beter thuis in het speciaal onderwijs.

We hebben met elkaar gezegd: regulier waar het kan, speciaal waar het moet. Dat betekent dat we eerst regulier gaan kijken. Daar start het en daar ligt ook de verantwoordelijkheid. Vervolgens wordt er gekeken of het nodig is dat een kind naar het speciaal onderwijs gaat. Ik heb niet gezegd dat er een bevrozing plaatsvindt op €70.000, want dat zou verkeerde verwachtingen wekken. Ik heb gezegd dat we gewoon voor €70.000 financieren. Nu het bedrag van 300 miljoen niet wegvalt, is hiervoor alle ruimte.

De heer Flierman had wel een punt, toen hij vroeg hoe het zit met die 150 miljoen voor de bureaucratie. Als wij straks al die organen opschonen en het geld uiteindelijk allemaal naar het samenwerkingsverband gaat, is dat extra geld dat heel direct aan zorg kan worden besteed, dus er is behoorlijk veel ruimte. Ik denk dat de scholen nog verstedd zullen staan van de ruimte die er nog is die kan worden benut voor dit goede doel.

Het is straks aan de scholen om te bepalen welke kinderen doorgaan. Daardoor kan het zijn dat een school in de loop der tijd misschien wat minder kinderen krijgt, terwijl een andere school meer kinderen krijgt. De omvang van een school kan natuurlijk nooit een doel op zich zijn. Het kan niet zo zijn dat er veel kinderen naar het speciaal onderwijs gaan, want dan blijft het speciaal onderwijs lopen. Als je ziet dat het lukt om kinderen beter op te vangen in de reguliere situatie, want dat willen we, want we gunnen het een kind

om in zijn eigen wijk naar school te gaan, en als dat repercussies zou hebben voor het speciaal onderwijs, vind ik dat wij ons daarover moeten buigen.

Ik heb zelf de indruk dat dit voorlopig wel los loopt, omdat men dit nog heel lang rustig op deze manier kan doorzetten. Dat is misschien ook wenselijk, omdat wij met een aantal ontwikkelingstrajecten op scholen bezig zijn, bijvoorbeeld de professionalisering.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Er is vandaag al gesproken over de bestemming van de 300 miljoen die nu toch weer beschikbaar is. U hebt nu gezegd dat dit ten goede komt aan het speciaal onderwijs.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat klopt.

De heer Kuiper (ChristenUnie): U verbindt dat nu aan het aantal plaatsen en met de expertise die aanwezig is op scholen voor speciaal onderwijs, dus ook de ambulante expertise, waarmee men naar de scholen toe gaat. U zei zojuist dat er dan wel drie ambulante specialisten op een school komen, maar dat is natuurlijk het negatieve beeld. Het positieve beeld is dat die mensen vanuit de expertisecentra, vanuit het speciaal onderwijs, naar het reguliere onderwijs gaan en daarmee ook voorkomen dat er een stroom ontstaat van het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs. Dat functioneert op heel veel plaatsen goed. Is een deel van die 300 miljoen bedoeld om die expertise in stand te houden op scholen voor speciaal onderwijs?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat zijn een paar punten tegelijk. Het functioneert op heel veel plekken inderdaad goed, maar ook op heel veel plekken niet. Dat is echt een klacht vanuit het reguliere veld: er komen allerlei mensen in en uit; kunnen wij dat niet beter zelf organiseren binnen de school? Dat hoor je echt vanuit diverse scholen. Dat is één. Ten tweede zit die 300 miljoen eigenlijk gewoon in het totaalbudget. Dat bedrag is nooit gelabeld. Ja, het was gelabeld in de zin van: waar moet ik de bezuiniging vinden? Het was echter niet gelabeld in de zin van: het moet daaraan of daaraan besteed worden. Er komt straks geld vrij via de rugzakjes. De rugzak bestaat eigenlijk uit twee delen. De ene helft gaat naar de scholen toe. De andere helft gaat naar de ambulante begeleiding toe, naar de deskundigen die in dienst zijn van het speciaal onderwijs. Uiteindelijk kapitaliseren wij dat geld en gaat het in totaliteit naar de samenwerkingsverbanden. Dat wil zeggen dat er weliswaar niet bezuinigd wordt, maar dat er wel geldstromen worden verlegd. Een samenwerkingsverband kan zeggen: het bevalt ons ontzettend goed; laat die ambulante begeleiders maar waar zij zijn. Het is echter ook heel goed mogelijk dat een samenwerkingsverband die expertise op school wil opbouwen en de ambulante begeleiders in de eigen kring wil hebben of de ambulante begeleiders benut om expertise over te dragen aan eigen mensen van de scholen. Dat kan allemaal. Die vrijheid hebben de samenwerkingsverbanden. Uiteindelijk krijgt men

gewoon de harde euro's in handen. Ik doe dit heel zorgvuldig. Ik wil dat graag toelichten, maar dat zit net even in een van de andere mapjes.

De heer Kuiper (ChristenUnie): De geldstroom wordt dus verlegd naar het samenwerkingsverband.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat klopt.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Hoe toets je nu dat de scholen, die de middelen eerst zelf hadden en waar het in een aantal gevallen wel goed ging, hun werkwijze kunnen behouden en daarmee dus ook over die expertise kunnen blijven beschikken? Kan dat nog ergens worden beledigd of geborgd?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Het speciaal onderwijs heeft natuurlijk zijn eigen expertise en heeft ook eigen expertise ten behoeve van het "outreaching" werk. Dat laatste vervalt, maar het eerste is natuurlijk nog heel ruim aanwezig binnen ons speciaal onderwijs. We hebben ontzettend veel mensen met knowhow op diverse terreinen, waarvoor zij in zo'n school rondlopen. Daar kom ik niet aan. De bekostiging van het speciaal onderwijs blijft gewoon hetzelfde, per leerling. Dat is een basisbekostiging, plus een deel daarbovenop. De basisbekostiging komt rechtstreeks vanuit het ministerie. Het deel daarbovenop zal jaarlijks via de DUO verrekend worden met het totaalbudget van het samenwerkingsverband waar de leerling vandaan komt. Daar merkt het samenwerkingsverband niets van.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Ik constateer dat de minister zojuist nog even een extra geldbron inboekt, namelijk het wegvallen van de bestaande samenwerkingsverbanden, WSNS en dergelijke. Het geld van de overheid dat daarin zat, komt nu allemaal weer beschikbaar. Dat roept bij mij de vraag op hoe de minister de kosten inschat van de nieuwe samenwerkingsverbanden, de directeuren en de secretariaten die daarin zullen komen, alle staffuncties die zullen ontstaan, de auto's met chauffeur, de skyboxen en wat hebben wij tegenwoordig allemaal nog meer. Hoe denkt de minister over de overheadkosten van de nieuwe samenwerkingsverbanden en hoe worden die beheerst?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dank voor deze vrolijke insteek. Ik kom hier straks op terug bij het punt van mevrouw Huijbregts over de bureaucratie. Zij maakte namelijk eigenlijk hetzelfde punt en heeft daar haar zorgen over uitgesproken. Als u het goed vindt, pak ik dat straks dus samen.

Ik kom bij het punt van GroenLinks: kan in de wet worden vastgelegd dat in de statuten een arbitragemogelijkheid wordt opgenomen? Op grond van het wetsvoorstel moet in de statuten een voorziening voor het beslechten van geschillen worden opgenomen.

Er is bewust gekozen voor een algemeen geformuleerde verplichting om een voorziening te treffen voor het beslechten van geschillen. Arbitrage is een van de mogelijkheden om geschillen te beslechten. Als partijen hun geschillen liever op een andere wijze beslechten, door het bijeenroepen van drie deskundige figuren of iets dergelijks, moet dat kunnen. Men moet die lijn kunnen bewandelen. Ik zeg dit naar aanleiding van de vraag van de fractie van GroenLinks op dit punt.

Dan de vragen over het vetorecht en het oprichten van het samenwerkingsverband. Wat is de positie van de grote school en de kleine school?

De heer Backer (D66): Voorzitter, mag ik even?

De voorzitter: Nou, goed. Ik wijs er wel op dat er nog een tweede termijn is.

**

De heer Backer (D66): Dit kan dan misschien van de tweede termijn af gaan.

De voorzitter: Ja, ja, dat is altijd de smoes. Maar goed, toe maar.

**

De heer Backer (D66): De vraag van de heer Ganzevoort interesseert ons ook. Het kan natuurlijk zijn dat al bij het schrijven van de statuten geschillen optreden, of later als men het over de statuten eens is geworden en toch in de knel komt. Ik denk dan vooral aan kleine scholen. Wil de minister daarop straks nog ingaan?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik kan daar gelijk op ingaan.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Ik heb een aansluitende vraag. In het wetsvoorstel is opgenomen dat er een geschillenregeling in de statuten opgenomen moet worden. Wij kunnen ons zo voorstellen dat situaties kunnen veranderen. Het risico bestaat dat de samenwerkingsverbanden zich ontwikkelen tot een soort koepels. Dan kan een situatie ontstaan waarin een schoolbestuur een geschil krijgt met het samenwerkingsverband als zodanig. Dat soort situaties is niet te voorzien op het moment dat de statuten worden gemaakt. Het is misschien dan toch prettig als de kleinere scholen of de scholen voor speciaal onderwijs een beroep kunnen doen op een hogere instantie. Vandaar dat wij de gedachte van de fractie van GroenLinks steunen om te komen tot een soort arbitrageregeling.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik wil mevrouw Linthorst goed begrijpen. Zij wil dat er iets van een orgaan is waar scholen terecht kunnen als er een probleem is. Ik heb eerder nagedacht over dit soort dingen. Dat heeft uiteindelijk geleid tot het huidige wetsvoorstel. Daarin staat dat in de statuten sprake moet zijn van een geschillenregeling. Daarmee heb ik niet het probleem van de heer Bakker ondervangen, namelijk als er een probleem ontstaat voordat de statuten tot stand komen. Waarom heb ik niet

allerlei hogere organen in het leven geroepen in de zin dat men daarvan per se gebruik moet maken? Dat is vanwege het feit dat het ministerie van Justitie en de minister van Justitie zeggen dat wij moeten oppassen dat wij niet tot een enorme opstapeling van regelingen komen. Als mevrouw Linthorst mij vraagt om te bekijken of ik iets in het leven kan roepen waar scholen naartoe kunnen gaan, hetzij voor totstandkoming van de statuten hetzij bij het gebruik van de in de statuten verplichte geschillenregeling, zou ik daarover wel willen nadenken. Ik wil daarop graag in tweede termijn terugkomen. Ik weet ook niet hoe breed deze gedachte in de Kamer leeft. Dat hoor ik graag straks in de tweede termijn van de Kamer.

Mevrouw Linthorst vraagt hoe het zit met het vetorecht. Ook de fractie van de ChristenUnie kwam met een dergelijke vraag, namelijk wat uiteindelijk de positie van een schoolbestuur is. Schoolbesturen die gezamenlijk een regionaal samenwerkingsverband passend onderwijs vormen moeten een rechtspersoon oprichten. De heer Backer sprak zo-even over een schoolbestuur dat zich niet kan vinden in de statuten. Ik heb een suggestie gedaan. Ik wil daarover nog nadenken. Als een schoolbestuur zich niet kan vinden in de statuten, heeft een schoolbestuur echter gewoon het recht om te zeggen: wij zijn het er niet mee eens. Dat kan betekenen dat de totstandkoming stagneert. Het ministerie zit hier erg dichtbij, zelfs uitzonderlijk dichtbij. Het ministerie zal dan ook de mensen om tafel halen en een bestuurlijk gesprek arrangeren. Ik kan de Kamer vertellen dat als het ministerie zoiets doet, dat vanzelf al een behoorlijke impact heeft. Hier en daar is er nog gevoel voor gezag. Het gaat dan om vragen zoals of er redelijk wordt gehandeld door een groot of een klein bestuur.

Want laten we eerlijk zijn, ook de leden van een klein bestuur kunnen soms moeilijker doen dan strikt noodzakelijk is; ook zij zijn geen heiligen. Komt men er verder uiteindelijk toch niet uit, dan heb ik, mede dankzij de Raad van State, de taakverwaarlozingsvoorziening. Dat betekent dat ik in een ultiem geval een bewindvoerder kan aanstellen. Die zal gewoon gaan bekijken wat het probleem is. Hij zal ook eens even rondkijken om te weten te komen hoe men dit elders heeft opgelost. Hij zal uiteindelijk gewoon kunnen zeggen: luister eens, dames en heren, ik heb hier lang en kort over gesproken en ik heb besloten dat wij het zo en zo gaan doen. Zo ver reikt dit. Dat is uitzonderlijk in het Nederlandse onderwijs. Dat kunnen we echter doen, want we raken niet direct de school. Het gaat immers over het samenwerkingsverband. Uiteindelijk zal er wel moeten worden samengewerkt. Dat betekent dat ook de school die het er niet mee eens is, zich uiteindelijk moet voegen. In dat geval heeft er echter wel een derde meegekeken en meebesloten, nadrukkelijk via de voorziening. Ik heb daarmee de indruk dat wij echt gedaan hebben wat wij konden doen, behoudens dat ik de optie van het creëren van een arbitragevoorziening nog eens wil bezien.

De heer Kuiper (ChristenUnie): In zo'n situatie gaat het niet om kleinigheden. De minister zegt: het zijn geen heiligen. Misschien kleineert dat het probleem een beetje.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik probeer niet te kleineren.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Vanaf heilig naar nog iets anders kun je een eind vallen.

Het gaat erom dat er hierbij ook gewoon belangen in het spel zijn. Een school die in een sterke minderheidspositie komt te verkeren in zo'n samenwerkingsverband, zal dat kunnen gaan merken in termen van geld. Het gaat dus gewoon om de verdelingsvraagstukken die daarbij spelen. Dan is het daarbij de vraag of er genoeg checks-and-balances zijn. Wat blijft er over van de bevoegdheid van die ene school? Misschien ontstaat er een standalone en komt de school alleen te staan in dat samenwerkingsverband. Daarover zijn echt reële zorgen geuit, niet alleen door mijn fractie, maar ook door andere fracties. Hoe zal dat gaan en hoe zal dit zich verhouden ten opzichte van het bevoegd gezag van zo'n school zelf?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: In de eerste plaats zeg ik dat ik dit niet onderschat. Volgens mij is het heel terecht dat men die zorgen uit. In de tweede plaats zei ik al dat wij ook weten dat het soms lastig hazen vangen is. Als je samenwerkt, moet je soms iets van jezelf inleveren. Dat is de werkelijkheid en daartoe moeten mensen bereid zijn. Ik begrijp dus de zorg van de heer Kuiper heel goed. Ook in de Tweede Kamer is deze zorg nadrukkelijk aan de orde geweest. Ik stel dat er, als men er niet met elkaar uitkomt, een moment komt dat men zijn instemming kan onthouden. Als men dat doet, staat het proces op dat moment wel stil. Dan komt het ministerie dichterbij. Er kan voor die tijd nog sprake zijn van een arbitragevoorziening. Uiteindelijk komt de minister in beeld, die een taakverwaarlozingsaanwijzing kan geven. In zo'n situatie kan men namelijk gewoon de wettelijke termijn overschrijden waarbinnen men klaar moet zijn. Dan wordt de vraag gesteld wat er in die situatie redelijk is.

Om de positie van de kleine schoolbesturen in die situatie nog iets scherper te regelen, is in de Tweede Kamer het amendement-Dijkgraaf ingediend. In dat amendement staat dat het samenwerkingsverband bij het vaststellen van het ondersteuningsplan slechts beperkingen mag stellen aan het schoolondersteuningsprofiel van scholen indien dat voor het samenwerkingsverband een onevenredige belasting zou vormen met het oog op de beschikbare middelen en voorzieningen. Je gaat wel met elkaar samenwerken. Dat betekent dat iedereen een beetje moet invoegen op de achterbank, om het zo maar even te zeggen. Dit moet echter wel in redelijkheid gebeuren. Als er straks sprake is van een taakverwaarlozingssituatie en er een voorziening moet worden gecreëerd, zal dit amendement ertoe leiden dat de bewindvoerder, degene die namens OCW aan tafel zit of een eventuele arbitragevoorziening, moet kijken naar

de wet en naar de positie van het individuele schoolbestuur. Daarbij is dit een belangrijk amendement.

De heer Kuiper (ChristenUnie): De minister zei zo-even dat zij er heel dicht bovenop zit. Zij zei dat zij in beeld komt als men er niet uit komt.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Pas aan het einde kom ik in beeld.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ja, aan het einde. Wat gebeurt er als het feit dat men er niet uit komt, nu eens te maken heeft met een echt belangenconflict? Een school kan bedenken dat als zij nu deze stap zet, zij haar hoofd in de strop legt. Men kan dan zeggen: dit doen wij gewoon niet en wij maken gebruik van onze vetoppositie. Men kan zeggen: we doen gewoon niet mee en we zien wel wat er gebeurt. Kan de minister dan aan overgangsmaatregelen denken? Bestaat die mogelijkheid?

Het nadeel van zo'n stand aloneschool, wat misschien een enkele school voor speciaal onderwijs zou kunnen zijn, is dat men opeens wordt geconfronteerd met een heel sterke terugval in middelen, omdat men vanuit de oude financiering in de nieuwe financieringssysteematie komt en dat men voorziet dat het samenwerkingsverband het er niet voor over zal hebben om extra middelen vrij te spelen voor die ene school. Dan kan men stellen dat men niet meedoet. Vervolgens komt de minister in beeld. Zijn er voor die situatie overgangsmaatregelen? De minister heeft het over redelijk overleg. Dan zou de redelijkheid misschien kunnen vragen dat de minister die ene school tegemoetkomt.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Een en ander moet altijd plaatsvinden binnen de regeling voor het samenwerkingsverband; dit in generieke zin. Zo'n voorziening heeft een aantal aspecten in zich, afhankelijk van wat nodig is om de kar weer op de rails te krijgen. Ik loop daar niet te veel op vooruit. Op dat moment moet de bewindvoerder, als dat de voorziening is die ik aanbreng, naar bevind van zaken handelen. Het kan zijn dat je op zo'n moment stelt dat er sprake is van een situatie die vereist dat er binnen de budgetten, zoals die worden verdeeld, een overgang wordt gecreëerd. Dat kan, maar ik kan dat niet vanaf deze plek zeggen. Daar zal op dat moment naar moeten worden gekeken. Dat geldt evengoed wanneer er door onze accountmanagers, die overall rondlopen in de regio's, dicht bij de mensen, wordt nagedacht over wat redelijk is. Zowel in die situatie als in de andere situatie lijkt mij dat die ruimte er is, maar het moet wel worden ingepast in de aanwezige middelen en mogelijkheden.

De heer Kuiper (ChristenUnie): Ik constateer dat er middelen zijn, dus dat er een potje geld is. Als het ministerie dicht bij komt in een bepaalde situatie -- het is altijd maatwerk -- dan kan er iets worden bijgepast, om een soort overgangssituatie te creëren.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik heb geen potjes om bij te passen.

De heer Kuiper (ChristenUnie): De minister sprak zojuist over middelen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: De middelen vanuit het samenwerkingsverband, die 2,2 miljard. Het lijkt mij dat men het daarvan kan regelen.

De heer Kuiper (ChristenUnie): De minister heeft de mogelijkheid om aan te geven dat er in dat geval een soort overgangsmaatregel moet worden gecreëerd om er samen uit te komen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Wat ik als minister doe, is ervoor zorgen dat men uiteindelijk voldoet aan de wettelijke taken die men moet verrichten. Wanneer de statuten er bijvoorbeeld niet op tijd liggen, dan heb ik de mogelijkheid om een voorziening te creëren. Dat kan een bewindvoerder zijn die het probleem gaat bekijken. Vervolgens worden er knopen doorgehakt en worden er afspraken gemaakt. Daar kan zo iets bij worden betrokken, maar ik vind het heel moeilijk om vanuit deze plek te reageren op zo'n specifieke situatie. Ik weet waar de specifieke zorgen van de heer Kuiper liggen, maar ik wil het niet door elkaar halen. De heer Kuiper heeft ook zorgen over het grote samenwerkingsverband met veel scholen die in 22 verbanden moeten functioneren, de gereformeerde scholen, maar daar kom ik nog specifiek op terug. Dit is een generiek antwoord.

De heer Flierman (CDA): De discussie tussen de minister en de heer Kuiper ging vooral over de opstartfase, waarin de samenwerkingsverbanden tot stand moeten komen. Het amendement-Dijkgraaf ziet volgens mij ook op de situatie daarna. Ik ben zelf vooral geïnteresseerd -- ik neem aan dat de voorzieningen voor de opstartfase er zijn -- in welke voorzieningen wij nu creëren voor conflicten die ontstaan als de samenwerkingsverbanden een poosje, een jaar, drie jaar, up and running zijn. Dan kan er ook binnen het samenwerkingsverband, bijvoorbeeld tussen het grote samenwerkingsverband en een eenpitter, een probleem ontstaan. Ik acht die problemen niet ondenkbaar bij scholen die met twee, drie of veel meer samenwerkingsverbanden van doen hebben. Ik ben benieuwd of en zo ja welke voorzieningen de minister denkt te kunnen treffen om in dat soort situaties conflicten te beslechten en hoe men zich in die situaties tot een hogere autoriteit kan wenden om een uitspraak in een conflict te krijgen.

Mevrouw Linthorst (PvdA): De minister heeft altijd gezegd dat alle scholen instemmingsrecht hebben als het gaat om de statuten. Daarin zijn de geschillenregeling en de besluitvorming in opgenomen. In the end moet elk schoolbestuur echter onderdeel uitmaken van een samenwerkingsverband. Neem de situatie in Zuidwest-Friesland. Daar heeft een schoolbestuur eigenlijk een voorkeur voor een ander

samenwerkingsverband. Kijk ik naar de brieven van het ministerie, dan luidt de argumentatie van het ministerie dat de meerderheid van de scholen anders heeft beslist. Er bestaat hier zorg over juist die redenering. De meerderheid kan wel beslissen, maar dit kan heel erg ingaan tegen het fundamentele bestaansrecht van een individueel schoolbestuur.

Een samenwerkingsverband is natuurlijk geen evenwichtig samenwerkingsverband. Uiteindelijk wordt het gewoon een instituut. Dan moet een individueel schoolbestuur ergens bij terecht kunnen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: De twee vragen liggen inderdaad in elkaars verlengde. De vraag van de heer Flierman is op welke wijze na afloop in de statuten, als die er zijn, voorzien is in een geschillenregeling, zoals wettelijk is verplicht. Die geschillenregeling kan men benutten als er een geschil is. Hoe men besluiten neemt, is bijvoorbeeld ook geregeld in de statuten. Dat kan met meerderheden, maar ik kan mij heel goed voorstellen dat men voor gekwalificeerde meerderheden kiest. Eigenlijk gaat dat in bijna alle besturen in Nederland zo. Als men voor een andere weg kiest, dan kan iemand ook zeggen: hoor eens, dit vind ik gewoon geen recht doen aan een en ander. Hij kan zijn instemming dan onthouden. In het ultieme geval komt dan een bewindvoerder in beeld die kijkt naar wat redelijk is. Mij lijkt een gekwalificeerde meerderheid dan een redelijke aanpak. Uiteindelijk is er een geschillenregeling. Dat is heel erg belangrijk. Uiteindelijk moet men zich ook bij een samenwerkingsverband aansluiten en met elkaar tot een ondersteuningsplan komen, zoals mevrouw Linthorst zegt. Soms betekent dat voor scholen een plus. Soms moeten ze inleveren. Dat is niet anders. Anders krijg je het niet georganiseerd.

In dat verband stelde de heer Flierman vragen over de totstandkoming van het samenwerkingsverband. Ik heb zo veel mogelijk aangesloten bij het grootste draagvlak voor de wijze waarop wij het samenstellen en wie er allemaal inzitten. Dat ligt niet vast voor de eeuwigheid. Sterker, misschien komen we met de decentralisatie van de jeugdzorg naar de gemeenten straks op een moment waarop we zeggen: laten we eens kijken of we ze nog iets meer tot aansluiting kunnen krijgen. Voor mij staat dat open. Dat betekent wel dat een meerderheid op een bepaald moment een afweging moet maken. Zo doen we dat dan in Nederland. We kiezen namelijk voor een stelsel van passend onderwijs waarin wij de middelen bij elkaar brengen en er zorgplicht is. Daarbij hebben wij eerder, in 2006 en 2007 toen wij hierover aan het denken waren, geconstateerd dat een school het nooit alleen kan doen en dat er samenwerkingsverbanden moeten zijn. Op een bepaald moment houdt het op. Daar moet ik ook maar eerlijk in zijn.

De heer Flierman (CDA): Ik ben vooral en heel concreet geïnteresseerd in het volgende. Stel dat een school zegt: dit komt aan mijn bestaanszekerheid; dit is zo essentieel voor mij dat

wij hier in een samenwerkingsverband niet uitkomen; ik wil dat op een hoger niveau getild hebben. Is de minister bereid om een voorziening te creëren die, ook als de samenwerkingsverbanden al lang en breed functioneren, zo nodig zulke geschillen kan beslechten?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Het lijkt mij goed om nu mijn reactie te geven die ik voor de tweede termijn had beloofd. Zowel mevrouw Linthorst als de heren Ganzevoort, Backer en Flierman -- ongetwijfeld sluiten nog meer mensen zich daarbij aan -- vragen of ik bereid ben een voorziening te creëren waar men, als men dat wil, vanuit de wettelijk verplichte geschillenregeling gebruik van kan maken. Laat ik maar gewoon toezeggen dat ik dat ga doen en dat ik dat vorm en inhoud ga geven. Dan kan men daar gebruik van maken, ook vóór de totstandkoming van de statuten. Dat laatste was een vraag van de heer Backer.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Even ter bekorting van de tweede termijn. Betekent dit dat de minister nu toezegt dat er een landelijke arbitrageregeling komt?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik maak een landelijk arbitrageorgaan, waar men terecht kan. Men moet in de statuten de geschillen regelen, conform het wetsvoorstel. Ik ga ervoor zorgen dat er een verstandige groep mensen bij elkaar gebracht wordt die in staat zijn om arbitrage te plegen over de vragen die neergelegd worden. Als men bij de regionale organen slim is, dan regelt men het in de statuten dat het die arbitragecommissie is, maar dat moet men zelf regelen. Ik heb het wettelijk geregeld dat er een geschillenregeling moet zijn. Ik zorg voor het orgaan. Daar kan men terecht.

Ik kom bij de vragen van de ChristenUnie.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): We zijn er bijna, maar nog net niet helemaal. De minister zegt de faciliteit van het arbitrageorgaan te bieden. Zij zegt dat men in de eigen geschillenregeling gebruikmaakt van het arbitrageorgaan. Die kanbepaling is voor mij net één stapje te weinig. Het gaat er namelijk juist om dat we de zekerheid inbouwen dat scholen die in conflict komen met het samenwerkingsverband, dat toch ook boven hen staat, daadwerkelijk bij het arbitrageorgaan terechtkomen. Wij zouden graag zien dat dit niet alleen als een faciliteit wordt aangeboden, maar dat het als een garantie wordt ingebouwd. Daar zit namelijk precies de bottleneck.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Daar kom ik op terug in de tweede termijn, want ik voorzie een justitiële stapeling en dan weet ik zeker dat ik mijn collega ga tegenkomen, net als de Raad voor de rechtspraak et cetera. Ik ga bekijken wat ik kan doen, maar dat doe ik weloverwogen. Ik kom er in tweede termijn op terug.

De ChristenUnie stelde vragen over de gereformeerde onderwijsorganisatie met 25

scholen. Die organisatie is echt uniek met haar 22 samenwerkingsverbanden. Dat is inderdaad geen sinecure. Zij kunnen niet apart staan zoals het reformatorisch onderwijs omdat ze niet dekkend zijn. Ze hebben namelijk niet alle onderwijssoorten in huis. Voor het speciaal onderwijs maken zij eigenlijk gebruik van andere scholen, behalve voor het sbo, daarvoor is één school in Krimpen. Ik ben bereid om dit bestuur extra te ondersteunen om tot een goede inpassing te komen van de scholen in de samenwerkingsverbanden. De wijze waarop dit gebeurt, wil ik graag in overleg met het bestuur en de PO-Raad uitwerken. In het bijzonder zal ik daarbij aandacht geven aan de positie van die ene sbo-school, want die school is natuurlijk een belangrijke voorziening. Voorop staat dat ouders hun kinderen aanmelden bij de school van hun voorkeur. Die school heeft de zorgplicht en moet zorgen voor een passende plek. Als ze dat bij de betreffende scholen doen, moeten ze daar ook terechtkunnen. Ook daarvoor is het amendement van de heer Dijkgraaf een belangrijk onderdeel. Als de school deze ondersteuning kan bieden, al dan niet met extra ondersteuning, mag redelijkerwijs verwacht worden dat de ruimte geboden wordt om dat te doen. Ik ga me met die scholen dus een beetje extra bemoeien omdat het inderdaad een ongekend grote koepel van scholen is. Daarmee is het namelijk ook een ongewone situatie. Het is overigens ook de enige koepel waar ik dat voor doe, laat ik dat duidelijk stellen, want voor je het weet komen er nog een paar zieligen en nooddriftigen. Deze koepel had ik al in beeld en is ook in de Tweede Kamer al ter sprake gekomen.

De vraag over de begrenzing van de regio heb ik reeds beantwoord.

De ondersteuningsplanraad is niet nodig volgens de PVV. De naam is inderdaad lang. Vroeger hadden we gewoon de zorgplanraad. Ik vind echter dat het in het onderwijs gaat om het ondersteunen van goed onderwijs en dat we niet primair aan het zorgen zijn. Dat doen we op andere plekken. Het gaat over onderwijs en daarin moet een kind ondersteund worden. Het ondersteuningsplan moet inderdaad door het samenwerkingsverband vastgesteld worden. De ondersteuningsplanraad, die je ook medezeggenschapsraad op samenwerkingsniveau zou kunnen noemen, al is dat ook een hele mond vol, heeft gewoon de taak om dat te doen. Als de ondersteuningsplanraad dat niet doet, moet het met soms wel twintig besturen en medezeggenschapsraden gebeuren. Dan hoeft er maar één dwars te liggen en hebben we een groot probleem. Die ene heeft wel adviesmogelijkheden op zijn eigen schoolondersteuningsprofiel. Dat is wel wezenlijk, want de facto liggen advies en instemming dicht bij elkaar. Als je het niet eens wordt, moet je voor beide naar de geschillencommissie en wordt er altijd een oordeel gegeven. In dat opzicht hebben ze een goede positie, maar de instemming ligt uiteindelijk op het eerder genoemde niveau.

De heer Ganzevoort vroeg welke medezeggenschapsraad instemmingsrecht heeft bij de vaststelling van het reglement op de in te

richten ondersteuningsplanraad. Het formele instemmingsrecht ligt bij de ondersteuningsplanraad. Aangezien de leden van de ondersteuningsplanraad worden afgevaardigd uit en door de medezeggenschapsraden van de scholen verdient het aanbeveling om de medezeggenschapsraden te betrekken bij het opstellen van het eerste reglement. Dat is het verstandigst. Men zou ook kunnen overgaan tot het kiezen van de medezeggenschapsraad. Dat punt hebben de leden Linthorst en Flierman naar voren gebracht en ook in de Tweede Kamer hebben D66 en GroenLinks daarop gewezen. De vraag is namelijk wie daar in kunnen. In principe moet uiteindelijk de ondersteuningsplanraad zijn eigen reglement netjes vaststellen. Bij de opstart kunnen de medezeggenschapsraden helpen.

Dat brengt me bij het punt van de heer Flierman dat het ingewikkeld is om in de medezeggenschapsraad én in de ondersteuningsplanraad te zitten. Volgens hem krijgen we daar vergadertijgers van. Ik proef die opvatting hier heel breed en ook in de Tweede Kamer is dit uitgebreid aan de orde geweest. Voor mij is het geen heel zware principekwestie. Ik wilde verbondenheid.

Ik vind het belangrijk dat de medezeggenschapsraden mogen kiezen. Dat vind ik correct omdat zij de democratische legitimatie zijn, maar het mogen ook mensen zijn van buiten de medezeggenschapsraden. Men moet wel ouder zijn van een kind dat op de betreffende school zit. Anders krijgen we de beroepsprofessionals over de vloer. Er moet wel commitment zijn naar een kind. Dan sta je ook met de voeten in de modder in zo'n raad. Ik wil nagaan of ik het volgens de Raad van State via de Variawet kan regelen. Dan kan het op korte termijn via een nota van wijziging worden geregeld. Daarvoor moet ik eerst contact hebben met de Raad van State. Als de Raad vindt dat ik er eerst langs moet, dan ga ik er eerst netjes langs en anders doe ik het rechtstreeks. Dan zal ik ook aan onze mensen van OCW die verspreid over het land zitten, door laten geven dat men vanaf heden een andere aanpak kan kiezen. Dat is een belangrijke tegemoetkoming aan de heer Ganzevoort, maar ook aan alle anderen die dit belangrijk vonden.

Ik kom tot slot bij de financiële spankracht van het primair onderwijs. Dat heeft alles te maken met de keuzes die besturen maken om met hun geld om te gaan. Daar is veel over gezegd. Daar zit het punt van het vertrouwen, of het wantrouwen. Ik ga uit van vertrouwen, maar ben niet naïef. Er ligt gewoon een zorg aan ten grondslag. Die bespeur ik ook in het enigszins scherpe verhaal van de heer Ganzevoort, waarin hij zei dat voor het gevoel iets wordt weggehaald en er iets terugkomt, waarvan moet worden bekeken hoe het wordt verdeeld. In de afgelopen periode is daar veel discussie over geweest. Het is ook een complexe materie. Er is inderdaad bezuinigd op bestuur en management. Dat is gewoon waar. Ik zat indertijd ook in het kabinet en heb van dichtbij gezien dat dit gebeurde. Die taak moest worden uitgevoerd. Dat gebeurde niet met plezier, maar het kon niet anders op dat moment. Er lag immers een taakstelling. Ook op de

rugzakken, in het speciaal basisonderwijs, is in de vorige kabinetsperiode bezuinigd. Dat was noodzakelijk omdat er te veel waren. Het bedrag per rugzak is gedaald. Dat ontken ik niet.

Er staan wel grotere investeringen van het vorige en het huidige kabinet tegenover. Het bedrag per leerling is daardoor tot en met 2012 per saldo toegenomen. Daarnaast krijgt het primair onderwijs wettelijk elk jaar indexatie. Dat is iets bijzonders. Er is geen sector binnen het onderwijs die deze nog automatisch krijgt. Dat hebben de anderen geweten de afgelopen jaren. De krimp van het aantal leerlingen leidt echter wel tot een lagere bekostiging. Per leerling zit het goed, maar men heeft minder. Op een bepaald moment heeft men een probleem; dat begrijp ik best. De conclusie dat de bekostiging niet toereikend is, deel ik niet. Ik zeg wel, in het verlengde van wat mevrouw Linthorst bij mij bespeurd heeft, dat er scherpe keuzes gemaakt moeten worden. Daarvan ben ik mij bewust. Ik begrijp best de zorg van mevrouw Linthorst. Enerzijds zie ik dat sommige besturen moeite hebben met hun financiële positie en het eigen financiële beleid. Daarom investeer ik in financiële deskundigheid. Goed anticiperen speelt in dit kader namelijk een rol. Anderzijds zie ik besturen die te ruime financiën hebben. In het rapport van de commissie-Don wordt daarover heldere taal gesproken. Desondanks stel ik vast dat er steeds discussie is en dat die niet ophoudt. Ik zie deze discussie namelijk wekelijks in de krant. Een onafhankelijk onderzoek kan voor meer duidelijkheid zorgen. Indien er op dit punt een motie wordt ingediend, zal ik het oordeel overlaten aan de Kamer.

Voorzitter. Tot zover het eerste blokje. Ik kan u geruststellen: de volgende blokjes zijn dunner.

De voorzitter: Was dit alleen maar het eerste blok? Allemachtig!

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik ga het allemaal heel kort en krachtig doen, want ik heb al ontzettend veel gezegd.

Voorzitter. Het tweede blokje betreft de verantwoorde begeleiding van onze kinderen. Ik begin bij de vraag van het CDA waar de groei van de indicaties zit en hoe die is ontstaan. Ik ga niet herhalen wat ik tegen de heer Backer heb gezegd. Het betreft een breed scala aan zaken. Het heeft ook met prikkels te maken die niet goed zijn en met meer inzicht in indiceren, in diagnoses en in complexere leefomstandigheden et cetera.

Is de deskundigheid van het indiceren van leerlingen met een chronische ziekte geborgd? In eerste instantie moet in de klas signaleerd worden dat de ontwikkeling van een kind stagneert. Dat is het eerste zorgpunt. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en leerkrachten om daar met elkaar over te praten. Ouders en school bespreken dan wat er mogelijk is, wat de oorzaak zou kunnen zijn en of de leraar in staat is om het kind extra te ondersteunen. Indien niet precies duidelijk is wat het zou kunnen zijn, kan het

bevoegd gezag van de school aan het samenwerkingsverband advies vragen. In artikel 18a, lid 6d staat dat dit een van de taken van het samenwerkingsverband is. Men moet in het ondersteuningsplan aangeven hoe men dat vorm en inhoud geeft.

Indien de leerkracht vervolgens de leerling onvoldoende kan ondersteunen, bekijkt de leraar of er binnen het schoolondersteuningsprofiel van de desbetreffende school mogelijkheden zijn om de leerling extra te ondersteunen. Als het hem niet lukt, bekijkt hij met zijn collega's hoe zij het met elkaar kunnen doen. Als het dan echt niet lukt, moet een kind voorgedragen worden aan de commissie van deskundigen die ook vermeld staat in de wet. Die moet uiteindelijk de toelaatbaarheidsverklaring geven voor het sbo, so of vso, althans in die zin dat de commissie daarover adviseert en het samenwerkingsverband die verklaring geeft. De aard van de deskundigheid zal ik vastleggen in de AMvB. Daarvoor hebben wij goede voorbeelden uit het verleden van de WSNS-verbanden en de bekende indicatiecommissies.

De heer Flierman (CDA): Begrijp ik het goed dat er in de AMvB inderdaad zodanige deskundigheid kan worden geregeld dat ook ziektepatronen die je niet op het eerste gezicht ziet, toch onderkend, herkend en beoordeeld kunnen worden?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: In die AMvB formuleer ik wat er verwacht wordt van de deskundigen. De heer Flierman moet er wel rekening mee houden dat het soms ook heel goed is dat het samenwerkingsverband niet structureel iemand in huis neemt. Wij stikken in Nederland immers van bureautjes over van alles en nog wat. Zo'n deskundigencommissie moet wel kunnen oordelen dat er ergens anders een organisatie is die verstand heeft van deze problematiek.

Ik ga nu verder met de landelijke indicatoren voor de basisondersteuning. Wij hebben in de Tweede Kamer lang gesproken over de basisondersteuning. Uiteindelijk zijn wij tot een compromis gekomen door een motie van onder andere de PvdA, GroenLinks en D66. Daarin staat niet dat er in heel Nederland basisondersteuning moet zijn die dit en dat inhoudt, maar dat men het wel in elke regio eens moet worden over de basisondersteuning. Het is niet zo gek om vast te stellen dat heel veel regio's over dezelfde dingen aan het praten zijn, maar men doet dit dan wel zelf. Dat is het eigen basisondersteuningsprofiel. Men is ook niet helemaal los van de zaken bezig, want de VO-raad en de PO-Raad hebben een referentiekader gemaakt. Daarin worden voor de basisondersteuning vier aspecten benoemd. Ik zal niet te uitgebreid daarop ingaan. Ten eerste raadt men aan om preventieve en licht curatieve interventies daarin mee te nemen. Ten tweede moet de onderwijsondersteuningsstructuur in de basisondersteuning zitten. Ten derde moet er planmatig gewerkt worden. Dat is heel belangrijk. De indicatoren zorg en begeleiding die door de onderwijsinspectie in het toezichtskader voor po en vo zijn vastgelegd, vormen daarbij het

uitgangspunt. Ten vierde is de kwaliteit een belangrijk aspect. Het criterium hiervoor is het landelijk vastgestelde toezichtskader van de onderwijsinspectie waarin een minimumnorm voor basiskwaliteit is vastgelegd.

Onder basisondersteuning verstaan wij dus de door het samenwerkingsverband afgesproken preventieve en licht curatieve interventies die eenduidig geldend zijn voor het hele samenwerkingsverband. Die moeten hun plek vinden binnen de onderwijsstructuur van de school onder regie en verantwoordelijkheid van de school, waar nodig met inzet van expertise van andere scholen en soms met inzet van ketenpartners, zonder indicatiestelling en op het overeengekomen kwaliteitsniveau. Dit staat op dit moment in het referentiekader. Ik begrijp dat veel scholen daarbij aanhaken.

De heer Smaling (SP): Ik begrijp wat de minister zegt. Met die indicatoren is het toch wel vrij vergaand ingevuld, zoals ik nu hoor. Als je dit landelijk regelt, zou dit mijns inziens veel simpeler zijn dan als je dit op 75 plus 75 niveaus overlaat aan samenwerkingsverbanden. Als je bureaucratie wilt verminderen, lijkt het mij juist zinnig om deze zaken wel zelf in de hand te houden en de andere zaken daar bovenop per samenwerkingsverband te laten regelen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ja, daarover heb ik heel vaak met mijn ambtenaren gesproken aan mijn vergadertafel. Wat is nu handig? Wat is nu het best? Eigenlijk zei ik dit al in mijn beginzinnen. Als je verantwoordelijkheid geeft, moet je ook ruimte geven om die verantwoordelijkheid waar te maken. Het is primair de verantwoordelijkheid van de school. Daarom wordt op de school het basisondersteuningsprofiel vastgesteld. Dit zal bij veel scholen zelfs van een hoger niveau zijn dan het basisondersteuningsprofiel dat men afspreekt in de regio. De regio zal het minimum voor elke school vaststellen. Sommige scholen zeggen: wij zijn ontzettend goed in iets, dit is echt onze kwaliteit. Andere scholen zijn goed in andere dingen en dus zullen zij zeggen: wij gaan op een aantal onderdelen opplussen. Dat betekent dat ons basisondersteuningsprofiel er zo uitziet en dat wij die ondersteuning ook daadwerkelijk leveren. Ik vind het belangrijk dat schoolbesturen zelf die afweging kunnen maken. Toch ben ik blij dat er zekere handreikingen zijn vanuit het referentiekader. Ik geef toe dat ik behoorlijk wat mee geef: tijdig leerproblemen onderkennen, opgroei- en opvoedingsproblemen signaleren, aanbod voor leerlingen met dyslectie of discalculie, fysieke toegankelijkheid van schoolgebouwen, orthopedagogische en orthodidactische programma's en methodieken die gericht zijn op sociale veiligheid, het voorkomen van gedragsproblemen, enzovoorts. Dit geven we mee aan de scholen, maar ze hebben wel een eigen verantwoordelijkheid, zij het gedeeld met het samenwerkingsverband. Dat is eigenlijk de enige restrictie.

De heer Smaling (SP): Nu is niets generiek en alles specifiek. Als je bureaucratie wilt voorkomen, klinkt het toch effectiever om alles generiek te doen, met daarboven iets specifiek?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Het klinkt zeker effectiever. Daarom voer ik daar ook vaak discussies over. Eigenlijk is het het mooist als je het allemaal vanuit "Den Haag" doet, want dan weet men precies wat men moet doen. Er is dan alleen geen ruimte meer voor eigen verantwoordelijkheid. Scholen kunnen juist zeggen: wij willen veel binnen het samenwerkingsverband regelen, en we kiezen voor een wat dunner basisondersteuningsprofiel. Die ruimte moet je bieden aan de scholen. Als ik vaststel wat er moet gebeuren -- nog los van het feit dat dat in wet- en regelgeving moet gebeuren -- dan is die ruimte er niet meer. Het echo gaat komende zomer de eerste evaluatie van de opstartperiode uitvoeren, waarbij het tevens een kader biedt voor toekomstige evaluaties. Daarbij moet hier goed naar worden gekeken. Maar in eerste instantie wil ik toch de scholen de ruimte geven om dat vorm en inhoud te geven. Men moet er wel in regionaal verband met elkaar uitkomen.

Met de bevoegdheid van de regering om bij AMvB nadere regels te stellen ten aanzien van het ontwikkelingsperspectief, wordt niet de basisondersteuning geregeld. Het ontwikkelingsperspectief geldt voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. We willen wel stoppen met al die handelingsplannen voor iedereen, want daar werd iedereen een beetje knettergek van. Het ontwikkelingsperspectief is inmiddels al in veel sbo-scholen naar tevredenheid in gebruik. Dat gaat hier ook gebruikt worden. Wij gaan netjes via een AMvB regelen dat daar de dingen in staan die erin moeten staan. In ieder geval staat erin: waar werken we naar toe met een leerling en wat voor begeleiding zal er zijn.

GroenLinks heeft gevraagd of er een vergelijking is gemaakt van de effectiviteit van ondersteuning op schoolniveau versus ondersteuning op het niveau van individuele leerlingen. Dat is niet gebeurd, omdat dat zeer afhankelijk is van de ondersteuningsbehoefte van de individuele leerling. Er zijn veel verschillende mogelijkheden. Ambulante begeleiding kan soms heel behulpzaam zijn. Hoe men dat over drie jaar organiseert, is een zaak van het samenwerkingsverband. In de eerste jaren vindt dat plaats vanuit het speciaal onderwijs. Er kan met gespecialiseerde leerkrachten in een team van docenten worden gewerkt. Het kan zijn dat het geheel van de docenten goed geschoold is: interne begeleiders op school, of een mengvorm. Kortom, er zijn allerlei mogelijkheden. Scholen moeten de ruimte hebben om dat met elkaar op een goede manier te bepalen, ook vanuit de ervaringen die er al liggen.

Wordt de professionalisering in de prestatiebox voldoende geborgd? Ik heb met alle scholen voor po, vo en mbo heldere afspraken gemaakt, waarbij ook ijkmomenten zijn ingebouwd. Men moet het uiteindelijk zelf vorm geven. De staatssecretaris en ik hebben ook afgesproken dat,

als de tussenevaluatie ons niet bevalt, wij de zaak kunnen aanpassen. Want er moet wel geleverd worden, om het maar even simpel te zeggen.

Voorzitter. Ik kom te spreken over de positie van leerkrachten. Gevraagd is of die niet zou moeten worden versterkt. Mijn verwachting is dat er altijd een goede communicatie zal zijn en dat de kennis op de werkvloer ligt. Daar moet gesignaleerd worden en daar moet met elkaar gesproken worden over het ondersteuningsprofiel van de school. Dat gebeurt echt in een breder verband. Het is ondenkbaar dat iemand dat los van de school doet. Daar zitten gewoon mensen en leerkrachten en die gaan met elkaar om tafel. De medezeggenschapsraad, waar de leraren in zitten, moet ook zijn adviesbevoegdheid kunnen uitoefenen. Leraren zijn belangrijke partners in de totstandkoming en zullen getrapt en rechtstreeks gekozen, vanuit de medezeggenschapsraden, in de ondersteuningsplanraad hun invloed kunnen uitoefenen.

De D66-fractie vraagt of de minister de spagaat ziet. Er komt veel op scholen af, er moet geëxcelleerd worden en men moet hoog op de lijstjes eindigen. Dat klopt. Ik vind het ook een heel leuke uitspraak: liever de hele boel bovengemiddeld. Dat is een heel mooie uitspraak. Tot het onmogelijke is echter geen enkele school uiteindelijk gehouden. Ik vind het wel de moeite waard om met elkaar te kijken of de kwaliteit van het onderwijs verder versterkt kan worden. Wij hebben mooi onderwijs, maar het is goed om met elkaar vast te stellen dat dat ook bereikt wordt door goed passend onderwijs te bieden. De OESO zegt dat Nederland zo hoog op de lijstjes staat omdat er zoveel geïnvesteerd wordt in kwetsbare leerlingen. Op dat punt hebben wij echt wel onze sporen verdiend. Nu zetten wij nog een stap verder. Verder zit Nederland net iets boven het gemiddelde wat de uitgaven aan het onderwijs betreft. Dat staat ook op een OESO-lijstje. Ik vind dat je daarvan echt wel wat mag verwachten. De OESO zegt verder dat Nederland het buitengewoon goed doet omdat de verantwoordelijkheid laag is neergelegd. Ik geloof dus best dat er vragen op de school kunnen afkomen, maar ik wil de school in zijn kracht plaatsen. Daarom is het belangrijk dat de school middelen krijgt om vorm en inhoud te geven aan die ambitie voor exNaam cellentie en het passend onderwijs.

Ik kom te spreken over de orthopedagogische centra. Ik raak ook altijd in de war van de afkorting. Ik deel dat probleem met de heer Sörensen. Men mag OPDC's instellen als men dat wil. Dat hoort er ook gewoon bij. Het kan zijn dat een kind af en toe buiten de reguliere situatie moet zijn. Een OPDC kan daarbij echt behulpzaam zijn. Samenwerkingsverbanden moeten dat echter wel zelf betalen. Men zal er dan ook buitengewoon scherp op zijn of dat zinvol is en iets toevoegt. Het doel van de OPDC is een onderwijs en ondersteuningsprogramma. De bedoeling is doorgaans ook dat leerlingen weer heel snel terugkeren naar het reguliere onderwijs. De Inspectie moet er natuurlijk goed op toezien dat kinderen niet onnodig erin blijven hangen. Ik ben er

evenwel van overtuigd dat het een voorziening kan zijn die voor tijdelijk gebruik nuttig kan zijn.

Ik kom bij het citaat van prof. Waslander. De D66-fractie kwam ermee, maar soortgelijke zorgen werden ook door de SP-fractie naar voren gebracht. Leraren zijn de sleutel. Je kunt veel doen, maar als dat niet op orde is, dan is het verspilde energie. Daarop komt de uitspraak van prof. Waslander kortweg neer. Om die reden zeggen wij dat er geïnvesteerd moet worden in leraren en schoolleiders. Om die reden investeren wij al 150 miljoen erin. Via het Kunduzakkoord wordt er nog eens extra in geïnvesteerd in de komende jaren. Op LeerKracht van Nederland is nooit gekort, ondanks alle bezuinigingen. Investeren in de leraar, maar ook in de leidinggevende, is cruciaal. Dat is uiteindelijk de sleutel voor goed onderwijs. Omgaan met verschillen is een van de belangrijke punten waarnaar wij gaan kijken, samen met opbrengstgericht werken. Wij zien dat die vraag er ook is: bij de lerarenbeurzen is met name de master Special Educational Needs een veelgevraagde opleiding. Die behoefte is er dus. Ik ben het eens met prof. Waslander dat investeren moet. Als dat niet gebeurt, dan wordt de exercitie in belangrijke mate zinloos.

De heer Backer (D66): Mag ik een kanttekening plaatsen bij deze opmerking? Ik stel vast dat er ook voor de verbetering van de docenten sprake is van budgetfinanciering en dat dit wordt uitgesmeerd over de periode tot 2015. Dit gaat zeker niet voor alle docenten gelden.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Budgetfinanciering? Nee, er is gewoon 150 miljoen per jaar beschikbaar. Geef dat allemaal maar uit! Het is een hele kunst om dat goed te doen. Wij zijn nu bezig om een academie voor schoolleiders in te stellen. Wij zijn met de lerarenopleidingen en de pabo's aan het bezien hoe wij voldoende aanbod kunnen creëren om bij het omgaan met verschillen zo veel mogelijk aan de vraag tegemoet te komen. Als je een aantal jaren investeert, met name in deze kwaliteit die bij dit verhaal hoort, zit je in de loop van de tijd, over vijf jaar, al snel op 600 miljoen euro. Dat zijn grote bedragen. Daar kun je veel mee doen, naast de lerarenbeurs die er ook gewoon jaarlijks is.

Dan kom ik nu te spreken over de vergroting van de werkdruk. Komen de middelen goed terecht? Dat was een vraag van de fractie van de ChristenUnie en ook van de SP. Mevrouw Linthorst vroeg of je niet goed moet bezien hoe het zit met de financiering van het basisonderwijs. Gaan wij verstandig om met de middelen voor passend onderwijs? Want dat wordt toch als een bedreiging gezien. Ik heb eigenlijk indirect met mijn toezegging op dit concrete punt al gezegd dat ik hier positief tegenover sta. "Oordeel Kamer", hoort daar dan bij. Ik verwacht dat ik daarmee die vragen heb beantwoord.

De heer Flierman had een vraag over de mytyl- en tytylschool. Een interregionaal samenwerkingsverband van mytyl- en tytylscholen acht ik echt niet wenselijk en ook moeilijk

uitvoerbaar. Anders dan in cluster 1 en 2 vertonen de onderwijssoorten binnen cluster 3, vooral de mytyl- en tytylscholen, een overlap in doelgroepen die verder gewoon in de samenwerkingsverbanden hun weggetje moeten vinden. Leerlingen met een lichamelijke of meervoudige handicap zitten nu verspreid over alle onderwijssoorten binnen cluster 3, en niet alleen op mytyl- en tytylscholen. Zo volgen 3.500 van de 6.000 meervoudig gehandicapte leerlingen onderwijs op scholen met een aparte eenheid voor meervoudig gehandicapten. Via verbrede toelating zitten er ook nog bijna 2.500 meervoudig gehandicapte leerlingen verspreid over 101 ander cluster 3-scholen. Ik begrijp de zorg van de Kamer over kinderen met een ernstige meervoudige handicap. Moeten die nu allemaal langs dat systeem van het samenwerkingsverband? Daarom ben ik, ingevolge een door de Tweede Kamer aangenomen motie, met VWS in overleg over de manier waarop wij voor deze groep kinderen op een goede manier invulling kunnen geven aan de combinatie van onderwijs en zorg. Ik hoop dat ik daarmee tegemoet kom aan de zorg van de Kamer. Het gaat erom dat wij er even rechtstreeks naar kijken, maar ik kan ze niet helemaal uitzonderen, omdat zij te veel vermengd zitten met andere scholen.

Dat was het tweede blokje. Ik ga nu naar mijn derde blok: de ouders. Dat is eigenlijk nog dunner.

De voorzitter: Ik vraag u wel om selectief te zijn, mevrouw de minister, want ik wil u eigenlijk tot 22.00 uur de tijd geven. Dan bent u bijna twee uur aan het woord geweest.

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dan heb ik nog tien minuten. Ik ga mijn best doen, en ik hoop dat niemand dan boos is als ik iemand oversla.

Wat doe ik met het rapport van de Stichting De Ombudsman? Er zit een aantal aanbevelingen in dat rapport. Voor een belangrijk deel sluiten die aan bij het wetsvoorstel Passend onderwijs. Daar ben ik blij mee. De aanbevelingen sluiten ook aan bij het Programma School en Ouders. De fractie van de SP stelde deze vraag. Wat de aanbeveling om onderwijsconsulenten in te zetten betreft: hiervoor ga ik extra middelen ter beschikking stellen, want die onderwijsconsulenten worden als heel cruciaal beschouwd. Zij zijn echter te weinig bekend. Ik vind dit een punt van aandacht en ga ermee aan de slag, om te bezien of ik ze sterker kan inzetten. Sommige aanbevelingen zal ik niet overnemen, zoals die inzake de landelijke indicatiecriteria. Dan gaan wij weer in dezelfde vijver vissen. Vandaag en in het overleg met de Tweede Kamer over passend onderwijs heb ik uitvoerig besproken waarom ik deze punten niet overneem. Ik ga echter zeker aan de slag met de onderwijsconsulenten. Verder moet ik het rapport voor een deel gewoon nog even goed tot mij nemen. Voor een deel zal het in de algemene ouderparticipatie zijn weg moeten vinden.

De fractie van GroenLinks vroeg of steviger kan worden ingezet op de betrokkenheid van de

ouders bij het vaststellen van de ondersteuning van een kind. Moet dat nu, "op overeenstemming gericht overleg"? Ik wil echt benadrukken dat "op overeenstemming gericht overleg" echt niet niks is. Er wordt namelijk ook getoetst of beide partijen hun best hebben gedaan om tot overeenstemming te komen. Dat is iets anders dan dat "na overleg" iemand een besluit neemt. "Op overeenstemming gericht overleg" heeft echt een bijzondere positie tussen "instemming" en "na overleg". Dit vond ik eigenlijk wel heel belangrijk om te doen.

Komt men er uiteindelijk niet met elkaar uit, dan heeft de ouder de mogelijkheid om naar de landelijke geschillencommissie te gaan. Deze geschillencommissie is tijdelijk, maar zoals ik in mijn beantwoording al heb toegezegd, mede naar aanleiding van vragen van de heer Flierman, ben ik bereid om haar zo lang in de benen te houden als wij met elkaar vinden dat het nodig is. In de loop der tijd merken wij vanzelf wel of het een beetje doodbloedt daaromheen of dat het nog steeds een welig tierend gebeuren is. Ik hoop natuurlijk dat het laatste niet het geval zal zijn, maar als het zo is, dan is het goed dat deze commissie er is. In de huidige situatie is er overigens helemaal geen geschillencommissie bij een verschil van mening. In die zin is de positie verbeterd.

Ik kom op de vraag van de ChristenUnie en het CDA. Zij schetsen het risico dat samenwerkingsverbanden leerlingen naar één bepaalde sbo- of vso-school zullen verwijzen. Samenwerkingsverbanden bepalen inderdaad de toelaatbaarheid tot het sbo en het vso. Echter, met de toelaatbaarheidsverklaring mag de ouder gewoon aan de gang om te kijken waar men het kind het liefst geplaatst wil hebben. De toelating geeft dus de ruimte om je eigen keus te bepalen. Hiermee heb ik het blokje "ouders" gehad.

Ik kom bij toezicht, monitoring, verantwoording en evaluatie. GroenLinks en de ChristenUnie hebben gevraagd welke elementen ik nog meer zie voor de evaluatie. Ik ben het eens met het Kamerlid Flierman, wanneer hij zegt dat de genoemde elementen, namelijk de werking van medezeggenschap, de positie van het speciaal onderwijs en de verevening, belangrijke elementen zijn in de evaluatie en daarin ook thuishoren. Een kader voor de evaluatie van passend onderwijs wordt op dit moment ontwikkeld door de ECPO. Zij kijkt daarnaar. Ik heb namelijk gezegd: dit doen wij niet zomaar even; er moet gewoon een mooi kader komen, waarin alle aspecten goed aan de orde komen. Zodra ik dat heb, stuur ik het naar deze Kamer, zodat de Kamer er kennis van kan nemen en daarop kan reageren indien zij dat nodig vindt. Met de ECPO zal ik ook de wensen die hier aan de orde zijn geweest, inventariseren, en ik zal vragen om die in dat kader mee te nemen. De halfjaarlijkse rapportage heb ik al toegezegd.

GroenLinks heeft gevraagd of de inspectie gaat toezien op de kwaliteit van de geboden onderwijsondersteuning per leerling. In dat geval wil ik echt een enorme uitbreiding van mijn inspectie, want dat kan wat worden. Wel zal de inspectie echt gaan toezien op de kwaliteit. In WSNS-verband is dat nooit gedaan, ook niet op het

samenwerkingsverband. Nu gaan wij dat wel doen. Het is in principe de bedoeling dat het op termijn risicogericht wordt, wat mij betreft, maar in eerste instantie wil ik toch toezicht dichter erop. In gesprekken in de afgelopen weken heb ik gezegd dat ik ook thematisch toezicht wil. Dat kennen wij ook. Met de inspectie wil ik gaan bekijken hoe wij hieraan vorm en inhoud kunnen geven. Moeten wij de inspectie daarvoor wat extra ondersteuning geven de eerste jaren, dan zij dat zo. Dan ga ik, of mijn opvolger, dat gewoon regelen. Wij hebben tenslotte een groot budget voor passend onderwijs. Er moet dus ook wel iets te doen zijn in dat opzicht.

De inspectie kijkt dan naar zaken als de volgende. Hoe is de leerlingzorg op de school ingericht? Is er een ondersteuningsprofiel en wat houdt dat in? Wat is de kwaliteit van de ontwikkelingsperspectieven die er liggen? Daar wordt namelijk wel weer naar gekeken. Kloppen die ook met de AMvB die ik daarover vaststel? Evalueert de school regelmatig of de gekozen aanpak bij een bepaalde leerling ook effectief is? Dat is heel relevant. Dan kan het wel eens zo zijn dat een school opvalt doordat er veel klachten zijn of door aspecten als thuiszitters. Thuiszitten wordt echt een punt van toezicht. Dan kan de inspectie inderdaad de school induiken en kan er ook meer individueel gekeken worden. Dat gebeurt niet vanaf den beginne, want daarvoor hebben wij er gewoon te veel, maar in de stapsgewijze aanpak kan een school scherp in beeld komen met intensief toezicht op dit vlak. Dan kijk je dieper. Hiermee heb ik de rol eigenlijk ook aangegeven.

Ik ga over naar mijn volgende mapje, dat het laatste is. Het is wel een wat dik mapje, maar ik zal screenen wat echt nodig is om te bespreken. Vanuit de VVD zijn indringende vragen gesteld in verband met de bureaucratie. Wat dat betreft is de VVD buitengewoon consistent. Ik moet haar daarvoor complimenten geven. Dit punt is namelijk ook een zwaar VVD-punt geweest in de Tweede Kamer. De heer Elias -- ik moet eerlijk toegeven dat ik het niet zelf heb bedacht -- heeft de bureaucratiewaakhond afgedwongen bij mij. Dat is niet omdat ik er geen vertrouwen in heb dat de bureaucratie laag genoeg blijft, maar omdat in de Tweede Kamer de zorg bestond of het daarmee goed zou gaan. Die zorg bespeur ik ook bij deze Kamer, klip-en-klaar. Inmiddels ben ik daarmee volop bezig. Ik ben met de Kafkaclub bezig, die ervaring heeft in dit soort zaken. Deze club gaat scholen ondersteunen. Zij kijken niet alleen of een school het wel goed doet, maar bieden ook handreikingen om te voorkomen dat er bureaucratie optreedt.

Uiteindelijk is de euro de beste grens. Iedere euro die in de bureaucratie wordt gestoken, kan niet worden besteed aan de zorg. Ook een ondersteuningsplanraad zal daar buitengewoon scherp op zijn. De inspectie zal er natuurlijk ook op toezien. Uiteindelijk moeten we immers met de zorgmiddelen zo veel mogelijk goede zorg leveren.

Wel is het zo dat wij op dit moment meer dan 150 WSNS-verbanden hebben, met alle bureaucratie. De heer Backer zei het al. Ik stel vast dat dit binnenkort bij elkaar komt en ik stel ook

vast dat het uiteindelijk waarschijnlijk zal leiden tot een zuivering van de bureaucratie. Nu hebben ze het namelijk allemaal autonoom en moeten zij het zelf regelen. Straks komt lichte zorg en zware zorg bij elkaar. Op die manier krijg je de mogelijkheid om te bekijken of je het met een kleinere ploeg kunt doen dan de totale optelsom van alle WSNS-verbanden die er in zo'n groter regionaal samenwerkingsverband voortijds waren.

Ik kom bij een andere vraag van de VVD, over de rol en positie van de gemeenten. De VVD heeft vandaag echt mijn mapje "diversen" gevuld. De vragen zijn er overigens niet minder relevant om. Ik heb veel discussies gevoerd over dit onderwerp. Ik heb gesproken met de wethouders van de G-4. Met name met de heer Asscher heb ik veel overleg gevoerd evenals met de heer De Jonge. Ik deed dit omdat we in een spanningsveld zaten dat betrekking had op de vraag hoeveel grip zij op de zaak moeten hebben. Er dient goed rekening gehouden te worden met het feit dat het ondersteuningsplan veel breder gaat dan alleen het belang dat de gemeente raakt. Het plan raakt ook echt de onderwijsverantwoordelijkheid van de scholen. In de eerste concepten stond "na overleg met de gemeenten", maar gezien de overweging die ik zojuist noemde, heb ik uiteindelijk besloten om het te doen via overeenstemmingsgericht overleg. Nogmaals: je moet dan ook echt de inspanning gedaan hebben. Zo onderscheidt overeenstemmingsgericht overleg zich van "na overleg met". Instemming gaat mij te ver, want een ondersteuningsplan moet soms langs wel twintig gemeenten. Dan kan het niet zo zijn dat één gemeente uiteindelijk de boel compleet ophoudt. Ik heb daarom uiteindelijk een middenweg gevonden.

De VNG, de sectorraden en ik hebben wel een heldere afspraak gemaakt, mede naar aanleiding van vragen in de Tweede Kamer. Er komt een geschillencommissie die behulpzaam zal zijn als er in de verhouding tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden problemen ontstaan. Dat lijkt mij een heel goede oplossing. De sectorraden en de VNG spreken af dat daar het geschil zal worden voorgelegd. Ik zal dit ondersteunen en help ook met de financiering. In die geschillencommissie zitten mensen uit de gemeente en het schoolgebied, die veel ervaring hebben op bestuurlijk vlak en die weten hoe je met elkaar uit de problemen komt als je er even niet uit komt.

Een andere positie, die daaraan is verbonden is, of eigenlijk een inhoudelijke uitwerking is, betreft die van de Jeugdzorg. Mevrouw Huijbregts heeft dit heel nadrukkelijk naar voren gebracht. Ik denk dat zij een heel zwaar punt heeft. Ik denk dat het de komende jaren echt de uitdaging is om van de decentralisatie van de jeugdzorg te maken wat we ervan willen maken, zodat er integraal beleid ontstaat op gemeentelijk niveau. Er zullen, met de wet, nog heel veel stappen worden gezet, maar ik denk wel dat het een goede zaak is dat het brede ondersteuning vindt. Het klopt dat passend onderwijs er gewoon een jaar op vooruitloopt. We weten dat dit ook een jaartje is uitgesteld en dat kan zomaar ook plaatsvinden voor de jeugdzorg. Het is dus niet

verstandig om erop te wachten. Wel moeten we zorgen dat je gewoon gesteld staat om uiteindelijk de samenwerking goed bij elkaar te brengen.

Dit maakt dat de staatssecretaris van VWS en ik hebben afgesproken dat wij in onze wetten overeenstemmingsgericht overleg zullen doen. Niet alleen voor het ondersteuningsplan maar straks ook voor de jeugdzorgaanpak moet er overleg zijn met de scholen vanuit de gemeenten. Ook hier is er dus weer het samenkomen van de twee belangen. Er moet overeenstemmingsgericht overleg zijn. Gemeente en onderwijs hebben straks beiden de verantwoordelijkheid, vanuit de beide verantwoordelijkheden die er zijn.

Het kan ook zijn dat we in de loop der tijd zeggen dat we weliswaar de regio's van de jeugdzorg hebben maar dat deze niet helemaal blijken te passen op die van de scholen. Dan moet er ruimte zijn, zoals de heer Flierman al zei, om te kijken of we het willen aanpassen. Deze zaken zitten gewoon in de wet. Het betreft namelijk een ministeriële regeling en we weten dat die eenvoudiger is aangepast dan een wet.

Vanuit de ministeries van VWS en OCW is er een heel directe ondersteuningsstructuur voor de totstandkoming van deze wet. Met voorlopergemeenten ondersteunen we het geheel direct. Utrecht is een heel goed voorbeeld van zo'n gemeente. Daar loopt het goed. Er zijn meer gemeenten die zich hebben aangemeld. Wij willen die gemeenten helpen. Met een aantal gemeenten willen we zelfs kijken of we het passend onderwijs al wat eerder kunnen laten starten. De samenwerkingsverbanden lopen immers bij heel veel zaken voorop. Dan kunnen wij in de praktijk nagaan of de samenwerking goed van de grond komt. Het is een terecht punt en het heeft echt de aandacht. De wetten zijn gesynchroniseerd zodat zij op elkaar aansluiten. De Kamer zal straks zelf aan snee zijn bij de behandeling van het onderwerp "jeugdzorg" om dit te kunnen beoordelen.

De heer Smaling (SP): In een brief van de VNG van ongeveer een week geleden staat met zoveel woorden dat zorgvuldige inhoudelijke afstemming met de VNG over wie waarvoor verantwoordelijk zal worden, niet heeft plaatsgevonden. Met andere woorden: in de ogen van de VNG is het niet helder wat des gemeenten en wat des onderwijs is. Is de minister nu te optimistisch? Maakt zij een vlucht vooruit? Hoe zit het precies? Deze brief is echt maar een week oud.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik herken het punt. Een van de aspecten daarvan is de vervoersproblematiek. Daar kom ik straks op. Betalen en bepalen liggen daar niet in één hand. Dat is altijd een slechte combinatie. Dat vind ik zelf ook. Met de VNG hebben wij vastgesteld dat wij een en ander willen laten stoppen bij het op overeenstemming gerichte overleg en niet bij de instemming. Dat is een beetje agree to disagree. Heel veel uit het ondersteuningsplan is immers echt een specifieke onderwijsverantwoordelijkheid. Op een aantal onderdelen raakt het plan de gemeenten

wel, zoals vervoer en jeugdzorg. Met name daarover zal men overleg moeten voeren. Andersom krijgt ook de gemeente de opdracht om overleg te voeren over bijvoorbeeld de jeugdzorg. De VNG had verder willen gaan. Ik kan bij daar best iets bij voorstellen. Zij maakt natuurlijk graag nog een keer haar punt bij u als senator, maar ik heb een goede regeling afgesproken met de VNG. Er komt een geschillencommissie die wij beiden steunen. De sectorraden en de VNG zullen deze bemensen. Wij beiden denken dat dit een goed hulpmiddel kan zijn om er met elkaar uit te komen. Wij zijn het echter niet helemaal eens geworden, dat geef ik eerlijk toe.

Ik kom op het leerlingenvervoer. De inzet van passend onderwijs is om voorzieningen dichter in de buurt te realiseren. Het beroep op het leerlingenvervoer zou dus moeten afnemen. Of dit daadwerkelijk zal gebeuren, is mede afhankelijk van de wijze waarop het ondersteuningsplan vorm krijgt. Daarom is er ook het op overeenstemming gerichte overleg. De procedure voor het overleg moet door het samenwerkingsverband en de gemeenten samen vooraf vastgesteld zijn. Men moet daarvoor met elkaar om tafel. De procedure voorziet ook in het beslechten van geschillen. Dat heb ik net al verteld.

Het is belangrijk om aan te geven dat het gebruik van het leerlingenvervoer volgens dit wetsvoorstel beperkt zal worden. Dat is voor de VNG een stap vooruit. In de huidige situatie kunnen alle vso-leerlingen gebruikmaken van het gemeentelijk leerlingenvervoer, ook de leerlingen die wel in staat zijn om zelfstandig te reizen. In het vervolg komen vso-leerlingen alleen in aanmerking voor leerlingenvervoer indien zij gezien hun handicap niet in staat zijn om zelfstandig naar school te gaan. Dat zal dus een inperking van de kosten van de gemeenten zijn.

De heer Ganzevoort heeft gevraagd of dit eigenlijk niet een taak van de scholen is. Op dit moment loopt daarnaar een onderzoek. Ook hiervoor geldt dat er dan weer een verantwoordelijkheid bij komt voor de scholen, met alle geld. Wij gaan dit heel goed bekijken. Er loopt een onderzoek. Dat heb ik afgesproken met de VNG, omdat ik het ook een punt vind als bepalen en betalen niet in één hand zijn. Aan het einde van dit jaar hoop ik een en ander in beeld te hebben. Mijn opvolger moet vervolgens nadenken over de wijze waarop hij of zij daarmee wil omgaan.

Hoe houden wij de expertise van het speciaal onderwijs zo lang mogelijk vast? Ik had beloofd, terug te komen op het punt van de heer Ganzevoort over de ambulante begeleiders. Wij willen die expertise zo veel mogelijk vasthouden. Wij hebben in het wetsvoorstel een paar waarborgen ingebouwd. Dat vindt niet iedereen leuk, maar ik vond het toch nodig om dat te regelen. In 2014-2015 mag men alleen geen gebruik maken van de ambulante begeleiders als men een opting-out in die regio heeft afgesproken. Op dit moment praten wij met werkgevers en werknemers over de voorwaarden waaronder dit zou moeten gebeuren. In 2015-2016 is er volgens

de wet minimaal nog een verplichte herbesteding van deze middelen bij de ambulante begeleiding. Daar bovenop probeer ik een extra regeling te bewerkstelligen om zo min mogelijk mensen in het derde jaar kwijt te raken. Ik hecht er namelijk veel waarde aan dat expertise zo veel mogelijk in beeld blijft. Als je eenmaal gewend bent om daar in een nieuw samenwerkingsverband gebruik van te maken, laat je het volgens mij minder snel los. Daarover ben ik nu met werkgevers en werknemers in gesprek. Bovenop de wetgeving hoop ik dus een regeling als extra waarborg te kunnen maken. Daar moeten werkgevers en werknemers met elkaar en samen met ons uitkomen.

Kunnen onvolkomenheden gecorrigeerd worden in een reparatiewet? Het betreft een heel grote wet, een heel grote stelselwijziging. Ik denk dat wij de wet nu zo goed mogelijk hebben vormgegeven, maar dat het ook work in progress is. Dat is de reden dat het ministerie heel dicht op de scholen zit en goed bekijkt wat er gebeurt. Wij monitoren en evalueren. Wij beginnen al te evalueren voordat een en ander is opgestart, om te bekijken of men klaar is voor de start. Dat kan zeer goed betekenen dat er in de loop der tijd aanpassingen zullen plaatsvinden. Ik schat in dat dit gewoon zal gebeuren. Misschien is er hier en daar toch te veel vrijheid. Dat kan. Misschien zeggen wij dat er op bepaalde onderdelen te weinig vrijheid is. Dat kan ook. Dan zullen er wetswijzigingen volgen. Dit is namelijk geen wet van Meden en Perzen; dit is geen gestort beton. Ik vind ook dat wij onszelf bij zo'n grote wet de ruimte moeten geven om te zeggen: wij zijn er nog een aantal jaren mee bezig om het aan de hand van de praktijk goed te ontwikkelen. Daar is niks mis mee, mits wij het maar scherp volgen. En dat gaan we doen.

Sterker nog, we hebben nu al kleine wijzigingen aangebracht. Er ligt al een nota van wijziging op de Variawet bij de Tweede Kamer. Het betreft onder meer de medezeggenschap, waaraan de heer Flierman refereerde, en het herstellen van een technische onjuistheid naar aanleiding van het amendement-Dijkgraaf/Ferrier. Er is ook een overgangsbepaling aan het amendement-Elias over vereveningspercentages toegevoegd. Ik schat zomaar in dat wij de komende jaren af en toe moeten bijsturen. Ik verwijs daarbij naar een wet als de Wmo, een grote wet. Terugkijkend zeg je: het is goed dat die ontwikkeling in gang gezet is, maar er is wel bijgestuurd. Bij deze wet zal er af en toe ook bijgestuurd moeten worden.

Ik kom op de thuiszitters, hoewel wij daar al vrij uitgebreid over gesproken hebben. De ChristenUnie stelde daarover een vraag. Als de capaciteit van een school beperkt is en die school overbelast is, hoe draagt het systeem dan bij aan het terugdringen van het aantal thuiszitters? Als die school het zelf echt niet kan oppakken, heeft hij de plicht om een passend aanbod elders in het samenwerkingsverband te doen. Dat is ook de reden dat het zo belangrijk is dat scholen samenwerken. Sommige scholen kunnen het echt niet alleen. Dan hebben zij een plausibel verhaal en kunnen zij in het samenwerkingsverband bekijken

waar zij een kind een plek kunnen geven waar wel goede ondersteuning ten behoeve van het onderwijsproces bestaat. Bij uitstek geeft deze wet een school die het niet zelf aankan dus de ruimte om het probleem samen met anderen te bespreken en elders op te lossen.

Ik ga verder met een vraag van de SP: waarom denkt de minister het aantal thuiszitters terug te dringen door het instellen van een regionaal samenwerkingsverband? Daarvoor geldt eigenlijk ook het verhaal dat ik zojuist vertelde. De heer Smaling is bezorgd of het dan goed gaat, maar juist met de zorgplicht is er in ieder geval iemand verantwoordelijk. Er kan ook iemand worden aangewezen als een kind thuiszit.

Er werd even naar bootkinderen verwezen. Daarbij was juist het probleem dat wij in Nederland een indicatiestelling hebben. Als je daar maar een millimeter van afwijkt, krijg je geen cent en val je tussen wal en schip. Straks is er gewoon geld beschikbaar in het samenwerkingsverband en kan er naar het leveren van maatwerk worden gekeken. Dat scheelt thuiszitters. Ook bestaat er straks een zorgplicht om een kind binnen het samenwerkingsverband een plek te geven. Belangrijk is ook dat het aantal thuiszitters en de ontwikkeling daarvan een belangrijk element is in het toezichtskader van de inspectie.

De voorzitter: Wilt u afronden, mevrouw de minister?

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegthart: Ik kan eigenlijk helemaal afronden. Er werd nog gevraagd of ik bereid ben om een rapportage te maken en het te analyseren. Ik wil bekijken of ik in grote lijnen -- ik wil ook weer niet te dicht bij kinderen komen -- tegemoet kan komen aan dit verzoek van de heer Ganzevoort.

Schorsing van kinderen onder de 12 jaar vindt al plaats. Dat is ook het probleem: nu heet het geen schorsing en staat het cijfer nog op nul. Het aantal schorsingen zal dus toenemen. Dat zal echter gecontroleerd gebeuren en in de tijd worden beperkt, namelijk tot uiterlijk een week. Dat maakt het verschil. Als een school het meldt, kan de inspectie erop toezien dat het gebeurt. Het aantal schorsingen zal toenemen omdat wij dit fenomeen nu formeel helemaal niet kennen, maar er zal wel toezicht zijn als het gebeurt.

Tot slot, het allerlaatste punt. De fracties van SP en CDA hebben hun zorgen uitgesproken over de verevening. De ECPO heeft aangegeven dat op basis van literatuuronderzoek noch op basis van gesprekken met deskundigen gesteld kan worden dat de ene regio meer heeft dan de andere. Daarom is het dus het beste om het op een goede manier te verdelen. Ook dat is geen wet van Meden en Perzen. Als in de loop der tijd toch blijkt dat er een evident onderscheid is, moeten wij daarnaar durven kijken. De Tweede Kamer heeft het geheel ook iets losser gemaakt, maar vooralsnog hebben wij het beeld dat het realistisch is om alles eerlijk over het land te verdelen, omdat er geen bewijs is dat een bepaalde regio uitzonderlijk is.

Dit was het, voorzitter. Mijn excuses dat mijn antwoord toch iets langer heeft geduurd dan tot 22.00 uur.

De voorzitter: Dank u. Wij beginnen nu aan de tweede termijn van de zijde van de Kamer. In totaal bedraagt de aangevraagde spreektijd 38 minuten. Misschien kunnen ook de Kamerleden zich enigszins beperken.

**

*N

Mevrouw Linthorst (PvdA): Voorzitter. Aan mij zal het niet liggen. Ik had een heel korte bijdrage in eerste termijn en nu zal mijn bijdrage nog korter zijn.

Ik bedank de minister voor twee toezeggingen. Ten eerste is de positie van ouders in de medezeggenschapsraad nu wat ruimhartiger en makkelijker vormgegeven dan in het oorspronkelijke voorstel. Ten tweede komt er een geschillenregeling bij geschillen tussen samenwerkingsverbanden en gemeenten.

Er blijven nog twee kwesties liggen. De eerste kwestie is de machtspositie van de samenwerkingsverbanden. Dat zal de minister niet verbazen. Af en toe wordt gezegd dat de scholen de middelen krijgen, maar dat is niet zo. Het samenwerkingsverband van schoolbesturen krijgt de middelen. Het gaat om heel veel geld; ik geloof dat het meer dan 2,5 miljard is. De samenwerkingsverbanden kunnen zich hierdoor ontwikkelen tot machtsblokken. Zoals collega Huijbregts al heeft gezegd, zijn deze niet onderworpen aan democratische legitimatie. Wij hechten erg aan een zekere borging van de positie van het speciaal onderwijs en kleine schoolbesturen. Ik begrijp dat collega Backer daar in zijn termijn op terugkomt.

De tweede kwestie gaat over de financiële randvoorwaarden. Er blijft toch enige mist hangen. De minister zegt dat het bedrag per leerling is toegenomen, maar dat is slechts een onderdeel van de bekostiging van scholen. De financiering per leerling is afgenomen. Bovendien gaan scholen de krimp wel degelijk voelen omdat bepaalde kosten onafhankelijk van het aantal leerlingen zijn, terwijl de financiering wel daarvan afhankelijk is. Daarom hecht ik eraan om een motie in te dienen. De minister heeft al aangekondigd dat zij er positief tegenover staat, in die zin dat zij het oordeel aan de Kamer laat. Wij willen graag een onderzoek. De minister noemde net het onderzoek van de commissie-Don. Het gaat ons niet om een heel onderzoek dat de vermogenspositie van scholen en dergelijke in kaart moet brengen. Het gaat om de vraag of de structurele bekostiging van het regulier onderwijs afdoende is, gezien de inspanningen die van de scholen gevraagd worden, om deze stelselwijziging een kans van slagen te geven.

*M

De voorzitter: Door de leden Linthorst, Flierman, Huijbregts-Schiedon, Backer, Ganzevoort, Smaling en Kuiper wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat:

- passend onderwijs in het regulier basisonderwijs om individueel maatwerk voor leerlingen vraagt;
- er uit de onderwijspraktijk signalen komen dat structurele bekostiging in het primair onderwijs niet meer toereikend is;
- een tekortschietende bekostiging kan leiden tot grotere klassen, waardoor de doelstelling van het voorliggende wetsvoorstel onder druk kan komen te staan;

verzoekt de regering, een onafhankelijke instantie als de Algemene Rekenkamer onderzoek te laten doen naar de vraag of de structurele bekostiging van het primair onderwijs afdoende is om passend onderwijs op een verantwoorde wijze te kunnen invoeren en de uitkomsten van dit onderzoek nog vóór het zomerreces te bespreken met beide Kamers,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter B (32812, 33106).

**

*N

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Voorzitter. Wij houden het zo kort mogelijk, maar het gaat om een belangrijke wet. Het gaat, zoals de minister ook aangeeft, om een grote stelselwijziging. Het is ook onze taak om zo zorgvuldig mogelijk te voorkomen dat daar bedrijfsongevallen bij ontstaan. Daarom moeten wij ook de zorgvuldigheid in het debat in acht nemen. Net als collega Linthorst ben ik blij met de toezeggingen ten aanzien van de rol van de ouders in de medezeggenschap. Ik ben het niet eens met de gedachte dat met dit wetsvoorstel de versterking van de positie van ouders in het algemeen aan de orde is. Er zijn ook anderen, zoals de Ombudsman, die daar een punt van maken. Maar goed, daar zijn wij het over oneens. Zo gaat dat soms.

Een algemeen punt is de discussie over het vertrouwen. Ik gebruikte het beeld van het kooigevecht. Ook de collega's Flierman en Sörensen hebben daar vragen over gesteld. Wil ik niet te veel van boven regelen? Willen anderen het niet aan het veld overlaten? Nee, de discussie is een andere. Wat bedoelen we met het veld? Bedoelen we met het veld de besturen en de samenwerkingsverbanden of bedoelen we daarmee de scholen, de leerkrachten en de ouders?

Wat mij betreft ligt de prioriteit bij de laatste groep. De zorg is nu juist dat in die samenwerkingsverbanden, nog boven de schoolbesturen, een nieuwe bestuurslaag ontstaat waar de grote beslissingen vallen. Dat zou ik niet direct het veld willen noemen. Daar zit nu juist de bedreiging voor het veld. Daarin zit de taxatie van de vraag hoe we dingen regelen. Het gaat mij juist om het vertrouwen, maar er zijn er ook die dit vertrouwen niet waarmaken. Daar moeten we dan

ook regelingen voor treffen. In het land hoor ik dat er al gevechten plaatsvinden bij de samenwerkingsverbanden in opbouw. Daarin wordt gestreden om de posities, uiteindelijk om de macht. Elke laag heeft nu eenmaal zijn eigen belang. Een goede wet moet ook daar rekening mee houden.

Dan nog een paar kleine puntjes. Ik ben het er niet helemaal mee eens maar ik ben op zich zelf wel tevreden met wat er gezegd is over de manier waarop de basisondersteuningsindicatiecriteria op dit moment gestalte krijgen. In de evaluatie van de modellen, van de basisondersteuningsindicatiecriteria, zullen we zien hoe zich dat de komende tijd ontwikkelt. Wellicht zal er dan een reden ontstaan om dat toch nog iets meer te gaan stroomlijnen.

Het punt van de schorsing is misschien geen heel groot punt, maar ik maak mij daar toch wel blijvend zorgen over. Ik vind de beantwoording in die zin ook niet voldoende. Het gaat mij niet alleen om het toezicht van de inspectie op de terechtheid van een schorsing. Het gaat mij er ook om of er voorzieningen worden getroffen om schorsing zo veel mogelijk te voorkomen. Als er iets met leerlingen gebeurt, moeten die zo snel mogelijk in een tussenvoorziening of anderszins terecht komen. Op dat punt dien ik de volgende motie in.

*M

De voorzitter: Door de leden Ganzevoort, Backer, De Lange, Smaling en Reuten wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het wetsvoorstel regelt dat ook in het primair onderwijs leerlingen geschorst kunnen worden;

overwegende dat dit met name leerlingen zal treffen met cluster 4-problematiek;

overwegende dat het doel van passend onderwijs is om de leerlingen een passend aanbod te bieden;

overwegende dat het schorsen van leerlingen met gedragsproblemen soms onvermijdelijk is, maar geen oplossing van die problemen biedt;

overwegende dat juist leerlingen met gedragsproblemen gebaat zijn bij helderheid en structuur, bijvoorbeeld in een tijdelijke voorziening;

verzoekt de regering, te bewerkstelligen dat er voor leerlingen met gedragsproblemen voorzieningen worden getroffen, zodat schorsing zo veel mogelijk voorkomen kan worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter C (32812, 33106).

**

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Dan kom ik bij mijn laatste punt. Elk stelsel dat wordt ingevoerd heeft nu eenmaal zijn voors en zijn tegens. Wij lossen hiermee waarschijnlijk een aantal problemen op, maar wij veroorzaken ook weer nieuwe. De Eerste Kamer heeft in deze discussie geprobeerd om zo veel mogelijk van die nieuwe problemen te voorkomen bij het oplossen van de oude. Uiteindelijk zullen we de zaken nog definitief moeten afwegen. Een belangrijk punt voor ons is die arbitragemogelijkheid. Ik heb die in eerste termijn nadrukkelijk genoemd en daar is zonet ook veel debat over geweest. Over de checks-and-balances zal zo dadelijk door collega Backer een motie worden ingediend.

*N

De heer Kuiper (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de minister voor de antwoorden, die met veel enthousiasme naar voren werden gebracht. De minister staat voor haar zaak. Dat is in ieder geval heel duidelijk. Voor ons zijn nog wel wat afwegingen te maken. Die heb ik ook aangegeven. Er zijn een aantal duidelijk goede toezeggingen gedaan, die belangrijk zijn voor de afweging van mijn fractie. In het grote geheel blijven er echter wat vragen bestaan.

Ik noem een paar dingen. Ik vind het heel belangrijk dat de minister nadrukkelijk zegt dat zij het van belang vindt dat expertise verbonden blijft aan het speciaal onderwijs. Daarvoor is het ook belangrijk dat het speciaal onderwijs wordt beschermd binnen de samenwerkingsverbanden en daarin een goede positie inneemt. Daarom sluit ik me van harte aan bij de opmerkingen van mevrouw Linthorst. Als er toch belangenconflicten ontstaan, is ook de mogelijkheid van een beroep op arbitrage belangrijk. Dat is niet denkbeeldig. Dat heb ik in mijn interventies ook aangegeven.

In de grotere structurele afweging is de vraag aan de orde of de vrijheid van onderwijs voldoende gegarandeerd blijft. Ik heb dat proberen aan te geven. Zo-even werd ook geschetst dat er een nieuw bevoegd gezag komt dat toch wel aanzienlijke macht en financiële middelen zal krijgen en dat in zekere zin boven de scholen komt te staan. Ik vind het heel belangrijk als de minister kan uitspreken dat het begrip "richting" hier altijd boven blijft staan. Dat is volgens mij ook in lijn met datgene wat in ons onderwijsrecht onomstotelijk is. Het richtingsbegrip in het onderwijs moet er dus altijd boven blijven staan. Dat beschermt natuurlijk ook scholen in zo'n positie. Dat moet te allen tijde duidelijk blijven, in welke bestuurlijke constructie dan ook. Dat mag wat ons betreft wel wat krachtiger worden uitgesproken.

Dank voor de toezegging met betrekking tot een unieke situatie waarvoor ik aandacht heb gevraagd. Ik formuleer dit met opzet zo. Ik zou me niet prettig voelen bij een soort van belangenpolitiek. Ik heb één unieke situatie genoemd, maar misschien zijn er nog wel meer, van een schoolvereniging die te maken krijgt met 22 samenwerkingsverbanden. Deze samenwerkingsverbanden dreigen de

schoolvereniging in feite uit elkaar te trekken. Daarbij komt de school voor speciaal basisonderwijs. Dank voor de toezegging. Misschien kunnen we er nog even over communiceren. Voor dit unieke geval lijkt het me heel belangrijk. Het is goed dat het ministerie bereid is om in deze gevallen extra hulp te bieden.

*N

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Voorzitter. Ook de VVD-fractie bedankt de minister voor haar antwoorden, zelfs op niet gestelde vragen. Ik zal dan ook in die lijn reageren op soms niet gegeven reacties.

Toen we na bijna tweeënhalve uur beland waren in het diversenmapje, was mijn spanningsboog eerlijk gezegd al wat verslapt. Ik zal dan ook niet meer ingaan op alle voor de VVD relevante onderwerpen.

Met het on hold zetten van de lokale democratie is gekozen voor heel veel autonomie voor de regionale onderwijsinstellingen. Daarvoor zijn en worden er nog steeds bypasses gevonden. Men heeft er ook voor gekozen om lokaal procesmatig geen verbinding te maken met de jeugdzorg. Dat vinden wij heel erg jammer. De minister maakt geen onderscheid tussen inhoudelijke en procesverantwoordelijkheid. Wij vinden het een gemiste kans dat er via de gemeenten geen lokale dwarsverbanden worden gelegd tussen onderwijs en zorg. Dat is namelijk per definitie een lokale zorgtaak. Vanaf nu is de integrale aanpak afhankelijk van houtje-touwtjeconstructies en persoonlijke relaties. De minister zegt dat een integrale aanpak op lokaal niveau mogelijk moet worden gemaakt, maar bindt daarbij de gemeenten de handen op de rug. Zij zet hen buitenspel bij de lokale afstemming.

Er is gekozen voor een ontwikkeling van onderop. Daar is heel veel voor te zeggen, maar het gevolg is wel dat het proces, de totstandkoming van dit wetsvoorstel, wordt gedomineerd door het onderwijsveld. Daarover kunnen we nog heel lang met elkaar discussiëren, maar ik kies ervoor om dat niet te doen. Met de twee ingediende moties en de nog in te dienen moties door collega Backer staat de VVD-fractie niet veel meer in de weg om de bezwaren terzijde te schuiven, hoewel de fractie hier en daar nog wat ambivalent is. Ter geruststelling, als reactie op deze termijn mag het diversenmapje gesloten blijven.

*N

De heer Flierman (CDA): Voorzitter. Wij danken de minister voor haar uitvoerige beantwoording en voor de toezeggingen die zij ons heeft gedaan. Ik ga ze omwille van de tijd niet allemaal meer opsommen, maar ik ben er zeer tevreden mee. Het was ook aardig dat de minister naar aanleiding van de opmerking van de heer Ganzevoort in eerste termijn nog even inging op de positie van de besturen. Ik denk dat de heer Ganzevoort en ik een keer op een rustig moment, wellicht in de koffiekamer, een uitvoerig gesprek moeten voeren

over de positie van de besturen. Hij maakt de rol en de taak van de besturen namelijk tot een karikatuur. Ze bevatten immers ook heel vaak professionals uit het veld. Weliswaar hebben besturen een andere verantwoordelijkheid, maar die vullen zij naar mijn overtuiging in veruit de meeste gevallen volstrekt integer in. Daarmee is er niet noodzakelijkerwijs een tegenstelling, zoals de heer Ganzevoort wel suggereerde, tussen wat de professionals kunnen, willen en moeten doen en wat het bestuur doet.

Het viel mij op dat de minister heel snel heenstapte over de verschillende factoren die er kunnen zijn om de groei in het speciaal onderwijs van de afgelopen tijd te verklaren. Dat is echter waarschijnlijk een issue dat een veel breder debat vergt. We zullen via de monitoring ook wel zien op welke wijze de ontwikkeling van het leerlingental zich verder voltrekt. Zo nodig zal een toekomstig kabinet of een toekomstige bewindspersoon zich opnieuw moeten buigen over de vraag hoe het gehele stelsel financierbaar kan worden gehouden.

Er is gelukkig al wat meer ruimte gekomen op het gebied van verevening. Ook dat is een punt van de monitoring. Ik noemde het niet zo nadrukkelijk tijdens mijn inbreng in eerste termijn, maar ik vond het prettig om van de minister te horen dat bij indicatiestelling de commissies zo nodig ook een extern advies van een deskundige kunnen inroepen. Daarmee is voor ons een stuk zorg weggenomen bij het herkennen van heel specifieke problematiek, bijvoorbeeld bij chronisch zieke kinderen.

Het is goed om te weten dat er inmiddels een variawet voorligt, waarin alvast een paar dingen in geregeld zijn of worden, namelijk de aanpassing van de ondersteuningsplanraad en een of twee issues rond de medezeggenschap. Het woord "variawet" had ik overigens nog niet eerder gehoord. Dat is nieuw voor mij. Wellicht kunnen we deze wetgeving benutten als er nog een of twee haakjes blijken te zijn, misschien vanavond later in de discussie.

*N

De heer Smaling (SP): Voorzitter. Ik dank de minister hartelijk. Zij was goed in vorm. Met verve heeft zij het wetsvoorstel verdedigd. Daar keek ik van op, want ik las vandaag op teletekst dat de CDA-ministers er niet zo veel zin meer in zouden hebben. Ik geef het ze te doen na het Catshuisakkoord, Kunduzakkoord, Lente- en Herfstakkoord. Er zal ooit nog een "Tomatenakkoord" komen. Ik hoop dat we daar samen deel van uitmaken. Het klinkt misschien wat hoogmoedig na de laatste maanden, maar ik zie dat mevrouw Huijbregts daar met enige sympathie en mededogen ook een voorstelling bij krijgt.

Er zijn een paar zaken die ons nog heel zwaar op de maag liggen. Als ik het vergelijk met de drie lagen van het landsbestuur, dan komt bij mij toch het beeld naar boven van een nationale laag waar alles wordt losgelaten. Er wordt een soort provinciaal laag gecreëerd waarbij alle verantwoordelijkheid komt te liggen. Daaronder

vallen scholen en schooltjes. Dat kunnen we vergelijken met het gemeenteniveau. Op het mesoniveau wordt ingezet, bijna op een niveau van 100%. De middelen gaan ernaartoe. Er is ook een soort aanwijzingsbevoegdheid op dat niveau naar beneden toe, die ons niet bevalt omdat het niet duidelijk genoeg is hoe een en ander zal uitpakken. Daar blijven wij mee worstelen. Mevrouw Huijbregts heeft dit ook gezegd. Daarbovenop komt het punt dat de vragen wat en hoe door elkaar heen lopen. Het zou aanbeveling hebben verdiend om naar analogie van de Wet ruimtelijke ordening of de Wabo, de wet inzake de omgevingsvergunning, een inhoudelijke wet te hebben waarin is aangegeven hoe wij de komende jaren de inrichting van het land voor ons zien. Daarnaast zou dan in een instrumentenwet kunnen worden aangegeven hoe je het gaat doen. De minister zegt dat het work in progress is en dat er nog een hoop staat te gebeuren. Het gehele traject van de invoering is ons ook geworden in de memorie van antwoord. Het is misschien mosterd na de maaltijd, maar in die zin vraag ik de minister toch of het misschien aanbeveling verdient om nog op enig moment iets concreets aan de Kamer aan te bieden -- je kunt het monitoring noemen of een uitvoeringstoets -- op basis waarvan wij kunnen beoordelen hoe ver het gevorderd is en of wij willen bijstellen. Of dat aan de Tweede Kamer is of aan ons laat ik verder in het midden, maar het zou toch wel erg fijn zijn.

De basisondersteuning is ook een voorbeeld van het leggen van zaken op mesoniveau. Wij hechten er toch wel erg aan als die op nationaal niveau belegd blijft. De minister zegt dat zij dan weer wet- en regelgeving moet invoeren, maar het is toch ook de taak van het nationale bestuur om in dit soort zaken daarvoor te zorgen. Dat vinden wij althans.

Het punt van de ouders ging vrij snel. Ik heb gevraagd of de tijdelijke geschillencommissie niet een permanente kan worden. De minister zal misschien antwoorden dat er allerlei instanties zijn waar die ouders terecht kunnen, tot de rechter aan toe, maar dat ziet er toch wel erg bewerkelijk uit. Zou het voor ouders niet aangenamer zijn als de geschillencommissie permanent zou zijn?

De zorgplicht is genoemd in relatie tot de thuiszitters. Ik snap het verhaal van de minister, maar het is toch wel vrij ingewikkeld. Als een school handelingsverlegen -- het is een mooi woord -- is, ben je binnen het samenwerkingsverband aangewezen op een andere school. Die kan verder weg liggen. Hebben alle samenwerkingsverbanden sowieso speciaal onderwijs in huis of is zelfs dat voor de samenwerkingsverbanden niet bindend?

Dank voor de toezegging over de onderwijsconsulent. Wij juichen die toe.

Ik heb ten slotte de idee dat de minister de verevening iets te rooskleurig voorstelt. Als je beide memories van antwoord bekijkt, wordt daarin uitvoering ingegaan op de verschillen. Het zou toch wel mooi zijn als wordt onderkend dat het zo is en het wordt meegenomen in de verdere besluitvorming.

*N

De heer Backer (D66): Voorzitter. Ik schaar mij in de rij van degenen die de minister lof toezwaaien voor de uitvoerige behandeling. Ik wil die lof uitbreiden naar haar staf. Wij hebben daar indertijd een technische briefing van gekregen en wij hebben toen veel vragen gesteld die beantwoord moesten worden. Ik heb ook wel respect voor het geduld dat de minister heeft opgebracht om kritiek aan te horen over een wetsvoorstel dat al een werdegang van zes jaar achter de rug heeft, ook als het kritiek is die helemaal teruggaat naar het begin. De minister verweet mij in een iets andere context gebrek aan historisch besef, maar het is belangrijk dat wij dit soort dingen bespreken, ook voor de volgende terugblik op de behandeling van deze wet.

Ik heb de minister leren kennen als een buitengewoon praktische bewindsvrouw die de zaken ook graag meteen oplost. Dat heeft het voordeel dat wij vandaag een aantal zaken verder hebben kunnen brengen, zoals de monitoring en de geschillenbeslechting. Er is over de mr gesproken en over de deskundigen. Dit is allemaal winst.

Het nadeel van deze aanpak is dat over de fundamentele vraag of zo'n grote stelselwijziging over Nederland moet worden uitgerold, eigenlijk niet meer kan worden gesproken. De minister zegt dat het al zo ver is en dat wij al zo lang bezig zijn. In die constatering ligt dan meteen de rechtvaardiging besloten. Dat is natuurlijk niet altijd het geval, maar goed.

De minister is niet ingegaan op de systeemrisico's. Dat begrijp ik wel, want het past ook in die gedachtegang. Maar zij zijn er natuurlijk wel, ook financieel. Ik vraag de minister niet om die te begroten. Wij zullen het later wel zien. Ik denk dat ze er zijn. En sprekend over historisch besef, wij zullen ze later terugkijkend ook wel gaan constateren.

Uiteindelijk, aan het eind van de rit, zijn er natuurlijk gewoon ook verschillen in politieke opvatting over de wijze waarop je moet kijken naar wat je belangrijk vindt en de vraag of je het erg vindt dat de ouders en de leerlingen in deze situatie op grotere afstand komen te staan van de besturen die over hen beslissen.

Ik heb daar een andere weging van dan de minister. Laten wij even kijken naar Haaglanden: 56.000 leerlingen, 28 besturen, 192 scholen, 3 gemeenten. Dat moet allemaal in één bestuur samenkomen. Een aantal collega's heeft om die reden stilgestaan bij een geschil dat in zo'n grote constellatie met een kleine school kan optreden. De minister sprak van een goede verbetering na alle WSNS-samenwerkingsverbanden en gebruikte -- ik vond dat een beetje ongelukkig -- het woord "zuivering". Dat woord heeft historisch gezien een zekere lading, overigens net als kooigevecht. Bij zo'n opruiming, bij zo'n verandering zijn er natuurlijk winnaars en verliezers. Er zijn er ook een paar waarbij je kunt spreken van onbeslist. De minister gelooft dat het probleem van de thuiszitters zal worden opgelost, maar ik heb daar mijn vraagtekens bij. Ik kan dat overigens niet bewijzen, want het stelsel werkt nog niet. De

huidige problemen zijn in ieder geval heel complex. Bij de verevening en de bureaucratie heb ik mijn aarzelingen, maar daar wil ik verder niet op ingaan.

Er is een punt dat ik in eerste termijn heb opgebracht waar de minister niet op is ingegaan: de herindicatie. Misschien was er nog een mapje "diversen" waar dat in terechtgekomen is. Mag ik ervan uitgaan dat er voor 2013 en 2014 geen besparing is ingeboekt voor de herindicatie? De labeling zou een probleem zijn, maar in de stukken lees ik wel dat er een herlabeling komt. Dat gebeurt op een andere basis en dan heet het: prijscategorieën. Daar zijn allerlei systemen voor, maar als er een besparing is ingeboekt, zullen heel veel ouders zich terecht heel veel zorgen maken. Ik hoop dat ik gelijk heb en dat dit niet zo is.

Wij hebben van gedachten gewisseld over de geschillenbeslechting. De minister is ons tegemoet gekomen, maar ik wil op dit punt geen onzekerheid laten bestaan en een richtingwijzer bieden voor een eventuele veegwet of variawet. Ik dien daartoe een motie in.

*M

De voorzitter: Door de leden Backer, Flierman, Ganzevoort, Huijbregts-Schiedon, De Lange, Linthorst, Smaling en Kuiper wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bij de in het kader van dit voorstel te vormen samenwerkingsverbanden grote krachtsverschillen kunnen bestaan tussen de verschillende deelnemers;

overwegende dat er zorgen zijn over de checks-and-balances en verantwoording binnen het samenwerkingsverband, onder andere over bekostiging, ondersteuningsplan en veranderende omstandigheden;

overwegende dat daarbij grote belangen in het geding zijn, geschillen kunnen ontstaan tussen scholen en het samenwerkingsverband waarin zij deelnemen;

overwegende dat daarbij problemen kunnen ontstaan, in het bijzonder voor kleine scholen, so/vso-scholen en scholen die behoren tot meer dan één samenwerkingsverband;

verzoekt de regering, te voorzien in een permanente landelijke arbitragemogelijkheid om dergelijke geschillen te beslechten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter D (32812, 33106).

**

De heer Backer (D66): Voorzitter. Ik rond af, waarmee ik maar de helft van de opgegeven tijd heb benut. Ik stel vast dat wij hier een heel complexe wet hebben besproken. Wij hebben allemaal het gevoel dat de wet nog wel een keer zal terugkomen in de een of andere vorm, al was het maar vanwege de benodigde afstemming met jeugdzorg en andere terreinen. Het gaat er uiteindelijk om of je als politieke groepering gelooft dat de stelselwijziging de waarden gaat beschermen waar je voor staat. Als ik daarvan overtuigd was, zou ik de wet voluit kunnen steunen, maar ik heb er grote twijfels over. Ik zal er nog met mijn fractie over spreken. Het heeft mij in ieder geval niet verhinderd om mee te werken aan een aantal verbeteringen in de wet. Ik hoop dat ik daarmee een bijdrage heb geleverd aan het constructieve karakter van deze beraadslaging.

De voorzitter: De minister wil vijf minuten voorbereidingstijd voor haar tweede termijn.

De vergadering wordt van 22.39 uur tot 22.49 uur geschorst.

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. We zijn toe aan de tweede termijn van de kant van de regering. Ik vraag de minister of we kunnen streven naar een eindtijd van kwart over elf.

**
*N

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Dat lukt vast wel, voorzitter, want gelukkig zijn er niet veel vragen meer gesteld en dan kan ik mij beperken. Echter, als er veel vragen gesteld zijn zoals in de eerste termijn, wil ik daaraan uiteraard recht doen. Volgens mij moet de Kamer dat ook heel graag willen.

Mevrouw Huijbregts geeft aan dat er veel autonomie is en dat de lokale democratie on hold is. Maar laten we eerlijk zijn: het gaat over onderwijs en goede ondersteuning voor onderwijs. Ik ben het volstrekt eens met de VVD dat er een goede link moet zijn tussen gemeenten en scholen. Naar mijn idee wordt met deze wet de eerste stap gezet en straks met de jeugdzorgwet zal er aansluiting op plaatsvinden om het op dezelfde manier te formuleren om aldus de ontmoeting vanuit beide verantwoordelijkheden vorm en inhoud te kunnen geven. Volgens mij doen we wat we kunnen maar bij de jeugdzorgwet kan de Kamer er zelf ook nog eens scherp naar kijken. Verder dank ik de VVD voor haar steun.

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): Het was de minister die het had over integraliteit tussen de twee processen op lokaal niveau. Zij zegt eigenlijk nu met zoveel woorden: ik doe er niets aan om die integraliteit te bevorderen, het zit niet in het proces van het passend onderwijs maar kijk straks maar eens bij de transitie jeugdzorg.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Nee, dan excuus, dan heb ik mij niet goed uitgedrukt. Ik vind het belangrijk dat het echt bij elkaar komt. Alleen,

het zijn twee wetten die op elkaar ingrijpen. Er ligt een verantwoordelijkheid bij het onderwijsveld voor het geven van goed onderwijs, primair in de klas waar het kind zit. Die verantwoordelijkheid kan nooit door de gemeente opgepakt worden. Dat is een verantwoordelijkheid van scholen, maar we weten ook dat soms kinderen ondersteuning nodig hebben vanuit de jeugdzorg. Daar ligt een heel belangrijke link naar straks de jeugdzorgverantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente heeft die taak en zal aansluiting zoeken bij de scholen. Dat is ook wat ik afgesproken heb met mijn collega van VWS. Ik zoek aansluiting bij de gemeentelijke taak door het op overeenstemming gericht overleg. Dat is de stap die ik nu zet richting de gemeenten met het wetsvoorstel dat er nu ligt. De aansluiting vindt straks plaats als die taak ook daadwerkelijk op dat niveau is gelegd op basis van de jeugdzorgwet.

Mevrouw Huijbregts-Schiedon (VVD): De minister legt wederom uit wat wij al wisten. De inhoud is uiteraard de verantwoordelijkheid van het onderwijs, maar het gaat om het proces van die afstemming op lokaal niveau. Daar duidt de VVD steeds op.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Daar ben ik het ook van harte mee eens. Daar moet dat op overeenstemming gericht overleg over gevoerd worden, omdat beide een belang hebben om tot een goede aansluiting te komen, zoals dat nu overigens ook vrijwillig succesvol gebeurt rond het vsv-beleid. Er ligt zelfs een wettelijke opdracht om op die manier overleg te voeren. Mocht na verloop van tijd blijken dat het onvoldoende is en het op die manier niet werkt, dan moeten we ook een open mind hebben om te kijken of we de wetten nog intensiever met elkaar kunnen verbinden. Dan blijft altijd wel overeind dat het voor een deel gescheiden verantwoordelijkheden zijn. Wel is het zo dat ze elkaar sterk raken. Vandaar dat ze elkaar ook echt moeten treffen aan tafel waar het gaat om de plannen die ze vanuit hun verantwoordelijkheid maken. Laat ik daar echt helder over zijn want anders zou ik een verkeerde indruk achterlaten wat ik zou betreuren, zeker richting de VVD.

De woordvoerder van de CDA-fractie heeft laten weten tevreden te zijn over de toezeggingen. Dat is fijn. De heer Flierman sprak over de positie van besturen. Ik ben snel over een paar dingen heen gesprongen, omdat ik het niet al te lang wilde maken. Er lagen veel vragen en ik ben mij ervan bewust dat ik een paar dingen heb overgeslagen. Ik ben wel ingegaan op de oorzaken van de groei, waarnaar de heer Backer had gevraagd. Er moet niet alleen worden gekeken naar het stelsel, maar scholen moeten ook zo goed mogelijk omgaan met de middelen die gebudgetteerd overgaan. Er zit wel wat meer ruimte in dan nu, omdat er veel naar bureaucratie gaat. Dat hadden we al berekend bij de bezuinigingsvoorstellen die er lagen. Dat geld wordt beschikbaar om rechtstreeks aan de zorg te besteden binnen het samenwerkingsverband.

Mevrouw Linthorst ging in op de borging van de posities van de kleine scholen en het

speciaal onderwijs, maar daar kom ik op terug bij de motie van de heer Backer. De heer Ganzevoort vroeg of scholen, leerkrachten en ouders beter in positie worden geplaatst. Het klopt dat wij schoolbesturen aanspreken. Het bevoegd gezag is het aanspreekpunt voor het ministerie, dat kan niet anders. Ik kan niet heel direct leraren of ouders de verantwoordelijkheid geven. Het zijn de schoolbesturen die het moeten doen, maar ik verwacht wel van schoolbesturen dat er overleg is op de scholen zelf, bijvoorbeeld middels medezeggenschap, maar ook in de voorbereiding van het basisondersteuningsprofiel. De teams van de scholen moeten met elkaar om de tafel gaan zitten en zich afvragen wat zij op een goede manier aankunnen. Daarom ben ik ervan overtuigd dat het niet een geïsoleerde actie zal worden van schoolbesturen. Zij worden uiteindelijk toch gedragen door de mensen in het veld. Formeel hebben we dat geregeld via de medezeggenschap, maar ook informeel zie ik dat als ik scholen bezoek ook gewoon gebeuren. Ik kom nog terug op de motie over de schorsing.

De heer Kuiper zegt dat ik goede toezeggingen heb gedaan. Dat is fijn. Hij vraagt of de expertise die is verbonden aan het speciaal onderwijs, behouden blijft. Daar wil ik goed, scherp en helder over zijn. Er is expertise op het speciaal onderwijs. Deze wordt onder meer bekostigd uit de bijdrage per leerling. Dat blijft. De geldstroom voor de expertise van de ambulante begeleiding zal uiteindelijk naar het samenwerkingsverband gaan, dus dat betekent dat daar mensen wegvallen. Ik heb uitgebreid verteld dat in drie jaar tijd wordt gestimuleerd dat de samenwerkingsverbanden met deze mensen aan de slag gaan; twee jaar wettelijk verplicht en één jaar in overleg met de sector en met de werknemers.

De richting is een belangrijk punt voor verschillende fracties in deze Kamer. Laat helder zijn dat de keuze van de ouders vooropstaat. Eerlijk gezegd geldt dat nog iets sterker dan in het verleden, omdat zij door de zorgplicht in principe in aanmerking komen voor die school. Deze is echter ook begrensd door de Grondwet, die aangeeft dat gevraagd mag worden dat iemand de grondgedachte, de visie of de missie van de school onderschrijft. Dat hebben we zo geregeld met elkaar. Als deze niet onderschreven kan worden, als een reformatorische school een kind aan de deur krijgt, wiens ouders zeggen dat zij deze niet kunnen onderschrijven, mag de leerling op basis van dit punt worden geweigerd. Dat is de acceptatieplicht die we niet willen invoeren, althans, die ik niet wil invoeren. Dat blijft overeind en dat staat voorop en daarna komt de zorgplicht.

De heer Backer zegt terecht dat er belangrijke zaken te bespreken zijn. Aan het begin van zijn eerste termijn had ik een beetje het gevoel dat hij vroeg: hoe komen wij erop om dit te doen. Daarom heb ik gemeend te moeten schetsen dat er echt problemen zijn die we met elkaar willen oplossen en dat er ook een historie ligt. Ook in de nieuwe situatie zullen er ongetwijfeld weerbarstigheden zijn rondom thuiszitters, maar ik weet één ding, namelijk dat het er nu heel veel zijn.

We gaan er met de zorgplicht iets aan doen om dat fors terug te brengen en het liefst de wereld uit te helpen, laat dat helder zijn.

Hij heeft ook concreet gevraagd of er besparingen rond herindexatie zijn ingeboekt. Het antwoord daarop is nee. Ik kom nog terug op de opmerking dat het een complexe wet is en op de motie.

De heer Smaling vindt dat het beter was geweest als "wat" en "hoe" gescheiden waren van elkaar, zodat je het "hoe" de ruimte kon bieden en op het punt van het "wat" helder kon vastleggen wat je wilt. Eigenlijk zeggen wij op het punt van het "wat" echter heel duidelijk wat wij willen. Wij willen namelijk passend onderwijs, een passende oplossing voor elk kind. Daar is de zorgplicht aan verbonden. Voor hoe de scholen dit uitvoeren, leggen wij de verantwoordelijkheid inderdaad in belangrijke mate bij de scholen, maar wel binnen kaders en met toezicht via monitoring, maar ook via de inspectie.

Hoe zit het dan? Kan ik niet al eerder evalueren? Ja, dat gaan we doen in de zomer, met de ECPO. De ECPO evalueert eigenlijk de stand van zaken bij de invoering. De Kamer krijgt de rapportage daarover en kan daar dan met de minister het gesprek over voeren.

De heer Smaling had de basisondersteuning het liefst nationaal geregeld willen zien. Ik zal dit punt meegeven aan de ECPO, zodat hier expliciet naar wordt gekeken en zodat zij in de zomer ook aangeeft hoe dit zich volgens haar ontwikkelt. Dan krijgt de Kamer dit in ieder geval wat scherper in beeld.

Kan de tijdelijke geschillenregeling niet permanent worden? Ik heb al toegezegd dat zij permanent wordt als zij permanent moet worden. Ik heb dit ook aangegeven in de schriftelijke beantwoording, in de nota naar aanleiding van het verslag. Ik zit hier echt niet moeilijk in als wij met elkaar constateren dat de regeling nog nodig is. Afschaffing ervan moet plaatsvinden bij Koninklijk Besluit. Dat kan ik dus ook niet zomaar doen; dat is echt een formeel besluit.

Op het punt van de verevening vaar ik inderdaad op de ECPO. Dat is het rechtvaardigst, want die heeft daar goed naar gekeken. Ik heb echter al gezegd dat wij, als er in de loop van de tijd andere zaken bovenkomen -- tot nu toe heb ik die niet gezien -- daar niet spastisch mee moeten omgaan en die zaken op hun merites moeten beoordelen.

Ik kom nu bij de moties, ten eerste bij de breed ondertekende motie van mevrouw Linthorst. Daar kan ik kortweg van zeggen dat ik het oordeel daarover overlaat aan de Kamer. Ik heb al beargumenteerd waarom ik daarmee uit de voeten kan.

Ik twijfel of de motie van de heer Ganzevoort niet overbodig is. Eigenlijk probeert men natuurlijk zo veel mogelijk kinderen echt op school te houden. Soms gaat een kind tijdelijk naar een rebound om het even los te laten, maar soms houdt het echt op. Daarom ben ik blij dat de heer Ganzevoort "zo veel mogelijk" ertussen heeft gezet. Om hem op dit punt tegemoet te komen, laat ik het

oordeel over de motie over aan de Kamer, maar ik weet dus dat de scholen eigenlijk al de intentie hebben om zo veel mogelijk kids vast te houden en hen desnoods even ergens anders neer te zetten. De intentie van de heer Ganzevoort is echter helder en ik zal dit nadrukkelijk onder de aandacht brengen van de scholen en de regio's. Ik laat het oordeel dus over aan de Kamer.

In de door de heer Backer ingediende motie wordt de regering verzocht om "te voorzien in een permanente landelijke arbitragemogelijkheid om dergelijke geschillen te beslechten". Daar hadden wij zojuist een discussie over. Ik wil die mogelijkheid creëren. Ik zal mij ervoor inspannen om die commissie zo snel mogelijk in te richten. Ik zal dit afstemmen met de sectororganisaties en ik zal met die organisaties een voorbeeldbepaling maken voor de wijze waarop dit in de statuten kan worden geregeld. Daarbij kunnen wij rekening houden met de positie van de kleine schoolbesturen en het vso/so. Het voordeel van die route is dat ik geen hele wetwijziging hoeft te doen en dat er dus geen tijd verloren gaat, want er wordt op dit moment nagedacht over de statuten en men gaat die komend jaar ook daadwerkelijk realiseren. Als ik iets met een wetwijziging moet doen, moet ik minstens met mijn collega van Veiligheid en Justitie gaan overleggen, want ik heb al eerder problemen met hem gehad omdat ik een aantal dingen goed wilde borgen op het punt van geschillenbeslechting. Hij zegt dat ik daarbij te veel stapel. Ik moet dan ook naar de MR, naar de Raad van State en naar het parlement, want dit kan niet via een variawet. Dat is mij al helemaal duidelijk. Ook de Raad voor de rechtspraak zal zich hier waarschijnlijk over moeten buigen, omdat er echt een instituut bij komt. Mijn voorstel zou dus zijn -- maar ik kijk nu ook even naar de Kamer -- dat ik mij ervoor inspan dat die commissie er zo snel mogelijk is, dat er een voorbeeld komt voor de verwerking in de statuten en dat ik ervoor zorg dat dat voorbeeld op alle tafels terecht komt waar de clubs bij elkaar zitten in de regio. Dat voorkomt een wetwijziging.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Het is mij niet geheel duidelijk wat de minister nu precies gaat doen en of er nu wel of niet een landelijke geschillencommissie komt.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ja, zeker!

Mevrouw Linthorst (PvdA): Ik hoor de minister zeggen dat als er een orgaan bij komt dit een wetwijziging inhoudt. Dat betekent dus dat er geen orgaan bij komt, is mijn interpretatie. Hoe wordt dan de arbitrage vormgegeven, als het niet in de vorm van een nieuw orgaan is?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Sorry. Ik ben onduidelijk geweest. Ik bedoelde te zeggen dat ik, om de verplichting in de wet te regelen dat men zich tot het orgaan moet wenden, nog een hele weg te gaan heb. Die weg moet ik dan gaan. Nu zeg ik dat er straks een commissie is en dat ik zorg dat ik via wat er nu al in de wet staat, over hoe een en

ander in de statuten is vast te leggen, de samenwerkingsverbanden meeneemt.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Als een samenwerkingsverband het niet in de statuten heeft opgenomen, staat het dan een deelnemend schoolbestuur vrij om zich alsnog tot de arbitrage-instelling te wenden?

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Nee, daarom is het nodig dat men het in de statuten vastlegt. Dat wil ik op deze manier bewerkstelligen. Dan is het ook op korte termijn geregeld en is het bereik maximaal. Via wetgeving zijn wij gewoon langer bezig. Maar goed, ik hoor graag van de diverse fracties wat zij vinden van mijn voorstel.

De heer Ganzevoort (GroenLinks): Ik ben blij met de bereidheid van de minister om in ieder geval de basis te regelen. De afdwingbaarheid is een tweede punt, al ligt ons dat sterk op de maag. Ik kan mij voorstellen dat in de fase van opbouw van samenwerkingsverbanden gekeken wordt of een en ander in de statuten wordt opgenomen. Als dat gebeurt, kunnen wij dat over een of twee jaar in beeld hebben. Als het overall is gebeurd, is het akkoord. Als het niet overall gebeurd is, moeten wij alsnog de gelegenheid hebben om te zeggen dat wij het kunnen afdwingen. Dan is een wettelijke regeling inderdaad een oplossing. Dan wil ik wel eerst die evaluatie zien.

De heer Backer (D66): Ik begrijp de zorgen van de minister over met wie zij allemaal moet overleggen om dit te regelen. Ik denk echter dat de in deze Kamer uitgesproken zorgen ook belangrijk zijn.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Zeker.

De heer Backer (D66): Aan het einde van deze beraadslaging moet geen onhelderheid blijven bestaan over de uiteindelijke uitkomst. Als er wettelijk geen mogelijkheid is om de bepaling in de statuten op te nemen -- ik begrijp uit de woorden van de minister dat het niet kan -- moet die mogelijkheid er alsnog komen. Wij kunnen dan alsnog, in de woorden van de heer Ganzevoort, bekijken of het opportuun is. Als al dat overleg volgens de minister gevoerd moet worden, raad ik haar dringend aan om daarmee alvast te beginnen. Dan kan deze mogelijkheid, als het nodig is, ook gebruikt worden. Daar ziet de motie op toe.

De heer Flierman (CDA): Ik begrijp dat de minister zegt de motie uit te kunnen voeren. Die motie hebben wij mede ondertekend. Dat lijkt mij dus prima. Ik ben geneigd om het wat het vervolg betreft eens te zijn met de heer Ganzevoort. Dat wil zeggen dat de minister zegt haar best te zullen doen om een en ander zo veel mogelijk in de statuten vastgelegd te krijgen, via procesmanagement en in overleg met de sectororganisaties, de koepels, enzovoorts, enzovoorts. Dit onderwerp kunnen wij meenemen in de monitor en bij de evaluatie. Stel dat wij in de loop van de tijd echter constateren dat het

onvoldoende is en dat er toch situaties ontstaan waarin samenwerkingsverbanden toegang tot de arbitragecommissie willen hebben, maar het helaas niet te hebben geregeld: dom, dom, dom. Dan is er natuurlijk een moment, omdat er toch nog een keer over wetgeving gesproken moet worden in de Kamer, om het alsnog te regelen. Ik kan mij dus wel verenigen met de lijn van de minister, mét de afspraak dat er zo nodig alsnog wetgeving wordt ingevoerd als daaraan behoefte blijkt te zijn.

De heer Backer (D66): Een vraag voor alle duidelijkheid. Onze namen staan beide onder de motie, maar zegt collega Flierman nu iets anders dan ik? Wij moeten natuurlijk geen verschillende interpretaties krijgen. Ik hoop niet dat dit gebeurt, want dan wordt het lastig.

De heer Flierman (CDA): In de motie wordt gevraagd om het in het leven roepen van een voorziening. Daarmee ben ik het eens. De minister zegt dat te willen doen. Dat lijkt mij goed. In de motie wordt niet gevraagd om een wettelijk voorschrift zodat in de geschillenregeling in de statuten van de samenwerkingsverbanden de verplichte toegang tot de arbitragecommissie wordt geregeld.

Dat moeten de samenwerkingsverbanden dan zelf maar beslissen. De minister zegt nu: ik ga bevorderen dat ze dit beslissen. Ik begrijp echter van haar dat als wij willen dat ze dit bij wet regelt, zij een heel lange weg moet afleggen. Zo duid ik haar woorden. Het lijkt mij niet verstandig om die lange weg te gaan, gegeven de discussie die wij hier voeren en gegeven de behoefte aan helderheid bij het veld. Ik stel daarom voor om te beginnen op de pragmatische manier die de minister voorstelt. Laten wij daarna zo nodig en als daaraan behoefte blijkt te zijn, alsnog iets in de wet vastleggen.

De heer Backer (D66): Er bestaat dus inderdaad enig verschil van mening, namelijk over de vraag op welk moment je moet beginnen aan de voorbereiding van de wettelijke vastlegging. De minister spreekt over de minister van Justitie, de rechtspraak enzovoorts. Als er zo veel belangen meespelen, is het toch belangrijk en prudent om daarmee op tijd te beginnen? Dat is belangrijk, opdat het ook wettelijk geregeld kán worden als wij op dat punt zijn aangeland. Ik wil de minister daarom hartelijk uitnodigen om hiermee een begin te maken, hoewel ik niet zeker weet of dat in de termijn van deze minister nog kan. Als zij hiermee nu een begin maakt, komen de heer Flierman en ik misschien op hetzelfde punt uit. Dit moet echter niet een vrijblijvende kwestie worden en een kwestie van "als men het niet eens wordt" enzovoorts. Als dit een vrijblijvende kwestie wordt, zullen wij hier over twee jaar moeten vaststellen dat het niet is geregeld. Dat wil ik voorkomen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Zal ik proberen om op dit punt tot een voorstel te komen, voorzitter?

De voorzitter: Het is altijd nuttig als de minister met een voorstel komt. Als ik de sprekers echter zo beluister, komen wij meen ik uit op een combinatie van voorstellen. Zo'n combinatie kan tot het gewenste resultaat leiden. Laten wij dus pragmatisch beginnen, maar wel de zorg van de Eerste Kamer heel duidelijk naar de samenwerkingsverbanden laten doorklinken. Daarbij moet worden meegedeeld dat als men het niet opneemt in de statuten, de minister ertoe zal overgaan om de zaak alsnog wettelijk te regelen. Ik stel voor om zo iets te doen. Op die manier heb je de grootst mogelijke kans dat het in alle statuten terecht komt.

**

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Inderdaad, voorzitter. Ik ga dus in de eerste plaats die commissie instellen. In de tweede plaats ga ik ervoor zorgen dat iedereen weet hoe men dit kan verwerken in de statuten. In de derde plaats zal ik in de tussentijd een en ander uit gaan zoeken en zal ik in overleg treden met al die organen, om de weg vrij te maken voor het vorm en inhoud geven van wetgeving als dat nodig is.

Mevrouw Linthorst (PvdA): Ik kan hiermee leven, maar ik plaats daarbij één kanttekening. De minister gaat de scholen zeggen dat zij dit op kúnnen nemen in de statuten. Dat is mij net iets te dun. Ik zou hiermee kunnen leven als de minister zou zeggen: ik ga de scholen erop wijzen dat opname in de statuten uitermate wenselijk is, wordt gevonden of wat dan ook. Ik zou ermee kunnen leven als de minister zou zeggen dat er alsnog een wettelijke regeling komt als dit niet wordt opgenomen in de statuten. Daarbij komt dat ik het zeer op prijs zou stellen als de minister dit ruim wil communiceren aan de schoolbesturen, zodat zij dit weten en daarvoor niet afhankelijk zijn van informatie die van de koepels komt.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Daar kan mevrouw Linthorst van op aan.

De heer De Lange (OSF): Ik ben blij met de duidelijke intentie van de minister om dit te regelen. Ik heb vertrouwen in de aanpak die zij voorstelt. Ik steun de gedachte dat het inderdaad goed is om het een te doen en het andere niet te laten. Ik steun het dus om dit met de nodige aandrang te regelen via de statuten. Tegelijkertijd moet in kaart worden gebracht wat er nodig is om de wetgeving tot stand te brengen. Dat zal zo snel mogelijk aan het einde van de rit tot het gewenste resultaat leiden.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Helder.

Dan nog enkele afrondende woorden. De heer Backer gaf aan dat het een complexe wet is die de behandeling in deze Kamer vanavond ook heeft verdiend. De uitwisseling van vragen en antwoorden vraagt inderdaad tijd, maar ik denk dat het goed is om dat ook te doen. Het is complexe wetgeving. Een aantal leden heeft al aangegeven dat we er vaker op zullen terugkomen. Ik denk dat

dit de werkelijkheid zal zijn. Dat zeggen wij niet bij alle wetten, maar ik denk dat het wel geldt voor deze wet. We zullen werkendeweg moeten kijken hoe die zich ontwikkelt. Ik heb er wel vertrouwen in. Ik bespeur dat vertrouwen bij een meerderheid in deze Kamer en daar ben ik blij mee. De Kamer kan ervan op aan dat deze minister, maar zeker mijn opvolger, buitengewoon betrokken zal zijn, heel dicht bij de scholen, om een en ander zo goed mogelijk in te voeren. We zullen niet schromen om, als wij zien dat het ergens niet goed gaat, of als wij zien dat het structureel toch niet goed zit in de wet, te interveniëren en naar de Kamer te komen om door middel van voorstellen zaken bij te stellen.

Dank voor het stevige, maar ook eerlijke debat. Ik heb dat erg op prijs gesteld. Ik wacht de stemming in spanning af.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de minister voor het antwoord in tweede termijn. Ik kijk even naar de heer Backer. Ik veronderstel dat hij zijn motie ter ondersteuning handhaaft. Ik zie dat dit het geval is. Dat is helder.

Ik stel voor, volgende week te stemmen over de twee wetten en de ingediende moties.

Daartoe wordt besloten.

Sluiting 23.15 uur.